

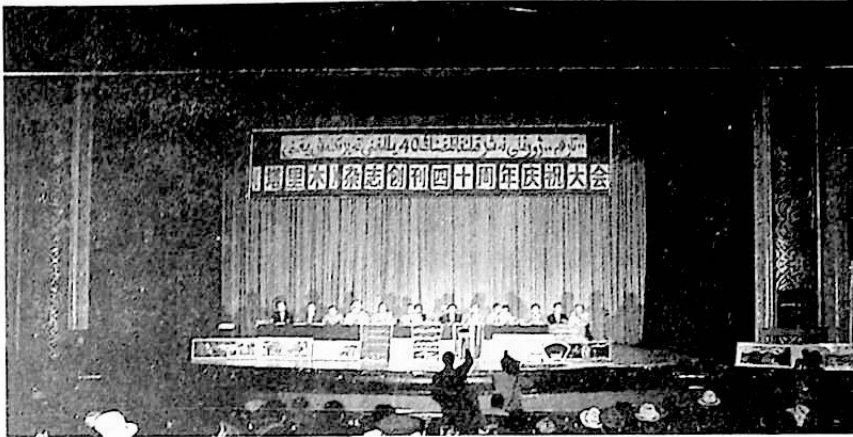
تاریخ

12

1000

رەئىس نۇماز داۋامەت سۆزلىمەكتە

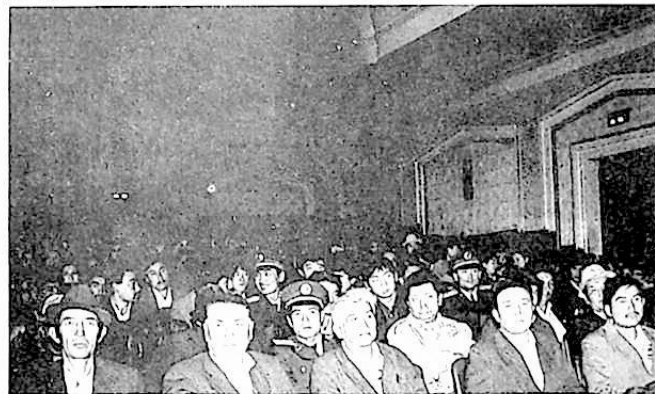
يىغىن زالى.

رەئىس نەھسەدە.

چىن بىيجۇڭ سۆزلىمەكتە.

يىغىندىن بىر كۆرۈنۈش.

سەھەدەمىيەت شاۋدۇن سۆزلىمەكتە.

ئۇنچى قىبلىق «تارىم مۇكاپاتى» غا ئېرىشكەن بىر قىسىم ئاتۇرلار.

سۈرەتلەرنى قىيۇم تۇرسۇن دەريا ھەدىيە تارتقان.

رەخم قاسىم سۆزلىمەكتە.

تلازم

(تالیق ئۈرۈپى ژۇرنال)

12

40 - پىل نەشرى

بۇ ساندا

ماقاللار

- ت. داۋامەت «تارىم» ژۇرنىلى نەشىر قىلىنغانلىقىنىڭ 40 يىللىقىنى
 4 تەبرىكلەش يىغىنىدا سۆزلەنگەن سۆز
 7 چىن بەيجۇڭ «تارىم» دا ئەدەبىيات گۈللىرى پورەكلەپ ئېچىلسۇن...
 م. شاۋۇدۇن ئەدەبىياتىمىزنىڭ يۇقىرى سەۋىيىسىنى يارىتىش ئۈچۈن
 9 تىرىشايلى
 ر. قاسىم خەلقىمىزنىڭ مەنىۋى دۇنياسىنى بېيىتايلى
 13 تەشەككۈر ۋە ئۈمىد
 14 «تارىم» ژۇرنىلى نەشىر قىلىنغانلىقىنىڭ 40 يىللىقى
 16 داغدۇغىلىق تەبرىكلەندى
 20 تەبرىك خەتلەر
 100 تۇنجى نۆۋەتلىك «تارىم مۇكاپاتى» غا ئېرىشكەن ئەسەرلەر...
 ق. تۇردى «تارىم» دولقۇنى ئۈزۈلمەيدۇ
 21 ئەجدادتىن ئەۋلادقىچە
 24 ئا. ئۆمەر «تارىم» نىڭ ئىلھامى بىلەن
 29 پېشقەدەم ئەدەبىي ياشن ھاجى خۇدا بەردى ۋاپات بولدى...
 32 ياشن ھاجى خۇدا بەردىنىڭ قىسقىچە تەرجىمىھالى
 34 تەزىيە تېلېگراممىلىرى
 36

نەسرېي ئەسەرلەر

- ئا. ساۋۇت ئۇيۇقتا قېتىپ قالغان كۈن (پوۋېست)
 53 پ. قادىر بالا مېھرى (ھېكايە)
 113 ئۆ. قادىر كۆز يېشىغا تولغان تەقدىر (ھېكايە)
 116 م. مامۇت ئەقىدە (ھېكايە)
 125

شېئىرلار

- س. ئەزىزى ئۆمۈر قامۇسى
 41 ي. خۇدا بەردى ۋەسىيەت
 42

- 31 س. بازىر «تارىم» سەن مېنىڭ ئانام
- 43 م. راشىدىن ياشلىق يالداملىرى
- 45 ر. سايىم ئۇزۇن مىسىرالار
- 48 ئا. مەخسۇت سۈمبۈل چاچلىق قىزلار چۈش كۆرەر
- 50 م. خېۋىر سۆيگۈ نەزمىلىرى
- 101 ئا. خېۋىر ئىسىمى ئۇلۇغ كەتكەن قىز (بالادا)
- 109 ق. بارات شېئىرلار
- 132 ئە. روزى ياشلىق دېگەن شۇنداق بولار كەن
- 133 ئا. ئابدۇلھەق ئۈچ شېئىر
- 135 ئەزىزى شېئىرلار
- 138 ئە. جاپپار ئۈمىد
- 138 غ. غۇبۇر ياشمىغان ئانا، ياشمىغان ۋەتەن
- 138 ن. جېمىل ئۈچ رۇبائىي

بىزنىڭ ئەدەبىياتىمىز

139 شائىر قۇربان بارات

مۇھاكىمە ۋە تەقىرىز

- ھ. قاسىم ئوبرازلىق تەپەككۈر پائالىيىتىدىكى بىلىش جەريانى ۋە
- 141 ئوبرازلاشتۇرۇش قانۇنىيىتى
- 148 1990 - يىللىق ئومۇمىي مۇندەرجە
- مۇقاۋىنىڭ 4 - بېتىمىدە: يۇقىرىدىكى سۈرەت. تۆمۈر داۋامەت قاتارلىق رەھبەرلەر مۇكاپاتلانغان ئاپتورلارغا مۇكاپات تارقىتىلماقتا.
- تۆۋەندىكى سۈرەت: يىغىندىن كېيىن رەئىس تۆمۈر داۋامەت قەييۇم تۇردى، مەھەممەت زۇنۇن، مەھەممەت شاۋۇدۇن قاتارلىق يولداشلار بىلەن سۈرەتكە چۈشتى.
- * * *
- بۇ ساندىكى قىستۇرما رەسىم ۋە ھۆسىن خەتلىرىنى مەھەممەت ئايۇپ، ئابدۇسالاملار ئىشلىگەن.

«تارىم» نىڭ 40 يىللىق نىھامۇبارەك

«تارىم» ژۇرنىلى نەشىر قىلىنغانلىقىنىڭ 40 يىللىقىنى تەبرىكلەش يىغىنىدا سۆزلەنگەن سۆز

تۆمۈر داۋامەت

يولداشلار، دوستلار!

بىر بۈگۈن بۇ يەردە يازغۇچىلار، شائىرلار، ئەدەبىيات تەتقىقاتچىلىرى، ئەدەبىيات ھەۋەسكارلىرى، ئەدەبىياتنى سۆيگۈچىلەر، شىنجاڭنىڭ كۆپ مىللەتلىك سوتسىيالىستىك ئەدەبىياتىنىڭ گۈللەپ ياشىشىغا قىزغىن كۆڭۈل بۆلگۈچىلەرنىڭ ۋەكىللىرى جەم بو-لۇپ، «تارىم» ژۇرنىلى نەشىر قىلىنغانلىقىنىڭ 40 يىللىقىنى تەبرىكلەۋاتىمىز. بۇ بىزنىڭ ئەدەبىيات ساھەمىزدىكى چوڭ بىر خۇشاللىق ئىش. ئۇيغۇر خەلقىنىڭلا ئەمەس، بەلكى شىنجاڭدىكى ھەرمىللەت خەلقىنىڭ مەدەنىيەت تۇرمۇشىدىكى بىر خۇشاللىق ئىش. بۇ پارتىيە مىللىي سىياسىتىنىڭ بىر غەلىبىسى. مەن مۇشۇ مۇناسىۋەت بىلەن ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم ۋە خەلق ھۆكۈمىتىگە ۋەكالىتەن «تارىم» ئارقىلىق ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ، شۇنداقلا شىنجاڭنىڭ كۆپ مىللەتلىك سوتسىيالىستىك ئەدەبىياتىنىڭ گۈللەپ ياشىشىغا ھارماي-تالماي تۆھپە قوشۇپ كېلىۋاتقان بارلىق ئەدىبلەر، مۇھەر-رىرلەرنى قىزغىن تەبرىكلەيمەن، سىلەرگە سالام يوللايمەن!

«تارىم» ژۇرنىلى 40 يىلدىن بۇيان، بولۇپمۇ پارتىيىمىزنىڭ 11 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 3 - ئومۇمىي يىغىنىدىن بۇيان، ئەدەبىيات - سەنئەتنىڭ خەلق ئۈچۈن، سوتسىيالىزم ئۈچۈن خىزمەت قىلىش يۆنىلىشى ۋە بارچە گۈللەر تەكشى ئېچىلىش، ھەممە ئېقىملار بەس - بەستە سايراش فاڭجېنىدا چىڭ تۇرۇپ، سوتسىيالىستىك ئىنقىلاپ ۋە قۇرۇلۇشنىڭ ھەرقايسى تارىخىي دەۋرلىرىدىكى ئىجتىمائىي تۇرمۇشنى ئىمكانىيىتىگە قارىتا بارچە چىقىرىش بىلەن ئەكس ئەتتۈرۈپ، خەلقىمىزنى مول، ساغلام مەنىۋى ئوزۇق بىلەن تەمىنلىدى؛ ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ ھەرقايسى ساھەلەردىكى تەرەققىياتىغا بەلگىلىك تۆھپە قوشتى؛ پېشقەدەملەر، ئوتتۇرا ياشلىقلار، ياشلار ۋە ئەدەبىيات ھەۋەسكارلىرىدىن تەركىب تاپقان ئۇيغۇر ئەدەبىياتى قوشۇنىنىڭ شەكىللىنىشى ۋە زورىيىشىدا تەشكىلاتچىلىق رول ئوينىدى؛ پارتىيىمىزنىڭ توغرا لۇشىيەن، فاڭجېن، سىياسەتلىرىنى، سوتسىيالىستىك تۈزۈمنىڭ چەكسىز ئەۋزەللىكىنى كەڭ كۆلەمدە تەشۋىق قىلىپ، «جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى بولمىسا، يېڭى جۇڭگومۇ بولمايتتى»، «جۇڭگونى پەقەت سوتسىيالىزملا قۇتقۇ-زالايدۇ» دېگەن ھەقىقەتنىڭ كىشىلەر قەلبىدە چوڭقۇر يىلتىز تارتىپ چىچەكلىشى، مېۋە بېرىشىگە تۈرتكە بولدى؛ كۆپلىگەن مەزمۇنى ساغلام، بەدىئىيلىكى يۇقىرى ئەسەر-لەرنى ئېلان قىلىپ، ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ تەرەققىياتىنى نامايان قىلدى ۋە ئۇنى ئېلىم-پەننىڭ ھەرمىللەت خەلقىگە ۋە ھەرقايسى ئەل خەلقىگە تونۇشتۇردى؛ سوتسىيالىستىك يېڭى كىشىلەرنى، ۋە تەنپەرۋەرلىك، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى، كوممۇنىستىك ئىدىيە، ئەخلاق-پەزىلەتلەرنى مەدھىيىلەپ، شىنجاڭنىڭ تىنچ - ئىتتىپاق ۋەزىيىتىنىڭ مۇستەھكەملىنىشى

ۋە راۋاجلىنىشىنى، ئىككى مەدەنىيەت قۇرۇلۇشىنى ئىلگىرى سۈردى. ئومۇمەن قىلىپ ئېيتقاندا، «تارىم» 40 يىلدىن بۇيان بەزىدە ئەگرى - توقاي يول باسقان بولسىمۇ، ئەمما چوڭ ئىشاندىن ئاداشماي، شىنجاڭدىكى ئەدەبىي زۇرناللارنىڭ تۇغۇندىسى بولۇش سۈپىتى بىلەن ئۆز ئورنى ۋە سالاھىيىتىگە لايىق تۆھپە يارىتىپ، خەلقنىڭ ئالغىشىغا ئېرىشىپ كەلدى. نۆۋەتتە شىنجاڭنىڭ ۋەزىيىتى پۈتۈن مەملىكەتنىڭ ۋەزىيىتىگە ئوخشاشلا چوڭ ياخشى، ئەدەبىيات - سەنئەت ساھەسىنىڭ ۋەزىيىتىمۇ چوڭ ياخشى. ھەرىمىلەت خەلقى ۋە ھەرىمىلەت ئەدەبىيات - سەنئەتچىلىرى ئىچىل - ئىناق. خەلقنىڭ ئىقتىسادىي ۋە مەنىۋى تۇرمۇشى ياخشى ۋە كۈندىن - كۈنگە ياخشىلانماقتا. پۈتۈن شىنجاڭدىكى ھەر - مىللەت خەلقى كۈچنى مەركەزلەشتۈرۈپ، سوتسىيالىستىك زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشى ئېلىپ بېرىۋاتىدۇ، ئىسلاھات، ئىشكىنى ئېچىۋېتىش، تۈزەش، ياخشىلاش بىلەن شۇغۇللىنىۋاتىدۇ، مىللىي بۆلگۈنچىلىككە قارشى تۇرۇپ، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى يەنىمۇ كۈچەيتىپ، ۋەتەننىڭ بىرلىكىنى يەنىمۇ مۇستەھكەملەۋاتىدۇ. قوش مەدەنىيەت يارىتىش يولىدا باتۇرلارچە ئالغا ئىلگىرىلەۋاتىدۇ. مانا مۇشۇنداق ئۇلۇغ تارىخىي جەرياندا ئەدەبىيات - سەنئەت خىزمىتى ناھايىتى مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە. خەلق ئاممىسى ساغلام، مول مەزمۇنلۇق مەنىۋى مەدەنىيەت تۇرمۇشىغا موھتاج، شۇنداقلا ئۆزلىرىنىڭ ئۇلۇغ ئەمەلىيىتىنى ئەكس ئەتتۈرىدىغان، ئۆزلىرىنى يېڭى غايىگە ئىنتىلىشكە ئۈندەيدىغان، ئالغا ئىلگىرىلىشىگە ئىلھام ۋە مەدەت بېرىدىغان تېخىمۇ كۆپ نادىر ئەسەرلەرگە موھتاج. ئېسىل مىللىي مەدەنىيەتنى گۈللەندۈرۈش - پۈتۈن پارتىيە، پۈتكۈل جەمئىيەت كۆڭۈل بۆلۈۋاتقان ۋە كۆز تىكىۋاتقان مۇھىم مەسىلە، شۇنداقلا مەدەنىيەت ساھەسىدىكىلەرنىڭ ئالدىغا قويۇلغان جىددىي ۋەزىپە. ئەدەبىيات - سەنئەت مەدەنىيەتنىڭ مۇھىم تەركىبىي قىسمى. شۇڭا مەن كەڭ ئەدەبىيات خادىملىرىنىڭ، ئەدەبىي زۇرنال تەھرىرلىرىنىڭ ئۆز زىممىسىدىكى مۇھىم مەسئۇلىيەتنى ئوبدان ئايدىڭلاشتۇرۇپ، تارىخ يۈكلىگەن مۇقەددەس بۇرچىنى يەكدىللىق بىلەن ئادا قىلىشىنى ئۈمىد قىلىمەن.

نۆۋەتتە ئەدەبىيات - سەنئەتنى گۈللەندۈرۈش ئۈچۈن ماركسىزىملىق ئەدەبىيات - سەنئەت نەزەرىيىسىنى ۋە ماۋزېدۇڭ ئەدەبىيات - سەنئەت ئىدىيىسىنى، يولداش دېڭ شياۋپىڭنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەت توغرىسىدىكى بايانلىرىنى ئەستايىدىل ئۆگىنىپ، بۇرژۇئاچە ئەركىنلەشتۈرۈش قالايمىقانلاشتۇرۇۋەتكەن ئەدەبىيات - سەنئەت نەزەرىيىسى ۋە ئەدەبىيات - سەنئەت ئىدىيىسىنى توغرىلاپ، ئەدەبىيات - سەنئەتنىڭ خەلق ئۈچۈن، سوتسىيالىزم ئۈچۈن خىزمەت قىلىش يۆنىلىشى بىلەن بارچە گۈللەر تەكشى ئېچىلىش، ھەممە ئېقىملار بەس - بەستە سايراش فاڭجېشىدا چىڭ تۇرۇش كېرەك. بىر قولىدا تۈزەش - تەرتىپكە سېلىنىشى، بىر قولىدا ئەدەبىيات - سەنئەتنى گۈللەندۈرۈشنى تۇتۇشتا چىڭ تۇرۇپ، ساغلام، مول ۋە رەڭدار مەنىۋى مەھسۇلاتلار ئارقىلىق مەدەنىيەت بازارلىرىنى ۋە ھەر خىل كۆڭۈل ئېچىش سورۇنلىرىنى ھەمدە كىشىلەرنىڭ ئىشتىن سىرتقى ۋاقىتلىرىنى، مەنىۋى بوشلۇقىنى ئىگىلەش كېرەك. ئەدەبىيات - سەنئەتنىڭ جەمئىيەتنى مۇقىملاشتۇرۇش ۋە خەلققە ئىلھام بېرىشتىكى ئىجابىي رولىنى تولۇق جارى قىلدۇرۇش كېرەك. بۇنىڭ ئۈچۈن بارلىق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر تۇرمۇشقا چوڭقۇر چۆكۈش، ئەمەلىيەتكە، رېئاللىققا يۈزلىنىشى، سوتسىيالىستىك يېڭى كىشىلەرنى كۆپرەك يېزىشى، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى

كۈچەيتىش، مىللىي بۆلگۈنچىلىككە قارشى تۇرۇش، ۋەتەن بىرلىكىنى مۇستەھكەملەش، ماركسىزىملىق مىللىي قارشىنى تىكلەش، ھەرمىللىي خەلقى قەلبىداش، ھەممەنەپەس، تەقدىرداش بولۇپ شىنجاڭنى گۈللەندۈرۈش ۋە جۇڭگوچە سوتسىيالىزم قۇرۇش ئۈچۈن ئورتاق تىرىشچانلىق كۆرسىتىش مەزمۇنىدىكى ئەسەرلەرنى كۆپرەك يېزىشى كېرەك. ئەدەبىيات تەشكىلاتلىرى، ئەدەبىي ژۇرناللار ئەدەبىيات - سەنئەتنى گۈللەندۈرۈشتە، ئەدەبىي ئوبزورچىلىققا ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرىشى كېرەك. بىز ئەدەبىي ئوبزورچىلىق ۋە ئەدەبىيات تەتقىقاتىنى كۈچەيتىش ئارقىلىق ئىجادىيەت يۈندىلىشىنى توغرىلاپ، ئىجادىيەت ئىدىيىسىنى جانلاندۇرۇپ، جانلىق، روھلۇق ۋە ئىناق ئىجادىيەت مۇھىتى يارىتىپ، ئەدەبىيات - سەنئەتنىڭ ساغلام راۋاجلىنىشىنى ئىلگىرى سۈرۈشىمىز كېرەك.

ئەدەبىيات - سەنئەتنى گۈللەندۈرۈشتە، ئەدەبىيات - سەنئەت ئەسەرلىرىنىڭ سۈپىتىنى ئۆستۈرۈش زۆرۈر. بۇنىڭ ئۈچۈن ئېسىل مىللىي مەدەنىيەت مىراسلىرىنى، چەت ئەللەرنىڭ پايدىلىق ئىجادىيەت تەجرىبىلىرىنى ئەينەك قىلىش، ئەسەرلەردە ساغلام مەز-مۇنى روشەن ئىپادىلەپ بېرەلەيدىغان يۈكسەك بەدىئىيلىكنىڭ بولۇشىغا دىققەت قىلىش كېرەك.

ئەدەبىيات - سەنئەتنى گۈللەندۈرۈشتە، ئەدەبىيات - سەنئەت قوشۇنىنىڭ ئىتتىپاقلىقىنى يەنىمۇ مۇستەھكەملەش كېرەك. ئەدەبىيات - سەنئەت قوشۇندىكىلەر ئارىسىدا بىر - بىرىگە كۆيۈنۈش، بىر - بىرىنى ھۆرمەتلەش، بىر - بىرىنى يۆلەش، بىر - بىرىدىن ئۆگىنىش، ھەممەيلەن بىر نىيەت - بىر مەقسەتتە ئەدەبىيات - سەنئەتنى گۈللەندۈرۈش ئۈچۈن ئورتاق تىرىشىدىغان كەيپىياتنى شەكىللەندۈرۈش، بارلىق پىرىنسىپسىز تالاش - تارتىشلارنى قەتئىي تۈگىتىش كېرەك.

يولداش دېڭىش شياۋپىڭ: پارتىيە ئەدەبىيات - سەنئەت خىزمىتىگە رەھبەرلىك قىلىشتا، «ئەدەبىيات - سەنئەتنىڭ ئالاھىدىلىكى ۋە تەرەققىيات قانۇنىيىتىگە ئاساسەن، ئەدەبىيات - سەنئەت خادىملىرىنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەت ئىشلىرىنى ئۈزلۈكسىز گۈللەندۈرۈپ، ئەدەبىيات - سەنئەتنىڭ سەۋىيىسىنى ئۆستۈرۈپ، ئۇلۇغ خەلقىمىزگە، ئۇلۇغ دەۋرىمىزگە مۇناسىپ كېلىدىغان مۇنەۋۋەر ئەدەبىيات - سەنئەت ئەسەرلىرىنى ۋە رول ئېلىش سەنئىتى نەتىجىلىرىنى يارىتىش شارائىتىغا ئىگە بولۇشىغا ياردەم بېرىشى لازىم» دەپ كۆرسەتتى. شۇڭا ھەر دەرىجىلىك پارتىيە - ھۆكۈمەت ئورگانلىرى ئەدەبىيات - سەنئەتكە يېقىندىن كۆڭۈل بۆلۈشى، ھەممە ساھە ئەدەبىيات - سەنئەتنىڭ گۈللەندىشىگە كۆڭۈل بۆلۈشى، ئەدەبىي ژۇرناللارنىڭ، ئەدەبىيات - سەنئەت خادىملىرىنىڭ قىيىنچىلىقلىرى ۋە مۇۋاپىق تەلەپلىرىنى پائال ھەل قىلىپ بېرىشى كېرەك.

ئاخىرىدا، مەن «تارىم» نىڭ تەجرىبە - ساۋاقلارنى يەكۈنلەپ، نۇقسانلارنى تۈگىتىپ، نەتىجىلەرنى داۋاملىق جارى قىلدۇرۇپ، پارتىيەنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەت فاكتورى، سىياسەتلىرىنى قەتئىي ئىجرا قىلىپ، مىللىي مەدەنىيەتنى گۈللەندۈرۈش، ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنى پۈتۈن مەملىكەتكە، پۈتۈن دۇنياغا يۈزلەندۈرۈش، دۇنياۋى شۆھرەتكە ئېرىشتۈرۈش يولىدا زور تىرىشچانلىق كۆرسىتىشىنى ئۈمىد قىلىمەن.

كۆپچىلىكنىڭ تېنىگە سالامەتلىك، ئىجادىيىتىگە مۇۋەپپەقىيەت تىلەيمەن!

كۆپچىلىككە رەھمەت.

«تارىم» دا ئەدەبىيات گۈللىرى پۈرەكلىپ ئېچىلسۇن

چېن بەيجۇڭ

مۇقىم راۋاجلىنىش، ئىتتىپاقلىشىپ ئىلگىرىلەش كەيپىياتى قويۇقلىشىۋاتقان، ئەدەبىيات ساھەسىدە بىر قېتىملىق تەرتىپكە سېلىش ئارقىلىق يېڭى بۇرۇلۇش، يېڭى گۈللىنىش بولۇۋاتقان ۋەزىيەتتە، ۋەتەننىڭ چېگرا رايونى مول ھوسۇل مەنزىرىسىگە چۆمگەن ئانتۇن كۆز پەسلىدە، شىنجاڭدىكى ھەر مىللەت ئەدەبىيات - سەنئەتچىلىرى «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ 40 يىللىقىنى بىرلىكتە تەبرىكلەمەكتە. مەن جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسى ۋە قېرىنداش ئەدەبىي ژۇرناللارغا ۋەكالىتەن «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمىنى قىزغىن تەبرىكلەيمەن، شۇنىڭدەك بۇرۇن ۋە ھازىر مۇشۇ گۈللەرگە كۆيۈپ-پىشىپ ئەجىر سىڭدۈرگەن ھەم ئەجىر سىڭدۈرۈۋاتقان باغۋەنلەردىن سەممىي ھال سوراييمەن!

«تارىم» ژۇرنىلى ئاپتونوم رايونىمىزدا ئەڭ بالدۇر نەشر قىلىنغان، تەسىرى بىر قەدەر چوڭ ئەدەبىي ژۇرنال، ھەم مەملىكەت بويىچە قېرىنداش مىللەتلەر يېزىقىدا ئەڭ بالدۇر نەشر قىلىنغان ئەدەبىي ژۇرناللارنىڭ بىرى. ئۇ يېڭى جۇڭگو قۇرۇلغان دەسلەپكى مەزگىللەردە دۇنياغا كەلگەن. «تارىم» ژۇرنىلى 40 يىلدىن بۇيان ۋەتەننىڭ جاپا - مۇشەققەتلەر بىلەن ئىلگىرىلىشىگە ئەگىشىپ ئەگرى - توقاي يوللارنى بېسىپ ئۆتۈپ، بارا - بارا ئۆسۈپ پىشىپ يېتىلدى. ئۇ سوتسىيالىستىك ئۇيغۇر ئەدەبىياتى قوشۇنىنى بارلىققا كەلتۈرۈش، يېتىشتۈرۈش ۋە ئۇلار بىلەن ئىتتىپاقلىشىشقا پۈتۈن كۈچىنى سەرپ قىلىپلا قالماي، ئاپتونوم رايون بويىچە مۇھىم ئەدەبىي ژۇرنال بولۇش سۈپىتى بىلەن شىنجاڭ - نى ئېچىش ۋە گۈللەندۈرۈش ئۈچۈن بىرلىكتە كۈرەش قىلىۋاتقان ھەر مىللەت خەلقىنىڭ يېڭى تۇرمۇشىنى ئەكس ئەتتۈرۈپ، ھەر مىللەت قەھرىمانلىرىنىڭ ئوبرازىنى يارىتىپ، شىنجاڭنىڭ كۆپ مىللەتلىك سوتسىيالىستىك ئەدەبىيات ئىشلىرىنى گۈللەندۈرۈشكە ئالاھىدە تۆھپە قوشتى. ئۇيغۇر ۋە باشقا قېرىنداش مىللەتلەرنىڭ بىر تۈركۈم مۇنەۋۋەر يازغۇچى - شائىرلىرى تۇنجى قەدىمىي «تارىم» دىن باشلىدى ۋە «تارىم» ئارقىلىق مەملىكەتكە يۈزلەندى، شۇنداقلا بىر تۈركۈم تالانتلىق ياش قەلەم ئىگىلىرىمۇ «تارىم» ئارقىلىق كۆز ئېچىپ، ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ ئىچى - سىرتىدا ئونۇلۇپ، جامائەتنىڭ دىققىتىنى تارتتى. بولۇپمۇ پارتىيە 11 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 3 - ئومۇمىي يىغىنىدىن بۇيان، «تارىم» باشتىن - ئاياغ ئىسلاھات ئېلىپ بېرىش، يېڭىلىق يارىتىش، جەسۇرانە ئالغا ئىلگىرىلەش روھى بويىچە ئۆزىنىڭ ئالاھىدىلىكىنى ئىپادىلىدى، سوتسىيالىستىك يېڭى دەۋرنىڭ يېڭى قىياپىتى، يېڭى تۇرمۇش، يېڭى ئادەملەر ئەكس ئەتتۈرۈلگەن ئېسىل ئەسەرلەرنى ئېلان قىلىپ، كىتابخانلارنى ساغلام، پايدىلىق مەنئى ئۇزۇق بىلەن تەمىنلىدى. بۇلارنىڭ بەزىلىرى مەملىكەت بويىچە ئاز سانلىق مىللەت ئاپتورلىرىنىڭ مۇنەۋۋەر ئەسەرلىرىنى مۇكاپاتلاش ۋە باشقا مۇكاپاتلاشلاردا مۇكاپاتلاندى. مەملىكەت بويىچە ساپ ئەدەبىي ژۇرناللارنىڭ ئىزاى ئومۇمىيۈزلۈك تۆۋەنلەپ كەتكەن مەزگىلدە «تارىم» ژۇرنىلى ھەر خىل قىيىنچىلىقلارنى يېڭىپ، خېلى يۇقىرى تارقىتىلىش نىسبىتىنى ساقلاپ،

ھەر مىللەت ئاپتورلىرى ئارىسىدا كەڭ تەسىر پەيدا قىلدى. ئۇنىڭ بۇ جەھەتتىكى نەتىجىسى ۋە تەجرىبىلىرى يەكۈنلەشكە ئەرزىيدۇ، شۇنداقلا قېرىنداش ژۇرناللارنىڭ ئۆگىنىشىگە ئەرزىيدۇ.

نەتىجە ئۆتمۈشكە مەنسۇپ، ئەلۋەتتە. يېڭى دەۋر، يېڭى تۇرمۇش، يېڭى مۇشتىرىلار ئوبيېكتى ژۇرنالغا يېڭى، تېخىمۇ يۇقىرى تەلەپلەرنى قويدۇ. «تارىم» نىڭ دەۋر ئۆز زىمىنىگە يۈكلىگەن ۋەزىپىنى تېخىمۇ ئاڭلىق تونۇپ، ئەمەلگە ئاشۇرغىلى بولىدىغان تىرىشىش نىشانىنى بەلگىلەپ، شىنجاڭ تۇپرىقىدا چوڭقۇر يىلتىز تارتىپ، غەربىي دىيارنىڭ ئىسلاھات دەۋرىدىكى رەڭگارەڭ رېئال تۇرمۇشىنى، ھەر مىللەت خەلقىنىڭ روھىي قىياپىتى ۋە يېڭىچە مىللىي مۇناسىۋىتى، مىللىي پىسخولوگىيىسىنى تېخىمۇ ياخشى ئەكس ئەتتۈرۈپ، ژۇرنالنى تېخىمۇ روشەن دەۋر پۇرىقى ۋە دەۋر روھىغا، تېخىمۇ كۆپلۈك مىللىي رايون ئالاھىدىلىكىگە ئىگە قىلىشنى، شۇنىڭ بىلەن بىللە دەۋر تەرەققىياتى يۈكسەكلىكىدە تۇرۇپ، كەلگۈسىگە، مەملىكەتكە، دۇنياغا يۈزلىنىشكە چۇرئەت قىلىپ، تېخىمۇ زور ئىجادىي ئەھمىيەتكە ئىگە يۇقىرى سۈپەتلىك ئەسەرلەرنى كۆپلەپ ئېلان قىلىپ ۋە كۆپ خىل يوللار ئارقىلىق پۈتۈن مەملىكەت كىتابخانلىرىغا ۋاقتىدا تەرجىمە قىلىپ تونۇشتۇرۇشقا ئاكتىپ كۈچ چىقىرىپ، ئېلىمىزنىڭ كۆپ مىللەتلىك سوتسىيالىستىك ئەدەبىيات خەزىنىسىنى بېيىت تىشىنى ئۈمىد قىلىمىز. بۇنىڭ ئۈچۈن ژۇرنال ھەر مىللەت ئاپتورلىرى بىلەن تېخىمۇ كەڭ، تېخىمۇ قويۇق ئالاقە باغلىشى، يېڭى تالانت ئىگىلىرىنى تېخىمۇ زور كۈچ بىلەن بايقىشى ۋە يۆلىشى، شۇنداقلا مەملىكىتىمىزنىڭ ھەرقايسى جايلىرىنىڭ ئىلغار ئىجادىيەت تەجرىبىلىرى ۋە ژۇرنال باشقۇرۇش تەجرىبىلىرىنى تېخىمۇ كەڭ نەزەر ۋە جاسارەت بىلەن ئۆگىنىپ ھەم قوبۇل قىلىپ، ژۇرنالنى بارغانسېرى ياخشى چىقىرىشى لازىم.

بۇنىڭدىن ئىلگىرى جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىگە قاراشلىق يەتتە قېرىنداش ژۇرنال بوران - چاپقۇنلارنى بىرلىكتە باشتىن كۆچۈرۈپ، ئۆزئارا ھەمدەم بولۇپ، مۇرىنى مۇرىگە تىرەپ ئالغا بېسىپ، بىر - بىرىدىن ئۆگىنىدىغان ۋە بىر - بىرىگە ھەمكارلىشىدىغان ئېسىل مۇناسىۋەتنى بارلىققا كەلتۈرگەندى. بۇنىڭدىن كېيىن قېرىنداش ژۇرناللار ئوتتۇرىسىدىكى ھەمكارلىقنى تېخىمۇ قويۇقلاشتۇرۇپ، ۋاقتى - ۋاقتىدا ئۆزئارا ئۇچۇر، تەجرىبە ئالماشتۇرۇش، يېڭى تالانت ئىگىلىرى ۋە مۇنەۋۋەر ئەسەرلەرنى ئۆزئارا تونۇشتۇرۇشنى دائىملىق تۈزۈمگە ئايلاندۇرۇپ، شىنجاڭدىكى ھەر مىللەت ئەدەبىياتچىلىرى ئوتتۇرىسىدىكى ئىتتىپاقلىق، دوستلۇقنى مۇستەھكەملەش، شىنجاڭنىڭ كۆپ مىللەتلىك ئەدەبىيات ئىشلىرىنى ئۆستۈرۈش يولىدا ناھايىتى زور تىرىشچانلىق كۆرسىتىشىنى ئۈمىد قىلىمىز. كېلەر يىلى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قۇرۇلغانلىقىنىڭ 70 يىللىقى، 1992 - يىلى يولداش ماۋ زېدۇڭنىڭ «يەنەن ئەدەبىيات - سەنئەت سۆھبەت يىغىنىدا سۆزلەنگەن نۇتۇق» نى ئېلان قىلىنغانلىقىنىڭ 50 يىللىقى. بۇ تارىخىي ئەھمىيەتلىك ئىككى بايرامنى كۈتۈۋېلىش ئۈچۈن، «تارىم» ۋە باشقا ژۇرناللار بالدۇرراق ھەرىكەتكە كېلىپ، ھەر مىللەت يازغۇچىلىرىنى ماركسىزم - لېنىنىزمنى ئۆگىنىش، تۇرمۇشقا چوڭقۇر چۆكۈشكە ئۇيۇشتۇرۇپ، قىزغىن ئىجاد قىلىش دولقۇنىنى قوزغاپ، سوتسىيالىستىك ئەدەبىياتىمىزنىڭ يېڭى گۈللىنىشى، ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ ئىككى مەدەنىيەت بەرپا قىلىش قۇرۇلۇشىنىڭ ئىلگىرى سۈرۈلۈشى ئۈچۈن تېخىمۇ زور تۆھپە قوشۇشى لازىم.

ئەدەبىياتىمىزنىڭ يۇقىرى سەۋىيەسىنى يارىتىشى

ئۈچۈن قىردىشايلى

مەھمەت شاۋدۇن

يولداشلار، دوستلار!

بۈگۈن «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ تويى، شۇنداقلا سوتسىيالىستىك يېڭى زامان ئەدەبىياتىمىزنىڭ تويى. بۇ توي جۈمھۇرىيىتىمىز قۇرۇلغانلىقىغا 41 يىل تولغان، پايتەختىمىز بېيجىڭدا ئۆتكۈزۈلگەن 11-نۆۋەتلىك ئاسىيا تەنھەرىكەت يىغىنى غەلبىلىك ئاياغلاشقان قۇتلۇق كۈنلەردە ئۆتكۈزۈلمەكتە. مەن توپىمىزغا قەدەم تەشرىپ قىلغان بارلىق يولداشلارنى ھەمدە سىلەر ئارقىلىق «تارىم» ئەدەبىيات گۈلزارىنىڭ رەڭگارەڭ گۈل-چېچەكلىرىگە تولۇپ، بارغانسېرى گۈللەپ ياشناپ بۈگۈنكىدەك كۆزنى قاماشتۇرغۇدەك چىرايلىق گۈل-گۈلىستان بولۇشىغا تىرىشىپ ئەجىر سىڭدۈرگەن، تۆھپە قوشقان، كۆڭۈل بۆلگەن، غەمخورلۇق قىلغان، يار-يۆلەكتە بولغان بارلىق يازغۇچى-شائىرلار، مۇھەررىرلەر، ئەدەبىي تەرجىمانلار، مەتبەئە خادىملىرى، مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلار ھەم رەھبەرلەرنى قىزغىن تەبرىكلەيمەن!

«تارىم» ژۇرنىلىنىڭ 40 يىللىقىغا تەنتەنە قىلىۋاتقان مۇشۇ پەيتتە، «تارىم» ژۇرنىلىمىزدا ئۆچمەس ئىزلارنى قالدۇرۇپ ئالەمدىن ئۆتكەن نىمىشپىت ئارمىيە داموللا، زۇنۇن قادىرى، تېمىپىجان ئېلىيېۋ، ئابدۇكېرىم خوجا، پەتتارجان مۇھەممىدى، ئەھمەد زىيائى، ياسىن خۇدا بەردى قاتارلىق ھۈرمەتلىك پېشىۋالىرىمىزنى چوڭقۇر سېغىنىش بىلەن سەمىمىي ياد ئېتىمىز.

«تارىم» ژۇرنىلى «شىنجاڭ ئەدەبىيات-سەنئىتى» دېگەن نام بىلەن 1951-يىلى 8-ئايدا دۇنياغا كەلدى. ئەينى ۋاقىتتىكى شىنجاڭ ئۆلكىلىك ئەدەبىيات-سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىگە تەييارلىق كۆرۈش ھەيئىتى بىلەن ئۆلكىلىك مەدەنىيەت باشقارمىسىنىڭ رەئىسلىكىدە نەشر قىلىنغان بۇ ژۇرنال ئۆزى مەيدانغا كەلگەن كۈندىن باشلاپلا ئەدەبىيات-سەنئەتنى ئىشچى، دېھقان، ئەسكەرلەر ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرۇش، كەڭ خەلق ئاممىسى ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرۇش بايرىقىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، يېڭى دەۋر ئەدەبىياتىنىڭ ياڭراق سىگنالىنى چالدى. شۇ چاغدىن باشلاپ نۇرغۇنلىغان يازغۇچى-شائىرلار ژۇرنالنىڭ ئەتراپىغا ئۇيۇشۇپ، تولۇپ تاشقان ئىجادىيەت قىزغىنلىقى بىلەن قوللىرىغا قەلەم ئېلىپ، مۇشۇ ژۇرنالنى بازارغا قىلغان ھالدا ئىجادىيەت بىلەن شۇغۇللىنىپ، ئازاد زامانى، يېڭى تۇرمۇشنى، پارتىيىنى قىزغىن كۈيلەيدىغان مۇنەۋۋەر ئەسەرلەرنى ياراتتى. بۇ ژۇرنالنىڭ دەسلەپكى سانلىرىغا بېسىلغان شائىر ئەلەم ئەختەمنىڭ «تاڭ ئاتقاندا»، شائىر تېمىپىجان ئېلىيېۋنىڭ «گۈڭچەندەك ھەققىدە قەسەدە»، شائىر ئابىلىز نازىرنىڭ «خۇاڭخې دولقۇنى»، شائىر نىمىشپىتنىڭ «ئالدىدا» قاتارلىق شېئىرلىرىدا شىنجاڭدىكى ھەممىلىك خەلپىنىڭ يۈرەك ساداسى، ئازاد زامانغا، كومپارتىيىگە بولغان قايىناق مۇھەببىتى ئىپادىلەنگەن.

شىنجاڭ ئەدەبىياتىمىزنىڭ 1951-يىلى 8-ئايدا دۇنياغا كەلگەنلىكى بىلەن بىرلىكتە، ئۇنىڭ يېڭى زامان ئەدەبىياتىمىزنىڭ يۇقىرى سەۋىيەسىنى يارىتىشىغا قىلغان تۆھپىسىنى ئېيتىشقا بولىدۇ.

دىلەندى. «تارىم» ئۆز سەھىپىسىدە مۇشۇنداق مۇنەۋۋەر ئەسەرلەرنى ئارقا-ئارقىدىن ئېلان قىلىپ، دەۋرنىڭ كۆپچىسى ۋە چارچىسى بولدى، شۇنداقلا سوتسىيالىستىك ئۇيغۇر ئەدەبىياتىمىزنىڭ مۇنبەت تۈپرىقى، ئازادە مۇنبىرى، ياخشى مەكتىپى ۋە ماھارەت كۆرسىتىش مەيدانى بولدى.

سوتسىيالىستىك ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ شەكىللىنىشى ۋە گۈللىنىشى ئۇنىڭ 40 يىللىق مۇساپىنى - ئەگرى-توقاي يوللارنى بېسىپ ئۆتۈپ، بۈگۈنكى غايەت زور تەرەققىياتقا ئېرىشىشى تارىم بىلەن قويۇق مۇناسىۋەتلىك.

«تارىم» 40 يىللىق ئەدەبىياتىمىزنىڭ ئەينىكى، بىز بۇ ئەينەك ئارقىلىق ئەدەبىياتىمىزنىڭ ھەر خىل ھالىتىنى ۋە مەنزىرىسىنى كۆرىمىز. بولۇپمۇ پارتىيە 11 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېت 3 - ئومۇمىي يىغىنىدىن بۇيانقى مەنزىرە بىزنى ئاجايىپ ئىلھاملاندۇرىدۇ ۋە خۇرسەن قىلىدۇ.

دەر ھەقىقەت، بۇ ئون يىل ئەدەبىياتىمىزنىڭ ئاجايىپ گۈللەنگەن گۈزەل يېڭى دەۋرىنى ئاچتى. بۇ يېڭى دەۋردىن باشلاپ، ئەدەبىيات - سەنئەت خادىملىرى ئۇزاققىچە داۋام قىلغان «سول» چىللىق بويۇنتۇرۇقىدىن قۇتۇلۇپ، ئەدەبىيات - سەنئەتتىكى رولى توغرىسىدىكى تار چۈشەنچىنى بۇزۇپ تاشلاپ، ئىدىيە جەھەتتە زور ئازادلىققا ئېرىشتى. ئىجادىيەت جەھەتتە زور ئەركىنلىككە ئىگە بولدى. شۇڭا بۇ يېڭى دەۋردە ئەدەبىي ئەسەرلەر سان جەھەتتىن مىسلىسىز كۆپىيىپلا قالماي، ئىدىيىۋىلىك، بەدىئىيلىك جەھەتتە يېڭى بۆسۈس ھاسىل قىلدى. مەزمۇن، ژانىر، شەكىل، ئۇسلۇب جەھەتلەردە كۆپ خىللاشقان گۈللەپ ياشناش ۋەزىيىتى بارلىققا كەلدى، يېڭى ئەدەبىيات ئەمەلىيىتى يېڭى ئىختىساس ئىگىلىرىنى يېتىشتۈردى. شۇ نەتىجىدە جۇشقۇن، يېڭى ھاياتىي كۈچكە ئىگە كۆپلىگەن تالانت ئىگىلىرى مەزمۇت قەدەم، يىپيېڭى قىياپەت ۋە جاسارەت بىلەن ئەبج-دېيەت مەيدانىغا گۈرسۈلدەپ كىرىپ كېلىپ، ئىجادىيەت مەيدانىدا ئۆزلىرىنىڭ كارامىتىنى كۆرسەتتى... مانا مۇشۇلار «تارىم» نىڭ سەھىپىلىرىگە يېڭى قان، ئۇنىڭغا يېڭى قىياپەت، يېڭى سەۋىيە، يۇقىرى سۈپەت، مول ھوسۇل ئاتا قىلدى.

1979 - يىلدىن بۇيانقى ئون يىل ئىچىدە «تارىم» نىڭ سەھىپىلىرىدە 7000 دىن ئارتۇق شېئىر - نەزمە، 650 تىن ئارتۇق ھېكايە، ئاخبارات ئەدەبىياتى، نەسر، 53 پوۋېست، 61 داستان، كۆپلىگەن نەزەرىيىۋى ئىلمىي ماقالىلەر، ئوبزورلار ئېلان قىلىندى. يولداش-لار، بۇ ئاز سان ئەمەس. بىز ئىنچىكىلەپ سېلىشتۇرىدىغان بولساق، بۇ ئون يىل داۋامىدا ئېلان قىلىنغان پوۋېستلار ئون يىلدىن ئىلگىرى ئېلان قىلىنغان پوۋېستلاردىن نەچچە ئون ھەسسە، ھېكايىلەرنىڭ ئۈچ ھەسسەگە يېقىن كۆپ ئىكەنلىكىنى كۆرۈمىز. بۇپاكت، بۇئەمەلىيەت! ئاپتورلار قوشۇنغا كەلسەك، ھازىر «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ ئاپتورلىرى كۆپىيىپ 2500 ئەتراپىغا يەتتى، بۇنىڭ ئىچىدە بىرقەدەر كۆزگە كۆرۈنگەن تايانچ ئاپتورلار 300 ئەتراپىدا، بۇ ھەقىقەتەن زور قوشۇن.

سان سۈپەتتىكى بەلگىلەيدۇ. 1981 - يىلى ئاپتونوم رايون بويىچە ئاز سانلىق مىدالىتلەر يازغۇچىلىرىنىڭ 30 يىلىدىن بۇيانقى مۇنەۋۋەر ئە-

سەرلەرنى باھالاپ مۇكاپاتلاش پائالىيىتىدە «تارىم» ژۇرنىلىدا ئېلان قىلىنغان ئەسەر-
لەردىن 68 ى تاللىنىپ مۇكاپاتلاندى. بۇ ئومۇمىي مۇكاپاتلانغان 75 پارچە ئەسەرنىڭ
90 پىرسەنتىنى تەشكىل قىلىدۇ.

ئون يىل داۋامىدا ئاپتونوم رايون ۋە مەملىكەت بويىچە بىرنەچچە قېتىم ئېلىپ
بېرىلغان مۇنەۋۋەر ئەدەبىي ئەسەرلەرنى باھالاپ مۇكاپاتلاش پائالىيەتلىرىدە «تارىم» دا
ئېلان قىلىنغان ئەسەرلەردىن مۇكاپاتلانغانلىرى تېخىمۇ كۆپ بولدى، بۇلار
بىزنىڭ ئىپتىخار بىلەن تىلغا ئېلىشىمىزغا ئەرزىيدۇ. بۇلتۇر يېڭى
دەۋردىكى مۇنەۋۋەر ئەدەبىي ئەسەرلەرنى باھالاپ مۇكاپاتلاشتا مۇكاپاتلانغان
ئەسەر تېخىمۇ كۆپ بولدى. شۇ قېتىم جەمئىي باھالاپ مۇكاپاتلانغان ئەسەر 60 بولۇپ،
بۇنىڭ ئىچىدىكى 19 ئۇيغۇر ئاپتورىنىڭ ئەسىرىدىن تولسى «تارىم» دا ئېلان قىلىنغان
ئەسەرلەر. «تارىم» مۇشۇنداق ئېسىل مەنئى گۆھەرلەرنى خەلققە، جەمئىيەتكە تەقدىم
قىلالغانلىقى ئۈچۈن ماختىنىشقا ھەقلىق.

دېمەك، «تارىم» 40 يىلدىن بۇيان باغۋەن، مەكتەپ، ماھىر تەشكىلاتچى بولۇپ،
خىلمۇ خىل گۈل-چىچەكلەر ۋە نوتا-مايىسىلارنى كۆيۈنۈپ پەرۋىش قىلىپ، ھەر-
خىل ئېسىل مېۋىلەرنى يېتىلدۈرۈپ، سىنچى بولۇپ كۆپلىگەن تالانت ئىگىلىرىنى بايقاپ،
ئۇلارنى يېتەكلەپ ۋە يېتىشتۈرۈپ، خەلقىمىزگە ئېسىل مەنئى مەئىشەتلەرنى تەقدىم قىلىپ،
مەنئى بايلىقىمىزنىڭ كۆپىيىشىگە، مەنئى تۇرمۇشىمىزنىڭ بېيىشىغا، قىسقىسى، ئاپتونوم
رايونىمىزنىڭ ئىككى مەدەنىيەت قۇرۇلۇشىغا مول تۆھپە قوشتى. «تارىم» ژۇرنىلى مەدە-
نىيەت قۇرۇلۇشىمىزنىڭ تۆھپىكارى بولۇشقا مۇناسىپ، شۇڭا «تارىم» ژۇرنىلىمىز جۇڭگو
ھازىرقى زامان ئەدەبىيات تەتقىقاتى جەمئىيىتى ئاز سانلىق مىللەتلەر ئەدەبىياتى شۆبە
جەمئىيىتى تەرىپىدىن يېقىندا مەملىكەت بويىچە تۇنجى قېتىم ئۆتكۈزۈلگەن جۇڭگو ھازىرقى
زامان ئاز سانلىق مىللەتلەر ئەدەبىياتى تەتقىقاتى باھالاپ مۇكاپاتلاشتا «باغۋەن» مۇكاپاتىغا
ئېرىشتى!

يولداشلار، دوستلار:

بىز «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ 40 يىللىقىنى تەبرىكلەۋاتقىنىمىزدا «تارىم» نىڭ، جۈملىدىن
سوتسىيالىستىك ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ دانارەھبەرلىكىدە،
پارتىيە مىللىي سىياسىتىنىڭ پارلاق نۇرىدا قولغا كەلتۈرگەن مۇۋەپپەقىيەتلىرى ۋە غەلىبە
مىللىرىگە قىزغىن تەنتەنە قىلماي تۇرالمايمىز. شۇنداقلا ئەدەبىياتىمىزنىڭ 40 يىللىق
مۇساپىسى، مۇۋەپپەقىيەتلىرىنى ئەسلەپ ئىلھاملانغان ۋە ھاياجانلانغان ۋاقىتىمىزدا، ئەدەبىي
ياتىمىزنىڭ بۈگۈنى ۋە كەلگۈسىگە نەزەر سالماي تۇرالمايمىز.

يولداشلار، دوستلار:

پارتىيىمىز نۆۋەتتە ھەر مىللەت ئاپتورلىرىدىن تۆت ئاساسىي پىرىنسىپتا چىڭ
تۇرۇش شەرتى ئاستىدا ئەدەبىي ئىجادىيەتنى تېخىمۇ گۈللەندۈرۈشنى تەلەپ قىلماقتا.
ھەممىمىزگە روشەنكى، بىزنىڭ ئەدەبىيات-سەنئىتىمىز سىياسىي يۈنلىشنىڭ بىردەك-
لىكى ۋە مەزمۇنى، شەكلى، ئۇسلۇبى، ئېقىملىرىنىڭ كۆپ خىل بولۇشى بىرلىككە كەلتۈ-

شەكلى كىلىمىك ئۈچۈن خىزمەت قىلىدۇ. كىلىمىك ئۈچۈن خىزمەت قىلىدۇ.

ئالدىنقى شەرتى يەنىلا بۈگۈن ئۈچۈن خىزمەت قىلىش. بۇ ھەقتە مەلۇم بىر يازغۇچى؛
 بۈگۈن ئۈچۈن كېرەك بولمىغان ئەدىبىنىڭ كېلىچەك ئۈچۈنمۇ كېرىكى يوق، دەپ توغرا
 ئېيتقان. بىز بۈگۈنكى پۇرسەتنى چىڭ تۇتۇپ، خەلقىمىزنىڭ يېڭى دۇنيا قۇرۇش يولىدا
 ئېلىپ بېرىۋاتقان رېئال كۈرىشىنى توغرا، جانلىق ۋە ئۆز ۋاقتىدا ئەكس ئەتتۈرسەك،
 خەلقىمىزنىڭ مەنئى دۇنياسىنى بېيىتساق، ئەنە شۇ چاغدا بىز «يازغۇچى - ئىنسان روھى»
 نىڭ ئىنژېنېرى» دېگەن نامغا لايىق ئىش قىلغان بولىمىز.

بۈگۈن «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ 40 يىللىقىنى تەبرىكلەۋاتقاندا، بىز بارلىق ئەدىبلەر
 بىردەك ھەرىكەتكە كېلىپ، ئورتاق تىرىشچانلىق كۆرسىتىپ، تېخىمۇ كۆپ، تېخىمۇ ياخشى
 ئەسەرلەرنى ئىجاد قىلىپ، ئەدەبىياتىمىزنى يېڭى بىر باسقۇچقا كۆتۈرۈش ئۈچۈن كۈرەش
 قىلايلى!

تەشەككۈر ۋە ئۈمىد

«تارىم» ژۇرنىلى نەشىر قىلىنغان 40 يىلدىن بۇيان، ھەر دەرىجىلىك پارتىيە، ھۆ-
 كۈمەت ئورگانلىرى، قېرىنداش ئىدارە، تەشكىلاتلار، ھەر دەرىجىلىك رەھبەرلەر ۋە ھەر
 مىللەت ئاممىسى، ئاپتورلىرى، كىتابخانلىرىنىڭ قىزغىن قوللىشى ۋە سەمىمىي ياردىمىگە
 ئىگە بولۇپ كەلدى. ھەممەيلىن «تارىم» نى خۇددى كۆز قارىچۇقىنى ئاسرىغاندەك ئاسرى-
 دى؛ ئۇنى مېھرىبان باغۋەندەك كۆيۈنۈپ پەرۋىش قىلدى؛ «تارىم» كۈلگەندە ھەممەيلىن
 ئۇنىڭ كۈلكىسىگە چور بولدى؛ «تارىم» قىيىنچىلىققا ئۇچرىسا ھەممەيلىن ياردەم قولىنى
 سوزدى. شۇڭلاشقا «تارىم» كۈندىن - كۈنگە راۋاج تېپىپ، گۈللەپ ياشىناپ، مېۋىسى مول
 ۋە شېرىن باغقا، خۇش بۇي گۈللەرگە تولغان گۈلشەنگە ئايلىنالدى. «تارىم» ژۇرنىلى
 نەشىر قىلىنغانلىقىنىڭ 40 يىللىقى تەبرىكلىنىۋاتقان كۈنلەردە، نۇرغۇن رەھبەرلەر ئۆز-
 لىرىنىڭ ياخشى تىلەكلىرىنى بىلدۈرۈپ بېغىشلىما يېزىپ بەردى؛ نۇرغۇن ئورۇنلار قىزغىن
 تەبرىك، سەمىمىي تىلەكلەرگە تولغان تەبرىك تېلېگراممىلىرى، تەبرىك خەتلىرىنى ئە-
 ۋەتتى ھەمدە لەۋھە، خاتىرە بۇيۇملىرىنى تەقدىم قىلدى. بىز بۇلارغا سەمىمىي تەشەككۈر بىلدۈ-
 رىمىز، شۇنداقلا ھەممەيلىننىڭ بۇندىن كېيىنمۇ «تارىم» نى بۇرۇنقىدەكلا، ھەتتا ئۇنىڭ-
 دىنمۇ كۈچلۈك قوللىشىنى، «تارىم» غا ياردەم بېرىشىنى ئۈمىد قىلىمىز. بىز مۇيولداشلارنىڭ تىلەك
 ۋە ئۈمىدلىرىنى يەردە قويماي، دەۋر روھى جۇش ئۇرۇپ تۇرىدىغان نادىر ئەسەرلەرنى
 كۆپلەپ ئېلان قىلىپ، شىنجاڭنىڭ كۆپ مىللەتلىك سوتسىيالىستىك ئەدەبىياتىنى گۈللە-
 ندىرۈش، ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدا يېڭى سەۋىيە يارىتىپ، ئۇنى پۈتۈن مەملىكەتكە، پۈتۈن
 دۇنياغا يۈزلەندۈرۈش يولىدا ھارماي - تالماي تىرىشىمىز.

«تارىم» تەھرىر بۆلۈمى

«تارىم» نىڭ 40 يىللىق مەزمۇنى تەبرىكلىگەن بېغىشلىما يېزىپ بەرگەن شەخسلەر، تەبرىك تېلېگرامما، تەبرىك خەت ئەۋەتكەن، لەۋھە، خاتىرە بۇيۇمى تەقدىم قىلغان ئورۇنلارنىڭ ئىسمىمكى

بېغىشلىما يېزىپ بەرگەن رەھبەرلەر: سەيپىدىن ئەزىزى، ئىسمائىل ئەمەت، سۇڭ خەنلىياڭ، تۆمۈر داۋامەت، جانابىل، ھامىدىن نىياز، بادەي، فېڭ داچېن، ئولاتايېۋ، ئىسمائىل مەخسۇت. بۇلاردىن باشقا ليۇ شياۋۋۇ، ۋاڭ يۇخۇ قاتارلىق پېشقەدەم يازغۇچىلارمۇ بېغىشلىما يېزىپ ئەۋەتتى.

ۋاڭ مېڭ، ئەكبەر غۇلام تەبرىك تېلېگرامما ئەۋەتتى. تەبرىك تېلېگرامما، تەبرىك خەت ئەۋەتكەن، لەۋھە، خاتىرە بۇيۇم تەقدىم قىلغان ئورۇنلار مۇنۇلار:

جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى مىللەتلەر ئەدەبىياتى باشقارمىسى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى ئاز سانلىق مىللەتلەر ئەدەبىياتى كومىتېتى، جۇڭگو ئاز سانلىق مىللەتلەر يازغۇچىلىرى ئىلمىي جەمئىيىتى، شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى ئۇيغۇر تەھرىر بۆلۈمى، شىنخۇا باسما زاۋۇتى، شىنجاڭ ئىشلەپچىقىرىش - قۇرۇلۇش بىڭتۇەنى يازغۇچىلار جەمئىيىتى، ئۈرۈمچى شەھەرلىك ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى، ئۈرۈمچى شەھەرلىك يازغۇچىلار جەمئىيىتى، ئىلى قازاق ئاپتونوم ئوبلاستلىق يازغۇچىلار جەمئىيىتى، شىنجاڭ ياشلار - ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى، بورتالا ئوبلاستلىق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى، ئۈرۈمچى شەھەرلىك رادىئو ئىستانسىسى ئۇيغۇر تەھرىر بۆلۈمى، قىزىلسۇ ئوبلاستلىق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى، قىزىلسۇ يازغۇچىلار جەمئىيىتى، جۇڭگو خەلق ئېغىز ئەدەبىيات - سەنئەتچىلىرى جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسى، شىنجاڭ داشۆ ئەدەبىيات فاكۇلتېتى، شىنجاڭ سىغەن داشۆ ئەدەبىيات فاكۇلتېتى، شىخەنزە ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئىجتىمائىي پەنلەر ئاكادېمىيىسى مىللەتلەر ئەدەبىياتى تەتقىقات ئىنستىتۇتى، ئاپتونوم رايونلۇق پەن - تېخنىكا ژۇرنالىلىرى تەھرىرلىك ئىلمىي جەمئىيىتى؛

جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ گۇاڭشى، شىزاڭ، ئىچكى موڭغۇل، شىنجاڭ شۆبىلىرى؛

«خەلق ئەدەبىياتى»، «مىللەتلەر ئەدەبىياتى»، «شوغىلا»، «جۇڭگو غەربىي دىيار ئەدەبىياتى»، «شىنجاڭ سەنئىتى»، «شىنجاڭ مەدەنىيىتى»، «شىنجاڭ قىرغىز ئەدەبىياتى»، «شىنجاڭ خۇيزۇ ئەدەبىياتى»، «ئىلى دەرياسى»، «قەشقەر ئەدەبىياتى»، «يېڭى قاشتېشى»، «ئاقسۇ ئەدەبىياتى»، «دۇنيا ئەدەبىياتى»، «بۇلاق»، «چولپان»، «بوسستان» (كورلا)، «بوسستان» (بىڭتۇەن)، «قۇمۇل ئەدەبىياتى»، «تۇرپان»، «شىنجاڭ ئاياللىرى»، «شىنجاڭ ياشلىرى»، «ئەدەبىي تەرجىمىلەر» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈملىرى؛

«ئەدەبىيات - سەنئەت گېزىتى»، «خەلق ئارمىيىسى گېزىتى»، «شىنجاڭ ئۆسمۈرلەر گېزىتى»، «ئىشچىلار ۋاقىت گېزىتى»، «ئۈرۈمچى كەچلىك گېزىتى» تەھرىر بۆلۈملىرى.

«تارىم» ژۇرنىلى نەشىر قىلىنغاندا، قىزىقنىڭ 40 يىللىقى داغدۇغىلىق تەبرىكلەندى

ئازادلىق باھارى بىلەن تەڭ دېگۈدەك تۆرەلگەن «تارىم» ژۇرنىنىڭ خاسىيەتلىك 40 باھارىنى باشتىن كەچۈرۈپ، تازا قىرانلىق دەۋرىگە قەدەم قويۇپ، زامانلىرىمىز ئەدەبىياتىدا يېڭى ۋە نۇرلۇق سەھىپە ئاچتى. ئۇ 1951-يىلى 8-ئايدا، خەلقئىقتىسادىي جەھەتتە قەد كۆتۈرۈپ، سوتسىيالىستىك يېڭى ھاياتقا يۈزلىنىۋاتقان، ئۇيغۇر ئەدەبىياتى سوتسىيالىستىك يېڭى دەۋرىگە قەدەم قويغان تارىم خىمى بۇرۇلۇش دەۋرىدە دۇنياغا كەلدى. ئۇ شىنجاڭدىكى ئەدەبىي ژۇرناللارنىڭ تۈنۈ غۇندىسى بولۇش سۈپىتى بىلەن مۇشۇ زامان ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ ئەمەس، بەلكى شىنجاڭدىكى قېرىنداش مىللەتلەرنىڭ سوتسىيالىستىك ئەدەبىياتىنىڭ شەكىللىنىشى ۋە ئۆسۈپ يېتىلىشىدەمۇ ئۈنۈملۈك تۇپراق بولدى. «تارىم» 40 يىلدىن بۇيان يېڭى دەۋرىمىزنىڭ ئاكتىپ كۈيچىسى، ئەدەبىيەتنى تەربىيەلەيدىغان مەكتەپ، كەڭ ئۇيغۇر كىتابخانلىرىغا ئېلىمىزدىكى مىللەتلەرنىڭ، دۇنيادىكى ھەرقايسى ئەللەرنىڭ ئەدەبىيات تەرەققىياتىنى، ئەدەبىيات ئۇچۇرلىرىنى يەتكۈزىدىغان سىگنال ۋە كۆۋرۈك، جۇڭگو ۋە چەت ئەللەرنىڭ مەشھۇر ئەدىبلەرنى، مۇنەۋۋەر ئەدەبىي ئەسەرلىرىنى تونۇشتۇرىدىغان ئاق كۆڭۈل ئەلچى، ئۇيغۇر كلاسسىك ئەدەبىياتى ۋە ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبى-

ياتىنى بىرقەدەر كەڭ، سىستېمىلىق تونۇشتۇرىدىغان بەلەن سورۇن، ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ تەرەققىياتىنى كۆرسىتىپ بېرىدىغان نامايەندە ۋە ئەينەك بولدى. ئۇ زىننىڭ تارىخىي بۇرچى ۋە ۋەزىپىسىنى يەك دەپلىق بىلەن تىرىشىپ ئادا قىلىپ، سوتسىيالىستىك ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنى، شۇنداقلا كۆپ مىللەتلىك شىنجاڭ ئەدەبىياتىنى گۈللەندۈرۈشكە، سوتسىيالىستىك ئىنقىلاب ۋە سوتسىيالىستىك قۇرۇلۇش ئىشلىرىنىڭ تەرەققىياتىنى ئىلگىرى سۈرۈشكە، شىنجاڭدا قوش مەدەنىيەت يارىتىشقا ئۆچمەس تۆھپە قوشتى. «تارىم» نىڭ 40 يىلدىن بۇيانقى مانا شۇ تۆھپىلىرىنى ئەسلىش، تەجرىبە-ساۋاقلارنى يەكۈنلەپ، نەتىجىلەرنى جارى قىلدۇرۇپ، يېتتەرسىزلىكلەرنى تۈگەتتى، تېخىمۇ مول ۋە زور نەتىجىلەرنى قولغا كەلتۈرۈشكە پۇختا ئاساس يارىتىش ئۈچۈن، «تارىم» ژۇرنىلى نەشىر قىلىنغانلىقىنىڭ 40 يىللىقى بىر قاتار پائالىيەتلەر ئۆتكۈزۈلۈپ داغدۇغىلىق تەبرىكلەندى.

10-ئاينىڭ 8-كۈنى ئۈرۈمچىدىكى «خەلق تىياتىرى» دا داغدۇغىلىق تەبرىكلەش يىغىنى ئۆتكۈزۈلدى. يىغىنغا ئۈرۈمچىدىكى يازغۇچىلار، شائىرلار، ئەدەبىيات تەتقىقاتچىلىرى، ئەدەبىيات ھەۋەسكارلىرى، ئەدەبىياتنى سۆيگۈچىلەر، شىنجاڭنىڭ كۆپ مىللەتلىك سوتسىيالىستىك ئەدەبىياتىنىڭ گۈللەپ ياشنىشىغا قىزغىن كۆڭۈل بۆلگۈ-

ئەدەبىيات-سەنئەتنىڭ رولى توغرىسىدىكى تارىم چۈشەنچىنى بۇزۇپ تاشلاپ، ئىدىيە جەھەتتە زور ئازادلىققا ئېرىشتى، ئىجادىيەت جەھەتتە زور ئەركىنلىككە ئىگە بولدى. شۇڭا بۇ يېڭى دەۋردە ئەدەبىي ئەسەرلەر سان جەھەتتىن مىسلىسىز كۆپىيىپلا قالماي، ئىدىيە مۇتلەك، بەدىئىيلىك جەھەتتە يېڭى بولۇپ، سۆش ھاسىل قىلدى، مەزمۇن، ژانىر، شەكىل، ئۇسلۇب جەھەتلەردە كۆپ خىللاشقان گۈللەپ ياشىناش مەنزىرىسى بارلىققا كەلدى...»

يولداش مەھەممەت شاۋۋدۇن ئەدەبىياتىمىزنىڭ مۇندىن كېيىنكى تەرەققىياتى ھەققىدە توختالغىنىدا مۇنداق دېدى: «پارتىيىمىز نۆۋەتتە ھەر مىللەت ئاپتورلىرىدىن تۆت ئاساسىي پرىنسىپتا چىڭ تۇرۇش شەرتى ئاستىدا ئەدەبىي ئىجادىيەتنى تېخىمۇ گۈللەندۈرۈشنى تەلەپ قىلماقتا... بىز ئىجادكارلارنىڭ ئىجادچانلىق روھىنى تېخىمۇ ئۇرغۇتۇپ، ئىجادىيەتتە تېخىمۇ كارامەتتىن كۆرسىتىپ، دەۋرنىڭ تەلپىگە ئۇيغۇن، ئامما ئالاقىلايدىغان تېخىمۇ يۇقىرى سەۋىيىلىك مۇنەۋۋەر ئەسەرلەرنى دادىل ئىجاد قىلىشنى سەمىمىي ئۈمىد قىلىمىز... بىزنى ئەدەبىياتىمىزنىڭ يۇقىرى پەللىسى چاقىرماقتا، ئەدەبىياتىمىزنىڭ يۈكسەك تەرەققىياتى، پارلاق كەلگۈسى كۈتمەكتە. ۋەزىپە مۇشكۈل ۋە شەرىپلىك. بۇ ۋەزىپىنى ئورۇنداشقا بەل باغلىغان ئەزىمەتلىرىمىز ۋە ئىجادكارلىرىمىز ئۈچۈن جان-دىلى بىلەن خىزمەت قىلىپ ئۇلار ئۈچۈن مۇلازىمەت ئورنى، كەڭ سەھنە، مەيدان، كۆۋرۈك، بالداق، شوت-بولۇشقا <تارىم> ھەر قاچان تەييار.»

تارىقتىنلا يولداش چىيەن بەيجۇڭ ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچى

چىلەرنىڭ ۋەكىللىرىدىن 1000 دىن ئارتۇق كىشى، ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى، ئاپتونوم رايونىڭ رەئىسى تۆمۈر داۋامەت، ئاپتونوم رايونلۇق خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرلىرى ماھىنۇر قاسىم، ئابدۇرېھىم لىتىپ، قۇرمانئەلى ئوسپان، ئاپتونوم رايونلۇق سىياسىي كېڭەشنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى ئىبراھىم روزى ھەمدە ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمە جىمىسى ۋە مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلارنىڭ مەسئۇللىرىدىن قەييۇم تۇردى، مەھەممەت زۇنۇن، ئاۋۇت توختى، ئەنسەرەندىن مۇسا، ھاكىم چاپپار، ئەمەت تۇردى، نۆزمەھمەت دۆلەتتى، سەيپۇل يۈسۈپ، ئىمىن ئەخمىدى، ئوبۇل ئىسلام، چىيەن بەيجۇڭ، ئابلىز نازىرى، ئەلقەم ئەختەم، ساخە قاتارلىقلار قاتناشتى. ئاپتونوم رايونلۇق سىياسىي كېڭەشنىڭ رەئىسى بادەي، باش كاتىپى قاسىم ھىمىت ئالاھىدە تېلېفون بېرىپ، يىغىننىڭ مۇۋەپپەقىيەتلىك ئېچىلىشىغا قىزغىن تىلەكداشلىق بىلدۈردى.

يىغىندا ئالدى بىلەن جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى، «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ باش مۇھەررىرى مەھەممەت شاۋۋدۇن «ئەدەبىياتىمىزنىڭ يېڭى سەۋىيىسىنى يارىتىش ئۈچۈن تىرىشايلى» دېگەن تېمىدا سۆز قىلدى. ئۇ «تارىم» نىڭ 40 يىلدىن بۇيانقى مۇۋەپپەقىيەتلىرىنى ئەسلىپ كېلىپ مۇنداق دېدى: پارتىيە 11 - نۆۋەتلىك مەزكۇرىي كومىتېت 3 - ئومۇمىي يىغىنىدىن بۇيانقى «10 - يىل ئەدەبىياتىمىزنىڭ ئاجايىپ گۈللەنگەن گۈزەل يېڭى دەۋرىنى ئاچتى. بۇ يېڭى دەۋردىن باشلاپ، ئەدەبىيات - سەنئەت خادىملىرى ئۇزاققىچە داۋام قىلغان <سول> چىللىق بويۇنتۇرۇقىدىن قۇتۇلۇپ،

لەر بىرلەشمىسىگە، يازغۇچىلار جەمئىيىتىگە، قېرىنداش ئەدەبىي ژۇرناللار تەھرىر بۆلۈملىرىگە ۋە كالتەن «تارىم» دا ئەدەبىيات گۈللىرى پىرەكەپ ئىپچىلسۇن» دېگەن تېمىدا سۆز قىلدى. ئۇ مۇنداق دېدى: «تارىم» ژۇرنىلى 40 يىلدىن بۇيان سوتسىيالىستىك ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنى گۈللەندۈرۈش يولىدا ئۇيغۇر ئەدەبىياتى قوشۇنىنى بارلىققا كەلتۈرۈش، يېتىشتۈرۈش ۋە ئۇلار بىلەن ئىتتىپاقلىشىشقا پۈتۈن كۈچىنى سەرپ قىلىپلا قالماي، بەلكى ئاپتونوم رايون بويىچە مۇھىم ئەدەبىي ژۇرنال بولۇش سۈپىتى بىلەن شىنجاڭنى ئېچىش ۋە گۈللەندۈرۈش ئۈچۈن بىرلىكتە كۈرەش قىلىۋاتقان ھەر مىللەت خەلقىنىڭ يېڭى تۇرمۇشىنى ئەكس ئەتتۈرۈپ، ھەر مىللەت قەھرىمانلىرىنىڭ ئوبرازىنى يارىتىپ، شىنجاڭنىڭ كۆپ مىللەتلىك سوتسىيالىستىك ئەدەبىيات ئىشلىرىنىڭ ئورتاق گۈللىنىشىنى ئىلگىرى سۈرۈشكە ئالاھىدە تۆھپە قوشتى. بولۇپمۇ 3 - ئومۇمىي يىغىنىدىن بۇيان، باشقىمىن - ئاياغ ئىسلاھات ئېلىپ بېرىش، ئىشىكىنى ئېچىۋېتىش، يېڭىلىق يارىتىش، جەسۇر رانە ئالغا ئىلگىرىلەش روھى بويىچە ئۆزىنىڭ ئالاھىدىلىكىنى ئىپادىلىدى. سوتسىيالىستىك يېڭى دەۋرنىڭ يېڭى قىياپىتى، يېڭى نۇرمۇش، يېڭى ئادەملەر ئەكس ئەتتۈرۈلگەن ئىسپات ئەسەرلەرنى ئىپلان قىلىپ، كىتابخانلارنى ساغلام، پايدىلىق مەنەۋى ئوزۇق بىلەن تەمىنلىدى. بۇلارنىڭ بەزىلىرى مەملىكەت بويىچە ئاز سانلىق مىللەت ئاپتونوملىرىنىڭ مۇنەۋۋەر ئەسەرلىرىنى مۇكاپاتلاش ۋە باشقا مۇكاپاتلاشلاردا مۇكاپاتلاندى.»

ئۇ يەنە مۇنداق دېدى: «كېلەر يىلى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى قۇرۇلغان

لىقىنىڭ 70 يىللىقى، 1992 - يىلى ماۋ زېدۇڭنىڭ «يەنئەن ئەدەبىيات - سەنئەت سۆھبەت يىغىنىدا سۆزلەنگەن نۇتۇق» نى ئىپلان قىلىنغانلىقىنىڭ 50 يىللىقى، بۇ تارىخىي ئەھمىيەتلىك ئىككى بايرامنى كۈتۈۋېلىش ئۈچۈن، «تارىم» ۋە باشقا ژۇرناللار بالدۇرراق ھەرىكەتكە كېلىپ، ھەر مىللەت يازغۇچىلىرىنى ئۇيۇشتۇرۇپ، ماركسىزم - لېنىنىزمنى ئۆگىنىش، تۇرمۇشقا چوڭقۇر چۆكۈش، قىزغىن ئىجاد قىلىش دولقۇنىنى قوزغاپ، سوتسىيالىستىك ئەدەبىياتىمىزنىڭ يېڭى گۈللىنىشى، ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ ئىككى مەدەنىيەت يارىتىش قۇرۇلۇشىنىڭ ئىلگىرى سۈرۈلۈشى ئۈچۈن تېخىمۇ زور تۆھپە قوشۇشى لازىم.»

يىغىندا يولداش تۆمۈر داۋامەت گۈلدۇراس ئالغىش سادالىرى ئىچىدە مۇھىم سۆز قىلدى. ئۇ «تارىم» نىڭ 40 يىلدىن بۇيانقى نەتىجە، تۆھپىلىرىگە يۇقىرى باھا بەرگەندىن كېيىن مۇنداق دېدى: «نۆۋەتتە ئەدەبىيات - سەنئەتنى گۈللەندۈرۈش ئۈچۈن ماركسىزملىق ئەدەبىيات - سەنئەت نەزەرىيىسىنى ۋە ماۋ زېدۇڭ ئەدەبىيات - سەنئەت ئىدىيىسىنى، يولداش دېڭ شياۋپىڭنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەت توغرىسىدىكى بايانلىرىنى ئەستايىدىل ئۆگىنىپ، بۇرژۇئاچە ئەركىنلەشتۈرۈش قالايمىقانلاش تۈرۈۋەتكەن ئەدەبىيات - سەنئەت نەزەرىيەسى ۋە ئەدەبىيات - سەنئەت ئىدىيىسىنى توغرىلاپ، ئەدەبىيات - سەنئەتنىڭ خەلق ئۈچۈن، سوتسىيالىزم ئۈچۈن خىزمەت قىلىش يۆنىلىشى بىلەن بارچە گۈللەر تەكشى ئىپچىلىش، ھەممە ئىشقا بەس - بەستە سايراش قانچىنىدا چىڭ تۇرۇش كېرەك. بىر قولىدا تۈزەش، تەرتىپكە سېلىنىشى، بىر قولىدا ئەدەبىيات - سەنئەتنى

نىڭ گۈللەنىشىگە كۆڭۈل بۆلۈشى، ئەدەبىي ژۇرناللارنىڭ، ئەدەبىيات - سەنئەت خادىملىرىنىڭ قىيىنچىلىقلىرى ۋە مۇۋاپىق تەلەپلىرىنى پائال ھەل قىلىپ بېرىشى كېرەك» دەپ ئالاھىدە تەكىتلەپ كۆرسەتتى. بۇ سۆزنى ئاڭلىغاندا، يىغىن قاتناشچىلىرى ھاياجان بىلەن ئۇزاققىچە ئالاقىش ياكىراتتى.

يازغۇچىلار، تەھرىرلەر، ئەدەبىي تەرجىمانلارنىڭ ۋەكىلى رەخىم قاسىم يىغىندا سۆز قىلدى.

ئارقىدىن تۇنجى نۆۋەتلىك «تارىم مۇكاپاتى» غا ئېرىشكەن ئەسەرلەرنىڭ ئاپتورلىرىغا مۇكاپات تارقىتىلدى، «تارىم» تەھرىر بۆلۈمىدە ئىشلىگەن، «تارىم» تەھرىر ھەيئىتىگە قاتناشقان 60 دىن ئارتۇق يولداشقا شەرەپ گۇۋاھنامىسى ۋە خانىرە بۇيۇمى تارقىتىلدى.

13 - ئۆكتەبىر چۈشتىن كېيىن «بۇغدا» مېھمانخانىسىدا «تارىم» نىڭ 40 يىللىقىنى تەبرىكلەش يۈزىدىن سۆھبەت ۋە كۆڭۈل ئېچىش يىغىنى ئۆتكۈزۈلدى. بۇ يىغىنغا 400 دىن ئارتۇق ئەدەبىيات - سەنئەت خادىمى ۋە مۇناسىۋەتلىك كىشىلەر قاتناشتى. يىغىندا يولداشلار «تارىم» نىڭ 40 يىلدىن بۇيانقى نەتىجىلىرىنى مەدھىيەلىدى، ئۇنىڭدىن كۈتىدىغان ئۈمىدلىرىنى بىلدۈردى، شائىرلار «تارىم» غا بېغىشلانغان شېئىرلارنى دېكلاماتسىيە قىلدى، ناخ-شىچىلار جۇشقۇن ناخ-شىبىلارنى ياڭىراتتى، ئۇسسۇلچىلار قارلىغاچتەك جەۋلان قىلىپ كۆڭۈللەرنى يايىراتتى. يىغىن دوستلۇق، ئىتتىپاقلىق، شاد - خۇراملىق كەيپىياتىغا چۆمدى.

ئۆز مۇخبىرىمىز

گۈللەندۈرۈشنى تۇتۇشتا چىڭ تۇرۇپ، ساغلام، مول ۋە رەڭدار مەنىۋى مەھسۇلاتلار ئارقىلىق مەدەنىيەت بازارلىرىنى ۋە ھەر خىل كۆڭۈل ئېچىش سورۇنلىرىنى ھەمدە كىشىلەرنىڭ ئىشتىن سىرتقى ۋاقىتلىرىنى، مەنىۋى بوشلۇقىنى ئىگىلەش كېرەك. ئەدەبىيات - سەنئەتنىڭ جەمئىيەتنى مۇقىملاشتۇرۇش ۋە خەلقنى ئىلھام بېرىشىنىكى ئىجابىي رولىنى تولۇق جارى قىلدۇرۇش كېرەك. بۇنىڭ ئۈچۈن ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر تۇرمۇشقا چوڭقۇر چۆكۈشى، ئەمەلىيەتكە، رېئاللىققا يۈزلىنىشى، سوتسىيالىستىك يېڭى كىشىلەرنى كۆپەرەك يېزىشى، مىللىي بۆلگۈنچىلىككە قارشى تۇرۇش، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى كۈچەيتىشى، ۋەتەن بىرلىكىنى مۇستەھكەملەش مەزمۇنىدىكى ئەسەرلەرنى كۆپەرەك يېزىشى كېرەك» يولداش تۆمۈر داۋامەت تەكىتلەپ مۇنداق دېدى: «ئەدەبىيات - سەنئەتنى گۈللەندۈرۈشتە، ئەدەبىيات - سەنئەت قوشۇنىنىڭ ئىتتىپاقلىقىنى يەنىمۇ مۇستەھكەملەش كېرەك. ئەدەبىيات - سەنئەت قوشۇنىدىكىلەر ئارىسىدا بىر بىرىگە كۆيۈنۈش، بىر - بىرىنى ھۆرمەتلەش، بىر - بىرىنى يۆلەش، بىر - بىرىدىن ئۆگىنىش، ھەممەيلىگەن بىر نىيەت - بىر مەقسەتتە ئەدەبىيات - سەنئەتنى گۈللەندۈرۈش ئۈچۈن ئورتاق تىرىشىدىغان كەيپىياتنى شەكىللەندۈرۈش، بارلىق پىرىنسىپسىز تالاش - تارتىشلارنى تۈگىتىش كېرەك».

يولداش تۆمۈر داۋامەت: «ھەردە - رىجىلىك پارتىيە، ھۆكۈمەت ئورگانلىرى ئەدەبىيات - سەنئەتكە يېقىندىن كۆڭۈل بۆلۈشى، ھەممە ساھە ئەدەبىيات - سەنئەت

تەشۋىش - تەشۋىشچىسىمۇ بولۇشى كېرەك.

تەبىرىك خەتلەر

«تارىم» تەھرىر بۆلۈمىگە:

«تارىم» ژۇرنىلى نەشىر قىلىنغانلىقىغا تەنتەنە قىلىنۋاتقان خاسىيەتلىك پەيتتە، بىز خۇددى ئۈزۈمزار شەھەر تۇرپاننىڭ تومۇز ئاپتېمىدەك قىزغىن ھېسسىياتىمىز بىلەن «تارىم» نىڭ 40 يىللىق مەرىكىسىنى تەبىرىكلەيمىز.

«تارىم» 40 يىلدىن بۇيان سوتسىيالىستىك ئەدەبىياتىمىزنىڭ تەرەققىياتى ۋە گۈللەپ ياشنىشىغا غايەت زور تۆھپە قوشتى.

«تارىم» كەڭ ئاپتورلارنى تەربىيەلەپ يېتەكلەيدىغان بىر ياخشى مەكتەپ بولۇپلا قالماي، بەلكى يېڭى دەۋردە مەيدانغا كەلگەن يەرلىك ئەدەبىي ژۇرناللارنىڭ ئۈلگىسى، مەدەتكارى ۋە يېتەكچىسى بولدى.

«تارىم» نىڭ بۇنىڭدىن كېيىن ياخشى ئەنئەنىنى ئاكتىپ جارى قىلدۇرۇپ، ئىتتىپاقچىلىقنى كۈچەيتىپ، كەمتەر، ئىھتىياتچان ۋە جۈرئەتلىك بولۇپ، يېڭى دەۋردىكى سوتسىيالىستىك ئەدەبىياتىمىزنىڭ گۈللەپ ياشنىشىغا يېڭى تۆھپىلەر قوشۇشنى سەمىمىي ئۈمىد قىلىمىز.

«تۇرپان» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى.

«تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمىگە:

«تارىم» ژۇرنىلى نەشىر قىلىنغانلىقىنىڭ 40 يىللىقىنى قىزغىن تەبىرىكلەيمىز! «تارىم» نىڭ ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ ئەدەبىيات - سەنئىتىنى گۈللەندۈرۈش يولىدا قوشقان تۆھپىلىرىگە ۋە ئوبلاستىمىزنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەت ئىجادىيىتىگە بەرگەن ياردەملىرىگە تەشەككۈر بىلدۈرىمىز.

بورتالا ئوبلاستىمىز ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى.

«تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمىگە:

بىز «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ 40 يىللىق تەبىرىكلىرىنى قىزغىن تەبىرىكلەيمىز!

«تارىم» ئېكسپوزىتسىيەدا ساپان سۆزۈپ ئۆتكەن مەرھۇم پېشىنۋالارنى ھۆرمەت بىلەن ئەسلەيمىز.

«تارىم» ئېكسپوزىتسىيەگە يېڭى ئۇتۇقلار تىلەيمىز!

ئاپتونوم رايونلۇق پەن - تېخنىكا ژۇرنالىمىز تەھرىرلىك ئىلمىي جەمئىيىتى.

قەييۇم تۇردى

«تارىم» دولقۇنى ئۈزۈلمەيدۇ

— «تارىم» نىڭ 40 يىللىقى مۇناسىۋىتى بىلەن

1

مەن «تارىم» بىلەن 50 - يىللارنىڭ بېشىدا شىنجاڭ شۆيۈەندە ئوقۇۋاتقان چاغلىرىمدا تونۇشتۇم ۋە ئۇنىڭ بىلەن تېزلا سىرداش بولۇپ قالدىم. كىشىلەر شىنجاڭنى «ناخشا - ئۇسسۇل ماكانى» دېيىشىدۇ. بۇنىڭ شۇنداقلىقىدا گەپ يوق، مېنىڭچە، ئۇنىڭغا يەنە شائىر، يازغۇچىلىرى، قوشاق - چۆچەكچىلىرى، ھەزىل - چاقچاقچىلىرى، ماقال - تەمسىلچىلىرى خۇددى يۇلتۇزلار دەك جىق ماكان، دېگەن سۆزنى قوشۇشقا بولىدۇ. تەڭرىتاغ باغرىدا، كۈننىلۈن، پامىر ئېتەكلىرىدە، تارىم ۋادىسىدا، تەكلىماكان قىرغاقلىرىدىكى بوستانلىقلاردا ئۇيغۇرلار ئۆزىنىڭ كۆپ ئەسىرلىك مەدەنىيەت تارىخىدا مېڭىلغان - ئۈنمىگىلغان ئاجايىپ داڭدار خەلق قوشاقچىلىرى، چۆچەكچىلىرى، لەتىپىچىلىرى ھەمدە يۈسۈپ خاس ھاجىپ، مەھمۇد قەشقىرى، ناۋائى، سەككاكى، لۇتپى، زەلىلى، نىزارى، مۇسا سايرامى، ئابدۇخالىق ئۇيغۇر، لۇتپۇللا مۇتەللىپكە ئوخشاش نەچچە يۈزلىگەن مەشھۇر ئالىم، مۇتەپەككۈر، شائىر، يازغۇچىلارنى يازاتتى. ئۇلار خۇددى ئۈزۈلمەس تارىم دەرياسى دولقۇنىدەك، ئەۋلادتىن - ئەۋلادقا ئۇلىنىپ ئۆرگەشەپ ئېقىپ، بۈگۈنكى گۈزەل مىللىي مەدەنىيەتنىڭ ئاجايىپ ئېسىل ئەنئەنىلىرىنى بارلىققا كەلتۈردى، جىلۋىلەندۈردى، كامال تاپقۇزدى.

ئەلۋەتتە، بىز گۈزەل، مول، رەڭگارەڭ مىللىي مەدەنىيەتنىڭ قىممەتلىك ئېسىل ئەنئەنىلىرىگە ۋارىسلىق قىلىشقا، ئۇنىڭ ئۆلمەس مېۋە - دۇردانىلىرىدىن بەھرىلىنىشكە، پەخىرلىنىشكە ھەقىقەتەن بۇ بىزنىڭ شەرەپلىك مىللىي بۇرچىمىز.

بىراق، بۇ مىللىي مەدەنىيەت ھامان ئۆتمۈشكە، ئېۋىتمۈشتىكى ئەقىلدارلىرىمىزنىڭ ئاڭ ئېقىمىغا ھەمدە ئۇلارنىڭ دۇنيا ۋە ئىجتىمائىيەتنى تونۇش، بىلىش دائىرىسىگە مەن سۇپ بولۇپ، رېئال قىممىتىدىن ئېيتقاندا، ئۇ ھازىرقى زامان كىشىلىرىنىڭ يۈكسىلىۋاتقان ئېڭى، كۆپ قاتلاملىق، كۆپ تەرەپلىملىك مەنىۋى مەدەنىيەت ئىپتىخارىغا جاۋاب بېرەلمەيتتى، تەلپى تەشۋالىقنى قاندۇرالمىتتى، قايتا گۈللىنىشكە، يېڭىلىنىشقا تەقەززائىدى. ئاڭ جىلۋىسى ۋە يېڭى مەدەنىيەتكە تەلپۈنۈش تەقەززاسى «تارىم» نى دۇنياغا كەلتۈردى.

«تارىم» ئەڭ دەسلەپكى سانلىرىدىن باشلاپلا ئۆزىنىڭ ھاياتىي كۈچى، جەلپ قىلىش كۈچى، يورۇتۇش، نۇرلاندۇرۇش كۈچىنى تىپىلا نامايان قىلدى، ۋە تەن بىلەن تەقدىرداش، خەلق بىلەن ھەمئەپەس بولۇپ ئىلگىرىلەپ، تەڭ گۈللىنىپ - مۇكەممەل بىلىپ، بۈگۈنكى كۈندە مىڭلىغان، ئۈنمىسىگە ئىجادكارلارنىڭ ماھارەت كۆرسىتىشى، بەيگىگە چۈشۈش مەيدانى، ئۆگىنىش، ھېسسىيات ئالماشتۇرۇش، ئالاقە باغلاش ئورنى ۋە رەڭگارەڭ گۈللەرنى تەكشى ئېچىلدۇرىدىغان گۈلزارى سۈپىتىدە مەيدانغا چىققىتى، ئال قىشقا سازاۋەر بولدى. مەيلى تېما، مەزمۇن، تۈر ۋە كۆلەم جەھەتتىن بولسۇن، مەيلى ئىستېتىكىلىق قىممەت، شەكىل گۈزەللىكى، رەڭدارلىقى جەھەتتىن بولسۇن ۋە مەيلى ئاپ-تورلار قوشۇنىنىڭ سان-سۈپىتى، كىتابخانلىرىنىڭ زوق - ھەۋەسلىنىشى جەھەتتىن بولسۇن، تارىختىكى ئەڭ يارقىن، پارلاق ۋە ئۈمىدۋارلىققا تولغان گەۋدىلىك بىر گۈللىنىش باسقۇچىغا قەدەم قويدى، يېڭى دەۋر سوتسىيالىستىك مىللىي ئەدەبىياتىمىزنىڭ ئىسمى جىسمىغا لايىق يول ئاچقۇچىسى، بايراقدارى بولۇپ قالدى، ھەممىمىزنىڭ سىرداش دوستى، ئۈمىدى بولۇپ قالدى.

بۇ بىزنىڭ «تارىم» نىڭ 40 يىللىقى!

2

«تارىم» بىلەن ئايرىلماس دوست بولۇپ قالغىنىمغا ئاز كەم 40 يىل بولاي دەيدى، بۇ 40 يىل ئىبابەتلىرىدە مەن ئۇنىڭدىن ئىنسان قەلبى ۋە بىر ئەدەبىيات زوقىنى موھتاج بولغان نۇرغۇن نەرسىلەرنى - گۈزەللىك تۇيغۇسى، ئىستېتىك زوق، بەدىئىي لەززەت، تەبەككۈر نۇرى، تۇرمۇشنىڭ سىرى، ھاياتنىڭ مەنىسى، ئىل ئىشلىتىش سەنئىتى، بەدىئىي ئەدەبىياتنىڭ قانۇنىيەتلىرى ھەققىدە بىلىم ئۆگەندىم؛ ئەدەبىيات بىلەن خەلق، ئەدەبىيات بىلەن دەۋر، يازغۇچى بىلەن تۇرمۇش، ئىجادىيەت قىزغىنلىقى بىلەن ئىجتىمائىي ئۈنۈم، ئەدەبىي ئىجادىيەت بىلەن مىللىي مەدەنىيەت ئەنئەنىسىنىڭ مۇناسىۋىتى ھەمدە سوتسىيالىستىك ئەدەبىياتنىڭ ئالاھىدە ماھىيىتى، تۈپ ۋەزىپىسى، بۇرچى قاتارلىق جىددىي ھەل قىلىشقا تېگىشلىك مۇھىم مەسىلىلەردە چۈشىنىش، ئىزدىنىش پۇرسىتىگە ئىگە بولدۇم.

ناۋادا مەن كېيىنكى چاغلاردا ئانچە - مۇنچە بىر نەرسە يازىدىغان يازغۇچىلار قاتارىغا قېتىلىپ قالدىم دېسەم، تەبىئىيىكى، بۇ يولنىڭ مەكتىپى، يېتتەكچىسى، ئىلھامچىسى «تارىم» بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

مۇشۇ مەنىدە مەن 50 - يىللارنى ئەسكە ئالدىم. ئۆكەمدە «تارىم» نىڭ سەھىپىسى مۇدەھىش فېئوداللىزمغا، فېئودال خۇراپاتلىققا، ئىجتىمائىي تەڭسىزلىككە ئوت ئاچىدىغان، ئازادلىق تېڭىغا، يېڭى زامان، يېڭى تۇرمۇشقا تەنتەنە قىلىدىغان، كومپارتىيىگە، ئۈمىدلىك ئەتىگە، پارلاق كەلگۈسىگە تەلپۈنىدىغان يالقۇنلۇق ھېسسىيات بىلەن يېزىلغان شېئىر، داستانلار، ھېكايىلەر، درامىلار ۋە قىزغىنلىققا تولغان ئەدەبىي مۇلاھىزىلەر، ئوبزورلار بىلەن تولغانىدى. زۇنۇن قادىرى، ئەلقەم ئەختەم، تېيىنچان ئېلىيېۋ، ئابلىز نازىرى، تۇرغۇن ئالماس، ئىمىن تۇرسۇن، نىمىشپەت ئارمىيە داموللام، ئابدۇكېرىم خوجا، رەھىم

تۇللا جازى، ئەيسا يۈسۈپ، تۇردى سامساق، ئەرشىدىن تاتلىق، غەپنىزات غەيۇرانى قاتار-
لىق پېشقەدەملىرىمىزنىڭ جادكارلىق روھىي - جاسارىتى تازا ئۇرغۇغانىدى، ئۇلار سەپ-
نىڭ ئالدىدا يول ئېچىپ كېتىۋاتاتتى.

مۇئەييەنلەشتۈرۈشكە بولىدۇكى، خەلق ئاممىسىنىڭ، ئالدى بىلەن ئىشچى، دېھقان،
ئەسكەرلەرنىڭ قايىن نام تاشقىنلىق ئۇلۇغ ئەمەلىيىتىنى ئەكس ئەتتۈرۈش، ئۇلارنىڭ يېڭى
دەۋر، يېڭى تۇرمۇشنى تونۇشىغا ياردەم بېرىش، ئىلھاملاندۇرۇش، ئەدەبىي ئىجادىيەتنى
ئەينى چاغدىكى بىۋاسىتە رېئاللىق ئىچىگە قويۇپ، ئەدەبىيات بىلەن ۋەتەننىڭ، ئەدەبىيات
بىلەن خەلقنىڭ تەقدىرىنى بىرلەشتۈرۈش - 50 - يىللاردىكى «تارىم» نىڭ ئەڭ گەۋدىلىك
تۆھپىسى ئىدى. بۇلارنىڭ ھەممىسى مەن ئۈچۈن قالدس جەلپ قىلىش كۈچىگە ئىگە
ئۆگىنىش، تاللىۋېلىش پۇرسىتى، ئىلھام ۋە ئەينەك ئىدى.

قىزىق، مېنىڭ ئەدەبىي ھاياتىمدىكى مۇنداق كىچىككىنە بىر ئىش زادى يادىمدىن
چىقىمايدۇ: ياشلىقنىڭ جۇش ئۇرۇپ تۇرغان ھەۋەسلىرى ئېنى ئەڭ دەسلەپ لىرىك ھېس-
سىيات قاينىسى - شېئىرىيەت دېڭىزىغا تارتقانلىقى ھېلىمۇ ئېسىمدە. تۇنجى شېئىرىمىمنىڭ
«تارىم» دا ئېلان قىلىنغانلىقىنى كۆرۈش ئۈچۈن قانچە كېچە، قانچە كۈندۈزنى بىستاقەت
بولۇپ ئۆتكۈزگەنلىكىمنى بىلمەيمەن، بىراق كىم بىلىدۇ، تۇنجى شېئىرىم ئېلان قىلىنىش
بىلەن تەڭلا، مېنىڭ «شائىر» لىق ھاياتىمنىڭ بىراقلا ئاياغلىشىدىغانلىقىنى!

ياشلىق ھەۋەسنىڭ چېكى بولمايدۇ، لېكىن ياشلىقتىكى تاللىۋېلىشتا زۆرۈر بولغىنى
ئۆزىنى دەكسەپ كۆرۈش ۋە ئۆزىنى بىلىشتىن ئىبارەت. مانا ماركىسنىڭ «تارىخ ئۆزىنى
ئۆزى ئىزدەپ يۈرگەن ئىنساننىڭ پائالىيىتىدىن ئىبارەت»، تولستوینىڭ «مېنىڭ كەسىپم
بۇغداي تېرىش ئەمەس، دۇنياغا ئەقىل تېرىش»، شېكسپىرنىڭ «ئەخمەق بىلەرمەن بول-
غىچە زېرەك ئەخمەق بولغان تۈزۈك» دېگەن چوڭ-ئۇر مەنىلىك سۆزلىرى قاتتىق
تەسىر قىلدى. مەندىن شائىر چىقىمايدىغانلىقىنى سەزدىم. ئۇنىڭدۇرلىق،
ئىشەنچ، تىرىشچانلىق گەرچە ئىنساننى مەقسەتكە، غايىگە يەتكۈزۈدىغان پو-
لات قانات، ئالتۇن كۆۋرۈك بولسىمۇ، لېكىن ھەر ھالدا ئۆزىنىڭ نېمىگە دېتى، ئىقتىدا-
رى، خېمىرتۇرۇچى يېتىدىغان - يەتمەيدىغانلىقىنى بالدۇرراق پەرەز قىلالماسلىقىمۇ بىر
بەختسىزلىك. شېئىرنى شائىر يازسۇن دېدىم - دە، ئۆزۈمنى ئۇنىڭ ئىجادكارىغا ئەمەس،
ئوقۇپ لەززەتلەنگۈچىسىگە مەنسۇپ دەپ ھېسايلىدىم. توغرا قېتىمەن.

شۇ ۋەجىدىن يەنە «تارىم» مېنىڭ ئايرىلماس سىرداش دوستۇم، ئىلھامچىم بولۇپ
قىلىۋەردى.

ئەدەبىيات ئىجادىيىتى مۇرەككەپ، شەرەپلىك، جاپالىق ئەمىگەك، ئالاھىدە مەنىگە
ئىگە تەپەككۈر پائالىيىتى. چوڭقۇر مەنىدىن ئېيتقاندا، مېنىڭچە، بەدىئىي ئەدەبىيات
تارىخى بىر خىل پىسخولوگىيە ئىلمى، ئادەمنىڭ روھىنى تەتقىق قىلىدىغان روھنىڭ
تارىخىدۇر، مەيلى قايسى مەنىدىن ئېيتمايلى، ئەدەبىيات - ئالاھىدە سەنئەت، سەنئەتنىڭ

جېنى ۋە سېھرىي كۈچى ھېسسىياتتا، ھېسسىيات بولمىسا سەنئەت بولمايدۇ. بالزاك «ئە- دەبىي ئەسەر ئۆتكەن ئىشلارنىڭ يىلنامىسى ياكى خاتىرىسى ئەمەس، بەلكى ئۇ ھازىر ياشاۋاتقان، كۈرەش قىلىۋاتقان ئادەملەرنىڭ قاينام تاشقىنلىق ئۆزگىرىش بىلەن تولغان رېئال ھاياتنىڭ سەنئەت بۇيۇمىغا ئايلىنىشى»، شۇڭا «روھىي دۇنيا يەنە باشقا بىر روھىي دۇنيانىڭ ھېسسىياتىنى قوبۇل قىلىش ئارقىلىق ئۆزىنى تولۇقلىشى، ئاندىن تېخىمۇ مول ھېسسىياتنى باشقىلارغا بېرىشى كېرەك» دەيدۇ. دېمەك، ھەقىقىي ھېسسىياتقا، تەسىرلەندۈ- رۈش كۈچىگە ئىگە بولمىغان بەدىئىي ئەسەرنىڭ يۈكسەك سەنئەت بۇيۇمىغا، كىشىلەرنى جەمئىيەتنى ئۆزگەرتىشكە ئىلھاملاندۇرىدىغان مەنىۋى ئوزۇققا ئايلىنىشى مۇمكىن ئەمەس. بەدىئىي ئەسەردە كىشىگە ئېستېتىك زوق بېرىدىغىنى يېڭىلىقتۇر. بۇ - تېما، ئىپا- دىلەش ئۇسۇلى، پېرسوناژلارنىڭ خاراكتېرى ۋە ئەسەرنىڭ ۋۇجۇدىغا سىڭدۈرۈلگەن پى- كىر - ھېسسىيات يېڭى بولۇش دېگەنلىكتۇر. ھەممە يەردە گۈزەللىك بولىدۇ. توغرا دۇن- يا قاراش ۋە ھەق - ناھەق قارشى ئاساسدا تىكلەنگەن مۇھەببەت ۋە نەپرەت - تۇرمۇش گۈزەللىكى، روھىي دۇنيا گۈزەللىكى ۋە شەكىل گۈزەللىكىنى نۇرلاندۇرۇشنىڭ چىقىش يولى، ئاساسى.

بىزنىڭ «تارىم» ئۆزىنىڭ 40 يىللىق ئەمەلىيىتى ئارقىلىق، بولۇپمۇ پارتىيە 11 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 3 - ئومۇمىي يىغىنىدىن كېيىن، ئىدىيىنى ئازاد قىلىپ بەد- ئىي ئەدەبىياتنىڭ قانۇنىيىتىگە ئەمەل ۋە ھۆرمەت قىلىپ، پارتىيىنىڭ غەمخورلۇقىدا ئۆز ئاپتورلىرى قوشۇنىنى توغرا نىشانغا، بەدىئىي ئىجادىيەتتە مەسلىسز كەڭلىك، چوڭقۇر- لۇققا، دەۋر روھىنى نۇرلاندۇرۇپ ئەكس ئەتتۈرۈشكە، پۈتكۈل ئەدەبىياتنىڭ قىياپىتىنى يېڭىلاش - يۈكسەلدۈرۈشكە قاراپ يېتەكلىمەكتە، تۆھپە قوشماقتا، بۇ بىزنى چوڭقۇر ئۈمىد، ئىشەنچكە ئىگە قىلدى.

«تارىم» نىڭ ئەتىسى پارلاق، «تارىم» دولقۇنى ئۈزۈلمەيدۇ!

مەسئۇل مۇھەررىر ئەنۋەر ئابدۇرېھىم

ئەخەت تۇردى

ئەجدادتىن ئەۋلادقىچە

ئۆتكەن ئىشلارنى ئەسلەش، بەزىدە كىشىگە زوق بېغىشلايدۇ، روھىنى ئۇرغۇتىدۇ، ئادەمنى ئۈمىدۋار، جاسارەتلىك قىلىپ قويدۇ.

مەن «تارىم» ژۇرنىلىدا تۇنجى ھېكايەم ئېلان قىلىنغان ۋاقىتتا، ئۆزۈمنىڭ كېيىن- كى كۈنلەردە شۇ ژۇرنالدا ئىشلەپ قېلىشىمنى خىيالىمغا زادىلا كەلتۈرمىگەندىم. بۇ ھەرگىزمۇ ئۇ يەردە ئىشلەشنى خالىمىغانلىقتىن ئەمەس، بەلكى ئۇ يەرنىڭ مېنىڭ نەزە- رىمدىكى ئورنىنىڭ ئۇلۇغ ۋە يۈكسەكلىكىدىن ئىدى.

«تارىم» ژۇرنىلى مېنى ئەدەبىيات سېپىگە باشلاپ كىرگەن تۇنجى يول باشلىغۇ-چىم بولدى. مەندىكى ھەۋەس - ئىشتىياق ئۇنىڭ ئاشۇ رەڭگارەڭ سەھىپىلىرىنى ۋاراقلاش-تىن پەيدا بولغان. مەن ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چاغدىلا «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ ئەڭ ئاكتىپ مۇشتىرىسى ئىدىم، ئۇنىڭ ھەر بىر يېڭى سانىنى خۇددى يىسراق يەرگە كەتكەن ئاتا-ئانامنى كۈتكەندەك تەامۇرۇپ كۈتەتتىم ۋە كەلگەن ھامان كېچە - كېچىلەپ ئوقۇپ، ئۇنىڭدىن چوڭقۇر ئىلھام ئالاتتىم، يېڭى - يېڭى تەسىراتلارغا چۆمەتتىم. مەن ئاتاقلىق يازغۇچى گوركىي، لۇشۇن ۋە چېخوۋلار بىلەن بىرىنچى قېتىم «تارىم» نىڭ سەھىپىلىرى ئارقىلىق تونۇشقان. ھېلىمۇ ئېسىمدە، گوركىينىڭ مەشھۇر ھېكايىسى - «ماكار چۇدرا» شۇ ژۇرنالدا ئېلان قىلىنغاندا، بىز ئۈچ ھەۋەسكار ساۋاقداش كەچتە قارا چىراغنىڭ تۈۋىدە ئولتۇرۇپ، بۇ ھېكايىنى ئوقۇپ مۇھاكىمە قىلىشقانىدۇق. ھېكايىدا مۇنداق بىر ئاساسىي ۋەقە بايان قىلىنغانىدى: جاھانكەشتى ئوغرى ماكار چۇدرا ئۆزىگە گاۋرېللا ئىسىملىك بىر ئادەمنى ياللاپ ئوغرىلىق قىلدۇ. ئۇلار بىرلىكتە ئوغرىلىغان ماللىرىنى سېتىپ پۇلغا ئاي-لاندىرىدۇ. شۇ چاغدا گاۋرېللاننىڭ نىيىتى بۇزۇلسۇ ۋە ئۇخلاپ ياتقان ماكارنى ئۇرۇپ ھوشسىزلاندۇرۇپ، ھەممە پۇلنى ئېلىپ قاچىدۇ. لېكىن كېتىۋېتىپ ۋىجدانى ئازابلىنىدۇ. پۇشايمان يەيدۇ، شۇنىڭ بىلەن ئارقىغا قايتىپ كېلىپ، پۇلنى يەنە ماكار چۇدراغا بېرىدۇ. لېكىن بۇ چاغدا ماكار چۇدرا غەزەپ بىلەن گاۋرېللاننىڭ يۈزىگە بىرنى تۈكۈرىدۇ - دە، ھەممە پۇلنى ئۇنىڭ ئالدىغا تاشلاپ بېرىپ، دېڭىز تەرەپكە قاراپ كېتىدۇ... ھېكايىمۇ بىز بۇ ھېكايىنى قايتا - قايتا ئوقۇپ چىققاندىن كېيىن ئۆزىمىزچە تەھلىل قىل-دۇق، ياھا بەردۇق ۋە ماكار چۇدرا ئوبرازى توغرىسىدا گوركىيغا غايىمىمانە سوئاللارنى قويدۇق: ماكار چۇدرا دەك جاھان كېزىپ يۈرىدىغان بىر ئوغرى قانداقمۇ خەلقنىڭ ۋە-كىلى بولالايدۇ؟ ئۇ ئۆزىمۇ بىر ئوغرى تۇرۇپ، نېمە ئۈچۈن ئوغرىلىغان پۇلنىڭ ھەممە-سىنى گاۋرېللاغا تاشلاپ بېرىپ كېتىدۇ؟... بۇ سوئاللارغا ئىچىمىزدىكى پاكار بويلۇق، قارامۇتۇق بىر ساۋاقداشىمىز ئۆزىچە مۇنداق جاۋاب بەردى: گوركىيىمۇ ئوغرىلىق قىلغان، شۇڭا ئۇ ئوغرىلارغا ھېسداشلىق قىلىپ يېزىپتۇ!

بۇ، تەھلىللىرىمىز، ئەلۋەتتە، ئۆزىمىزگە ئوخشاشلا ناھايىتى ساددا ۋە گۆدەك ئىدى. بىز ئۇ چاغلاردا ئۇلۇغ يازغۇچى گوركىينىڭ ماكار چۇدرا ئوبرازىنى قانداقتۇر ئوغرىغا ھېسداشلىق قىلىش ياكى ئاشۇنداق بىر ئوغرىنىڭ ئىش - ئىزلىرىنى تەسۋىرلەش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى ماكار چۇدرا نىڭ ۋۇجۇدىدىكى ئىنسانىي گۈزەللىكىنى مەدھىيىلەپ يازغانلىقىنى چۈشەنمەيتتۇق. شۇنداق بولسىمۇ، بىزنىڭ شۇ چاغدىكى ئۆگىنىشىمىز بولغان قىزىقىشىمىز، ساددا مۇھاكىمىلىرىمىز بىزنى «تارىم» ژۇرنىلىدىن ئىبارەت ئاشۇ مۇنبەر ئاز-قىلىق ئەدەبىي ئىجادىيەتنىڭ قايناق مۇھىتى ئىچىگە باشلاپ كېردى. بىز دەسلەپكى قې-زىقىش ۋە ھەۋەستىن ئاستا - ئاستا تەقلىدى مەشىق باسقۇچىغا قەدەم قويدۇق... ھېكايىمىز مەن كېيىنكى ۋاقىتلاردا ئۆزۈم ئۈچۈن يېتەكچى بولغان، ئۇستاز ۋە باغۋەنلىك رولىنى ئوينىغان ئاشۇ ژۇرنالنىڭ تەھرىر خادىمى بولۇپ قالدىم، بۇ چاغدىكى ھېسسىيات

ۋە تەسىراتلار، ئەلۋەتتە، بۇرۇنقىدىن پەرقلىنىدۇ، لېكىن بىرلا نۇقتا پەرقلىنمەيدۇ، ئۇ بولسىمۇ «تارىم» ژۇرنىلىغا بولغان ھۆرمەت ۋە مۇھەببەت! مەن ئەنە شۇ ھۆرمەت ۋە مۇھەببەت بىلەن «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمىدە يىگىرمە نەچچە يىل ئىشتىياق بىلەن ئىشلىدىم. بۇ جەرياندا، «تارىم» ژۇرنىلى ماڭا يەنە ئوخشاشلا ئۇستاز ھەم يېتەكچى بولدى. مەن ئۇنىڭدىن نۇرغۇن بىلىملەرنى ئۆگەندىم، نەزەر دائىرەم كېڭەيدى، ئىدىيىۋى سەۋىيەم ئۆستى. ئۇزاق مەزگىل شۇغۇل لانغان جاپالىق نازۇك ۋە شەرەپلىك تەھرىرلىك خىزمىتى مېنى خىزمەتتە پۇختا، تەلپ-چان، ئىجادىيەتتە غايىلىك، ئەستايىدىل قىلىپ تەربىيەلىدى. ئەگەر مەن ھازىر خىزمەتتە ۋە ئىجادىيەتتە ئاز-تولا نەتىجە قازاندىم دېسەم، بۇ نەتىجە ئالدى بىلەن «تارىم» ژۇرنىلىغا مەنسۇپ! چۈنكى «تارىم» ژۇرنىلى مەن مەكتەپ دەۋرىدىن چىقىپلا كىرگەن ئىجتىمائىي ھاياتنىڭ ئەمەلىي قاينىسى بولدى. مېنىڭ جەمئىيەتكە قويغان تۇنجى قەد-ھىممىم، ھايات توغرىسىدىكى تۇنجى چۈشەنچىلىرىم، ئىجادىيەت ئۈستىدىكى تۇنجى ئىزدىنىشىم، ھايات ئاشۇ يەردىن باشلانغان. شۇڭا مېنىڭ خىزمەت ۋە ئىجادىيەت يولىمدا بىر قانچە قەدىم «تارىم» ژۇرنىلىدىن ئايرىلالمايدۇ.

«تارىم» ژۇرنىلى ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدىكى تۇغۇندا ژۇرنال بولۇش سۈپىتى بىلەن ئەدەبىي ئىجادىيەتنى گۈللەندۈرۈش يولىدا ئۆچمەس تۆھپىلەرنى قوشتى. ئۇيغۇر ئەدەبىياتى «تارىم» ژۇرنىلىنى دەۋر قىلغان ھالدا 40 يىلدىن بۇيان ئۈزلۈكسىز تەرەققىي قىلدى. بولۇپمۇ پارتىيە 11 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 3 - ئومۇمىي يىغىنىدىن كېيىن ئۇنىڭ تەرەققىياتى، گۈللىنىشى تېز، كۆزگە كۆرۈنەرلىك بولدى. «تارىم» ژۇرنىلى 1982 - يىلىنىڭ بېشىدا تۇرپاندا ئاچقان شېئىرىيەت مۇھاكىمە يىغىنىدىن تارتىپ 1987 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا قارامايدا ئاچقان سانائەت تېمىسىدىكى ئەدەبىي ئىجادىيەت مۇھاكىمە يىغىنىغا قەدەر بولغان بەش يىل جەريانىدا، يەرلىك ئورۇنلار بىلەن بىرلىشىپ، ھەر خىل تېما، ژانىر ھەم ئاجىز ھالقىلار بويىچە ھەر خىل شەكىلدىكى كەسپىي يىغىنلارنى ئېچىپ، ئىجادىيەتكە ئىلھام بەردى، ئىجادىيەتتە دۈچ كېلىۋاتقان مەسىلىلەرنى مۇھاكىمە قىلدى ۋە ئىجادىيەتتىكى ئۇتۇقلارنى ۋاقتى-ۋاقتىدا مۇئەييەنلەشتۈرۈپ، ساقلانغان مەسىلىلەرنى مۇ ۋاقتى-ۋاقتىدا مۇزاكىرە قىلىپ، ئەدەبىي ئىجادىيەتنى ئۆستۈرۈش ۋە گۈللەندۈرۈشنىڭ ئاۋانگارتى بولدى، مەسىلەن، 1983 - يىلى قەشقەردە ئېچىلغان يېزا تېمىسىدىكى ھېكايە ئىجادىيىتى مۇھاكىمە يىغىنى جايلىرىدىن كەلگەن يازغۇچىلارنى تونۇشنى ئۆستۈرۈپ، ئەمەلىي مەسىلىلەرنى ھەل قىلىپ، ئىسلاھات ۋە ئېچىۋېتىشنىڭ تۈرتكىسى بىلەن غايەت زور ئۆزگىرىشلەر بولۇۋاتقان يېزىلارغا يۈزلىنىشكە، يېزىلاردىكى يېڭى ئىش، يېڭى ئادەملەرنى ئەكس ئەتتۈرۈشكە چاقىرغان بولسا، 1986 - يىلى ئاقسۇدا ئېچىلغان پوۋېست ئىجادىيەت مۇھاكىمە يىغىنى ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدىكى ياش ۋە ئاجىز ژانىر ھېسابلانغان پوۋېست ژانىرى بىلەن تېخىمۇ كەڭ، تېخىمۇ چوڭقۇر، تېخىمۇ يارقىن ئىپادىلەشكە سەپەرۋەر قىلدى. 1988 - يىلى 5 - ئايدا ئۈرۈمچىدە ئېچىلغان شېئىرىيەت مۇھاكىمە يىغىنى بولسا، تېخىمۇ ئىلگىرلىگەن ھالدا، ئۇيغۇر شېئىرىيەتتە يۈز بەرگەن يېڭى

ھادىسىلەرنى، شېئىرىيەتنىڭ تەرەققىياتىغا ئالاقىدار بولغان رېئال مەسىلىلەرنى مۇھاكىمە قىلىپ، شائىرلارنىڭ ئىجادىيەت ئىدىيىسىنى جانلاندۇردى ۋە بىر تۈركۈم ئۈمىدلىك ياشلارنىڭ ئۇيغۇر شېئىرىيىتىنىڭ سۈپىتىنى ئۆستۈرۈش يولىدا جاپالىق ئىزدىنىۋاتقانلىقىنى مۇئەييەنلەشتۈردى.

قىسقىسى، «تارىم» ژۇرنىلى يېڭى دەۋرنىڭ كۈيچىسى، تەشۋىقاتچىسى بولۇپلا قالماي، بەلكى ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ يېتەكچىسى، ھىمايەتچىسى ۋە شەپقەتچىسى بولدى. مەن مۇشۇلارنى ئەسلىگەندە، شۇ ژۇرنالنىڭ تەرەققىياتىغا بىر كىشىلىك ھەسسە قوشالمىغانلىقىم ئۈچۈن ئۆزۈمنى ناھايىتى شەرەپلىك، بەختلىك ھېس قىلىمەن، يىگىرمە نەچچە يىل شۇ يەردە «نامسىز قەھرىمان» بولۇپ ئىشلىگەنلىكىمدىن پەخىرلىنىمەن!

دەرۋەقە، تەھرىرلىك تولىمۇ جاپالىق، ئۇششاق ۋە ئىنچىكە خىزمەت. تەھرىردە مەلۇم دەرىجىدە يۇقىرى ئاڭ - سەۋىيە، سىياسىي سەزگۈرلۈك ھەم كەسپىي ئىقتىدار بولغاندىن سىرت، تەھرىر يەنە جەزمەن ئاكتىپ ئىجتىمائىي پائالىيەتچى بولۇشى، خۇددى «تۈ-غۇت دوختۇرى» غا ئوخشاش ياخشى مەسلىھەتچى بولۇشى، «تەم تەڭشىگۈچى»، «بېزىگۈچى» بولۇشى ھەم ئۆتكۈر سىنىپى بولۇشى لازىم. شۇنداق بولغاندا، ئۇ جەمئىيەتنىڭ ۋە كىتابخانلارنىڭ نېمىگە ئېھتىياجلىق ئىكەنلىكىنى بىلەلەيدۇ؛ تېما تاللاش، ياخشى ئەسەر يازماشتا ئاپتورغا ئوبدان مەسلىھەتچى بولالايدۇ؛ ھەر بىر سان ژۇرنالنىڭ رەڭدار، سۈپەتلىك بولۇشى ئۈچۈن تەم تەڭشىلەيدۇ؛ ئەسەرلەرنى ئوبدان، پۇختا، ئەستايىدىل تەھرىرلەپ پىششىقلاش ئارقىلىق بېزىيەلەيدۇ؛ يۈزلىگەن ئاپتور ئىچىدىن ئۈمىدلىك، ئىقتىدارلىق ياشلارنى بايقاپ، «ياخشى ئارغىماق، ئۇچقۇر تۇلپار» لارنى ئايرىپ چىقالايدۇ... لېكىن بەزى كىشىلەر تەھرىرلىكنىڭ ئەنە شۇنداق مۇھىم، ئىنچىكە، جاپالىق ھەم شەرەپلىك خىزمەت ئىكەنلىكىنى كۆرمىدى. بەلكى ئۇنى قانداقتۇر، تەھرىر دېمەك قۇمۇر قايچا، پولات مېتر، بىر قۇتا سىياھ، بىر قۇتا شىلىم ۋە بىر قەلەم دېمەكتۇر، ئۇ سىزىدۇ، ئۆز چۆرىدۇ، كېسىدۇ، چاپلايدۇ، دەپ قارايدۇ. مېنىڭچە، تەھرىرلىك ناھايىتىمۇ ئالىيچاناب، خالىسى ۋە ھالال خىزمەت، ئۇنى جانلىق ئۆتكۈزگۈچ، سىتېرىپولۇق ئاڭ دېيىشكە بولىدۇ. بۇ ھەقتە لۇشۇن ئەپەندى: «بىر ياخشى تەھرىر ھەم مۇشتىرنىڭ زۆرۈرلۈكىنى، ئارزۇ-ئەستىكىنى ۋە بەدەن تېمپېراتۇرىسىنى بىلەلەيدۇ، ھەم ئاپتورنىڭ ئەمگىكىگە ھۆرمەت قىلىپ، ئاپتورنىڭ سىردىشى ۋە ئەسەرنىڭ شەپقەتچىسى بولالايدۇ» دېگەندى. مۇشۇ نۇقتىدىن قارىغاندا، تەھرىردە چوقۇم بارلىقىنى خەلققە بېغىشلايدىغان ئالىيچاناب روھ بولۇشى، يول ئېچىپ ئىلگىرىلەيدىغان يۈكسەك جاسارەت بولۇشى، تەھرىرلىك كەسپى بىلەن بىللە ھەرخىل پەننىي بىلىملەرنى تىرىشىپ ئۆگىنىدىغان مۇستەھكەم ئىرادە بولۇشى لازىم. شۇنداق بولغاندىلا، ئۇ خەلققە مەنئى ئوزۇق بېرىدىغان، سوتسىيالىستىك مەنئى مەدەنىيەت يارىتىدىغان ژۇرنالنى ئوبدان چىقىرىدۇ ۋە ئۇنىڭ تەرەققىياتى ئۈچۈن ياخشى ھەسسە قوشالايدۇ، يىگىرمە نەچچە يىللىق خىزمەت تەجرىبەسىدىن قارىغاندا، ژۇرنالنى ياخشى چىقىرىشتىكى ھەل قىلغۇچ ئامىل ئالدى بىلەن پارتىيە تەشكىلىنىڭ توغرا رە-جەبەرلىكى، ئاندىن باش مۇھەررىرنىڭ تەشكىللەش ۋە ئىلمىي باشقۇرۇش ماھارىتى، ئۇنى

دىن قالسا، ژۇرنالنىڭ ئۆزىگە خاس ئۇسلۇبى، ئالاھىدىلىكى، تەھرىرلەرنىڭ سۈپىتىنى داۋاملىق، ئۈزلۈكسىز ئۆستۈرۈپ تۇرۇش قاتارلىقلاردىن ئىبارەت.

«تارىم» ژۇرنىلى 40 يىلدىن بۇيان، خۇددى ئۆزىگە ئىسمىداش تارىم دەرياسىدەك، بىر يەرلەردە يوقىلىپ، يەنە بىر يەرلەردە پەيدا بولۇپ، گام ئۆركەشلەپ، گام پەسىيىپ، نۇرغۇنلىغان ئەگرى - توقاي ھەم شانلىق مۇساپىلەرنى بېسىپ ئۆتۈپ، ئۇيغۇر ھازىرقى زامان ئەدەبىياتىنىڭ تەرەققىياتى ئۈچۈن مىسىلسىز تۆھپە قوشتى. ئۇنىڭ ئىلگىرىلەش يولىدا ئەجدادلىرىمىزنىڭ ئۆچمەس ئىزلىرى قالدى، بىرمۇنچە پېشقەدەم يول باشلىغۇچى - لىرىمىز، مۇنەۋۋەر تەھرىرلىرىمىز ئۆزىنىڭ قان - تەرى، ھالال ئەجرى بىلەن ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ بۇ گۈلزارىنى سۇغاردى، كۆكلەتتى، پەرۋىش قىلدى... «تارىم» ژۇرنىلى ئەنە شۇ ئەجدادلارنىڭ، پېشقەدەم باغۋەنلەرنىڭ ئىجادكارلىق بىلەن ئەستايىدىل ئىشلىشى نەتىجىسىدە، ئەۋلادتىن - ئەۋلادقا ئۆتۈپ، بۈگۈنكى گۈللەنگەن قىرانلىق يېشىغا كەلدى. بىز بۈگۈن ژۇرنالنىڭ 40 يىللىق شانلىق مەرىكىسىنى قىلۋاتقان ۋاقىتىمىزدا، ئۇنى يوق - لۇقتىن بارلىققا كەلتۈرگەن، ئاجىزلىقتىن قۇدرەت تاپقۇزغان ئەجدادلارنى ئەسكە ئالماي تۇرالمايمىز، ئۇلارنىڭ ۋاقتىسىز ئالەمدىن ئۆتكەنلىرىگە چوڭقۇر سېغىنىش بىلەن تەزىيە بىلدۈرىمىز، ئارىمىزدا ھايات ياشاۋاتقانلىرىغا چىن قەلبىمىزدىن تەشەككۈر ئېيتىمىز!

مەن ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ بۆشۈكى، كۆرەك مۇنبىرى بولغان «تارىم» ژۇرنىلىنى خۇددى ئەجدادلار بىزگە پاك ۋە ھالال ئەجرى بىلەن تاپشۇرۇپ بەرگەندەك، بىزمۇ ئەۋ - لادتىن ئەۋلادلارغا خۇددى كۈچ ئۇلاپ يۈگۈرگەن ماھىرلاردەك، قولمۇ قول تاپشۇرۇپ بېرىپ، ئۇنى تېخىمۇ يۈكسەلدۈرۈش ۋە گۈللەندۈرۈش، مەڭگۈ ئۈزۈلدۈرمەي زاۋان ئاق - تۇرۇش ئۈچۈن، ھەممىمىزنىڭ ئورتاق تىرىشىشىنى ئۈمىد قىلىمەن!

ئاخىرىدا، مەرھۇم پېشقەدەم شائىرىمىز ئەھمەد زىيائىنىڭ «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ 300 - سانى - يېقىش مۇناسىۋىتى بىلەن يازغان «تارىمغا خىتاب» ناملىق شېئىرىنىڭ تۆۋەندىكى كۆپلىتى بىلەن ماقالىمنى تاماملايمەن:

ئۈمىدىمىز شۇ: مەڭگۈ ئۈزۈلمەي، تولىق ھالدا، ئاقسۇن دولقۇنلاپ بۇ ئىككى دەريا! سىلەر بىلەن بىرلىشىپ، ئۆزىڭلارنىڭ ئىچىڭلاردۇرغان گۈل - چېچەكلەردىن تولىق خۇش ھىدقا مەنبۇى دۇنيا!

ھەستۇل مۇھەررىر ئەنۋەر ئابدۇرېھىم

ئابدۇرۇسۇل ئۆمەر

«تارىم» نىڭ ئىلھامى بىلەن...

«تارىم» ژۇرنىلىنىڭ 40 يىللىقىنى تەبرىكلەش پىسخىغا قاتنىشىپ ئولتۇرۇپ، بالىلىق ۋاقىتىمدىكى مۇنداق بىر ئىشنى ئەسلەپ قالدىم: 1953 - يىلى ئىلى مەكتەپىنىڭ (ھازىرقى 3 - تولۇقسىز ئوتتۇرا) بەشىنچى سىنىپىدا ئوقۇۋاتاتتىم. بىر كۈنى ساۋاقىدىشىم ھەسەنجان قۇربان «شىنجاڭ ئەدەبىيات - سەنئىتى» (ھازىرقى «تارىم») نىڭ يېڭى بىر سانىنى كۆتۈرۈپ كىرىپ، ئىنتايىن ھاياجانلانغان ھالدا: «ساۋاقداشلار، قاراڭلار، مېنىڭ شېئىرىم بېسىلىپتۇ... (ۋەتەن ئىشقىدا) دېگەن شېئىرىم...» دېدى. بىز دۇررىدە ئۇنى ئويۇپ، زۇرنالىنى قولۇمۇ قول كۆرۈشكە باشلىدۇق. بۇ بىز ئۈچۈن ئاجايىپ بىر يېڭە - لىق بولۇپ تۇيۇلۇپ كەتكەنىدى. بىز ھەسەنجانغا «بۇ شېئىرنى قاچان يازغانىڭ، قاچان ئەۋەتكەن؟...» دېگەندەك سوئاللارنى ياغدۇرۇۋەتتۇق. شۇدەم ھەسەنجان بىزنىڭ ئالدىمىزدا غايىۋى ئوبرازغا - كاتتا بىر ئادەمگە ئايلانغانىدى. مۇئەللىملەرمۇ بۇ ئەھۋالدىن خەۋەر تېپىپ، ئۆز ئوقۇغۇچىسىدىن پەخىرلەنگەن ھالدا ھەسەنجاننى تەبرىكلەشتى. بولۇپمۇ ئۇستازىمىز شائىر تاجىدىن قادىرى ھەممىدىن بەك خۇشال بولغانىدى. ئۇ ھەسەنجاننىڭ قولىنى خېلىغىچە قويۇپ بەرمەي: «بۇ تېخى ئىشنىڭ باشلىنىشى. تىرىشقىن، تېخىمۇ يۈ - قىرى پەللىگە ئىنتىل» دېگەنىدى. بۇ ھاياجانلىق مىنىۇتلار ھەسەنجان بىلەن بىللە شېئىر يېزىپ يۈرگەن بىر قانچىمىزنىڭ قەلبىدە يېڭى ھېس ئويغاتتى. بىز شېئىرلىرىمىز قاچانمۇ «تارىم» غا بېسىلىپ چىقار دېيىشىپ، شېئىرنى خىياللارغا چۆمەتتۇق. بىزمۇ ھە - سەنجاننى دوراپ ھەر خىل شېئىرلارنى يېزىپ، «تارىم» غا ئەۋەتىپ باقتۇق، لېكىن ئەۋەتكەن شېئىرلىرىمىز زادىلا بېسىلمىدى. بىر مەزگىل، شېئىرىمىزنى ياسىمايدىكەن، دەپ ئۈمىدسىزلىنىپ يۈردۇق. ئارىدىن ئۇزۇن ئۆتمەي «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ شېئىرىيەتكە مەسئۇل مۇھەررىرى، ئاتاقلىق شائىر تېمىپىجان ئېلىيېۋدىن ھەسەنجانغا بىر پارچە خەت كېلىپ قالدى. تېمىپىجان ئېلىيېۋ ھەسەنجانغا يازغان خېتىدە، شېئىر يېزىش ئۈچۈن ئالدى بىلەن شېئىرنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى چۈشىنىش، ئەڭ ياخشى شېئىرلارنى، خەلق قوشاقلىرىنى كۆپرەك ئوقۇش، قايتا - قايتا مەشىق قىلىش، ئېلان قىلىشقا ئالدىراپ كەتمەسلىك، كۆپرەك باشقىلارنىڭ پىكىرىنى ئېلىش توغرىسىدا پايدىلىق مەسلىھەتلەرنى بەرگەنىدى. بۇ مەسلىھەتلەر بىزگە ياخشى بىر دەرس بولدى. مەن ئارىدىن بىرنەچچە يىل ئۆتۈپ، 1956 - يىلى كۈزدە ئۈرۈمچىگە - شىنجاڭ پىيداگوگىكا ئىنىستىتۇتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكۇلتېتىغا ئوقۇشقا كەلدىم، ئەدەبىيات بىلىمىمنىڭ چوڭقۇر - لىشىغا ئەگىشىپ ئىجادىيەت قارىشىمدىمۇ يېڭى ئۆزگىرىشلەر بارلىققا كەلدى. مەن ئۇزۇندىن بۇيان ئارزۇلاپ كەلگەن «تارىم» ژۇرنىلى ۋە ئۇنىڭ تەھرىرلىرى بىلەن تى -

ئۇشتۇم. مەن ھەر قېتىم بىرەر يېڭى شېئىر يېزىپ «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىرى بۆلۈمىگە كىرگىنىدە، ئۇلار ماڭا ئىنتايىن قىزغىن مۇئامىلە قىلاتتى، ماڭا ئىسلاھام بىبەرەتتى. شېئىرلىرىمدىكى نۇقسانلارنى ئەستايىدىل كۆرسىتىپ بېرىپ، مېنى ياخشى شېئىر يېزىشقا رىغبەتلەندۈرەتتى. شۇ چاغدا ماڭا قاتتىق تەسىر قىلغان مۇنداق بىر ئىش زادىلا ئېسىمدىن چىقمايدۇ:

1957 - يىلىنىڭ مەلۇم بىر كۈنى، مەن يېڭىدىن يازغان «باھار ناخشىسى» دېگەن شېئىرىمنى ئېلىپ، «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ شېئىرىيەت گۇرۇپپىسىغا كىردىم. ئىشخانىدا ئاتاقلىق شائىر ئابلىي روزى ئۆزى يالغۇز بېشىنى كۆتۈرمەي ماقالە كۆرۈپ ئولتۇراتتى. مەن ئۇنىڭ دىققىتىنى بۆلۈۋەتمەي دەپ بىر پەس ئىشىك تىۋىدە ساقلاپ تۇردۇم. ئۇ بىر چاغدا بېشىنى كۆتۈرۈپ مېنى كۆردى - دە، «ھە، كىرگىن، ئولتۇر» دەپ يېنىدىكى ئورۇندۇقنى ئالدىمغا سۈرۈپ قويدى، مەن ئارتىنىپراق ئولتۇردۇم - دە، شېئىرىمنى ئۇنىڭغا سۈندۈم. ئۇ شېئىرىمنى بىر قۇر كۆزدىن كۆچۈرۈپ چىققاندىن كېيىن كۈلۈمسىرگەن ھالدا: ياخشى، بۇ شېئىرنىڭ خېلى شېئىرغا ئوخشاپتۇ، بولۇپمۇ ئالدىنقى ئىككى كۈپلەپ شېئىرنىڭ خېلى جايىدا، دەپ مۇنۇ كۈپلەتلەرنى ئۇنلۇك ئوقۇدى:

پۈركۈلۈپ دەل - دەرەخلەر يېشىل تونغا،
رەگەمۇ رەڭ چېچەك ئاتتى گۈزەل باغلار.
ئاستىدا چېكىم - چېكىم پاياندازلار،
نۇرلىنىپ چىراي ئاچتى ئېگىز تاغلار.
تاشقىنداپ جىرالاردىن ئۈنچە چېچىپ،
كۈمۈشتەك تاغ سۇلىرى ئېقىپ كەلدى،
يېقىملىق نەغمە بىلەن ئۇچار قۇشلار
يايرىشىپ قاناتلىرىن قېقىپ كەلدى...

شائىر شېئىرىمنى بىر خىل رىتىم بىلەن يېقىملىق ئوقۇۋاتقاندا مېنىڭ بېشىم كۆككە يېتىپ، ئۈزۈمنى قويدىغان يەر تاپالماي قالدىم...
كۆپ ئۆتمەي «باھار ناخشىسى» دېگەن شېئىرىم «تارىم» ژۇرنىلىدا ئېلان قىلىندى. بۇ مېنىڭ «تارىم» ژۇرنىلىغا بېسىلغان تۇنجى ئەسىرىم ئىدى. شۇندىن كېيىن «تارىم» ژۇرنىلىدا كۆپلىگەن شېئىرلىرىم، بالادا، داستانلىرىم، ماقالىلىرىم ئېلان قىلىندى. مېنىڭ «ئۆمۈر چېچەكلىرى»، «دەريا ۋە بۇلاق» توپلىمىغا ۋە خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلىنغان توپلىمىمغا كىرگەن شېئىرلىرىمنىڭ تولىسى «تارىم» ژۇرنىلىدا ئېلان قىلىنغان، ئاپتونوم رايونىمىز بويىچە ئېلىپ بېرىلغان مۇنەۋۋەر ئەدەبىي ئەسەرلەرنى مۇكاپاتلاش پائالىيىتىدە مۇكاپاتلانغان «شاقىراتما»، «دەريا ۋە بۇلاق» دېگەن شېئىرلىرىمۇ «تارىم» ژۇرنىلىدا ئېلان قىلىنغان.

«تارىم» ژۇرنىلى مېنىڭ ئىجادىيىتىمگە قانات بەردى، «تارىم» ژۇرنىلى مېنى ئىجا-دىيەت سېپىگە قوشتى، «تارىم» مېنىڭ يېقىن دوستۇم ھەم سىردىشىم. مەن «تارىم» نى كۆز قارىچۇقۇمدەك ئاسرايمەن. مەن «تارىم» ژۇرنىلىدا ئۇزۇن يىل جاپالىق ئىشلەپ، مىڭلاپ ئاپتورلارنى قاتارغا قوشقان، ھەر خىل ژانىردىكى ياخشى ۋە بىرقەدەر ياخشى ئەسەرلەرنى يورۇقلۇققا چىقىرىپ، خەلقىمىزنىڭ مەنىۋى ھاياتىنى بېيىتىشقا تۆھپە قوش-

قان ئاتاقلىق شائىرىمىز مەرھۇم تېمىيىچان ئېلىيېھۇنى، ئابىلەي روزىنى، ئا. خوجىنى مەڭگۈ ئۇنۇتمايمەن. «تارىم» ژۇرنىلىغا قان - تەرنى سىڭدۈرۈپ، خەلقنىڭ يۈكسەك ھۈر-مىتىگە مۇيەسسەر بولغان ئابىلىز نازىرى، ئەلئەم ئەختەم، مۇھەممەت رەھىم، ئەرشىدىن تاتلىق، ر. جارى، تۇردى سامساق، رەخىم قاسىم، ئابلىمىت سادىق، چاپپار ئەمەت، مەھەمەت شىۋادۇن قاتارلىق يولداشلارغا چىن قەلبىمدىن تەشەككۈر بىلدۈرۈمەن. بىز تىيانشاننىڭ جەنۇبى ۋە شىمالىدىكى بارلىق ئەدىبلەر ۋە ئەدەبىيات ھەۋەسكارلىرى «تارىم» ژۇرنىلىنى پۈتۈن كۈچىمىز بىلەن قوللاپ - قۇۋۋەتلەپ، ئۇنى يازغۇچى-شائىرلارنى تەربىيەلەيدىغان مەكتەپكە، ياش تالانت ئىگىلىرىنى يېتىشتۈرىدىغان مۇنبەت زېمىنغا ئايلاندۇرۇشىمىز لازىم. «تارىم» ئىجادىيەت ئېقىمى تېخىمۇ ئۇلغىيىپ، مەڭگۈ دولقۇنلاپ ئاقسۇن!

س. بازىر

«تارىم»، سەن مېنىڭ ئانام

بىز ئېمىنىپ چوڭ بولدۇق ئاپئاق سۈتۈڭنى، بارچە گۈل ئېچىلغاچ نازۇك چىمەنسەن، ئەي «تارىم»، باغرى ئوت مېھرىبان ئانا. خۇش بۇيسەن، رەڭدارسەن، رەڭلىرىڭ قېنىق. مېنىگۈزۈپ سەن ئەتتىڭ شۇخ تۇليارىغا، كۆرسەتتىڭ بىز لەرگە ھايات يولىنى، بولدىڭ سەن قەلەمكەش دوستلارغا پانا. كۆرسەتتىڭ گۈل بىلەن تىكەننى ئېنىق. ياڭراتتىڭ ھۈر زامان كۈيىنى ياڭراق، «تارىم»، سەن سېھىرلىك بىر ئەينەك گۈياھ مېھرىڭنى تەڭ كۆردى ھەر دىل، ھەر مىللەت. سېنىڭدە ھەر زەررە ئاچىدۇ چىراي. كۈيلىدىڭ نۇر كەبى ئىزگۈلۈكلەرنى، ھېكەت ۋە مەنەلەر بېھىساب سەندە، سۆكۈلدى رەزىللىك، سۆكۈلدى ئىللەت. ئوقۇيمەن مەن مېنى، ئوقۇيمەن قانماي،

بىز ئېمىنىپ چوڭ بولدۇق ئاپئاق سۈتۈڭنى، بارچە گۈل ئېچىلغاچ نازۇك چىمەنسەن، ئەي «تارىم»، باغرى ئوت مېھرىبان ئانا. خۇش بۇيسەن، رەڭدارسەن، رەڭلىرىڭ قېنىق. مېنىگۈزۈپ سەن ئەتتىڭ شۇخ تۇليارىغا، كۆرسەتتىڭ بىز لەرگە ھايات يولىنى، بولدىڭ سەن قەلەمكەش دوستلارغا پانا. كۆرسەتتىڭ گۈل بىلەن تىكەننى ئېنىق. ياڭراتتىڭ ھۈر زامان كۈيىنى ياڭراق، «تارىم»، سەن سېھىرلىك بىر ئەينەك گۈياھ مېھرىڭنى تەڭ كۆردى ھەر دىل، ھەر مىللەت. سېنىڭدە ھەر زەررە ئاچىدۇ چىراي. كۈيلىدىڭ نۇر كەبى ئىزگۈلۈكلەرنى، ھېكەت ۋە مەنەلەر بېھىساب سەندە، سۆكۈلدى رەزىللىك، سۆكۈلدى ئىللەت. ئوقۇيمەن مەن مېنى، ئوقۇيمەن قانماي،

پېشقەدەم ئەدەبىياتى ھاجى خۇدا بەردى كەلىشىمىنىڭ ۋاپات بولدى

ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ پەخىرىي رەئىسى، «تارىم» ژۇرنىلى تەرىپى ھەيئىتىنىڭ مەسلىھەتچىسى، شىنجاڭدىكى ھەر مىللەت خەلقىگە تونۇلغان جامائەت ئەربابى، پېشقەدەم ئەدەبىياتى ھاجى خۇدا بەردى كەسپەل بولۇپ داۋالاش ئۈنۈم بەرمەي، 1990 - يىلى 9 - ئاينىڭ 29 - كۈنى سائەت 22 دىن 10 قىسقىچە ئۆتكەندە ئۆرۈمچىدە بەختكە قارشى ۋاپات بولدى. شىنجاڭنىڭ كۆپ مىللەتلىك سوتسىيالىستىك ئەدەبىياتى ئۆزىنىڭ بىر قابىلىيەتلىك يېتەكچىسى، تەشكىلاتچىسى، مېھرىبان پەرۋىشكارىدىن، قىزغىن ئىجادكارىدىن ئايرىلدى. ياسىن ھاجى خۇدا بەردىنىڭ ۋاپاتى ئۇيغۇر ئەدەبىياتى ئۈچۈن، شۇنداقلا شىنجاڭنىڭ كۆپ مىللەتلىك سوتسىيالىستىك ئەدەبىياتى ئۈچۈن چوڭ يوقىتىش بولدى.

پېشقەدەم ئەدەبىياتى ھاجى خۇدا بەردى بۇ يىلى 73 ياشتا ئىدى. ئۇ 1917 - يىلى ئاتۇشتا تىجارەتچى ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلگەن. 1944 - يىلى خەلقنىڭ ئازادلىق، ئەركىنلىكىنى قولغا كەلتۈرۈش، بەختىيار ھايات يارىتىشقا نىيەت باغلاپ ئۈچ ۋىلايەت ئىنقىلابىغا قاتناشقان. ئۆتكۈر قەلىمى بىلەن گومىنداڭ ئەكسىيەتچىلىرىنىڭ زوراۋانلىقى، ياۋۇزلۇقىنى پاش قىلغان، خەلقنىڭ دەرد - ئەلەملىرىنى، ئارزۇ - ئىستەكلىرىنى ئەكس ئەتتۈرگەن. 1950 - يىلى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە ئەزا بولغان. شۇنىڭدىن تارتىپ 1966 - يىلىغىچە ئىلىدا چىقىدىغان «يېڭى يول» گېزىتى ئىدارىسىنىڭ باشلىقى، غۇلجا شەھىرىنىڭ باشلىقى، ئىلى ۋىلايەتلىك مەمۇرىي مەھكىمىسىنىڭ باش كاتىپى، ئۆلكىلىك مەدەنىيەت ئىدارىسىنىڭ باشلىقى، ئاپتونوم رايونلۇق ئىسلام جەمئىيىتىنىڭ ھاۋاۋىن رەئىسى، ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ مۇئاۋىن باش كاتىپى، ئۆزۈمچى شەھىرىنىڭ باشلىقى، ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ رەئىسى قاتارلىق ۋەزىپىلەرنى ئۆتگەن.

جامائەت ئەربابى ۋە پېشقەدەم ئەدەبىياتى ھاجى خۇدا بەردى شىنجاڭنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەت ئىشلىرىدا رەھبەرلىك قىلىش ۋە ئۇنى تەشكىللەشكە زور تۆھپە قوشقان. پارتىيىمىزنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەتنى خەلق ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرۇش، سوتسىيالىزم ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرۇش يۆنىلىشى ۋە بارچە گۈللەر تەكشى ئېچىلىش، ھەممە ئېقىملار بەس - بەستە سايراش فاڭجېننى ئىزچىل ئىجرا قىلىپ، ئاپتونوم رايونىمىزدىكى ھەر مىللەت خەلقىنىڭ سوتسىيالىستىك مەدەنىيىتى ۋە ئەدەبىيات - سەنئەت ئىشلىرىنىڭ گۈللىنىشى، مەدەنىيەت، ئەدەبىيات - سەنئەت قوشۇنىنىڭ تەرەققىي قىلىشى ئۈچۈن زور تۆھپە قوشقان. ئۆزىمۇ ئەدەبىي ئىجادىيەت بىلەن پائال شۇغۇللىنىپ، پارتىيىنى، سوتسىيالىزمى، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى كۈيلەيدىغان، ھەر مىللەت خەلقىنىڭ سوتسىيالىستىك ئىنقىلاب ۋە سوتسىيالىستىك قۇرۇلۇش جەريانىدىكى ئاجايىپ باتۇرلۇقلىرىنى مەزمۇن قىلغان نۇرغۇن ئەسەر يازغان. ئۇنىڭ «ھايات ساداسى»، «بىز باسقان ئىزلار» قاتارلىق توپلاملىرى

ئەدەبىياتىمىزنىڭ سەھىپىسىدىن پەخىرلىك ئورۇن ئالدى.

ياسىن ھاجى خۇدابەردى پارتىيىنى ۋە سوتسىيالىزمنى قىزغىن سۆيەتتى، ۋە تەننىڭ بىرلىكىنى، مىللەتلەرنىڭ ئىتتىپاقلىقىنى كۆز قارىچۇقىدەك ئاسرايتتى، ھەقىقەتتە چىڭ تۇراتتى. ئوچۇق - يورۇق، كەمتەر، سەمىمى ئىدى. ھەممە ئىشتا ئومۇمىيلىقنى كۆزدە تۇتاتتى. ئۇ پارتىيىمىزنىڭ ياخشى كادىرى، خەلقىمىزنىڭ ياخشى پەرزەنتى ئىدى. ئۇنىڭ ھاياتى شىنجاڭ خەلقىنىڭ ئازادلىق ئىشلىرى ۋە قۇرۇلۇش ئىشلىرى ئۈچۈن بېغىشلانغانىدى. ياسىن ھاجى خۇدابەردى كېسەل بولۇپ قالغان مەزگىلدە، مەملىكەتلىك سىياسىي كېڭەشنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى ۋاڭ ئېنماۋ دوختۇرخانىغا بېرىپ يوقىلىغانىدى. ئۇ ۋاپات بولغاندىن كېيىن، دۆلەتنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى ۋاڭ جېن، مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيىنىڭ مۇئاۋىن باشلىقلىرىدىن شى جۇڭشۈن، ئافىي ئاۋاڭجىنمېي، سەيپىدىن ئەزىزى، مەملىكەتلىك سىياسىي كېڭەشنىڭ مۇئاۋىن رەئىسلىرىدىن ياڭ جىڭرېن، ۋاڭ ئېنماۋ، ئىسمائىل ئەمەت ۋە پارتىيە تارىخىنى يېزىش كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى دېڭ لىچۈن قاتارلىق يولداشلار بېيجىڭدىن تېلېفون بېرىپ تەزىيە بىلدۈردى، گۈلچەمبىرەك تەقدىم قىلدى ۋە ياسىن ھاجى خۇدابەردىنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرىدىن ھال سورىدى.

مەملىكەتلىك سىياسىي كېڭەشنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى ئىسمائىل ئەمەت، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ بېيجىڭدا خىزمەتتە بولۇۋاتقان مۇئاۋىن مۇدىرى زاھىر ساۋدانوۋ، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى پارتگورۇپپىسىنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭدا خىزمەتتە بولۇۋاتقان شۇجى جاڭ گۈيتىڭ، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى، جۇڭگو ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى ھەمدە سوۋېت قازاقىستان ئىتتىپاقداش جۇمھۇرىيىتى يازغۇچىلار ئىتتىپاقىنىڭ سېكرىتارى ق. تۇرسۇنقۇلۇۋ، ئەدەبىي مەسلىھەتچى شايىم شاۋايېۋ قاتارلىق 20 نەچچە شەخس ۋە ئورۇن تەزىيە تېلېگراممىسى ئەۋەتتى. يولداش ئىسمائىل ئەمەتنىڭ تېلېگراممىسىدا ياسىن ھاجى خۇدابەردىگە يۇقىرى باھا بېرىلىپ مۇنداق دېيىلدى: «ئۇ پارتىيىمىزنىڭ ئىشلىرى، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىنىڭ مەدەنىيەت ئىشلىرى ئۈچۈن، ھەر مىللەت خەلقىنىڭ ئىتتىپاقلىق - تەرەققىياتى ئۈچۈن پائال تۆھپە قوشتى. ئۇنىڭ ھاياتى ئۇنىڭ پارتىيىنىڭ ياخشى كادىرى، شىنجاڭ ھەر مىللەت خەلقىنىڭ مۇنەۋۋەر پەرزەنتى ئىكەنلىكىنى نامايان قىلدى.»

9 - ئاينىڭ 30 - كۈنى ياسىن ھاجى خۇدابەردىنىڭ جەسىتى بىلەن ۋىدالىشىش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى. ۋىدالىشىش مۇراسىمىغا ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ شۇجىسى سۇڭ خەنلىياڭ، ئاپتونوم رايون رەئىسى تۆمۈر داۋامەت، ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ پارتىيە، ھۆكۈمەت رەھبەرلىرىدىن جانابىل، بادەي، خەلپەم ئىسلام ھەمدە مۇناسىۋەتلىك تارماق لارنىڭ مەسئۇللىرى، ئۈرۈمچى رايوندىكى ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر ۋە ياسىن ھاجى خۇدابەردىنىڭ ھايات ۋاقتىدىكى دوست - بۇرادەرلىرىدىن بولۇپ 1000 دىن ئارتۇق كىشى قاتناشتى.

ياسىن ھاجى خۇدابەردىنىڭ جەسىتى 1990 - يىلى 9 - ئاينىڭ 30 - كۈنى ئۇلانباي ئىنقىلابىي قۇربانلار قەبرىستانلىقىغا قويۇلدى.

ياسىن ھاجى خۇدابەردىنىڭ قەسقىچە تەرجىمەھالى

ياسىن ھاجى خۇدابەردى 1917 - يىلى ئاتۇش ناھىيىسىدە تىجارەتچى ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلگەن. 30 - يىللارنىڭ ئاخىرىدا ئۈرۈمچىدە گېمىنازىيىدە ئوقۇپ يۈرگەن چاغلىرىدا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ بىرلىك سەپ سىياسىتىنىڭ تەسىرىدە ئىلغارلىقنى تەشەببۇس قىلغانلىقى ئۈچۈن شېڭ شىسەي تەرىپىدىن ئالتايغا پالانغان. ئۈچ ۋىلايەت ئىنقىلابى مەزگىلىدە سۆيۈڭدە پارتىزانلار ئەترىتىنىڭ سىياسىي رەھبىرى، سۆيۈڭ ناھىيىلىك خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ كاتىپى، ئىنقىلابچىل ياشلار تەشكىلاتى سۆيۈڭ شۆبىسىنىڭ رەئىسى، شىنجاڭدا تىنچلىق ۋە خەلقپىلىقنى ھىمايە قىلىش ئىتتىپاقى سۆيۈڭ دۆڭ ناھىيىلىك كومىتېتىنىڭ رەئىسى بولغان. ئۇ يەنە شۇ جەرياندا كۆپ قېتىم ماقالە يېزىپ ۋە نۇتۇق سۆزلەپ، ۋەتەن بىرلىكىنى ھەم مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى قوغداش ۋە مۇستەھكەملەشكە، شىنجاڭنىڭ تىنچلىق بىلەن ئازاد بولۇشىغا تۆھپە قوشقان. 1950 - يىلى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە كىرگەن. 1966 - يىلىغا قەدەر ئىلى ۋىلايەتلىك «يېڭى يول» گېزىتى ئىدارىسىنىڭ باشلىقى، غۇلجا شەھەر باشلىقى، ئىلى ۋىلايەتلىك مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ باش كاتىپى، ئۆلكىلىك ھۆكۈمەت مەدەنىيەت ئىدارىسىنىڭ باشلىقى، قوشۇمچە شىنجاڭ ئىسلام دىنى جەمئىيىتىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى، ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى، ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ مۇئاۋىن باش كاتىپى، ئۈرۈمچى شەھىرىنىڭ باشلىقى بولغان، «مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى» دا زىيانكەشلىككە ئۇچرىغان. 1980 - يىلىدىن باشلاپ ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ رەئىسى، مەملىكەتلىك 4 - نۆۋەتلىك ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ ھەيئىتى بولغان. 1989 - يىلىدىن ئېتىبارەن ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ پەخرىي رەئىسىلىك ۋەزىپىسىنى ئۆتىگەن، ياشلىق ھاجى خۇدابەردى ئازادلىقتىن كېيىن كۆپ قېتىم ئاپتونوم رايونلۇق خەلق قۇرۇلتىيىنىڭ ۋەكىلى، ئاپتونوم رايونلۇق خەلق سىياسىي مەسلىھەت كېڭىشىنىڭ ئەزاسى بولۇپ سايلانغان.

ياسىن ھاجى خۇدابەردى ماركسىزم - لېنىنىزم، ماۋ زېدۇڭ ئىدىيىسىنى تىرىشىپ ئۆگىنىپ، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە يېقىندىن ئەگىشىپ، سوتسىيالىستىك ئىنقىلاب ۋە سوتسىيالىستىك قۇرۇلۇش ئىشلىرىغا ئۆچمەس تۆھپىلەرنى قوشقان، ئۇ ئازادلىقنىڭ دەسلىپىدە يەرلىك خەلق ھاكىمىيەتلىرىنى قۇرۇش، خەلق ھاكىمىيىتىنى مۇستەھكەملەش، تىجارەت ھەققىنى كېمەيتىش - زومىگەرلەرگە قارشى تۇرۇش ۋە يەر ئىسلاھاتى ھەرىكەتلىرىگە ئاكتىپ قاتنىشىپ، جاپالىق ئەجرە سىڭدۈرگەن. پارتىيىمىزنىڭ مىللىي تېررىتورىيىلىك ئاپتونومىيە سىياسىتىنى قەتئىي ھىمايە قىلىپ، ئاپتونومىيە تۈزۈمىنى ئەمەلىيلەشتۈرۈش يولىدا ئالاھىدە كۈچ چىقارغان. 60 - يىللاردا ئۈرۈمچى شەھىرىنىڭ باشلىقى بولۇپ ئىشلىگەن چاغلىرىدا، ئىچكى - تاشقى دۈشمەن كۈچلەر ۋە ئېغىر تەبىئىي ئاپەتنىڭ بىر - بىرىگە تىز پۈككەن، ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ توغرا رەھبەرلىكىدە تىرىشىپ

ئۈزۈملۈك خىزمەت ئىشلىگەن، «مەدەنىيەت ئىنقىلابى» دا ئېغىر سىياسىي زىيانكەشلىككە ۋە ھەر خىل تۆھمەتلەرگە ئۇچرىغان چاغلىرىدىمۇ پارتىيىگە بولغان ئىشەنچىنى، كۈم - مۇنەزەمغا بولغان ئېتىقادىنى سۇسلاشتۇرمىغان.

ياسىن ھاجى خۇدا بەردى پارتىيە رەھبەرلىكىدە ئۇزۇن يىللاردىن بېرى ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ كۆپ مىللەتلىك سوتسىيالىستىك ئەدەبىيات - سەنئەت ئىشلىرىغا ماھىرلىق بىلەن يېتەكچىلىك قىلىپ، پارتىيىمىزنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەتنى خەلق ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرۇش يۆنىلىشى ۋە بارچە گۈللەر تەكشى ئېچىلىش، ھەممە ئېقىم بەس - بەستە سايراش فاكتورىنى ئىزچىل ئىجرا قىلىپ، ئاپتونوم رايونىمىزدىكى ھەر مىللەت خەلق - نىڭ سوتسىيالىستىك مەدەنىيىتى، جۈملىدىن ئەدەبىيات - سەنئەت ئىشلىرىنىڭ گۈللىنىشى، شۇنىڭدەك مەدەنىيەت قوشۇنىنىڭ راۋاجلىنىشى ئۈچۈن تۆھپە قوشقان، ئۇ يەنە كۆزگە كۆرۈنگەن ئەدەب بولۇپ، پارتىيىنى، سوتسىيالىزمى، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى، ھەر مىللەت خەلقىنىڭ سوتسىيالىستىك ئىنقىلاب ۋە سوتسىيالىستىك قۇرۇلۇش داۋامىدىكى قاي - نام - تاشقىنلىق ھاياتىنى كۈيلەيدىغان نۇرغۇن ياخشى ئەسەرلەرنى يازغان.

ياسىن ھاجى خۇدا بەردى پارتىيىنى ۋە سوتسىيالىزمىنى قىزغىن سۈيەتتى، ۋەتەننىڭ بىرلىكىنى، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىنى كۆز قارىچۇقىدەك ئاسرايتتى. ئۇ ھەقىقەتتە چىڭ تۇراتتى، ھەممە ئىشتا ئومۇمىيلىقنى، ئاممىنىڭ مەنپەئىتىنى كۆزدە تۇتاتتى، ئاممىنىڭ ھالىغا يېتەتتى. ئامما ئارىسىغا بېرىپ تەكشۈرۈپ تەتقىق قىلىشقا ئەھمىد - يەت بېرىتتى. ئوچۇق - يورۇق، كۆڭلى - كۆكسى كەڭ، قاتتىق تەلەپچان، كەمتەر، سەمىمىي، راستچىل ۋە كۈيۈمچاندى، پاكلىق قۇرۇلۇشى ھەر دائىم تەكىتلەيتتى، چىرىكلىشىش ھادىسىلىرىدىن قاتتىق نەپرەتلىنەتتى. پەرزەنتلىرىگە ئەخلاقلىق بولۇش، تىرىشىپ ئۆگىنىش، ئاددىي - ساددا ياشاش توغرىسىدا زېرىكىمەي تەربىيە بېرەتتى، ئەدەبىيات - سەنئەت ساھەسىدىكى ياش تالانت ئىگىلىرىنى قىزغىن قوللايتتى ۋە ئۇلارغا مەدەت بېرەتتى، ئۇ ھەقىقەتەنمۇ پارتىيىمىزنىڭ مۇنەۋۋەر كادىرى، خەلقنىڭ ياخشى پەرزەنتى ئىدى، ئۇنىڭ ھاياتى شىنجاڭ خەلقىنىڭ ئازادلىق ئىشلىرى ۋە قۇرۇلۇش ئىشلىرىغا بېغىشلانغان ھايات، ئۇنىڭ ۋاپاتى بىز ئۈچۈن غايەت زور يوقىتىش، ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ ھەر مىللەت ئەدەبىيات - سەنئەتچىلىرى ئۇنىڭ ۋاپاتىغا چوڭقۇر تەزىيە بىلدۈرىدۇ.

ئىنقىلابىي ئىشلارغا بىر قاتار قىممەتلىك تۆھپىلەر بەرگەن. ئۇنىڭ ۋاپاتى بىز ئۈچۈن غايەت زور يوقىتىش، ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ ھەر مىللەت ئەدەبىيات - سەنئەتچىلىرى ئۇنىڭ ۋاپاتىغا چوڭقۇر تەزىيە بىلدۈرىدۇ.

تەزىيە تېلېگراممىلىرى

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى ئارقىلىق ياسىن ھاجى خۇدابەردىنى دەپنە قىلىش ھەيئىتىگە:

ياسىن ھاجى خۇدابەردىنىڭ ۋاپات بولغانلىقىنى ئاڭلاپ چەكسىز قايغۇردۇم. ئۇ بۇ-رۇنلا باتۇرلۇق بىلەن «ئۈچ ۋىلايەت ئىنقىلابى» غا قاتناشقاندى. ئازادلىقتىن كېيىن، ئۇ ئىلگىرى - كېيىن بولۇپ مەمۇرىي ۋە ئەدەبىيات - سەنئەت ئورۇنلىرىدا رەھبەرلىك خىزمىتىنى ئىشلىدى ھەمدە ئەدەبىيات - سەنئەت ئىجادىيىتى بىلەن قىزغىن شۇغۇللاندى. ئۇ پارتىيىمىزنىڭ ئىشلىرى ئۈچۈن، شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونىنىڭ مەدەنىيەت ئىشلىرى ئۈچۈن، ھەر مىللەت خەلقىنىڭ ئىتتىپاقلىق - تەرەققىياتى ئۈچۈن پائال تۆھپە قوشتى. ئۇنىڭ ھاياتى ئۇنىڭ پارتىيىنىڭ ياخشى كادىرى، شىنجاڭدىكى ھەر مىللەت خەلقىنىڭ مۇنەۋۋەر پەرزەنتى ئىكەنلىكىنى نامايان قىلدى. ئۇنىڭ ۋاپاتى شىنجاڭنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەت ساھەسى ئۈچۈن بىر چوڭ يوقىتىش. ئۇنىڭ ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىغا ھېنىڭ سەمىمىي ھال سورايدىغانلىقىمنى يەتكۈزۈپ قويۇشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن. ئىسمايىل ئەھمەت، بېيجىڭ.

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى ياسىن ھاجى خۇدابەردىنى دەپنە قىلىش ھەيئىتىگە:

مەن ياسىن ھاجى خۇدابەردىنىڭ ۋاپاتىغا چوڭقۇر تەزىيە بىلىدۇرمىسەن ۋە ئۇنىڭ ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىدىن سەمىمىي ھال سورايمەن. ساۋدانوۋ، بېيجىڭ.

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى ياسىن ھاجى خۇدابەردىنى دەپنە قىلىش ھەيئىتىگە:

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ پەخىرىي رەئىسى يولداش ياسىن ھاجى خۇدابەردىنىڭ بەختكە قارشى ۋاپات بولغانلىقىدىن خەۋەر تاپتۇق. بىز قاتتىق قايغۇرمىز ۋە ئۇنىڭ ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىدىن سەمىمىي ھال سورايمىز، يىزگە ۋە كالتەن گۈلچەمبىرەك تەقدىم قىلىشىڭلارنى ھاۋالە قىلىمىز. جۇڭگو ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى

ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ رەئىسى قەييۇم تۇردىغا:

يولداش ياسىن ھاجى خۇدابەردىنىڭ ۋاپات بولغانلىقىنى ئاڭلاپ چوڭقۇر قايغۇردۇم. مەن ئۇنىڭ ۋاپاتىغا قايغۇرلۇق تەزىيە بىلىدۇرمىسەن ۋە ئۇنىڭ ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىدىن

سەمىمىي ھال سورايىمەن. دەرھاللا پارتگۇرۇپپىنىڭ، ھەيئەت رىياسىتىنىڭ جىددىي يىغىنىنى چاقىرىپ، ئۇنىڭ ئاخىرەتلىك ئىشلىرىنى ئوبدان ئورۇنلاشتۇرۇشىڭلارنى، دەپنە ھەيئىتىنىڭ ئىسسىقلىقىنى تۇرغۇزۇشىڭلارنى، ئۇنىڭغا تەئەللۇق بەزى چوڭ ئىشلار ھەققىدە ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومدىن ۋاقتىدا يوليورۇق سورىشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن. باش كاتىپنىڭ ھەرقايسى جەمئىيەت، بۆلۈملەر بىلەن كونكرېت ئىشلارنى مەسلىھەتلىشىپ ئورۇنلاشتۇرۇشىنى، مەن بىلەن مۇناسىۋەتلىشىپ تۇرۇشىڭلارنى ئۈمىد قىلىمەن.

چاڭ گۈپتەك، ئاقسۇ.

شىنجاڭ ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىگە:

ياسىن ھاجى خۇدابەردىنىڭ بەختكە قارشى كېسەللىك سەۋەبى بىلەن ۋاپات بولغانلىقىدىن خەۋەر تاپتۇق، قايغۇلۇق تەزىيە بىلدۈرىمىز.

جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى

ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىگە:

پېشقەدەم يازغۇچى يولداش ياسىن ھاجى خۇدابەردىنىڭ ۋاپاتىدىن خەۋەر تاپتۇق، مەرھۇمنىڭ ۋاپاتىغا چوڭقۇر قايغۇ بىلدۈرىمىز ھەمدە ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىدىن سەمىمىي ھال سورايىمىز.

ئىلى ۋىلايەتلىك پارتكوم

ئىلى ۋىلايەتلىك مەمۇرىي مەھكىمە

1990 - يىلى 10 - ئاينىڭ 3 - كۈنى.

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى ياسىن ھاجى خۇدابەردىنى دەپنە قىلىش ھەيئىتىگە:

بۈگۈن يولداش ياسىن ھاجى خۇدابەردىنىڭ بەختكە قارشى ۋاپات بولغانلىقىدىن خەۋەر تېپىپ چوڭقۇر قايغۇردۇق. بىز ئۇنىڭ ۋاپاتىغا قايغۇلۇق تەزىيە بىلدۈرىمىز ھەمدە ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىدىن سەمىمىي ھال سورايىمىز. شىنجاڭنىڭ بېيجىڭدا تۇرۇشلۇق ئىش بېجىرىش ئورنى

ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىگە:

ئاتاقلىق يازغۇچى ياسىن ھاجى خۇدابەردىنىڭ كېسەللىك سەۋەبى بىلەن ۋاپات بولغانلىقىدىن خەۋەر تاپتۇق. بىز بۇنىڭغا قايغۇلۇق تەزىيە بىلدۈرىمىز ۋە ئۇنىڭ ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىدىن سەمىمىي ھال سورايىمىز. ئىلى قازاق ئوبلاستلىق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى

ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمەسىگە:

پېشقەدەم يازغۇچى يولداش ياسىن ھاجى خۇدابەردىنىڭ ۋاپاتىدىن خەۋەر تاپتۇق. مەرھۇمنىڭ ۋاپاتىغا چوڭقۇر قايغۇ بىلدۈرىمىز ھەمدە مەرھۇمنىڭ ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىدىن سەمىمىي ھال سورايىمىز.

ئىلمى ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى: غوپۇر

ئىلمى ۋىلايەتلىك مەمۇرىي مەھكىمىنىڭ ۋالىمىسى: ۵۵ ۴۵ ۵۵ ۴۵ تىجان

1990 - يىل 10 - ئاينىڭ 3 - كۈنى

ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمەسىگە:

ياسىن ھاجى خۇدابەردىنىڭ كېسەللىك سەۋەبى بىلەن ۋاپات بولغانلىقىدىن خەۋەر تاپتۇق. بۇ ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەت ساھەسى ئۈچۈن بىر يوقىتىش. بىز قايغۇلۇق تەزىيە بىلدۈرىمىز ۋە ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىدىن سەمىمىي ھال سورايىمىز.

قەشقەر ۋىلايەتلىك پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمى

قەشقەر ۋىلايەتلىك ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمەسى

قەشقەر مەمۇرىي مەھكىمە مەدەنىيەت باشقارمىسى

ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمەسىگە:

پەخىرىي رەئىس ياسىن ھاجى خۇدابەردىنىڭ بەختكە قارشى ۋاپات بولغانلىقىدىن خەۋەر تاپتۇق. بىز قايغۇلۇق تەزىيە بىلدۈرىمىز. بۇ يولداشنىڭ شىنجاڭنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەت ئىشلىرىغا قوشقان زور تۆھپىلىرى ئۆلمەيدۇ.

قىزىلسۇ ئوبلاستلىق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمەسى

ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمەسىگە:

ياسىن ھاجى خۇدابەردىنىڭ كېسەللىك سەۋەبى بىلەن ۋاپات بولغانلىقىدىن خەۋەر تېپىپ قاتتىق قايغۇردۇق. بىز ئۇنىڭغا چوڭقۇر تەزىيە بىلدۈرىمىز. ياسىن ھاجى خۇدا - بەردى مەڭگۈ ھايات.

ئاقسۇ ۋىلايەتلىك پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمى

ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمەسىگە:

ياسىن ھاجى خۇدابەردىنىڭ بەختكە قارشى كېسەللىك سەۋەبى بىلەن ۋاپات بولغانلىقىدىن خەۋەر تاپتۇق، بىز چوڭقۇر تەزىيە بىلدۈرىمىز ۋە ئۇنىڭ ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىدىن سەمىمىي ھال سورايىمىز.

ئالتاي ۋىلايەتلىك پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمى

ئالتاي مەمۇرىي مەھكىمە مەدەنىيەت باشقارمىسى

ئالتاي ۋىلايەتلىك ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى

ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىگە:

ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ پەخىرىي رەئىسى ياسىن ھاجى خۇدا بەردىدىن ئىكەنلىكىگە قارشى كېسەللىك سەۋەبى بىلەن ۋاپات بولغانلىقىدىن خەۋەر تاپتۇق. بۇ ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەت ساھەسى ئۈچۈن بىر چوڭ يوقىتىش. بىز ئوبلاستىمىزدىكى ئەدەبىيات - سەنئەت خىزمەتچىلىرىگە ۋە كالتەن قايغۇلۇق تەزىيە بىلدۈرۈش ۋە ئۇنىڭ ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىدىن ھال سورايىمىز.

پورتالا ئوبلاستلىق پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمى

پورتالا ئوبلاستلىق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى

ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىگە:

ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ پەخىرىي رەئىسى ياسىن ھاجى خۇدا بەردىنىڭ كېسەللىك سەۋەبى بىلەن ئالەمدىن ئۆتكەنلىكىدىن خەۋەر تاپتۇق. چوڭقۇر قايغۇرىدىغانلىقىمىزنى بىلدۈرىمىز. خوتەن ۋىلايەتلىك پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمى خوتەن ۋىلايەتلىك مەمۇرىي مەھكىمە مەدەنىيەت - مائارىپ باشقارمىسى

ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىگە:

ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ پەخىرىي رەئىسى ياسىن ھاجى خۇدا بەردىنىڭ كېسەللىك سەۋەبى بىلەن قازا تاپقانلىقىدىن خەۋەر تاپتۇق. بىز چوڭقۇر قايغۇرىمىز ۋە ئۇنىڭغا تەزىيە بىلدۈرىمىز.

شىخەنزە شەھەرلىك ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى

ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىگە:

ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ 10 - ئاينىڭ 2 - كۈنى ئەۋەتكەن تېلېگراممىسىدىن پەخىرىي رەئىس ياسىن ھاجى خۇدا بەردىنىڭ ۋاپات بولغانلىقىدىن خەۋەر تاپتۇق. قورغاس ناھىيىلىك پارتكوم، خەلق ھۆكۈمىتى ۋە پۈتۈن ناھىيىدىكى ھەرمىللەت خەلقى قايغۇلۇق تەزىيە بىلدۈرىمىز ۋە ئۇنىڭ ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىدىن سەمىمىي ھال سورايىمىز.

قورغاس ناھىيىلىك پارتكوم

قورغاس ناھىيىلىك خەلق ھۆكۈمىتى

ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىگە:

تېلېگراممىنى تاپشۇرۇپ ئالدۇق. ياسىن ھاجى خۇدابەردىنىڭ بەختكە قارشى ۋا-
پات بولغانلىقىغا قايغۇلۇق تەزىيە بىلدۈرۈمىز، ئۇنىڭ ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىدىن سەمىمىي ھال
سورايمىز.

كۈيتۈلە شەھەرلىك پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمى
كۈيتۈلە شەھەرلىك مەدەنىيەت ئىدارىسى

ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى تەشكىلىي ئالاقە باشقارمىسىگە:

ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ پەخىرىي رەئىسى ياسىن
ھاجى خۇدابەردىنىڭ كېسەللىك سەۋەبى بىلەن ئالەمدىن ئۆتكەنلىكىدىن خەۋەر تاپتۇق،
قاراماي شەھىرىدىكى ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بۇنىڭغا چوڭقۇر قايغۇ بىلدۈرىدۇ ھەمدە
ئۇنىڭ ئائىلە - تاۋابىئاتلىرىدىن سەمىمىي ھال سورايدۇ.

قاراماي شەھىرىدىكى ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىگە:

پېشقەدەم ئۇيغۇر يازغۇچىسى ياسىن ھاجى خۇدابەردىنىڭ ۋاپات بولغانلىقىنى ئاڭ-
لاپ ئىنتايىن قايغۇردۇق. ئۇنىڭ ۋاپاتى ئۇيغۇر ھازىرقى زامان ئەدەبىياتى ئۈچۈن زور
يوقىتىش. بىز باينىغۇلىنىدىكى بارلىق قەلەمكەشلەرگە ۋە كالىتەن ئۇنىڭ ئائىلە تاۋابىئاتلىرىدىن
سەمىمىي ھال سورايمىز.

كورولا، «بوستان» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى

جۇڭگو شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق يازغۇچىلار جەمئىيىتى ئارقىلىق
قەيىۋۇم تۇردىغا:

شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ پەخ-
رىي رەئىسى، پېشقەدەم يازغۇچى ياسىن ھاجى خۇدابەردىنىڭ ۋاپاتىغا چوڭقۇر قايغۇ بىل-
دۈرمىز ھەمدە ئۇنىڭ ئۇرۇق - تۇغقانلىرىغا ۋە يېقىنلىرىغا سەمىمىي تەزىيە بىلدۈرمىز.

قازاقىستان يازغۇچىلار ئىتتىپاقىنىڭ سېكرىتارى ق. تۇرسۇنقۇلوۋ.

قازاقىستان يازغۇچىلار ئىتتىپاقىنىڭ ئەدەبىي مەسئەلەتچىسى ش. شاۋايېۋ.

ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىگە:

يولداش ياسىن ھاجى خۇدابەردىنىڭ ۋاپاتىدىن خەۋەر تېپىپ ئىنتايىن قايغۇردۇق.
بىز مەرھۇمنىڭ يۇرتداشلىرى، ئۇرۇق - تۇغقانلىرى نامىدىن مەرھۇمنىڭ ۋاپاتىغا چوڭ-
قۇر تەزىيە بىلدۈرمىز ھەمدە ئۇنىڭ مۇسەبەت ئازابىنى چېكىۋاتقان ئائىلە - تاۋابىئاتلى-
رىدىن سەمىمىي ھال سورايمىز.

ئاتۇش شەھەرلىك قازاق يېزىسىدىن: ئابلەت زوردۇن، قۇربان مامۇت.

سەيپىدىن ئەزىزى

تۆمۈر قامۇسى

75 (تۇغۇلغۇنىنىڭ يىللىقى مۇناسىۋىتى بىلەن)

شۇ قۇياش نۇرىغا شۇڭغۇدۇم مەنىمۇ،
گويا بىر لاچىنىدەك پەلەككە ئۇچتۇم.
سامانى ئايلىنىپ قىلدىم شوخ پەرۋاز،
خانتەڭرى باغرىنى بىمالال قۇچتۇم.

ھۆسنىگە تولۇشماي ئېچىلغان چالا
قار گۈلى كۆرۈندى يېرىم كۈلكىدە.
دېسەم مەن: سۇنۇققۇ كۆڭلۈڭ، ئەي گۈلۈم،
دېدى ئۇ: زۇلمەت يار پۈتۈن ئۆلكىگە.

مەن دېدىم: كۆڭلۈڭنى مالال قىلىشىم،
تەۋرىدى ئىلى ھەم ئالتاي تامانىم.
بۇ دۇلقۇن، بۇ جەسۇر كۈرەش باشلىنىش؛
كۈلدۈ ئەتىلا تەكلىماكانىم.

سامانى تاج قىلغان بۇغدا چوققىسى
ئەتراپقا تىكىلىپ نەزەر سالاتتى.
تەلمۈرۈپ ھەر ياققا ئارمانلار بىلەن
ئاھ ئۇرۇپ ئەلەمدە نەپەس ئالاتتى.

ئالەمنى تەۋرەتكەن چاقماق نۇرىدا
كۈنچىقىش تەرەپتىن كېلەتتى ئەنقار.
شۇ چاقماق ئاۋازى قوزغىدى ئەلنى،
ئەنقارغا قوشۇلدى تۈمەننىڭ شۇڭقار.

چارەك كەم بىر ئەسىر ياشىدىم مانا،
تۆمۈرنىڭ قىسسىسى بىر قامۇس گويا.
شۇ قامۇس بەتلىرى، قىسىم، بابلىرى
لەك ئۇرغان بىر دېڭىز، بىپايان دۇنيا.

شۇ دېڭىز باغرىدا غۇلاچلاپ ئۈزۈدۈم،
ئوڭۇشلۇق بولمىدى ئۈزۈشۈم بىراق.
گايدا دولقۇنلار ئىرغىتىپ مېنى،
دولقۇندىن دولقۇنغا تاشلىدى بىراق.

ۋە لېكىن دولقۇنلار ئىچرە تاۋلاندىم،
ئۈزۈشۈنى ئۆگەندىم دولقۇنلار يېرىپ.
ئۆگەندىم دېڭىزنىڭ سۈزۈك يۈزىدە،
نشانغا يەتكىچە قالمىدىم ھېرىپ.

ھەر سەھەر زارىقىپ تەلمۈرۈپ كۈنگە،
كۈنچىقىش تەرەپكە قارىدىم ھامان؛
قاتمۇ قات بۇلۇتلار كۆزۈمنى توسۇپ،
كۆرسەتمەي روھىمنى قىيىندى يامان.

ئاخىرى بۇلۇتلار كۆكسىنى تىلىپ،
كۆرۈندى نۇر چېچىپ قۇدرەتلىك قۇياش،
قۇياشقا تەلمۈرگەن چاپكەش ئىنسان
دەش تۇرۇپ ئاتلاندى، بولمىدى ياۋاش.

زىندانلار، كىشەنلەر قىلىندى پاچاق،
 قەددىنى كۆتۈردى جاپاكەش ئىنسان.
 قەددىنى كۆتۈردى يوقسۇللار تامام،
 قەددىنى كۆتۈردى مىڭ يىللىق ئارمان.

مەنمۇ شۇ ھەيۋەتلىك دولقۇن سېپىگە
 قوشۇلدۇم، قولۇمدا مىللىتىق ھەم قەلەم.
 قوزغالدى ئەل - يۇرتۇم ھۇررا كۆتۈرۈپ،
 قاپلىدى جاھاننى قىپقىزىل ئەلەم.

سۇ ئىچتى، نۇر ئىچتى شەرق تېغىدىن
 بىر ئۆمۈر چاڭقىغان دىلىم ئارزۇسى.
 مەرھابا دېدىمەن ئاپتاپلىق كۈنگە،
 ئالتۇندا يېزىلدى ئۆمرۈم قامۇسى.

ئەگىشىپ مەردانە قىزىل ئەلەمگە،
 پالۋانلار باشلىدى ھەيۋەتلىك يۈرۈش،
 ھەر جەڭدە قازاندى شەرەپلىك ئۇتۇق،
 بايراقدار باشپاناھ بولغاچقا ئۇرۇش.

يانتىن خۇدا بەردى

ۋەسەيىتىم

تەڭشىلىدۇ ئاخىر بىر كۈن بۇ تەڭسىز دۇنيا،
 كۆرەلمەيمەن، ئەمما دىلىدا قالدۇ ئارمان.

ئەجەل يېتىپ ئۆلسەم ئەگەر مېنى قوبۇللا
 شۇ سۆيۈملۈك دىيارىمنىڭ كەڭ دالاسىغا.

ئارمان بىلەن كەتسەممۇ گەر ئەپسۇسلانمايمەن
 مېنىڭ ئۈچۈن شۇ كۈنلەرنى قۇتلايدۇ ئەۋلات.
 پۈركىنىدۇ گۈل - چىمەنگە ئانا تۇپرىقىم،
 كۈنگە ئوخشاش نۇرلىنىدۇ زېمىنىدا ھايات.

ئەڭ شەپقەتلىك ۋەتەن ئەبەد تۇرغاي باغرىمدا،
 خۇشال كېتەي مەرھۇم يارۇ دوست ئاراسىغا.

ئۆلگىنىمگە ئۆكۈنمەيمەن، بەرھەقتۇر ئۆلۈم،
 بويسۇنماستىن ئىلاجىم يوق بۇ بىر قىسمەتكە.
 ئەمما دىلىدا نۇرغۇن يۈكسەك ئارمانلىرىم بار،
 ئۇ ئىگىدۇر قۇياش كەبى ئېسىل خىسلەتكە.

ئەجەل يېتىپ ئۆلسەم ئەگەر قوبۇللا مېنى،
 شۇ سۆيۈملۈك ۋەتىنىمنىڭ كەڭ دالاسىغا.
 قويغايىسىلەر تۇڭلۇك ئېچىپ قەبرىم ئۈستىدىن،
 قۇلاق سالاى ۋەتىنىمنىڭ شاد ساداسىغا.

كۆپرەك خىزمەت قىلالىدىم، ئانا يەر ساڭا،
 قەرزىم تېخى تۈگىمىگەن ئالدىڭدا، خەلقىم.
 ئىشقا ئاشماي قالدى تالاي ياخشى ئويلىرىم،
 كەچۈرەرسەن ساڭا سادىق ئوغلۇڭنى بەلكىم.

ۋەسىيىتىم، ئايرىلماڭلار ئەۋلادلار توپتىن،
 ئايرىلغاننى بۆرە يەيدۇ نەپ ئېپ پۇرسەتتىن.
 نۇرلۇق يولغا يېتەكلەيدۇ ئىناقلىق بىزنى،
 كۈچ ئۆملۈكتە، ئۇنىشاندۇر، يېڭىش نۇسرەتتىن.

ياخشى كۈنلەر ئالدىمىزدا كەلمەكتە كۈلۈپ،
 ئىنسان ئەقلى راسا تولغان ئاجايىپ زامان.
 ئاسمان بىلەن زېمىنىمىز قۇچا قلاشماقتا،
 مەن كېتىمەن، ئەمما دىلىدا قالدۇ ئارمان.

تائەبەتكە ئايرىلماستىن ئىناق ئۆتۈڭلار،
 كۆزۈم يۇمۇق، پۈتۈم سۇنۇق ياتاي خاتىرجەم.
 سىلەر ئېيتقان ئىتتىپاقلىق زەپەر ماركىدىن
 ھۇزۇرلىناي، لەززەتلىنەي باقىدا ھەردەم.

ياخشى كۈنلەر ئالدىمىزدا كەلمەكتە كۈلۈپ،
 قاناتلىنىپ پەرۋاز قىلار قاناتسىز ئىنسان.

1990 - يىلى 17 - ماي 2 - دوختۇر -

خاندا يېزىلدى.

مۇھەممەتجان راشىدىن

ياشلىق يالداملىرى

ئۇنتۇغان ئىزاھلار

ئادالەتكە مەزەن دەپتىمەن
تەنتەكلىكتە ماڭغان يولۇمنى.

بەرمەپتىمەن، ئويلىسام، ئىزاھ
ئىزلىرىمنىڭ ئىللەتلىرىدىن.

گۈدەكلىككە ئارتتىم بىرنى
ياشلىقتىنمۇ كۆردۈم تالانى،
يۈرمەس ئىدىم شۇلار بولمىسا
شۇ كەمگىچە قالاپ قوراينى.

ئەسلەپ شۇڭا ئۇنتۇلغانلارنى،
باشلاپ قالدىم گەپنى نېرىدىن.

غالب كەپتۇ ياشلىقتا مەندىن
ئۆمرۈمدىكى تالاي سەۋەنلىك،

قىلىمىغىنىم قالماپتۇ يەنە
ياشانساممۇ ياش بولغۇم كېلىپ
بېشىم گويا ئوت كەتكەن دالا،
يۈردۈم يەنە جان قويغۇم كېلىپ.

ئۆزۈم تۇرۇپ كۆرۈمەن كىمدىن،
ياكى قىلاي كىمگە ئۆكتەملىك؟

باشقا ئالدىم باشلىغانلارنى،

ئەمدى بىلىدىم: يارىتىلغانكەن
ئەقىل قېنى تومۇرۇمدا كەم؛
خىمىرىمدا خۇرۇچ كەم بولغان،
يېڭۈدەك نان تونۇرۇمدا كەم!

شەكلەنمىدىم ساقنى كور دەپسە.
ئويلىنىدىم: ئورغاقتا تام سوق،
كەتمەن بىلەن ئورما ئور دەپسە.

بىرى دەپسە: قەنتتە زەھەر بار،
يىغىپتىمەن يايغان ئېتەكنى.

ساۋاقلارنى ئىزاھ ئېتىمەن،
ساقلانغاي، دەپ كەينىمىدىكىلەر.

تالاي يىللاپ كەپتۇ ياشلىقىم،
شۇلار بىلەن ماختاپ كېپەكنى.

ئىچ - باغرىمىدىن ئۆردۈم ئەستەر
قالمىغاي، دەپ قەلبىمىدىكىلەر.

بولدى بىرى قۇياشقا چىقماق،
مەن جابدۇندۇم ئۇلاردىن ئاۋۋال.

كۆيەمدۇق، يا كۆيدۈرەمدۇق، دەپ
باقماپتىمەن قويۇپ بىر سوئال.

چۈنكى بۇندىن بىز كەتكەن بىلەن
يوللار، يەنە يولۇچىلار بار.

سەپىرىمدە ئاگاھ قىلىمىساڭ
ھاڭ بېشىدا قونغۇچىلار بار.

ئەل كۆتۈرسە چۇقانغا بىر قول،
كۆتۈردىم مەن ئىككى قولۇمنى.

نىمچۈك

سەن دالالەت ئەيلەگەن مەنزىلىگە مەن ماڭماي نىمچۈك؟
 سەن ئەقىل شامىدا يول كۆرسەتمەسەڭ، قايماي نىمچۈك؟
 يەرگە نۇر چۈشسە قۇياشتىن، ماڭا نۇر سەندىن كېلۈر،
 بولمىسا بىر كۈلكەسەندىن، تۈندە مەن قالماي نىمچۈك؟
 ئالما قاقتى باغقا كىرگەنلەر چىقىپ شاختى تامام،
 ئالمىدەك ھۆسنۈك ئاداشتۇرسا، ئېتەك يايماي نىمچۈك؟
 مېنى ئايلاندۇرساتەڭرىم گەر قازان قەۋمىگە بىر،
 ئوت سېنىڭدىن بولمىسا، مىڭ يىلدىمۇ قايناي نىمچۈك؟
 سەن تۈپەيلى مەن ئىشىك ئالدىڭنى بىر جەننەت دېدىم،
 قۇل، دېسەڭ قۇل بوپ ھۇزۇرىڭدا ئوتۇن يارماي نىمچۈك؟
 قىزغىنارمەن يەتتە ئىقلىمدىن سېنى شەيتان تۈگۈل،
 ئازدۇرار بولسا بىراۋ، شۇئان قىلىچ ئالماي نىمچۈك؟
 ئايلىنىپ كۆڭلۈم ئېگىزدە ھەر سائەت پايلاقتىدۇر،
 قايدا بارساڭ، مەن سېنى ئەگىپ شۇئان بارماي نىمچۈك؟
 سەن ئۈچۈن ئەھدىمنى بىر - بىر ئاڭلىغان تۇرسا ئېلىم،
 چۆلگە كىرسەڭمۇ سېنىڭ كەينىڭدە ئات سالماي نىمچۈك؟
 بولغىچە بەگ زاتى بولغان ياخشىدۇر سەنچۈن گاداي،
 يەتكىچە ۋەسلىڭگە دىلبەر، يىغلىماي ئويناي نىمچۈك؟
 يوق تۇرۇپ ئالەمدە سەندىن ئۆزگە ھېچ ئامەت ماڭا،
 مەن يەنە سەنسىز سائادەتنى بۈگۈن ئويلاي نىمچۈك؟

دېدىڭ

كۈندە ئون رەت مەن سېنى سۆيسەممۇ، سۆيمەيسەن، دېدىڭ،
 كۈلگە ئايلانسام كۆيۈپ ئىشقىڭدا، كۆيمەيسەن، دېدىڭ.
 ناخشا ئېيتسام كۈن چىقىپ تا كەچكىچە بىر سەن ئۈچۈن
 ئەكسىچە، تارتتىڭ سوراقتا؛ كىمنى كۈيلەيسەن، دېدىڭ.
 يوق مېنىڭ يول تۇتقىنىم شۇكەمگىچە رايىڭغا زىت،
 تۆۋە دەيمەن، ئېيتقىنىمغا ئەسلا كۆنمەيسەن، دېدىڭ.
 بۇ جاھاندا يارغا قۇل ھېچكىم مېنىڭدەك بولمىغاي،
 قارغىدىڭ ئەمما مېنى: دوزاخقا كىرگەيسەن، دېدىڭ.

بىلىمىدىكى «لەببەي» لىرىمىنى ھەر ئۇنۇڭنى ئاڭلىسام،
 بولىمىدىكى رازى يەنە ئالدىمدا ئۈنمەيسەن، دېدىڭ.
 مەن ۋىسال تاپتۇق، دېسەم، قوشتۇڭ ئۈزۈڭ شۇبھە ئاڭما.
 قىلغىنىم تەزىم تۇرۇپ، قەدرىمنى بىلىمەيسەن، دېدىڭ.
 بەرمىدىڭ ئەسلا ئارام كۈنلەپ كۆرۈنگەندىن مېنى،
 بىر مېنىڭدىن باشقىغا ھەر جايدا كۈلمەيسەن، دېدىڭ.
 كۈندە تىل، كۈنلەش، گۇمان ھەم... شۇمۇ سۆيگۈ بولىدۇ،
 ئاغرىسام ئەملەشتە يوق، ئەكسىچە، ئۆلگەيسەن، دېدىڭ.
 سەن تۇرۇپ يادىمغا بىر كەلگەيمۇ ئۇ ئاشنا دېگەن،
 قالمىدى بۆھتانلىرىڭ: ئاشناڭچە كۆرمەيسەن، دېدىڭ.
 بۇ يۈرەكنى بىر يېرىپ كۆرسەتكىلى بولماس ئىكەن،
 يۈز قەسەم ئىچسەم يەنە يالغاننى سۆزلەيسەن، دېدىڭ.

ئاخىرقى دىدار

خۇش گۈلۈم، مەشەدە ئايرىلدۇق ئەمدى،
 ئاخىرقى ئاخشام بۇ، ئاخىرقى دىدار.
 كەل يېقىن، يىغلىماي، سۆيۈپ قوي مېنى،
 كېتەردە كۆڭلۈمنى بىلىدۈرۈپ كېتەي؛
 ئاخىرقى ئۆتەڭ بۇ، ئاخىرقى گۈلزار،
 مەن ھەرگىز سېنىڭدىن ئەمەسمەن بىزار.

روزی سایىت

ئۇزۇن مىسىرالار

چامائەتكە بىر سۆز
 بىزگە لازىمدۇر ئەمىنلىك، دىلكۇشادلىق ھەر قاچان،
 بولسا خاتىرجەم كۆڭۈل يار كۈلكە - شادلىق ھەر قاچان.
 ئەل مۇقىملىقىنى تىلەيدۇ، بىئاراملىقتىن بىزار،
 دىلئارام چايناپ يېگەن نان - لوڧما تاتلىق ھەر قاچان.
 گەر مۇقىمسىزلىق يولنى ئەتمىسەك، چەك قويمىساق
 قايتىباشتىن يۇرتقا يۈزلەنگەي كاساتلىق ھەر قاچان.
 بىر زاماندا قانچە دىشۋار تارتىمىدۇق، قىينالىمىدۇق،
 كۈندە ھەمراھ بولدى يوقسۇزلۇق، لاكاتلىق ① ھەر قاچان.

① لاكات - ماغدۇرسىز، بوشاق، قۇۋۋەتسىز مەنىسىدە.

ھەي، ئۇ ھالنى ئەقلى بارلار كۆرمىگەي مۇتلەق راۋا،
 توق - باياشاتلىقنى ئىستەر بۇ ھاياتلىق ھەر قاچان.
 تەس ئېرىشكەن تىنچ - ئاسايىش ياخشى كۈننى قوغدىساق،
 قالغۇسى ئۇر - ئورغا «پىستىنە، غەلۋە» ئاتلىق ھەر قاچان.
 ئەي يارانلار، يازغىنىم ئەلنىڭ غەمى - ئەرنىڭ غەمى،
 غەم ئەمەس لازىم مۇقىملىق - دىلكۇشادلىق ھەر قاچان!

سەن ساداقەت كۆزلىرىڭمەن

ئەيلىسەم ئىزھار مۇھەببەت ئاي جامالىڭغا قاراپ،
 جادۇ كۆز، ئۇچۇرما قاش، توم زۇلپى، خالىڭغا قاراپ.
 داغى ھەسرەت ئۇيقۇنىغا چۈكتى ئىشقىم بىسۇراد،
 كۆڭلى - كۆكسۈڭنى چۈشەندىم، ئېست، ئۇۋالىڭغا قاراپ.
 دەپ ئىدىڭ باشتا: ئۆمۈرلۈك يار - دىلدارىڭ بولاي
 ئەمدى ئېيتتىڭ: جىلۋە قىلغان ئاچقا - مالىڭغا قاراپ...
 دەپ ئىدىڭ باشتا: چىرايىنى ئىچكىلى بولماس چىلاپ
 ئەمدى دەيسەن: ماڭا سۆز قىل ئەپتى - ھالىڭغا قاراپ...
 مەن دەيسەم: يار تاللىماقنىڭ شەرتى چىن سۆيگۈ ۋاپا...
 سەن دەيدىڭ: شەرت راستلىنار، ماغدۇر - ئامالىڭغا قاراپ...
 ئاي جامالىغا ئىشەنگەن ئەي جانان، كۆڭلى سۇيۇق،
 چېكىمەن ئەپسۇس، قەدەم قويغان زاۋالىڭغا قاراپ.
 ئاخىرى ھەسرەت - نادامەت ئىلىكىگە ئالغاي سېنى،
 ئۆلچىسەڭ بەختىڭنى گەر ئاچقان شۇ پالىڭغا قاراپ.
 پال دېگەننى پالچى ئاچسۇن، سەن ساداقەت كۆزلىگىن،
 سەنمۇ كۈل، روزى، ۋاپادار جۈپ - ھاللىڭغا قاراپ.

سەھرا كۈيى

ئۆسكىنىم سەھرا يېرى ھەم ماڭغىنىم سەھرا يولى،
 سۆيگىنىم سەھرا بېغى، قىسقانلىرىم سەھرا گۈلى.
 ھەممىم، دىل بەرگىنىم سەھرا قىزى، سەھرا ئۆزى،
 چالغىنىم مېھرۇ - ۋاپا سازى، ساداقەت مەرغۇلى.
 مەن شۇ سەھرادا يېتىلىدىم مەرد بولۇپ، ئىشچان بولۇپ،
 مەردلىكىم، ئىشچانلىقىم، تۆھپەممۇ سەھرا مەھسۇلى.
 سىز ئۇنى ھەرگىز دېمەڭ، ئادەملىرى مۆمىن، ياۋاش،

غايىسى ئاددىي، ئۇلار ئاشنىڭ قۇلى، ناننىڭ قۇلى...
 ياق، بۈگۈن سەھرا ئېلى سىز ئويلغاندىن باشقىچە،
 يېشى بىر دۇنيانى بار قىلدى شۇ «مۆمىن» لەر قولى.
 ئوي - تەپەككۇردا قېلىشماس ھېچقاچان سىزدىن ئۇلار،
 غايىسى «كۆكتات يېرىنى ئايلىنىپ» يۈرمەس غۇلى. ①
 مەيلى سىز قانداق قاراڭ سەھرا ئېسىل، سەھرا گۈزەل،
 شۇ گۈزەللىك ئىشقىدا سايرايدۇ لەۋزىم بۇلبۇلى.
 ئانچان سەھرا مەئىشەت كانى جەننەتتىن نىشان،
 مەن ئۇنىڭ ئوغلى - ۋاپادار، تاڭشۇرۇلغان دۇلدۇلى.

بىر كۆرۈپ

سۆيگۈگە سۆيگۈمنى چاتتىم بىر كۆرۈپ،
 باغرىغا باغ-رىمىنى ياقتىم بىر كۆرۈپ.
 ئوقچۇدى تارىم سۈيىدەك سۆيگۈ - ئىشقى،
 شوخلىنىپ قويندا ئاقتىم بىر كۆرۈپ.
 قويندا ئاقتىم ھۇزۇردىن يايىدىم،
 پاھ، ھۇزۇر قەنتىنى چاقتىم بىر كۆرۈپ.
 چاچتا ئاق، بەستىمدە ياشلىق غەيرىتى،

ئوتقا جان - جىسمىمنى ئاتتىم بىر كۆرۈپ.

سۆيگۈ ئاتلىق يار، قانات بەردى ماڭا،
 پاھ، ئۇچۇپ پەرۋازمۇ تاپتىم بىر كۆرۈپ.
 كۆيدۈرۈپ، گاھ سۆيدۈرۈپ، گاھ كۈلدۈرۈپ،
 تۇتتى گۈل، كۆكسۈمگە تاقىتىم بىر كۆرۈپ.
 دېمىگىن: سۆيگۈ ياراشمايدۇ ساڭا،
 ئەكسىچە، ياشلىققا قايتتىم بىر كۆرۈپ.
 سۆيگۈ ئاتلىق ئۇندىگەچ شوخ نەزمىگە،
 سۆيگۈگە خاس نەزمە قاتتىم بىر كۆرۈپ.

ناخشىچىغا

چىقىپ ئېكرانغا ھەر نۆۋەت ئۆزۈڭنى ئاشكار قىلساڭ،
 قولۇڭنى كۆكرىكىڭ ئۆزرە قويۇپ دىلنى شىكار قىلساڭ.
 ئىپار تارقايدۇ ھەر ئۆيگە دېمىڭدىن شۇ ھامان، دىلبەر،
 ھۇزۇردىن جان كۈلەر ياڭراق كۈيۈڭنى يادىكار قىلساڭ.
 مېنى «ئايدىن سورايىمەن» دەپ بىكار دىشۋارچىلىق تارتما،
 قېشىڭدا دائىما بىللە بولاي ناخشاڭغا پار قىلساڭ.
 ئەگەر ئېيتساڭ مۇقام ھەمدەم بولاي مەرغۇلدا، مەشرەپتە،
 چاۋاك تەھسىنلىرىم ياغسۇنكى سورۇننى باھار قىلساڭ.
 ناۋا قىل، توختىماي كۈيلە مېنىڭ بەختىمنى، بەختىڭنى،
 يۈزۈڭدىن ئاپتاپ ياغسۇن بۇ ھالنى ئىپتىخار قىلساڭ.
 گۈزەل مەزگىللىرى كەلدى بۇدەم سەنئەت چىمەننىڭ،
 تولۇق ئىمكانى بار ئۇزنى سۆيۈپ، سەتلىكىنى خار قىلساڭ.

① غۇلى - زادى، ھەرگىز دېگەن مەنىدە.

تاشلىدىم

سەن كىرىۋەر قىلما تەكلىپ مەن قاۋاقنى تاشلىدىم،
 سەن ئىچىۋەر زورلىماستىن، مەن ھاراقنى تاشلىدىم،
 كەلسەڭ، دوستلۇق ئۈچۈن ھېچبولمىسا بىر كاسە ئىچ...
 دەل شۇ دوستلۇق ئۈچۈن يەكۈنلەپ مەن ساۋاقنى، تاشلىدىم.
 لەۋگە بىر تەگكۈز، كېرەك يوق ئىچمىسەڭ، دەۋەرمىگىن،
 تارت قېشىدىن كاسە ئاتلىق سەت ئاۋاقنى، تاشلىدىم.
 بولسا كۆڭلۈڭ بەك يېرىم لەۋزىمنى يەردە قويدى، دەپ.
 بوپتۇ، كەلتۈر شەرىپتى بار جام - ئاياقنى، تاشلىدىم.
 كەتتى ياشلىق، ئەمدى شاشلىق مەيلىگە چەك قويغۇلۇق،
 چەكتىن ئاشقان ئىشتا كۆردۈم كۆپ چاتاقنى، تاشلىدىم.
 يوق ئىكەن سورۇنلۇقى، دەپ كۈلكە قىلساڭ ئىختىيار،
 تاشلىدىم سورۇننى، «سورۇنكەش» سىياقنى تاشلىدىم.
 ئەسلە، بىز ئىچكەن ھاراق سۇ بولسا چۆل كۆكلەر ئىدى.
 ئەمما، تەن تۇپراقىغا نە بىر قىياقنى تاشلىدىم؟!
 چوڭ ئەمەس كەيپىنىڭ خۇمارى ھېچقاچان ئۈزدىن، ئاداش
 قىستىما ئىچ دەپ قىزىلنى، ئىچمە ئاقنى.... تاشلىدىم!
 قىلمىدىم ناز، يا قەسەمخوردەك قەسەممۇ قىلمىدىم.
 ئويلىغاچ ئالدىغا تاشلاپ بۆك - تۇماقنى، تاشلىدىم،
 ئەمدى ئۆلپەت رويخېتىدىن روزى - مەزكۇرنى ئۆچەرە
 ئىستىمە مەست كوچىسىدىن مەن قالاقنى، تاشلىدىم!

ئابدۇكېرىم مەخسۇت

سۈمبۇل چاچلىق قىزلار چۈش كۆرەر

بەخت ئىلكىدە كۆرەر تاتلىق چۈش،
 ھايات ئىشقى بىلەن ياشىغان ھەر جان.
 ئاي نۇرى تاۋلىنار ياپراقلار ئارا،
 گۈزەللىك دۇنياسىدەك تاۋلىنار بوستان.
 تۈن كېچە،
 بىر تاتلىق ئۇيقۇدا ھايات،
 تولۇن ئاي سېپىدۇ ئەلۋەك نۇرىنى.
 ئۈستەل ئۈستىدە چىمكىلداپ سائەت،
 توختىماي باسدۇ ئۆمۈر يولىنى.
 مەن كىرىپك قاقماستىن بازىك ئاستىدا،
 گۈزەل تاڭ كۈيىگە سالسىمەن قۇلاق.
 مىسالى گۈدەكتەك ئۇخلايدۇ ھايات،
 ئارزۇلار يۈزىدۇ يېنىمدا ئۇيغاق.

لېۋى ناۋات قىزلار چۈش كۆرەر،
ئوي پەيزىنى چۈشىدە سۈرەر.
بەرنا يىگىت تۇتۇپ قولىنى،
ۋىسال تېپىپ باغلاردا يۈرەر.
دۇنيا ئوقۇلمىغان كىتاب

قىزلار، سىزنىڭ ئىشلىرىڭىزنى
سۈمبۇل چاچلىق قىزلار چۈش كۆرەر،
ئاي ئوينايدۇ قۇچاقلرىدا،
ئىنتىزارلىق گۈلخاننى يانار،
كۆڭۈل ئويى ئوچاقلرىدا.

مەن دۇنياغا كۆز ئاچتىم يىغلاپ،
يىقىلىپ قوپتۇم بۇندا نەچچە رەت.
ئارزۇ ۋەسۋەسىدە ئۆتتى كۈنلىرىم،
بىر ئىزدا يۈرىمەن قىر ئاشماي پەقەت.
ئېپ كەتتى بالىلىق، ئېسىل ياشلىقنى،
دۇنيا قىزىقچىلىقى تۇيدۇرماي ماڭا.
دۇنيانىڭ كارلىرى مېنى قىلدى بەندە،
ساقال سىيىپ باقمەن ئاڭغا.

قەلەمقاشلىق قىزلار چۈش كۆرەر،
قۇلىققا قىسىپ گۈللەرنى.
يار يولىغا كۆز تىكىپ بەزەن،
كېزەر تەنھا، چەكسىز چۆللەرنى.
شەھلا كۆزلۈك قىزلار چۈش كۆرەر،
يازنىڭ ئايدىڭ كېچىلىرىدە.
بەرنا يىگىت شوخ ناخشا كۈيلەر،
ئانا سەھرا كوچىلىرىدا.

دۇنيا مېنى يېتەكلەپ كەلدى،
خىياللار بوستانغا، ئارزۇ غارىغا.
دۇنيا سەھنىسىدە بىر ئارتىس بولدۇم،
قول ئۇردۇم بىلىمەستىن سۆيگۈ تارىغا.

ئانار يۈزلۈك قىزلار چۈش كۆرەر،
ۋىسال قۇچار بۇلاق بويىدا.
يارى كېلەر گۈلدەستە ئېلىنىپ،
ئەزىزانە سەھرا يولىدا.

ئەزەللەر

كۈلىمگەي ئاشىق يۈرەك بىر نەپەس دىلدارسىز،
بىل ئۇنىڭ ئۆمرى خازان شول ۋاپادار يارسىز.
روھى، جىسمىنى پەقىرىنىڭ ئىزدەك جۇنۇن سەھراسىدىن،
تاپمىغاي بوستان ئارا گۈلسۈرۈخنى خارسىز.
ئالدىرۇپ قويدۇم كۆڭۈلنى بىر تەبەسسۇم دامىغا،
لەۋلىرىنىڭ جامىدىن مەي سۇندى ئۇ ئەغيارسىز.
سۆيگۈسىز ئىنساننى ھېچ تاپمىدىم، كېزىپ جاھان،
بولمىغاي بۇلبۇل دېمى ئالەم ئارا گۈلزارسىز.

كۈلىمگەي ئاشىق يۈرەك بىر نەپەس دىلدارسىز،
بىل ئۇنىڭ ئۆمرى خازان شول ۋاپادار يارسىز.
روھى، جىسمىنى پەقىرىنىڭ ئىزدەك جۇنۇن سەھراسىدىن،
تاپمىغاي بوستان ئارا گۈلسۈرۈخنى خارسىز.
ئالدىرۇپ قويدۇم كۆڭۈلنى بىر تەبەسسۇم دامىغا،
لەۋلىرىنىڭ جامىدىن مەي سۇندى ئۇ ئەغيارسىز.
سۆيگۈسىز ئىنساننى ھېچ تاپمىدىم، كېزىپ جاھان،
بولمىغاي بۇلبۇل دېمى ئالەم ئارا گۈلزارسىز.

ئارزۇلاردىن ياراتتىم دەريا،
دەيمەن بەزەن دىلنى بەزلەيمەن.

ئىلھاملارنىڭ تاتلىق كۈلۈشى،
بوستانلاردا مېنى ئويناتتى،
كېلچەكنىڭ يالقۇنلۇق ئىشقى،
ۋۇجۇدۇمدا تاڭنى ئويغاتتى.

4

سەن خۇشبۇي باھار گۈلشەن،
ئىپار ھىدىڭ دىماغلىرىمدا.
بويلىرىمغا چىرمىشىپ ھەرىتان،
ۋۇجۇدۇڭغا تېپىپ كۈچ - دەرمان.
ھەشقىپچەك كەبى كۈلسەن،
مېنىڭ ئىللىق قۇچاقلرىمدا.

5

ئەللىكىنچى داۋاننىڭ بېلىدە تۇرۇپ،
قاراپ باقتىم باسقان يولۇمغا.
قان كۆردۈم، تەر كۆردۈم، گۈل كۆردۈم،
لېكىن نېمە تۇتقۇزدۇم خەلقىم قولىغا.
كۈنلىرىم كىمىنىڭدۇر كۈنىگە ئوخشاش،
ئۇنلىرىم كىمىنىڭدۇر ئۇنىگە ئوخشاش.
مەيلى سېغىنىدىم، كۆيۈپ سۆيگۈنىڭ،
كۆز ياشلىرىم كىمىنىڭدۇر ئۆمرىگە تۇتاش.

تەگسىز ئويلار

1

ئۆتكەن كۈنلەر، ئۇ گۈزەل دەملەر،
ۋۇجۇدۇمنى ئەيلىگەن ماكان.
ئالا يېشىل پومزەك مىسالى،
ئالقىنىمدا تۇراتتى جاھان.

ۋۇجۇدۇمدىن كۈنلەرنى ئەمەس،
كۈنلەر بەرگەن گۈللەرنى تاپتىم.
ۋاھ ھەسىرىتا بۈگۈن سۈلتۈيۈپ،
مەن سارغايغان گۈللۈكتە ياتتىم.

2

خەير ئەمدى سېرىق ياپراقلار،
قەلبىدىكى مەيۈس ھايجان.
يۇلتۇز كەبى كۆچكەن سۆيگۈلەر،
ئاق چايىشاپتا جانلىنار ھەريان.

ئاق يۈزلەردە قىپقىزىل شەپەق،
كىرىپىكلەردە يالتىرار شەيئەم.
مامۇق قارلار باغرىدا ئۇغلار،
يېشىل تونلۇق ئۇزىبا سەنەم.

3

شاۋقۇنلىغان شاش دەريا مىسال،
ھېسلىرىمغا ماكان ئىزدەيمەن.

مەھەجەت خېۋىر

سۆيگۈ نەزمىلىرى

سۆيۈشكە نە

1

ئۇنتۇلدى كائىنات، ئۇنتۇلدى بارى،
بارلىكى لەززەتلەر بۇندا مۇجەسسەم.
ھەيرانمەن، ئۇنتۇلدى ۋاقىت دېگەنمۇ،
قاندىم، يەنىلا سۆيىمگەندە كەمەن.

لەۋلىرىڭ ئىستىكى لېۋىمىدە جارى،
گوياكى ئىككى ئوت ئۇچراشتى بۇدەم.

ھەيرانمەن، نىگارم ئاتەش يېگەنمۇ،
ھەيرانمەن چوغ تۇرۇپ كۆيمىگەندەكمەن.

ياق، سۆيىدۇم، سۆيۈلدۈم ھەمدە سۆيۈندۈم،
سۆيۈشتە يوق ئىكەن قانائەت دېگەن.
لاۋنلار، ئاتەشلەر ئىچرە كۆمۈلدۈم،
سەندە جەم، مەندە جەم ھارارەت دېگەن.

لەززەتقۇ بەك تولا، لەززەتلەر تولا،
سۆيۈشنى لەززەتكە شاھمىكىن دەيمەن.
سۆيىگەندە لەززەتنىڭ بارى ئۇنتۇلار،
سۆيۈشنى قىممەتكە شاھمىكىن دەيمەن.

2

سۆيگۈ ئوت، سۆيگۈ تاڭ، سۆيگۈ پاتقۇچى،
ئىختىيار يېتىدۇ لەۋدە قىيامغا.
سۆيگۈ قۇت، سۆيگۈ تاڭ، سۆيگۈ تارتقۇچى،
ياشلىرىڭ ئۆرۈلەر سۆيسەڭ قىيانغا.

سۆيگۈدىن ھەرقاچان مەھكۇم نەس ئەجەل،
سۆيگۈدىن بۇ دۇنيا ئۆلمەيدۇ، باقىي.
سۆيگۈ شاھ ھەممىگە ئاخىرى - ئەزەل،
سۆيگۈ دەپ مەي بىرەر قوللارغا ساقىي.

سۆيگۈنى ساقلىغان نوھنىڭ كېمىسى،
ساقلايدۇ ئاخىرى ئالەمنى سۆيگۈ.
سۆيگۈسىز ئىنساننىڭ باردۇر نېمىسى،
ئادەمگە ئۇلايدۇ ئادەمنى سۆيگۈ.

ئادەملەر قېرىيدۇ، قېرىماس سۆيگۈ،
قاراڭلار، سۆيگۈ جەم پارلاق قۇياشقا.
سۆيگۈلەر ياندۇرار ۋۇجۇدتا ئىزگۈ،
سۆيگۈلا كىرىدۇ بەھىسپا ياشقا.

چۈشەنچە

ئادەم بوپ يارالدىم، ئېۋەنلىرىم كۆپ،
ئادەممۇ ئەسلىدە بولمايدۇ كامىل.
پۇتلىشىپ پەندىيات دېگەنلىرىم كۆپ،
چامدىسام ئېھتىيات دەسلەپكى ئامىل.

پۇتلىشىپ پەندىيات دېگەنلىرىم كۆپ،
پۇتلاشتىن ھەيرانە بولماسمەن شۇڭا.
خەق ئۇچۇن غەم - تەشۋىش يېگەنلىرىم كۆپ،
يىقىلسام ۋەيرانە بولماسمەن شۇڭا.

ئاقلىقنى ئۇلۇغلاپ كېلىشتى خەقلەر،
راست دېدىم، ئاق نەدە، دېدىم، ئىزدىدىم.
زەررىچە غۇبارغا ئېتىپ زەرەتلەر،
بېشىنى پەس قىلدىم، باستىم، تىزلىدىم.

باتۇرلۇق ئالەمچە سۈپەت ئىكەن (ھەق!)
ئالدىدا نامايان زور بىلەكلەرمۇ.
يولۋاسنىڭ ساغرىسىدىن سىيلاپ باقسۇن (نەق!)
توشقانغا ئايلاندى تاغ يۈرەكلەرمۇ!

سېخىلىق ھاتەمگە خاس بىر سۈپەتمىش،
يېرىشتى بېخىللار قىلىنى قىرىققا.
تاغ نېمەت ئالدىدا تالاشتۇق يېمىش،
تومۇزدا توڭ تەگدى چىلگە - تېرىققا.

تاڭ نەدە، سۈزۈكلۈك مەۋجىسى نەدە؟
ئىزدىسەم ھامانەم ئالمىشىپ كەلدى.
تاغ نەدە، چوققىلار ئەۋجىسى نەدە؟
چىلغا ۋە چوققىلار ئالمىشىپ كەلدى.

مۇردىلار ئاخىرقى ئېۋەندىن خالى،
يېتىپتۇ مەڭگۈلۈك مۇكەممەللىكتە.

كامىللىق ئىزدەشكە يوقتۇر ئامالى،
خاتىرجەم تىنىچلىقتا، ھەمدە تەللىكتە!

ئادەم بوپ يارالدىم، ئېۋەنلىرىم كۆپ،
خىزىرلىك سۈپەتسىز بولماس دىل يېرىم.
ئەل كىرگەن كوچىغا كىرگەنلىرىم كۆپ،
يا كېچىك، يا تەردە يۇيۇلار كىرىم.

ئېۋەنگە ئوق ئېتىپ بارىمەن جەڭدە،
(غالىبلىق ئىزدەشتە يەككە تەدبىرىم).
تارازا كۆپ ئىكەن كىچىك ئۆتەڭدە،
تەدبىردىن داچىماس ھەرنە تەقدىرىم.

.....

تۇمانلار نېرىغا سۈرۈلۈپ كەتتى
تۇغۇلدى ئېڭىمدا يېڭى چۈشەنچەم.
سولغۇنلۇق قىراۋدا قىرىلىپ كەتتى،
قۇياشنى قۇچاقلاپ تۇرار ئىشەنچەم!

(بۇ ئىشەنچەم دوستۇمغا)

سەن بەردىڭ بەختىمنى، تەختىمنى بەردىڭ،
تىكلەندىم تايىنىپ گىگانىت قولۇڭغا.
قەددىمنى رۇسلىدىڭ، كۆكسۈمنى كەردىڭ،
بەنت ئەمەس ئەمدى مەن، غۇۋا بۇلۇڭغا،

بەنت ئەمەس ئەمدى مەن، ئەسىر ئەمەسمەن،
ئۆگەي ھېس، يات خىيال ئىسكەنجىنىڭ.
.....

.....
.....
.....

تاق ئەمەس، دۇغ ئەمەس، كەسىر ئەمەسمەن،
ئوزالدىم ئاپتاپنىڭ پۈركەنچىسىگە.

ئاڭ بەردىڭ، بوي بەردىڭ، قوينۇڭنى بەردىڭ،
ئۆگەتتىڭ تەۋرىمەي تۇرۇپ قېلىشنى.
ئاڭ بەردىڭ، توي بەردىڭ، ئورنۇمنى بەردىڭ،
ئۆگەتتىڭ مۇنبەردە ئالقىش ئېلىشنى.

مەندىكى تەمەلەر تۈگىدى تامام،
ئوبرازىم چاراقلاپ ياندى ئەجرىمدە.
تاغنىمۇ يۆتكەشكە يېتىدۇ چامام،
زەر قالدى ماڭلايدىن ئاققان تەرىمىدە.

.....

چۆچەكلەر سۇغارغان سەبىي ئېڭىنى،
مۈرەڭدە، مېھرىڭدە بەرقارار ئەتتىڭ.
سەن بىلەن ئورايىمەن ھەرىس تېڭىمنى،
تاڭلارغا، شەپقەت سىڭىشىپ كەتتىڭ.

مۇسكۇلۇم مۇشكۈللەر ئالدىدا بەردەم،
خاتىرەم بېتىدىن شۈبھىلەر ئوچتى.
تويۇندى مەدەتكە ھەرىس ھۈجەيرەم،
خاتىرەم بېتىگە سۈبھىلەر كۆچتى.

بەختىمنى سەن بەردىڭ، بەخت بېرەي مەن،
كۆڭلۈمنىڭ تۆرىدە شاھانە تەختىڭ.
تۈرگە ئۆت، سېنىمۇ تۆردە كۆرەي مەن،
چۈنكى سەن مېنىمۇ شۇنداق تۈرلەتتىڭ،
جىسمىمنى قۇياشتىن بىر زەررە ئەتتىڭ...

.....
.....
.....

.....
.....
.....

ئويۇقتا قېلىپ قالغان كۈن

(پوۋېست)

... مەن بىرنەچچە كۈن بولمىغانغا ئىشخانا مۇشۇنداق مەينەتلىشىپ كەتسە - ھە؟ بۇ زۇلەيخا - زە، مۇئاشنى ھاللاپ ئالسىچۇم بىر تىيىن تۇتۇپ قالسىغۇ شۇ ھامان كاسسىر بىلەن سوقۇشىدۇ... ئەتىگەن كېلىدۇ، ئىسسىق ئىشخانىدا ئولتۇرۇپ تور توقۇيدۇ، كەشتە تىكىدۇ، ياكى بالىسىنى باقىدۇ، ۋاقىت توشا - توشمايلا ئۆيگە ئالدىرايدۇ. شۇنىمۇ خىزمەت قىلىدىم دېگىلى بولامدۇ؟ ئابدۇكېرىم ئاكا بۇ مەدەنىيەت يۇرتىنىڭ مەسئۇلى تۇرۇقلۇق خىزمەتتە سۇسلۇق قىلغانلارغا ئۆتكۈدەك بىر ئېغىز گەپمۇ قىلمىسا...

نىجات ئىدارىگە كەلمىگىلى تۆت كۈن بولغانىدى، بۇ جەرياندا ئۇ «ئاقباشخان شە - ھىرى» خارابىسىنى قېزىش بىلەن شۇغۇللاندى، تۈنۈگۈن سەمى قارىم بىرنەچچە موللا، سويىلارنى باشلاپ كېلىپ نىجاتنىڭ ئىشىنى توستى، «سەن بىزنىڭ ئۇلۇغ پىر - ئەۋلىيا - لىرىمىزنىڭ مۇبارەك جايلىرىنى بۇزدۇڭ، ئۇلارنى گۆردە تىنچ ياتقىلى قويىمىدىڭ، بۇ كۆپۈر - لۇق، ئەۋلىيالىرىمىزنىڭ روھىدىن قورۇنما سەن؟ كولىما بۇ يەرنى» دېدى. نىجاتنىڭ گۈرچىكىنى تارتىۋالدى. نىجات، ناھىيىلىك سىياسىي مەسلىھەت كېڭىشىنىڭ دائىمىي ھەي - ئەت ئەزاسى، سىياسىي مەسلىھەت كېڭىشى تارىخىي ماتېرىياللارنى توپلاش، رەتلەش گۇ - رۇپىيىسىنىڭ باشلىقى بولغان بۇ ئادەمنىڭ جامائەت ئىچىدىكى ئابىروپىنى نەزەرگە ئېلىپ گەپ قىلماستىن ئۆيىگە ياندى، كېچىچە ئۇيقۇسى كەلمىدى، قوپۇپ شېرە ئالدىدا ئولتۇر - دى، كىتاب كۆردى، تاڭغا يېقىن ئازلا ۋاقىت كۆزىنى يۇمىدى، سەھەر تۇرۇپ ئىدارىگە كەلدى، زالىنىڭ تاملىرىغا تاقاپ قويۇلغان شېرەلەرنىڭ ئۈستىدە قالايمىقان تاشلاپ قويۇل - گان، رەڭگى، شەكلى ھەرخىل ساپال قاچىلارنى، مىس تۆمۈر بۇيۇملارنى، لاي قورچاقلارنى... نېپىز بىر قەۋەت چاڭ - توزان باسقانىدى، بولۇپمۇ بۇلۇڭدا تۇرغان جەسەتنىڭ قول - پۇت سۆڭەكلىرى ئەسلىدىكى ئورنىدىن يۆتكىۋېتىلگەن بولۇپ ئۈستىگە يېپىپ قويۇلىدىغان رەختىمۇ ھېچبىر دە - كۆرۈنمەيتتى، بۇ ھال نىجاتنىڭ تېخىمۇ غەزەپىنى كەلتۈردى، ئۇ

جەسەتنىڭ قول - پۇتلىرىنى ئۆز ئورنىغا قويۇپ جىپسىلاشتۇرۇشقا كىرىشتى.
— ۋۇي... سىز بالدۇرلا كېلىپ...

زۇلەيخا ئىشقا 15 مىنۇت كېچىكىپ كەلگەن، زال ئىشىكىنىڭ ئوچۇق تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ ئۇدۇللا زالغا كىرگەنىدى، نىجات جاۋاب بەرمىدى، ئاستا - ئاستا مېڭىپ زۇلەيخاغا يېقىنلاشتى.

— بۇلارنى، — نىجات شرە تەرەپنى ئىمما قىلىدى، — پاكىز سۈرتۈڭ، تىۋىجۇپىلەڭ، تاۋايلاڭ، بۇنىڭدىن كېيىن يەنە شۇنداق...

نىجاتنىڭ سۈرلۈك چىرايىدىن سەل ئەيمەنگەن زۇلەيخا باش لىڭشىتىپ ماقۇللۇق بىلدۈرگەندىن كېيىن كەينىگە ياندى، زالغا يانداش ئىشخانا نىجات بىلەن زۇلەيخاغا مەن سۇپ ئىدى. ئىككىسىنىڭ شرەسىمۇ بىر - بىرىگە تاقاپ قويۇلغانىدى، خىزمەت ئۈستىدە ئىككىيلەن روبىرو ئولتۇرۇشاتتى، زۇلەيخا مەشكە ئوت يېقىپ بولۇپ ئىشخانىنى تازىلىدى، نىجات كىرگەندە زۇلەيخا شرە ئۈستىنى، ئەينەك تاختىنى سۈرتۈۋاتاتتى، نىجات ئىشكاپلاردىن ئالغان بىر دۆۋە قەغەز دەستىلىرىنى زۇلەيخاننىڭ شرەسى ئۈستىگە تاشلىدى: — بۇ كارتۇچكىلارنى تولدۇرۇشمۇ سىزنىڭ ۋەزىپىڭىزغۇ دەيمەن.

زۇلەيخا بېشىنى ساڭگىلىتىپ ئولتۇراتتى، تال - تال كىرىپكىلىرىدە توختاپ قالغان ياش تامچىلىرىنى پېشانىسىنى بېسىپ چۈشكەن بىر تۇتام چېچى تۈسۈپ تۇراتتى، نىجات سائىتىگە قاراپ دەيدى:

— سائەت 10 دا رەنا ھېلىقى دوكلاتنى تەرجىمە قىلىپ ماشىنىكىدا ئۇرغۇزۇپ ئەكىلىدۇ، ئۇيغۇرچىسىنى سىز ماشىنىكىدا ئۇرغۇزۇڭ، ھەر ئىككىسىنى بېسىپ تەييار قىلىڭ، ھۆكۈمەت قورۇسىغا كىرىپ قايسلا ماشىنىستقا دېسىڭىز ئۇرۇپ بېرىدۇ، شۇنچىلىك ئىشنى... — ما... ماقۇل نىجات، مەن... مەن سىزگە بىر...

— مەن ئالدىرايمەن.

زۇلەيخاننىڭ دېمەكچىسى بولغان سۆزى ئاغزىدا قالدى، نىجات چىقىپ كەتتى. زۇلەيخا ئۇنىڭ ئارقىسىدىن ياشلىق كۆزلىرىنى تىكىپ قېلىۋەردى. نىجاتنىڭ بۈگۈنكى تۈرگۈن، سۈرلۈك چىرايى، قوپال مۇئامىلىسى ئۇنىڭ كۆڭلىگە قاتتىق ئازار بەرگەنىدى، كېچە - كېچە ئۇخلىماي ئويلاپ چىققانلىرىم، يېقىنلىشىشقا ئۇرۇنۇپ قىلغان قىلىقلىرىم... كۆڭۈل بېرىپ، ئوتدا كۆيۈپ ئاھ ئۇرغانلىرىم، ئېست... رەنا ئوقۇش پۈتتۈرۈپ كېلىپلا مېنىڭ بەختىمگە چاڭ سالدى، نىجاتنى مەندىن تارتىۋالدى. زۇلەيخا كۆز ياشلىرىنى سۈرتۈپ ئورنىدىن تۇردى، زالغا كىردى، يېڭى ماتادىن بىر پارچە يىرتىپ سۇغا چىلاپ چالاسىقتى، ئاسار - ئەتىقىلەرنى ئاۋايلاپ سۈرتۈشكە باشلىدى. ئەسلىدە ئاسار - ئەتىقە بۇيۇملىرىنى ئەينەك - لىك ئىشكاپلاردا ساقلاشقا تېگىشلىك ئىدى، بۇنىڭغا خېلى كۆپ پۇل چىقىم قىلىشقا توغرا كېلەتتى. ھەر قېتىم توپا - چاڭ باسقاندا ھۆل لاتا بىلەن سۈرتۈش - بۇيۇملارنىڭ رەڭ - گىنىنىڭ ئۆزگىرىپ كېتىشىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىشى مۇمكىن ئىدى. نېمە ئامال... زۇلەيخاننىڭ خىيالى يەنە نىجاتقا بۇرۇلدى.

زۇلەيخا توي قىلىپ بىر ئاي ئىۋتەندە نىجات مەدەنىيەت يۇرتىغا ئورۇنلاشتى.

نجاتنىڭ ھەممىشە جىددىي، تۈرگۈن چىرايى، گەپنى تۈزۈت قىلمايلا ئوچۇق ئىيتىدۇ. خانلىقى، ناخشا - مۇزىكا، تانسا سورۇنلىرىنى قولدىن بەرمەيدىغان شوخ مەجەزى مەدەنىيەت سىستېمىسىدىكى ئاياللارغا ياقاتتى، زۇلەيخا پۇشايما قىلدى، سەل تەخمىر قىلغان بولسام نجاتقا تېگىۋالار كەنمەن، ئېست! توي قىلىدىغان ۋاقىتتا قىز - ئاياللارنىڭ كۆزى قارىغۇ بولۇپ قالىدۇ، دېگەن گەپ راست ئىكەن. زۇلەيخاننىڭ ئېرىمۇ نجاتتىن كەم قالمايدىغان كېلىشكەن، خۇش خۇي يىگىت ئىدى، لېكىن... نېمە ئۈچۈندۇر، زۇلەيخا كۈنلەرنىڭ ئۆتۈشى بىلەن نجاتنىلا ئويلايدىغان بولۇپ قالدى، خىيالدا ئۆزىنى قۇرئان قىسسىلىرىدىكى زۇلەيخاغا، نجاتنى - يۈسۈپكە ئوخشاتتى، ئۇنىڭ نەزەرىدە نجات يۈسۈپتەكلا چىرايلىق ئىدى، ئۆزىنىمۇ ئالاھىدە گۈزەللەردىن دەپ بىلەتتى، ئۇ چاغدا زۇلەيخا بالىلار كۈتۈۋىخانىسىدا ئىشلەيتتى، نجات ئۇنىڭ قېشىغا كىرىپمۇ باقمايتتى، ئەمما زۇلەيخا ئۇنى پات - پات كۆرمىسە تۇرالمايتتى. ھەر كۈنى بىر - ئىككى قېتىم نجاتنىڭ ئىشخانىسىغا كىرەتتى، ئۇنى - بۇنى سورىغان بولۇپ ئۇزاق ئولتۇراتتى، نجات رەسىم مەشىقى بىلەن شۇغۇللىنىۋاتقاندەك مۇ زۇلەيخا ئۇنىڭ يېنىدا پەيدا بولۇپ قالاتتى، سىزىلىۋاتقان رەسىملەرگە قارىغان بولۇپ ئاستىرتىن نجاتنى كۆزىتەتتى، بىراق نجات...

زۇلەيخا ئىشخانىسىغا قايتىپ چىقتى، ئۈستىلىگە ئولتۇرۇپ بىر كارتۇچكىنى قولغا ئالدى، نجات يازغان خاتىرىگە قاراپ كارتۇچكىنىڭ بوش گىراپىلىرىغا «ساپال كوزا، 1 دانە، 86.0.T.G.01. ئارىلانغان شەھىرىدىن قېزىۋېلىنغان، شەرق 360، جەنۇب 180، 97.5 سانتىمېتىر...» دېگەنلەرنى يازدى، ئۇنىڭ قولى ئىشتا بولسىمۇ خىيالى نجاتتا ئىدى، «نجات مەن سىزنى... نېمە دېسەم بولار، سىزگە ئاجايىپلا... مۇبادا توي قىلمىغان بولسام سىز بىلەن...»، «زۇلەيخا، سىز ئەرلىك ئايال، ماڭا بۇنداق گەپلەرنى قىلماڭ»، «نجات، مەن كۆڭلۈمىڭىزنىڭ باغلىنىپ قالغانلىقىغا ھەيرانمەن، بۇنىڭغا مەن ئەيىبلەنمەن، ئەمەس، بىلەمسىز، كۆڭۈل دېگەن... قىيىنماڭ مېنى»، «ئۇنداقتا مەن ئەيىبلەنمەن - دە»، «شۇنداق، سىزنىڭ ئاشۇ كۆزلىرىڭىز ئەيىبلەنمەن، كۆزلىرىڭىز...»، «بولدى ئاۋارە بولماڭ، مېنىڭمۇ پۈتۈشۈپ قويغان لايىقىم بار» بۇ كۆڭۈلسىز سۆھبەتنىڭ بولۇپ ئۆتكىنىگە قانچىلىك ۋاقىت بولىدىكەن، ئەمما زۇلەيخا ئاشۇ ۋاقىت، ئورۇن... نى زادىلا ئېسىدىن چىقىرالمايتتى.

ئۇ ئىككىنچى كارتۇچكىنى قولغا ئېلىۋاتقاندا ئىشىك ئېچىلدى، رەنا كىرىپلا كۆرۈشۈشكە قول ئۇزاتتى:

— ئەسسالام، قانداق خېنىم ئەھۋاللىرى؟ بۈگۈن بەك جىددىي ئىشلەپ كېتىپلا، نجات قېنى؟

— ئۆزلىرىمۇ ياخشى تۇرۇۋاتقاندا، — زۇلەيخا خۇشياقمىغاندەك گەۋدىسىنى سەل قىمىرلاتتى، رەنانىڭ قولىنى بوشقىغا تۇتۇپ قويۇۋەتتى، — بۈگۈن تازا مەنەجەزىم يىوق، بېشىم ئاغرىپ...

— باشلىرى ئەمەس، يۈرەكلىرى ئاغرىيدۇ، — رەنا كۈلۈپ تۇرۇپ قولدىكى قەغەز - لەرنى شىرەگە قويدى، — ھەقىقەتەن بالىنىڭ دادىسىنى سېغىنغاندا، يارىشۇۋالسىلا دېدۇق، ئۈنىمىدىلا، مانا ئەمدى...

— نېمە گەپ؟

نجات پارتكوم ئىشخانىسىغا كىرگەندە مۇئاۋىن شۇجى تۇرغۇن ئۇنى قىزغىن قارشى ئالغانىدى، ھەسەننىڭ بىپەرۋا ھالىتى، مەنىستىمگەندەك نەزەردە تىكىلىشلىرى نجاتنى سەل ھودۇقتۇرۇپ قويدى.

— «ئارسلانخان شەھىرى» خارابىسىنى قوغداش توغرىسىدىكى دوكلات.

— نېمە؟ ئارسلانخان دېدىڭمۇ؟ ناھىيىمىزدە بۇنداق يەر يوق، سەن...

تۇرغۇن نجاتنىڭ «ئارسلانخان شەھىرى» خارابىسى توغرىسىدىكى تونۇشتۇرۇشلىرىنى زور قىزىقىش بىلەن زەن قويۇپ ئاڭلىغانىدى، نجات سۆزلىگەندە لوقما سالمىغان، كۈلۈپ، باش لىڭشىتىپ ئولتۇرغان، مۇنۇ ھەسەن بولسا...

— كونا بازاردىكىچۇ؟ كىشىلەر ئۇنى «ئاقباشخان شەھىرى» دەۋالغان، ئەسلىدە ئۇ شەھەر...

— توختا، توختا، ھەسەننىڭ قارامتۇل يۈزى ئۆزىمۇ سەزمىگەن ھالدا لىپ-لىپ

قىلىپ تارتىشىپ كەتتى، دوكلاتنى قولغىمۇ ئالماستىن ھاجەتخانىغا ماڭدى، — توختا،

چىققاندىن كېيىن سۆزلىشەيلى.

نجات مۇئاۋىن ھاكىمنىڭ سۆزلىرىنى ئېغىر ئالدى، لېكىن تۇرغۇن بىلەن بۇ

ئادەمنىڭ خاراكتېرىدە روشەن پەرقلەرنىڭ بارلىقى ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا ئايان بولۇپ تۇ-

راتتى، شۇ چاغدا تۇرغۇنمۇ نېمىگىدۇر ئالدىراپ تۇراتتى، ئەمما نجاتنىڭ سۆزى باشلان-

غاندا بىرخىل خاتىرجەم قىياپەتكە كىرگەن ۋە ئاخىرىغىچە تولۇق ئاڭلىغانىدى.

— تۇرۇپسىزغۇ نجات، — دېدى تەرجىمانلار ئىشخانىسىدىن چىققۇاتقان رەنا، — ئىش-

خانىغا كىرىڭ، پاراڭلىشىمىز.

رەنا پەلەمپەيدىن چۈشتى، نجات ئۇنىڭ ئالدىغا باردى.

— دادىڭىزنى ساقلاپ تۇرۇۋاتمەن.

— دادام يوقمىكەن؟

— باركەن، — نجات ھاجەتخانا تەرەپنى كۆرسەتتى، — ھازىر چىقىدۇ.

— تەرجىمەم قالمىشىپتۇمۇ؟ — رەنا كۈلدى، — ئىزدەپ كىرسەم زۇلەيخا ئولتۇرۇپتىكەن،

چىرايى ئۆمىسلا...

— ئوبدان تەرجىمە قىپسىز، سىزگە نېمە دەپ رەھمەت ئېيتسام بولاركىن؟

— قۇرۇق رەھمىتىڭىزگە كىم رازى بولىدۇ، — رەنا لەۋلىرىنى پۈرۈپ، كۆزلىرىنى

قىستى، — مېنىڭمۇ سىزگە ھاجىتىم چۈشىدۇ، شۇ چاغدا...

ھاجەتخانا تەرەپتىن يۆتەل ئاۋازى ئاڭلاندى، رەنا شۇ ھامان كەينىگە يېنىپ پەلەم-

پەيگە چىقتى ۋە بۇرۇلۇپ نجاتقا قاراپ شوخلۇق بىلەن كۆزلىرىنى ئويناقتى - دە، ئىشخانىسىغا

كىرىپ كەتتى، قىزىل يۇڭ يوپىكا، قىزىل يۇڭ يوپايكا... نجاتنىڭ خىيال ئاسمىنىدا بىر

ئال قىزىلگۈل پىرىلداپ تۇچۇپ بۇلۇتلار ئارىسىغا سىڭىپ كەتتى.

— ھە، ئەمدى دېگىنە، يېڭى گەپنىكەنغۇ بۇ، — دېدى ھەسەن كېلىپ، — ئەسكى

سېپىلنىڭ ئىسمىنى ئۆزۈڭچە ئۆزگەرتىپ يۈرمىگەنەن، سىياسىي كېڭەشتىكلەر ئۇ ھەقتە

بىر نەرسە يېزىۋاتىدىغۇ دەيمەن.

— يېڭى گەپ ئەمەس، ئەسلى ئىسمى شۇنداق، بىراق سىياسىي كېڭەشتىكىلەرنىڭ يازغىنى تارىخقا، ئەمەلىيەتكە... — نىجات بۇ ھەقتە كۆپ سۆزلەشنىڭ ھاجىتى يوقلۇقىنى، ھەممە گەپنىڭ دوكلاتقا يېزىلغانلىقىنى بىلىگەچكە ئەسلى مەقسەتكە كۆچتى، — بۇرۇنمۇ مۇشۇنداق بىر دوكلات يازغاندىم، ئىشخانا مۇدىرىغا بەرگەن، ئۇچۇرى بولمىدى، بۇنى يەنە يېزىپ...

— بۇرۇنقىسىدىن خەۋىرىم يوق، — مۇئاۋىن ھاكىم دوكلاتنى ئېلىپ قاتلاپ يانچىقۇغا سالدى، — دېگىنە، ئۇ ئەسكى سېپىلنى نېمىشقا قوغدايدىكەنمىز.

«ئارسلانخان شەھىرى» خارابىسى ئاپتونوم رايون بويىچە نۇقتىلىق قوغدىلىدىغان مەدەنىيەت يادىكارلىق ئورنى، مەركەزنىڭ، گۇۋاھچىلىقى...

— بولدى، بولدى، چۈشەندىم، — مۇئاۋىن ھاكىم نېمىگىدۇر ئالدىرايتتى، نىجات ئوڭايسىزلاندى، — كېيىن مۇزاكىرىلىشىپ بىر نېمە دەيلى، بولامدۇ؟

مۇئاۋىن شۇجى تۇرغۇن نىجاتنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ جىددىيلەشكەنىدى، بۇ جىددىيلىك نىجاتنىڭ تەكلىپلىرىگە ئەستايىدىل مۇئامىلە قىلىۋاتقانلىقىدىن دېرەك بېرەتتى. نىجات سۆزلەپ بولغاندا ئۇ سىياسىي كېڭەشنىڭ رەئىسىنى چاقىرتىپ كىرگەن ۋە ئۇلارنىڭمۇ «ئارسلانخان شەھىرى» خارابىسى ھەققىدە ئەتراپلىق تەكشۈرۈش ئېلىپ بېرىپ ئاتىدىن ھاتىرىيال تۇرغۇزۇش لازىملىقى توغرىلىق تەكلىپ بەرگەن. سەمى قارىمىنىڭ كاشىلا قىلىۋاتقانلىقىنى ئاڭلىغاندا رەئىس بۇ ئىشقا قارىتا مۇۋاپىق تەربىيە ئېلىپ بارىدىغانلىقىنى ئېيتقان، مۇئاۋىن شۇجى ئۆزىمۇ نىجاتنىڭ خىزمىتىنى قوللايدىغانلىقىنى، ياردەم بېرىدىغانلىقىنى ئېيتقانىدى، لېكىن... بۇ مۇئاۋىن ھاكىم بولسا... نىجات ئۆزىدىن يىراقلىشىپ كېتىۋاتقان ھەسەن مامۇتنىڭ كەينىدىن:

— ھاكىم، بۇ دوكلات يوقاپ كەتمىسۇن، جۇمۇ، بولۇپمۇ... ئېھتىيات قىلالا! — دېدى.

— بىلىمەن، تۇغقىنىم، بىلىمەن، — ھەسەن توختىدى، تېرىكشىنىڭ ئورنىغا مۇغەم-بىرلەرچە كۆلدى، — مېنى ئۇنچىۋالا دۆت چاغلىما، بىلىسەنغۇ، مېنىڭ خىزمەتلەرنى قانداق كەسكىنلىك بىلەن بىر تەرەپ قىلىدىغانلىقىمنى، ئۇنىڭ ئۈستىگە مەن يۇقىرى دەرىجىلىك زىيالى، گەرچە دىپلومۇم بولمىغان بىلەن... ئەتىلا كۆرۈپ بىر نېمە دەيمىز.

نىجات ئۈمىدلىنىپ كەينىگە ياندى، توغرا، ھەسەننىڭ ئاپتونوم رايونلۇق پارتىيە مەكتىپىدە ئۈچ قېتىم، مەركىزىي پارتىيە مەكتىپىدە ئىككى قېتىم قىسقا مۇددەتلىك كۇرسلاردا ئوقۇغىنى يالغان ئەمەسقۇ؟ بۇ ئادەمنى بوش چاغلىغىلى بولمايدۇ، ئاخىرقى گەپلىرىم ئېغىر كەتتى، ئېھتىيات قىلغىنىم تۈزۈك، ئۇنىڭ ئۈستىگە تۇغقان بىز.

نىجات ھەپتىدە بىر - ئىككى قېتىم مۇئاۋىن ھاكىم ھەسەننى ئىزدەپ ھۆكۈمەت يېناسىغا كېلىپ تۇردى، بىراق، ئۇچرىتالمىدى، ھەر قېتىم باشقىلاردىن مەجلىس ئېچىۋا-تىدۇ، ھۆكۈمەت پارتىيە گۇرۇپپىسى يىغىنىغا قاتنىشىۋاتىدۇ، ۋىلايەتكە يىغىنغا كەتكەن، يېزىغا چۈشۈپ كەتكەن، بۈگۈن كۆرۈنمەيدىغۇ، نەگە كەتتىكىن، دېگەندەك جاۋابىلارنى ئاڭلايتتى، باشقا ۋاقىتلاردا بولسۇن ئۇ «ئارسلانخان شەھىرى» خارابىسىنى قېدىرىپ - تەكشۈرۈش بىلەن مەشغۇل بولاتتى. سەمى قارىم بىلەنمۇ پات - پات تۇتۇشۇپ تۇراتتى.

«ھەي مۇرتەدا! ئۇلۇغ ئەۋلىيالرىمىز بېسىپ ياتقان مۇبارەك جاينى ئوڭ - تەتۈر كولىمدا، ئۇلارنىڭ مۇبارەك ئۈستىخانلىرىنى كۈن كۆرسە خۇۋلۇق بولمايدۇ»، «بۇ يەردە سىلىنىڭ ئەۋلىياللىرى يوق، مەن ئاسار ئەتىقىلەرنى قەبزىۋاتىمەن. قولۇمدا يۇقىرىنىڭ ئۇقتۇرۇشى، تەستىقى بار» سەمى قارىم ئۇنىڭ يوللۇق پىكىرلىرىنى ئاڭلىمايتتى. يېقىنىدىن بۇيان سىياسىي كېڭەش رەئىسى گەپ قىلغان بولسا كېرەك، نىجاتنىڭ كۆزىگە ئانچە كىرىۋالمايدىغان بولدى. ئەمما «ئاقباشخان شەھىرى» توغرىسىدا تۈرلۈك رىۋايەتلەرنى توقۇپ تارقىتىشقا باشلىدى. نىجات ئۆز ئىشىنى قىلىۋەردى، ئۇ سەل پۇرسەت بولسىلا ھەسەن مامۇتنى ئىزدەيتتى. رەنا ئۇنىڭ تارتىۋاتقان ئاۋازچىلىقلىرىنى سېزىپ بىرقانچە قېتىم بۈگۈن دادام ئۆيىدە بولغۇدۇ، كەچتە كېلىڭ، ئازادە سۆزلىشەلەيسىز، دېدى. نىجات ئاغزىدا ماقۇل دېسىمۇ، كۆڭلىدە رەنانىڭ ئۆيىگە كىرىشىنى خالىمايتتى، ھۆكۈمەتنىڭ ئىشىنى، خەلقنىڭ ئىشىنى ئەلۋەتتە ئىش ئورنىدا، ئىشخانىدا بېجىرىش كېرەك، كىرىشكە توغرا كەلسە ھېيت - بايراملاردا، تۇغقانلار ئارا باردى - كەلدى قىلغان چاغلاردا كىرسەم بولىدۇ، دەپ ئويلايتتى. كېيىنچە ئۇ ھەسەننى ئىزدەۋېرىشتىن يالتىيىپ قالدى، چۈنكى، ئۇنىڭ سىزمۇ قىلىدىغان ئىشلىرى ھەددىدىن زىيادە كۆپ ئىدى. ئىشنىڭ ئاخىرى تۈگىمەيتتى، زالىدىكى ئاسار ئەتىقىلەرنى رەتلەش، ئۇلارنىڭ كارتۇچكىلىرىنى تولدۇرۇش، بىردىن نۇسخا تاللاپ يۇقىرىغا ئەۋەتىپ، ياسالغان دەۋرى، يىلنامىلىرىنى باھاللاشقۇزۇش، خاتىرە يېزىش ۋە بۇ ھەقتە بىرنەچچە پارچە ئىلمىي ماقالا يېزىپ كېزىت، ژۇرناللارغا ئەۋەتىش، بولۇپمۇ كىشىلەر ئاغزىدا قەدىمدىن بۇيان «ئاقباشخان شەھىرى» دەپ ئاتىلىۋاتقان ئەسلىدىكى «ئاسارخان شەھىرى» نىڭ نامى ھەققىدە ئىزدىنىش، ئۇنى قوغداشنىڭ تەدبىرلىرى توغرىسىدا لايىھە تۈزۈش، 8 - مارتتىن تاكى ئۆكتەبىرگىچە بولغان ھەممە خاتىرە كۈنلەر - گە ئاناپ تەشۋىقات رەسىمى سىزىش، يېڭىدىن قەبزىۋىلىنغان ئاسار ئەتىقى بۇيۇملىرىنى تىزىملاش، تەكشۈرۈش... مانا شۇنداق ئاخىرى تۈگىمەيدىغان ئىشلار نىجاتنى كۈتۈپلا تۇراتتى، ئالدىن تاتتى. ئۇ ئىشنى ئىزدەپ تاپاتتى، ئىشۇمۇ ئۇنىڭغا يېپىشىپلا تۇراتتى، ئىش دېسە بېشىچە كىرىپلا كېتەتتى، مەشغۇلىيەت ۋاقتىنىڭ نەچچە سائەت ئىكەنلىكىنى، ئۆزى نىڭ قاچان دەم ئالىدىغانلىقىنى ئۆزىمۇ بىلمەيتتى، بۇ ئىشلاردا زۇلەيخا ئۇنىڭغا ھېچقانداق ياردەم بېرەلمەيتتى، چۈنكى ئۇ يەرلىك ئىستېمال ماللار شىركىتىنىڭ پېشقەدەم دېرىك تورىنىڭ قىزى بولۇپ تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرۈپ كادىر قوبۇل قىلىش ئىمتىھان - نىغا قاتناشقان ۋە دادىسىنىڭ يۈز - ئابروىي ئارقىلىق مەدەنىيەت يۇرتىغا ئورۇنلاشقاندى. ئۇ ئۆزى شوخ، چىرايلىق، ياسانچۇق جۇۋان ئىدى، ئەمما نىجاتنىڭ ئارخىئولوگىيە ساھەسىدە قىلىۋاتقان ئىشلىرىدىن خەۋەرسىز ئىدى. مۇھىمى تىرىشمايتتى. ئۇ پەقەت ئاسار - ئەتىقىلەر تىزىلغان زالىنى ئامبارچى سۈپىتىدە ساقلايتتى. ئېكسكۇرسىيىچىلەرگە ئىشنىڭ ئېچىپ بېرەتتى - يۇ، چۈشەندۈرەلمەيتتى. باشقا ۋاقىتلاردا بولسا ئىشخانىدا ئولتۇرۇپ كارتۇچكا تولدۇرۇش، ماقالىلارنى ئاققا كۆچۈرۈش بىلەن شۇغۇللىناتتى، بۇ ئىشۇمۇ ھەمىشە چىقىۋەرەيتتى، نىجاتنىڭ بۇ ساھەدىكى ئىشلىرىغا يەنىلا رەنا ياردەم قىلاتتى. نىجات گۇاڭجۇدا ئالتە ئاي بىلىم ئاشۇرۇپ كەلگەندىن كېيىن رەسساملىق كەسپىدە تېز

ئىلگىرلىدى، رەنا ئۇنىڭغا ھەمىشە خەنزۇ تىلىدا نەشىر قىلىنغان جۇڭگو ۋە ياۋروپا رەس-
 سامچىلىقىغا ئائىت كىتابلارنى تەرجىمە قىلىپ بېرەتتى، نىجات ئاستا-ئاستا جۇڭگوچە ۋە
 ياۋروپاچە رەسىم سىزىشتىكى ئەنئەنىۋى ۋە ھازىرقى زامان ئۇسلۇبلىرىنى ئۆزلەشتۈرۈشكە
 ھەمدە ئۆزىگە خاس ئۇسلۇپ يارىتىشقا باشلىغانىدى، ئۇنىڭ سىزغان رەس-چىلىرى، فوتو
 سۈرە تىلىرى گېزىت - ژۇرناللاردا كەينى - كەينىدىن ئېلان قىلىنىدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ
 ناھىيە ئىچىدە خېلىلا كۆزگە كۆرۈنۈپ قالدى. ئاپتونوم رايونلۇق رەسسام - خەتتاتلار
 جەمئىيىتىگە ئەزا بولدى، كېيىن ئۇنىڭغا ئاسار ئەتىقىلەر قېتىرىپ - تەكشۈرۈش، ساتلاش،
 تەتقىق قىلىشتىن ئىبارەت يەنە بىر مۇرەككەپ خىزمەت ۋەزىپىسى يۈكلەندى. بۇ خىزمەتمۇ
 بارا - بارا ئۇنىڭ ئاساسلىق كەسپىگە ئايلىنىپ قالدى. بىراق ناھىيىدە مۇھىم بىر ساھە
 سۈپىتىدە يېڭىدىن بارلىققا كەلگەن بۇ ئىشنى ۋايىغا يەتكۈزۈش ئۈچۈن يۇقىرى - تۆۋەن
 پارتىيە، ھۆكۈمەت ئورگانلىرىنىڭ قوللىشىغا، پېشقەدەم تارىخشۇناس، تەزكىرىچىلەرنىڭ،
 ئېتىمولوگىراق، ئارخېئولوگلارنىڭ ياردىمىگە تايىنىشقا توغرا كېلەتتى، ناھىيىنىڭ مەدەنىيەت،
 مائارىپ، تەشۋىقات، سەھىيە ... خىزمەتلىرىگە مەسئۇل بولغان مۇئاۋىن ھاكىم ھەسەن ما -
 مۇتىنىڭ بۇ خىزمەتتىكى بىۋاسىتە رولى مۇھىم ئورۇندا تۇراتتى. نىجات مۇئاۋىن ھاكىم
 مېنى تەڭلىكتە قالدۇرمايدۇ، ھەر جەھەتتىن قوللايدۇ، ھېچبولمىسا تۇغقانچىلىق يۈزىدىن
 بولسىمۇ ئالغا ئىلگىرىلىشىم ئۈچۈن يول ئېچىپ بېرىدۇ، دەپ ئويلايتتى. بىرقانچە قېتىم
 ھەسەن مامۇتنى ئىزدەپ كىرىپ تاپالمىغاندىن كېيىن ئۇنىڭ كۆڭلى غەشلىككە تولدى،
 سەمى قارىمىنىڭ كونا بازاردىكى مەسچىتىنى ئاساسىي سەھنە قىلىپ «ئاقباشخان شەھىرى»
 توغرىسىدىكى پىتىنە - پاساتلارنى رىۋايەتكە، رىۋايەتنى تارىخقا ئايلاندۇرۇش يولىدىكى
 ھەرىكەتلىرى ئۇنىڭ غەشلىكىنى تېخىمۇ ئاشۇراتتى، ئاز ئۆتمەي كونا بازار بىلەن ناھى -
 يىدىكى كەڭ جامائەتچىلىك ئوتتۇرىسىدا نىجاتنىڭ قىلىۋاتقان ئىشلىرى توغرىسىدا ھەر
 خىل سۆز - چۆچەكلەر، پىكىر ئىختىلاپلىرى مەيدانغا چىقتى. كىشىلەر نىجات بىلەن سەمى
 قارىمىنىڭ كۆز قاراشلىرىغا، ھەرىكەتلىرىگە يېقىندىن دىققەت قىلىۋاتاتتى، ھەر ئىككى تە -
 رەپنى قوللايدىغانلارمۇ، قارشى تۇرىدىغانلارمۇ، بىتەرەپ پوزىتسىيە تۇتۇۋاتقانلارمۇ بار ئىدى.
 كادىرلار، زىيالىيلار، ئوقۇتقۇچى، مۇخبىر، شائىر، يازغۇچىلار نىجاتنىڭ تەرىپىنى ئالاتتى،
 دىن مۇخلىسلىرى، سوپى - ئىشانلار، قىسمەن مۇتەئەسسەپ كىشىلەر بولسا سەمى قارىمىنىڭ
 قاراشلىرىنى ھەقىقەت دەپ چۈشىنەتتى ۋە ھەمىشە يالاڭباشتاق يۈرىدىغان، بۇدۇر چاچ،
 يېڭى مودىدىكى كىيىملەرنى كىيىدىغان، بىناماز نىجاتىنى «دەھىرى»، «كاپىر» دەپ
 تىللايتتى. بىراق نىجات ھېچنېمىگە پەرۋا قىلمايتتى، ئۇ ئەتىگەن، چۈش، كەچتە كونا
 بازاردىكى مەسچىت ئالدىدىن ئۆتەتتى، ھەر خىل نەزەردە تىكىلگەن كۆزلەرنىڭ تەقىبى
 ئاستىدا ئۇنىڭ مەغرۇر قەدەملىرى ھەمىشە بىر خىل، جانلىق ۋە رېتىملىق ئىدى. نىجات
 ئابدۇكېرىم ئاكاغا ھەسەن مامۇت بىلەن كۆرۈشۈپ بېقىش توغرىسىدا تەلەپ قويدى. ئاب -
 دۇكېرىم ئاكامۇ ئىككى - ئۈچ قېتىم كىرىپ، مۇئاۋىن ھاكىمنى تاپالمىدىم، دەپ چىقتى.
 شۇندىن كېيىن نىجات تېخىمۇ ئۈمىدسىزلىنىپ رەسىمخانىسىدىن چىقمايدىغان بولۇۋالدى.
 يەنە بىرنەچچە كۈندىن كېيىن يېڭى يىل كىرەتتى، بۈگۈن نىجات يېڭى يىل

بايرىمغا ئاتاپ سىزغان رەسىملىرىنى پۈتكۈزۈپ مەدەنىيەت يۇرتىنىڭ پائالىيەت زالىغا ئېلىپ چىقىپ تىزدى. ئابدۇكېرىم ئاكا كۆرۈپ ئۇنىڭ ماھارىتىدىن مەمنۇن بولدى، ماخ تىدى. نىجات قايتىپ كىرىپ رەسىمخانىسىنى تازىلاۋاتقاندا زۇلەيخا كىرىپ ئۇنىڭ قولىدىكى سۈپۈرگىنى ئالدى. نىجات شەرقىي تامغا ئېسىلغان ئالتە مېتىر ئۇزۇنلۇقتىكى ئاق سۈرۈپ ئالدىغا ئۇزۇن ئورۇندۇقنى قويدى، ھەر خىل بۇياقلارنى تەييار قىلدى، تەڭشىدى. زۇلەيخا ئەخلەت، كۈللەرنى تۆكۈپ كىردى، مەشكە كۆمۈر سالدى، ئاندىن نىجاتنىڭ ئالدىغا كېلىپ يېلىنىش ئىلكىدە تىكىلدى:

— مەن ياردەملەشكۈدەك ئىش بارمۇ، نىجات ...
— يوق، — دېدى نىجات، — سىز جەسەتنىڭ تەن قۇرۇلۇشى توغرىسىدىكى ماتېرىيالنى كۆچۈرۈڭ، مېنى يوقلاپ كەلگەنلەرگە يوق دەڭ.

— رەنا كەلسىمۇ شۇنداق دەمدىمەن؟
نىجاتنىڭ ئوت چاقناپ تۇرىدىغان كۆزلىرىدە ئەجەبلىنىش، پىراق، رەنجىش ئىپادىلىرى ئەكس ئەتتى. زۇلەيخا تېخىچە بىزىرىپ قاراپ تۇراتتى، نىجات سۈرۈپ تەرەپكە ئۆرۈلدى:

— يوق دەڭ!

كەچ بولدى، تاڭ ئاتتى، كۈن ئۆتتى. نىجات ئۆزى تارتقان فوتو سۈرەتكە ئاساسلىنىپ كېڭەيتىپ سىزىۋاتقان «ئارسلانخان شەھىرى» خارابىسىنىڭ دەسلەپكى كۆرۈنۈشى كەڭ، ئاق سۈرۈپ يۈزىدە نامايان بولۇشقا باشلىدى. زۇلەيخا ئۇنىڭ چاي خۇمار ئىكەنلىكىنى بىلگەچكە ھەر كۈنى چۈشتىن بۇرۇن ۋە كەچتە بىر چەينەكتىن چاي ئەپكىرىپ بېرەتتى، نىجاتنىڭ كەينىدە ئۇزاق-ئۇزاق ئۆرە تۇرۇپ سىزىۋاتقان رەسىمگە قارايتتى، ئەمەلىيەتتە ئۇ نىجاتقا تىكىلەتتى، ئاخىرى خورسىنغان ھالدا ئاستا چىقىپ كېتەتتى.

نىجات بۈگۈن كەچلىك تامىقىنى كوچا ئاشخانىلىرىنىڭ بىرىدە يەپ ئەمدىلا رەسىمخانىغا كىرىشكە ئارقىدىنلا رەنا كىرىپ كەلدى.

— دەرۋىش گۇمبەزدىن چىقىمغاندەك، سىزمۇ ... — رەنا بۇ ئوخشىتىشلىرىدىن ئۆزىچە مەمنۇن بولۇپ كۈلدى، — سىزمۇ بۇ كىچىككىنە تىلاۋەتخانىڭىزدىن چىقمايسىزغۇ؟
— ھەممىشە ئۇنداق ئەمەس، — نىجات مەش ئالدىغا ئورۇندۇق قويۇپ رەنانى ئولتۇرۇشقا تەكلىپ قىلدى، — ئىشلىمىگەن ۋاقىتلاردا مەن خېلى كەڭرىمەن.

— نەدىكىنى؟ — رەنا ئوماققىغا كۈلدى، كۆزلىرىدە شادلىق، ئۈمىد ۋە ئىنتىزارلىق ھېسى جىلۋىلەندى، — كەڭرى بولسىڭىز كۈندە دېگۈدەك كۆرۈشۈپ تۇرمامتۇق، بىر بولسا رەسىمخانىڭىزغا بېكىنىسىز، بىر بولسا ئاشۇ خارابىلىقتا توپا قېزىش، سېپىل ئاستىنى كولاش بىلەن بەند بولسىز، راست دېدىم. سىز تىلاۋەتتىن باش كۆتۈرمەيدىغان دەرۋىش-كىلا ئوخشايسىز، — رەنا نىجاتنىڭ جىم بولۇپ قالغىنىنى كۆرۈپ دېدى، — بۇ گېپىمگە رەنجىدىڭىزمۇ نېمە؟

— رەنجىدىم، قاتتىق رەنجىدىم، رەنا، — نىجات ئۇنىڭ سۆزمەنلىكىگە قايىل بولسىمۇ، لېكىن ئاخىرقى گەپلىرىگە قوشۇلمايتتى، — دەرۋىشكە ئوخشىشىم مۇمكىن، ئەمما تەركىپ-

ئۇنىيا ئەمەسمەن، ھاياتىنى، تۇرمۇشىنى، تەبىئەتنى سۆيۈمەن، سىزمۇ كەسىپ ئەھلى، بىلەن سىز، ئادەم ئۆز كەسىپىگە قانچە بېرىلگەنسىرى، دۇنيانىڭ گۈزەل، سۆيۈملۈك ئىكەنلىكىنى شۇنچە چوڭقۇر ھېس قىلىدۇ.

— بۇ سۆزىڭىز راست، رەنا ئورۇندۇقنى مەشتىن نېرى سۈرۈپ ئولتۇرۇپ سۆزىنى داۋام قىلدى، — ۋاقتىڭىزنى ئالماي، ئېسىڭىزدىمۇ، ئۆتكەندە، مېنىڭمۇ سىزگە ھاجىتىم چۈشىدۇ، دېگەندىم.

— ئېسىمدە بار.

3 - ئاينىڭ 8 - كۈنى مېنىڭ تۇغۇلغان كۈنۈم، بۇرۇنمۇ سىز بىرقانچە قېتىم تۇغۇلغان كۈنۈمنى تەبرىكلەنگەندىڭىز شۇنداقمۇ؟
— بۇ قېتىممۇ تەبرىكلەپ بارسەن.

— بۇ قېتىم سىزنى ئاۋارە قىلىدىغان بىر ئۇسۇلنى ئويلاپ تاپتىم، 8 - مارت ھەم مېنىڭ تۇغۇلغان كۈنۈم، ھەم بىز ئاياللارنىڭ بايرىمى، شۇ كۈنى مەن دوستلىرىمنى تەكلىپ قىلىپ زىياپەت، تانا ئۇيۇشتۇرماقچىمەن، — رەنانىڭ گۈل بەرگىدەك نېپىز قىز - غۇچ لەۋلىرىدە يېنىڭ تەبەسسۇم پەيدا بولدى. — شۇ كۈنگە ئۇلگۈرتۈپ مېنىڭ 28 سۇڭ چوڭ لۇقتىكى رەسىمىمنى سىزىپ تەييار قىلىسىز، ئاڭغىچە مەنمۇ رەسىمگە باپ ئەينەكلىك جازا ياساستىمەن، خەق ھەيران قالغۇدەك بىر ئىش قىلايلى نىجات، يەنە بىر تەرەپتىن بۇ رەسىمىزنىڭ ماڭا قالدۇرغان ئەڭ قىممەتلىك خاتىرە بۇيۇمىڭىز بولۇپ قالىدۇ، سىزچە ...
رەنانىڭ تەلەپپۇزىدا ھەم مەغرۇرلۇق، ئۆز - ئۆزىگە ئىشىنىشنىڭ، نىجاتقا بولغان مۇھەببەت ئىنتىزارلىقىنىڭ ھەم گۈزەللىككە ئىنتىلىگۈچى روھىنىڭ تىل بىلەن تەسۋىرلەپ بولمايدىغان چوڭقۇر، مۇرەككەپ ئىپادىسى بار ئىدى. دېمەك، ئۇ نېمىسلا دېگەن بىلەن نوپۇزى، ئابروپى بار رەھبەرنىڭ قىزى - دە، ئۇ ھاكاۋۇرلۇق قىلىشىمۇ باشقىلار ئانچە ئەيىب كۆرمەيدۇ.

نىجات ئۇزاققىچە سۈكۈتكە چۆمدى، رەنانىڭ تەلپىنى رەت قىلىش قىيىنراق ئىش ئىدى، رەنا ئۇنىڭ تولۇقسىز، تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپتىكى ساۋاقدىشى، نىجاتنىڭ ئايالى رۇقىيەم بىلەن رەنا يېقىن تۇغقان، يەنى، رۇقىيەم ئابدۇكېرىم ئاكنىڭ ئايالىنىڭ ئانا باشقا، دادا بىر ئۆگەي سىڭلىسى، ئابدۇكېرىم ئاكنىڭ ئايالى مۇئاۋىن ھاكىم ھەسەن مامۇتنىڭ تاغىسىنىڭ قىزى، ئابدۇكېرىم ئاكا بىلەن نىجات - باجا، شۇنداق ئىكەن، رەنا نىجاتقىمۇ يېقىن تۇغقان - دە. رەنا داشۇنىڭ خەنزۇ تىلى فاكولتېتىنى پۈتتۈرۈپ كەلگەندىن كېيىن نىجاتقا تېزلا يېقىنلاشتى، كۈندە دېگۈدەك نىجاتنى ئىزدەپ كېلەتتى، ئارخېئولوگىيە، تارىخقا ئائىت كىتابلارنى تەرجىمە قىلىپ بېرىپ نىجاتنىڭ ئىشلىرىغا ياردەملەشتى، نىجات بارا - بارا ئۇنىڭ ياردەم، ھېسداشلىقلىرىدىن كۆرە، سۆيگۈ - مۇھەببەتنىڭ كۈچىنىۋاتقانلىقىنى سېزىپ تۇراتتى، بىراق، نىجات قولدا نىكاھلىق ئايالى بار، بالىسى بار ئەر ئىدى. ئۈچ - تۆت يىلدىن بېرى ھەر قېتىملىق «8 - مارت ئاياللاز بايرىمى» دا رەنا ھەمراخانىمىنى يوقلاپ كېلەتتى، سوۋغا تەقدىم قىلاتتى. رۇقىيەم ئۇ چاغلاردا رەنانىڭ نىجاتقا بولغان يېقىنچىلىقلىرىنى پەقەت تۇغقانچىلىق يۈزىدىن دەپ ئانچە

ئېتىبارغا ئېلىپ كەتمىدى، لېكىن نىجاتنىڭ زۇلەيخا بىلەن بىر ئىشخانىدا ئىشلەيدىغانلىقى ئۇنىڭ كۈندەشلىكىنى قوزغاپ تۇراتتى، كۈندەشلىك ئىككىسىنىڭ پات - پات ئۇرۇشۇپ قېلىشىغا سەۋەب بولاتتى، «ئارزۇلغان بالا بىتەلەي بولۇپ قالدۇ، دېگەن گەپ راستىكىن ئوغلىم، - دەيتتى ھەمراخانىم، - رەنانىڭ ئەردىن، سېنىڭ خوتۇندىن تەلپىك چىقىمىدى، پېشانەڭگە رەنا پۈتۈلگەن بولسىمۇ ئىلاھىم». نىجات خىيالىدىن باش كۆتۈرۈپ تېخىچە ئۆزىگە جىلمىيىپ قاراپ تۇرغان رەنانى كۆرۈپ خىجىل بولدى.

— مېنىڭچە رەسىمىڭىزنى سىزسام بولىدۇ، - نىجات سۆزلەۋېتىپ ھاياجانلىنىشقا باشلىدى، - ئۆزۈمگە يېقىن دوست ھېسابلانغان بىر ساھىبجامالنى بىرەر ئىشتا بولسىمۇ خۇشال قىلىش مەن ئۈچۈنمۇ زور خۇشاللىق، بىراق... - نىجاتنىڭ ئاۋازى توساتتىن پەسىيىپ كەتتى، - تازا ۋايىغا يەتكۈزۈپ سىزالمىسام ئوبرازىڭىزغا نۇقسان يەتكۈزۈپ قويارىمەنمىكىن...

— سەۋەب كۆرسەتمەڭ، - رەنا رەسىمىڭىزنىڭ تاملىرىغا قاتار ئېسىلغان ھەر خىل مەنزىرە، پورتېرىست ۋە ئىجادىي رەسىملەرگە زور ئىشتىياق بىلەن قاراۋاتاتتى، - سىزنىڭ ياخشى سىزىدىغانلىقىڭىزغا ئىشىنىمەن، خەير، ۋاقتىڭىزنى ئالدىم، كەچۈرۈڭ.

نىجات سەھەر تۇرۇپ سىرتقا چىققاندا پۈتكۈل ئەتراپ قېلىن ئاق لىباس بىلەن چۆمكەلگەندى، يېڭى يىلنى بىزدىن بۇرۇن قار تەبرىكلەۋاپتۇ - دە، دېدى نىجات لەپىك دەپ چۈشۈۋاتقان قار ئۇچقۇنلىرىغا قاراپ، قۇتلۇق كۈن! نىجات ئادىتى بويىچە ھەر كۈنى ئەتىگەندە ئىشىك ئالدىدا ئايلىناتتى، لېكىن... ھازىر گويا ئۇ مامۇقتەك يۇمشاق قارغا دەسسەگۈسى كەلمىگەندەك بىر ئىزدا خېلى ئۇزۇنغىچە تۇردى، كۈچىدىكى تېرەك، سۆڭەكلەرنىڭ شاخلىرى ئاق چېپەككە پۈركەنگەندەك غۇژمەك - غۇژمەك قارلارنى يېپىنىپ ۋالغانىدى. قىشنىڭ ئەڭ گۈزەل مەنزىرىسى، دېدى نىجات سەزگۈلىرىدە پەيدا بولغان نازۇك ھېسسىياتلارنى باسالماي، ئۇ، دەرھال ئۆيىدىن رەڭلىك لېنتا قاچىلانغان فوتو ئاپپاراتنى كۆتۈرۈپ چىقتى، قار كېچىپ يۈرۈپ سۈرەت تارتتى، بىر - بىرىدىن چىرايلىق مەنزىرىلەر ئۇنىڭ ھېسسىياتىنى ئۇلغايىتىپ ئۆزىگە تېخىمۇ كۈچلۈك جەلىپ قىلاتتى، ياخشىراق چىققان بەدىئىي سۈرەتلەرنى تاللاپ ژۇرنالغا ئەۋەتىشنى كۆڭلىگە پۈكتى.

ھېيت - بايرام كۈنلىرى، خاتىرە كۈنلەردە مەدەنىيەت يۇرتىنىڭ خادىملىرى دەم ئالماي ئىشلەيتتى، چۈنكى بۇنداق كۈنلەردە ناھىيە بويىچە ئەڭ كۆڭۈللۈك پائالىيەتلەر مەدەنىيەت يۇرتىدا ئېلىپ بېرىلاتتى. بۈگۈنمۇ مەدەنىيەت، مائارىپ، تەشۋىقات، - ئەدەبىيات - سەنئەت سىستېمىسىدىكى باشلىقلار، كادىرلار، خىزمەتچىلەر، شائىرلار، ئارتىستلار، سىرتتىن تەكلىپ قىلىنغانلار مەدەنىيەت يۇرتىغا جەم بولۇپ يېڭى يىلنى تەبرىكلەشەتتى. پائالىيەتنىڭ كۈنتەرتىپى ئالدىن بېكىتىلگەن، ئاۋۋال مۇشۇ ساھەگە مەسئۇل مۇئاۋىن ھاكىم تەبىرىك نۇتقى سۆزلەيدۇ، ئاندىن مۇناسىۋەتلىك باشلىقلار كونا يىلدا قولغا كەلتۈرۈلگەن نەتىجىلەرنى، يېڭى يىلدا ئىشلىەيدىغان خىزمەتلىرىنى، پىلانلىرىنى قىسقىچە ئوتتۇرىغا قويىدۇ. گازىر، خۇاستىڭ، كەمپۇت، سەي... ھاراقلارغا ئېغىز تېگەلەدۇ، ئاندىن

ئىختىيارىنى بىكىرى بايان قىلغۇچىلار سۆزلەيدۇ، شائىرلار، ھەۋەسكارلار يېڭى يىلغا بېغىش-
 لانغان شېئىر، نەزىملىرىنى دېكلەماتسىيە قىلىدۇ، تىلەش قىزىقچى سورۇن ئەھلىنى كۈل-
 ىدۇرىدۇ، سۇلتانقىز ناخشا ئېيتىپ يۈرەكلەرنى تىتىرىتىدۇ، ئاندىن جاز مۇزىكىسى زالىنى
 زىلىزىلىگە سېلىپ ياغراشقا باشلايدۇ، تانسا قىزىيدۇ. نىجات بۇنىڭدىن خەۋەردار، ئۇ
 قاتناشمايدۇ، چۈنكى رەنامۇ، ئارتىس ئاياللارمۇ، باشقا چوكانلارمۇ ئۆز نۆۋىتىدە ئۇنى
 تانسىغا تارتىدۇ، زۇلەيخاغۇ بۇ سورۇننىڭ كۈتكۈچىسى ۋە قىزغىن قاتناشتۇرغۇچىسى، ئۇمۇ
 نىجاتنى باشقىلاردىن قىزغىنىدۇ، ئۆزى بۇرۇن كېلىپ نىجاتنى تانسىغا تارتىۋالدى. رۇقە
 يەم گەرچە بۇ يەرگە كەلمىسۇمۇ نىجاتنىڭ كىم بىلەن تانسا ئوينىغىنىنى ئاسانلا بىلىۋال-
 ىدۇ. كەچتە، ئۆيدە «پالانىنىڭ بېلىنى تۇتۇپسىز، چىمدىدىڭىزمۇ؟ پۇستانىنىڭ كۆزىگە
 قاراپسىز، ئۇ نېمە دېدى؟ ئىسسىق ئۆتۈشۈپ قالدىمۇ» دەپ غەۋغا كۆتۈرىدۇ.

نىجات ئابدۇكېرىم ئاكنىڭ نارازى بولغىنىغا قارىماستىن فوتو ئاپپاراتىنى، دەپتە،
 قەلەم سېلىنغان كىچىك پوپكىسىنى ئالدى - دە، دەرۋازىدىن چىقتى، دەرۋازىنىڭ ئىككى
 تەرىپىدىكى ئەينەكلىك جازىنىڭ ئەتراپىغا خېلى كۆپ كىشىلەر ئولشۇۋالغانىدى، ئۇلار
 نىجات سىزغان رەسىملەرنى زور قىزىقىش بىلەن كۆرۈۋاتاتتى، نىجات كوچىنىڭ چېتى
 بىلەن ئاپئاق قارلارنى غاچىلىدىتىپ دەسسەپ كېتىۋاتاتتى، يېڭى يىل، قىش مەنزىرىسى،
 ئاپئاق قار... ساپ ھاۋا ئۇنىڭ زوقىنى تارتىپ تۇراتتى، ھېسسىياتى دولقۇنلاندى،
 يۈرىكى شادلىق، ھاياجان ۋە گۈزەللىك ئىستىكى بىلەن تېز - تېز دۇپۇلدەيتتى. بىراق،
 كونا بازارغا كەلگەندە مەسچىت يېنىدىكى دۇكاندا سىرتقا ئوغرى مۇشۇكتەك چەكچىمىپ
 قاراپ ئولتۇرغان سەمى قارىمىنى كۆرۈپ بىردىنلا كەيپى ئۇچتى. ئۇچتى...
 - ھەي، توختىغىنا، - سەمى قارىم ھايالسىزلا نىجاتنىڭ ئالدىدا پەيدا بولدى، -
 توختا دەيمەن، مەيەرگە كەلگىنە!

نىجات توختىدى، لېكىن سەمى قارىمىنىڭ ئالدىغا بارمىدى، سەمى قارىم ئۇنىڭ
 ھۈرمەتسىزلىك قىلىۋاتقانلىقىنى سېزىپ تۇرسىمۇ ئۈندىمەستىن ئۆزى كېلىشكە مەجبۇر
 بولدى:

«ئاڭلىسام، «ئاقباشخان شەھىرى» نىڭ ئەسلى نامى «ئارسلانخان شەھىرى» دەپ
 يۈرۈپسەن، شۇنداقمۇ؟»

«شۇنداق، - نىجات قىلچە ھۇدۇقماستىن جاۋاب بەردى.

«بۇ دېگىنىڭمۇ توغرا، لېكىن «ئارسلانخان خوجا شەھىرى» دېگىن، ماقۇلمۇ؟»

«مېنىڭ دەۋاتقىنىم خوجا ئەمەس.

«نېمىشقا؟»

«مەن تارىخنى ئۆزگەرتەلمەيمەن.

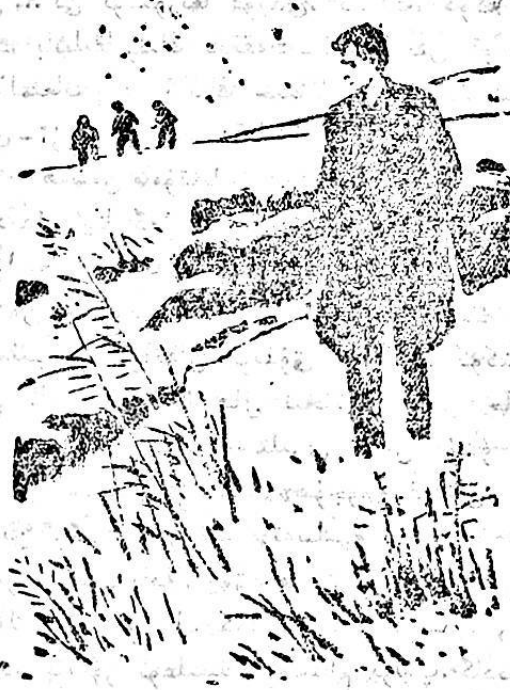
«ھەي جۇغدا باش، بەدبەخت! سەن ھەمىشە...»

نىجات بۇ قىتئىز موللا بىلەن تاكالىشىشنى خالىمىدى، چۈنكى ئۇنىڭغا پاكىت كار
 دىقلىمايتتى، ئۆزىنىڭ دېگىنىنى ھەقىقەت دەپ تۇرۇۋالاتتى. نىجات ئۆيى تەزەپكە بۇرۇلدى،
 بۇ كوچا ئۇدۇل ماڭغاندا «ئاقباشخان شەھىرى» گە تۇتاشتى.

نىجات ئۆز دەلىللىرىگە ئاساسەن «ئارسلانخان شەھىرى» دەپ ئاتاۋاتقان بۇ خارابە كونا بازارنىڭ شەرق تەرىپىگە جايلاشقان بولۇپ، نىجاتنىڭ دەرۋازىسى ئالدىدىن ھېسابلىغاندا 700 مېتىرچە ئېرىدا ئىدى. قەبرىلارنىڭ ئېيتىشىچە، بۇندىن 50 - 60 يىللار بۇرۇن شەھەر ئەتراپىدىكى خەندەكلىرمۇ، سېپىل ۋە ئۇنىڭ ئۈستىدىكى قوختا، قۇببە - مۇ - ناز، تۇرالارمۇ، سېپىل ئىچىدىكى ئوردا - سارايلار، راۋاقلارنىڭ تام، تۈۋرۈكلىرىمۇ ئۆز پېتى ساقلانغانىكەن. كېيىن مۇشۇ بازاردىكى مەشھۇر باي ئابدۇۋاھىتىبەگ خەتدەكلەرنى تۈزلىتىپ، ئېتىن سېلىپ قومۇش كۆچۈرگەن، يىللارنىڭ ئۆتۈشى بىلەن قومۇشلۇققا يىتىلغان سۇ سېپىل ئاستىنى زەيلىتىشكە باشلىغان، نەتىجىدە سېپىل ئاز - ئازدىن گۈمۈرۈلۈپ چۈشكەن. 1954 - يىلى كونا بازاردا ناھىيە تەسىس قىلىنغاندا پارتكوم، ھۆكۈمەت ۋە باشقا ئىدارە - ئورگانلارنىڭ خىزمەت بىنالىرى، ئائىلىلىكلەر بىنالىرى مۇشۇ سېپىل ئىچىگە سېلىنغان. قەدىمىي شەھەرنىڭ قايتا ئاۋاتلىشىنى قارماققا ياخشى ئىشتەك تۇيۇلسمۇ، ئەمما ئىدارە - ئورگان ۋە ھەر خىل مۇئەسسەلەرنىڭ كۆپىيىشىگە ئەگىشىپ شەھەرنىڭ ئاخىرقى ئىزنالىرىمۇ بارا - بارا يوقىلىشقا باشلىغان، ئەتراپ قومۇشلۇق، زەي، سارلىق بىلەن قورتىلىپ تۇرغاچقا، ناھىيە قۇرۇلۇشىنى يەنە كېڭەيتىشكە ئىمكانىيەت بولماي 1964 - يىلى ناھىيە ئورنىنى كونا بازاردىن بىر يېرىم كىلومېتىر يىراق بولغان ھازىرقى جايغا يۆتكەن، شۇنداقسىمۇ يەنە بىرقىسىم ئىدارە -

لەر كۆچمەي تۇرۇۋەلگەن، مەدەنىيەت ئىنقىلابى مەزگىلىدە توپ - توپ دېھقانلار كېلىپ سېپىلنى چىقىپ توپىسىنى ئېتىز - لارغا قۇيغان. كەڭ - كۆلەملىك سېپىل چېت قىش دولقۇنىدا توپا ئارىسىدىن، سېپىل ئارىسىدىن ھەر خىل زەڭلىك ساپال قاچىلار، داچەن - يارماق، مىس - تۆمۈر ئەسۋابلار تېپىلغان، ئاز ئۆتمەي بۇ يەردە تۆت خىل ئۇنسۇرلار نازارەت ئاستىدا ئىشلىگەن. شۇلارنىڭ ئارىسىدا نىجاتنىڭ دادىسى رىشات ئەپەندىمۇ بار ئىدى، ئۇ گۈمۈرۈلۈپ چۈشكەن سېپىل ئاستىدا قېلىپ جان ئۈزگەن ...

قار سۇس لەپىلدەپ ياغماقتا ئىدى. نىجات سېپىلنىڭ ئەڭ ئاخىرقى قالدۇقى ھېسابلانغان كىچىككىنە ئېگىزلىك ئۈستىدە تۇرۇپ قار يېپىنغان چەكسىز دالغا نەزەر سالاتتى، قويۇق ئۆسكەن قومۇشلۇقنىڭ قاردىن تەلپەك كىيگەن پۈپۈكلىرى ئۈستىدە چۈ-

غۇندەك، قاغا، ياۋا غازلار ئۇچۇپ يۈرەتتى، قەيەردىدۇر، قومۇشلىقلار ئارىسىدىكى تەگسىز بۇلاقلاردىن سۇبۇقىسىنىڭ غەلتە ئاۋازى ئاڭلىنىپ قالاتتى. نىجات سېپىل ئىچىگە نەزەر تاشلىۋىدى، كۆزىگە قۇشخانا، توڭلىتىش ئامبىرى، مال دوختۇرخانىسى، مەكتەپ قاتارلىقلار چېلىقتى، كىچىككىنە سەينادا ئون نەچچە ئۆسمۈر قاز كېچىپ توپ قوغلاپ يۈرمەكتە، ئىدارىلەر باشلىقلىرى ياخشى نىيەت بىلەن ئۆز ئىدارىلىرىنىڭ كۈلىمىنى كېڭەيتكەن، خا- رابىلىقلارنى تۈزلەپ ئۆي سالغان، يەر ئاچقان، ئورمان ئەھيا قىلغان. كىملىرىدۇر يەنە شۇ خارابىلىقلارنىڭ چېتىگە ئۆلگەنلەرنى دەپنە قاخانىسى... قەبرىستانلىقىمۇ كېڭەيمەكتە، ئەڭ يامىنى شەھەر خارابىسىنىڭ مەلۇم بۇلۇڭىدىن غەربتىن شەرققە قارىتىپ چوڭ ئۆستەڭ قەبىزىلغان، دائىم ئېقىپ تۇرىدىغان سۇ قىرغاق چېقىپ، ئۆز يۆنىلىشىنى ئۆزگەرتىپ خارا- بىنىڭ نۇرغۇن جايلىرىنى ئېقىتىپ كەتكەن... قىسقىسى، «ئارىسلانخان شەھىرى» نىڭ ھا- زىرقى تەقدىرى تولىمۇ ئېچىنىشلىق ئىدى.

نىجات ھەسەن مامۇتقا سۇنغان دوكلاتىدا يۇقىرىقى ئەھۋاللارنى ناھايىتى قىسقا، ئىخچام بايان قىلىپ، ئاخىرىدا بۇ خارابىدىن ئەينى مەزگىللەردە بىر ئالتۇن قازان تېپ- پىلغانلىقى، ئۇنىڭ ئىچىدە لىق تىللا، ئالتۇنلارنىڭ بارلىقى، ئۇ قازاننىڭ مەدەنىيەت يا- دىكارلىقى بولۇپ قېلىش ئېھتىمالىنىڭ بارلىقى... قاتارلىقلارنىمۇ قەيىت قىلغانىدى. دوكل- لاتتا يەنە مەركەز، گوۋۇيۈەن ۋە ئاپتونوم رايونىنىڭ 1961 - 1972 - يىللاردا مەدەنى- يەت يادىكارلىقلىرىنى ئاسراش، قوغداش توغرىسىدا تۆت قېتىم ئۇقتۇرۇش، ھۆججەت تارقىتىش، بولۇپمۇ 1982 - يىلى 11 - ئايدا ئېلان قىلىنغان مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرىنى قوغداش قانۇنىنىڭ روھىغا ئاساسەن «ئارىسلانخان شەھىرى» نى قوغداپ قېلىش لازىملى- قى... نى ئوتتۇرىغا قويدى. نىجات، دوكلاتىم جەزمەن ھەسەن مامۇتنىڭ ۋە مۇناسىۋەت- لىك باشلىقلارنىڭ دىققەت - ئېتىبارىنى قوزغىدى، دەپ ئويلايتتى، بىراق دوكلاتقا جاۋاب ئالالمىغانسىمۇ ئۇنىڭ خىياللىرى چېكىلىشىپ كېتىۋاتاتتى؛ ئۈمىد - ئىشەنچ يىپى ئۈزۈ- لەي - تۈزۈلەي دەپ قېلىۋاتاتتى.

ھەسەن مامۇتنىڭ دوكلاتىنى قولغا ئالغان چاغدىكى روھىي ھالىتى نىجاتنىڭ كۆز ئالدىدا قايتا گەۋدىلەندى، نىجات قار ئاستىدا سۈرلۈك سۈكۈناتقا چۆكۈپ مۇڭلىنىپ ياتقان خارابىغا قايتا نەزەر سالغىنىدا يۈرىكى بىردىنلا ئېچىشتى، ئازاپلاندى، قىزىپ چوغلاندى، يالقۇن چىقىرىپ كۆيدى، كىچىك - كىچىك ماگمىلار ھاسىل بولۇپ پارتلاشقا باشلىدى، ئېتىلىپ چىقىۋاتقان ئوتلۇق ۋولقانلار كۆكتە لەپىلىدەپ يۈرگەن قار ئۇچقۇنلىرىنى ئېرى- تىپ تاشلايتتى، بۇ ھال نىجاتقا بالىنى چاغللىرىنى ئەسلەتتى.

ئۇ كىچىكىدە دوستلىرى بىلەن مۇشۇ سېپىل ئۈستىدە «سوقۇش» ئوينىغان، ھۇررا توۋلاپ سېپىل ئۈستىگە «ھۇجۇم» قىلغان، قارشى تەرەپتىكىلەر تۇماق، دوپپىلىرىنى بې- شىدىن ئېگىز كۆتۈرۈپ «تەسلىم» بولغان. ھازىر ئۇ سېپىللار، قوختىلار، ئوتتۇرىدىكى ئېگىز - پەس تاملار يوق، ھېچنەمە يوق، ھەمراخانىمىنىڭ «ئوغلۇڭ رىشاتنى قولۇمغا ئالساملا داداڭ رەھىمەتلىك كۆز ئالدىغا كېلىدۇ، رىشات ئەپەندى ھايات بولغان بولسا بۈگۈنكى كۈندە يالغۇز ئوغلنىڭ رەھسىم بولۇپ، كادىر بولۇپ يېتىشكىنىنى، ئاسار - ئەتىقىلەر ھەققىدە.

يازاغان ماقالىلىرىنى ... كۆرسە خۇشلۇقىدىن تېرىسكە پاتماي قالارمىدىكى ... دېگەن سۆزى نىجاتنىڭ قۇلقى تۈۋىدە ھەمىشە جاراڭلاپ تۇرىدۇ. نىجاتنىڭ غۇۋا ئېسىدە، رىشات ئەپەندى ئۇنىڭغا پات - پات رەسىملىك كىتابچىلارنى ئەكىلىپ بېرەتتى. نىجاتنىڭ كۆرۈپ زېرىكمەيدىغان نەرسىسىمۇ، بىردىنبىر ئويۇنچۇقمۇ ئاشۇ كىتابچىلار ئىدى، ئەمما نىجات باشلانغۇچ مەكتەپكە كىرىپلا رەسىم مەشىكىگە كىرىشكەندە كالا - قوي، دەرەخ، گۈل، چاي - دان، دوپپا ... لارنىڭ شەكلىنى ئازراق قاملاشتۇرۇپ سىزىشقا باشلىغاندا رىشات ئەپەندى يوق ئىدى، نىجات تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرگەندە شىنجاڭ سەنئەت مەكتىپىدىن كەلگەنلەر ئۇنىڭ مەكتەپ قىرائەتخانىسى تېمىغا چاپلانغان رەسىملىرىنى كۆرۈپ سىدام سىزما، سۇ بوياق ... لاردىن ھاسىل بولغان لومونوسوۋ، گوركي، ئارخېمىد، پۇشكىن، ناۋاي، سادىر پالۋانلارنىڭ ئاددىي پورتېرىتلىرى ياش ھەۋەسكار نىجاتنىڭ يېڭىدىن شەكىللىنىۋاتقان ئۆزگىچە ئۇسلۇبىنى ۋە بىخ سۈرۈپ يېتىلىۋاتقان تالانتىنى نامايان قىلىپ تۇراتتى. نىجات ئۇلارنىڭ كۆز ئالدىدا يەنە بىر رەسىم سىزىۋىدى، تېز سىزىلغان ئاددىي مەنزىرە تەسۋىرى ھەممەيلەننى ھەيران قالدۇردى. نىجات تاللاندى، ئانكىت تولدۇردى، سالامەتلىك تەكشۈرۈشتىن ئۆتتى، ئەمدى ئۇ چاقىرىق قەغىزى كېلىدۇ دەپ ئۈمىدلىنىپ يۈرەتتى. بىراق، يېتىمىنىڭ ئاغزى ئاشقا تەگسە بېشى ئاشقا تېگىپتۇ، دېگەندەك، ئاز ئۆت مەي ئۇنىڭ قوبۇل قىلىنمىغانلىقى مەلۇم بولدى، يېتىملىك ئازابىنى تارتىپ ئۆسكەن سەبىي يېتىمىنىڭ يۇمران قەلبىگە ئازاب ۋە ئۈمىدسىزلىكنىڭ قارا كۆلەڭگىسى سايە تاشلىدى، يېتىمىنىڭ ئىستىقبالى ئۈچۈن ئىككى ئېغىز لىلا گەپ قىلىپ قويسىدىغان ئادەمنىڭ چىقىمىغانلىقى ئۇنىڭ كۈنىدىن - كۈنگە كۈچىيىۋاتقان ئارزۇلىرىنى بەربات قىلىۋەتتى، نىجات تولۇق ئوتتۇرىنىمۇ پۈتتۈردى، ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىدىن ئۆتتى، لېكىن ... ئۇنىڭ نومۇرى سەل تۆۋەن بولۇپ ئىلى ھاۋارايى مەكتىپىگە تاللاندى. نېمىلا بولمىسۇن ئالىي تېخنىكومدا ئوقۇش پۇرسىتىگە ئىگە بولۇشنىڭ ئۆزىمۇ نىجات ئۈچۈن خۇشاللىق ئىش ئىدى، بىراق، ئۇنىڭ قىزىقىدىغان كەسپى ...

— ياشاندىم، پېنىسىيىگە چىقىمەن، — ھەمراخانم قانات چىقىرىپ ئۇچۇش ئالدىدا تۇرغان ئوغلىنىڭ يۇمران، نازۇك قەلبىگە مېھرى - مۇھەببىتى بىلەن قوشۇپ كۆز ياشلىرىنىمۇ تۆكتى، — مېنى يالغۇز تاشلاپ نەگە بارا تىتىسەڭ؟ ئەرشىئەلاغا چىقامسەن؟ ياق، چىدىمايمەن، سەندىن ئايرىلىپ بىر كۈنمۇ ھايات كەچۈرەلمەيمەن، باشلىقلارغا دەپ سېلىنى ئورنۇمغا ئورۇنلاشتۇرۇمەن. شۇنداق بەلگىلىمە بار ئەمەسمۇ؟ رەسىم سىزىشقا قىزىقىمەن، مەدەنىيەت يۇرتى دەل ساڭا باپ ئورۇن، بىلىمەن، بەختىڭگە، ئىستىقبالىڭغا توسە قۇنلۇق قىلىۋاتىمەن، قانداق قىلاي، سەنلا مېنىڭ يۆلەنچۈكىم، قۇۋانچىم. ئوقۇشقا بارساڭ، سەن كەلگۈچە ئۆلۈپ قالسام ... ئاھ ... ياق، يېنىمدا، كۆز ئالدىمدا تۇر.

نىجاتمۇ ئانىسىنى يالغۇز تاشلاپ كېتەلمىدى. بىر بارا، بىر قارات، دېگەندەك بىر ئانا - بىر بالا ئەمەسمۇ، پەرزەنت ئىشقى، پەرزەنت مېھرى ھەممىنى بېسىپ چۈشتى، ھەمراخانم پېنىسىيىگە چىقتى، ئۆز ئورنىغا نىجاتنى ئورۇنلاشتۇرۇش ئۈچۈن كۆپ يول ماڭدى. ئەسلىدە رىشات ئەپەندىنىڭ نامى ئەسلىگە كەلتۈرۈلگەندىن كېيىن باشقىلارنىڭ

كىگە ئوخشاش ئۇنىڭ ئوغلىمۇ زىيانكەشلىككە ئۇچرىغانلارنىڭ پەرزەنتلىرى قاتارىدا خىزى-
 مەتكە ئورۇنلاشتۇرۇلۇشى كېرەك ئىدى. پېنىسىيىگە چىققان ئىش-چى - خىزمەتچىلەرنىڭ،
 كادىرلارنىڭ پەرزەنتلىرىمۇ ئاتا - ئانىسىنىڭ ئورنىغا ئورۇنلاشتۇرۇلاتتى. نىجاتنىڭ خىزى-
 مەتكە ئورۇنلاشتۇرۇلۇشى ھەر ئىككى بەلگىلىمىنىڭ روھىغا ئۇيغۇن كېلىشى، بىراق، نى-
 جات يېتىم، ھەمراخنىم تۇل خوتۇن بولغاچقا، يوللۇق تەلەپلەرمۇ ۋاقتىدا ھەل بولمىدى.
 ئاخىرىدا، بۇ ئىشقا شۇ چاغدا ئەمدىلەتنى ئۆستۈرۈلگەن پارتكوم مۇئاۋىن شۇجىسى تۇر-
 غۇن، ھازىرقى ھاكىم، سابىق تەشكىلات بۆلۈمىنىڭ بۇجائى ئابدۇرەھمان ... ئارىلاشتى.
 ئاز ئۆتمەي نىجات مەدەنىيەت يۇرتىغا ئورۇنلاشتى، ھەمراخنىم ئەسلىدە كۈتۈپخانا خا-
 دىمى ئىدى. نىجات يۈگۈر - يېتىم ئىشلارغا قويۇلدى، ئۇ بوش ۋاقىتتەلاردىن پايدىلىنىپ
 رەسىم ئىسپىنجاننىڭ يېنىغا كىرىپ ئۇنىڭ سىزغان رەسىملىرىگە قاراپ ئولتۇراتتى، كې-
 يىنچە بوياق - رەڭلەرنىڭ تۈرلىرى بىلەن تونۇشتى. ئىسپىنجان نىجاتنىڭ يوشۇرۇنچە سى-
 زىپ يۈرگەن رەسىملىرىنى كۆرۈپ ئۇنىڭغا ھېسداشلىق قىلدى ۋە ئۆگىتىشكە باشلىدى،
 نىجات پۈتكۈل زېھنى بىلەن رەسىم سىزىشقا كىرىشتى، ئىسپىنجان ئۇنىڭغا رەسىم تاختىسى
 ياسىتىپ بەردى. بويىقلارنى، قەلەملەرنى بەردى. نىجات تۇنجى قېتىم مۇستەقىل ھالدا
 ئۆكتەبىر بايرىمىغا بېغىشلاپ رەسىم سىزىپ ئىدارە ئالدىدىكى ئەينەكلىك جازىغا چاپلىدى،
 بۇ ئىش ئۇنىڭ ھاياتىدا ئىجادىيەت قەدىمىنىڭ باشلىنىشى، شۇنداقلا زور بىر بۇرۇلۇش
 بولۇپ ھېسابلىناتتى، ئىسپىنجان ۋىلايەتكە يۆتكىلىپ كەتكەندىن كېيىن رەسىمخانا، قىل
 قەلەم، پەلەكۈچ، بويىقلار، رەسىم سىزىش ئىشى نىجاتقا قالدى، نىجات شۇنداقلا ئۆز
 ئىستىقبالىنىڭ قاراڭغۇ ئەمەسلىكىنى ھېس قىلدى. يۈگۈر - يېتىمىدىن قۇتۇلۇپ مەخسۇس
 گۈزەل سەنئەت خادىمى بولۇپ قالدى ...

بىر چۈپ ئاياغنىڭ قار ئۈستىدە غىرىسلىغان ئاۋازى نىجاتنىڭ خىياللىرىنى تارقىتىپ
 ۋەتتى، زۇلەيخا ئېگىزلىككە قاراپ چىقىۋاتاتتى ۋە پات - پات تېمىلىپ كېتىشى، قول-
 دىكى پوپكىنى دەم ئۇ قولىغا، دەم بۇ قولىغا ئالاتتى، بېشىدا يېشىل گۈللۈك قارا قېلىن
 ياغلىق، ئۇچىسىدا بۆرە پەلتو بار ئىدى، يېقىن كەلگەندە نىجاتقا قولىنى ئۇزاتتى.
 — ۋىيەي ... يەنە يېقىلىنەن، قولۇمنى تۇتۇڭ، تارتىڭ ھە، — زۇلەيخا سۆزلەۋېتىپ
 تېمىلىپ كەتتى، ئۇ قەستەن شۇنداق قىلغاندەك تۇيۇلاتتى، — قاراپ تۇرغىنىنى ... ! —
 زۇلەيخا ئىككى مېتىرچە يەنىكە دومىلاپ چۈشتى، قارا كۆزەينىكى نەلەرگىندۇر قاڭقىپ كەت-
 تى، — ھا ... ھا ... ھا ... ئەجەبمۇ ...

زۇلەيخا ئېغىناپ ئورنىدىن تۇردى، ئالدىرىماي دەسسەپ تېخىچە ھەيكەلدەك قېتىپ
 جىمجىت تۇرغان نىجاتنىڭ يېنىغا كەلدى.

— قېچىپسىز، يوقلۇقىڭىز چېنىپلا قالدى، زىياپەت مول، تانسا كۆڭۈللۈك بولسىمۇ ...
 ئەمما سىز بولمىغاچقا ... — زۇلەيخا پوپكىنى قويۇپ كىيىملىرىنى قاقچاق سۆزلەيتتى، —
 ئابدۇكېرىمكام، ھەمراخنىمنى تەكلىپ قىلىۋىدۇق، كەلمەي قويدى، نىجاتمۇ قاچتى، بۇ
 نېمىسۇسى، ئاز بولسىمۇ ئاپىرىپ بېرىڭ، دەپ قالدى، — زۇلەيخا پوپكىنى ئاچتى، گازىر،
 خۇاسىڭ، كەمپۇت، سامسا، گۆش ... ھەممىسى ئاز - ئازدىن ئايرىم - ئايرىم بولاق قىلىنغان.

ئىدى، -- ئۆيىڭىزگە ئەكىرىپ بېرەيمىكى دەپ ئىشىك ئالدىڭىزغا باردىم... ھېلىقى ھازا-
زۇلڭىز ئۆيدە بولۇپ قالسا... دەپ ئېھتىيات قىلدىم، قورقۇمۇ، قارىسام بۇ دۆڭدە بىر-
سى قارانچۇقتەك ئۆرە تۇرمامدۇ، چوقۇم نىجاتقۇ، دېدىم، سىز ئىدارىدە بولمىسىڭىزلا چو-
قۇم مۇشۇ خارابىدا دەپ پەرەز قىلاتتىم، ھەي... تانسا راسا قىزىۋاتىدۇ، بارامسىز؟ بىر-
ئىككى مەيدان ئوينىۋاللى، سىزغۇ مېنى... كۆڭلىڭىزدە باشقا... رەنامۇ بۈگۈن بەكلا
بىسەرەمجان...

-- بولدى! -- نىجات زۇلەيخاننىڭ سوغۇقتىن قىزارغان چىرايلىق مەڭزىگە تىكىلدى، --
مېنىڭ قېشىمدا غوتۇنۇمنىڭمۇ، رەنانىڭمۇ گېپىنى قىلماڭ.

-- ئۆزۈمنىڭ گېپىنى قىلسام بولامدۇ؟
نىجات ئۈندىمىدى. پويكىدىكى گېزىت بولاقلىرىدىن بىرىنى ئېچىپ بىر ئوچۇم گازىر
ئالدى-دە، قومۇشلۇق تەرەپكە قاراپ تۇرۇپ چېقىشقا باشلىدى.

-- دەسلەپتىنغۇ، سىز توي قىلىمىغاچقا، قانچە قىلساممۇ مېنى ئالمايدۇ، دەپ ئۈمىد-
سىزلىنىتتىم، شۇنداقتىمۇ يەنىلا سىزنى دەپ ئېرىمدىن ئاجراشتىم. بىراق سىز توي قى-
لمۇالدىڭىز. ئەپسۇس... رۇقىيەم سىزنى بەختلىك قىلالىدى، ھە دېسە كۈنلەپ جېدەل
چىقىرىپ سىزگە ئارام بەرمىدى. قېرىشقاندا ئابدىكېرىمكام مېنى بالىلار كۈتۈپخانىسىدىن
سىزنىڭ ئىشخانىڭىزغا يۆتكەپ قويدى، بۇنىڭغا مەن خۇشال بولدۇم، چۈنكى ھەر كۈنى
سىزنى كۆرۈپ تۇرىمەن، يېنىڭىزدا ئىشلەيمەن، سەۋىيەم تۆۋەن بولغاچقا كەسىپنى
ئىگىلىيەلمىدىم، بىراق، مانا سىزلا بولسىڭىز بولىدى. بىر ئامال قىلىپ سايىڭىزدا جان باقى-
مەن، ھەي... بۇ ھال رۇقىيەمنىڭ تېخىمۇ ئوغىسىنى قاينىتىپ... ئۇ سىزنى مەندىن كۈن-
لىگەنسىرى مەنمۇ سىزگە شۇنچە ئاشىق بولۇپ... نىجات ئاڭلىسام رۇقىيەم خېتىمنى ئالى-
مەن دەپ يۈرۈمىش، راستمۇ؟ مۇبادا ئاجراشسىڭىز... سىز مەن بىلەن...
-- ھەي شاپاقچى... جالاپ! ...

زۇلەيخا چۆچۈپ كەتتى، پەستە رۇقىيەم تۇراتتى، قىزىل سۆڭىكۈپەلتو، ئۇزۇن قونچ-
لىق خۇرۇم ئۆنۈك، جىگەر رەڭ گۈللۈك قىشلىق ياغلىق ئاستىدىن كۆپۈپ چىققان پۇ-
رۇم-پۇرۇم چاچلار ئۇنىڭ ئەسلىدىكى گۈزەل جامالىنى تېخىمۇ گۈزەل كۆرسىتىتتى،
بىراق شۇ تۇرقىدا ئۇنىڭ گۈزەل جامالى گويا جۇدۇنلۇق ئاسمانغا ئوخشاش تۇتۇلغان
بولۇپ ۋۇجۇدىدىكى ئەسەبىي نىترەكتىن پەيدا بولغان ۋەھىملىك، جىددىي كەيپىيات دەھى-
شەتلىك غەزەپكە ئايلانغانىدى. ئۇ يۇقىرىغا چىقىشقا باشلىدى، زۇلەيخا ئەتراپقا قاراپ
بايا ئۆزى چىققان، ئەمدىلىكتە رۇقىيەم چىقىۋاتقان ئاشۇ تىك يولدىن باشقا بەسكە چۈ-
شۈپ كېتىدىغان ھېچقانداق يول يوقلۇقىنى بىلىپ تەمتىرەپ قالدى.

-- نىجات بىلەن ئىشخانىدا قىلىشقان ئىشلىرىڭ ئاز كېلىپ، ئەمدى، بۇ سېپىلى
ئۈستىدىمۇ... ھۇ قېلىن دەپۈز...
رۇقىيە زۇلەيخاغا ئېسىلدى، ھەر ئىككىيلەن بوش كەلمىدى. ئۆتۈكلەرنىڭ قاتتىق
پاشىلىرى ئاستىدا قارلار تىلغاندى، ئاياللارنىڭ مۇشتلىشىشلىرى ئاجايىپ قىزىق بولىدىكەن.
گاچ-گاچ ئېتىشىمايدىكەن، تارىملايدىكەن، چاچلىرىنى يۇلۇشىدىكەن، يېغىرىنى ئاچىدىكەن،

ئاندىن سەل ھارغاندا خورازغا ئوخشاش بازغىشىدىكەن، ھۈرپىيىشىدىكەن، ھېچقايسىسى بىر - بىرىگە يېقىن كېلىشكە پېتىنالمىدىكەن. نىجات قاراپ تۇرۇشنى ئەپ كۆرمىدى. رۇ - قىيەمنى تۇتۇۋالدى، ئۇ نىجاتنىڭ قۇچىقىدا تۇرۇپ تىپىرلايتتى، يۇلقۇناتتى، بوشىنىشقا ھەرىكەت قىلاتتى. زۇلەيخا چۇۋۇلغان چاچلىرىنىمۇ تۈزىمەستىن تېز - تېز مېڭىپ پەسكە چۈشۈپ كەتتى. ئۆزگىرىشچان كۆزەينىكىنى تاقاپ بولۇپ سېپىل ئۈستىدە تېشىچە ئى - جاتنىڭ قۇچىقىدا تىپىرلاۋاتقان رۇقىيەمگە يالتىمىدە قاراپ قويدى - دە، كەتتى. نىجات رۇ - قىيەمنى قويۇۋەتتى.

— ۋەجدانسىز! ...

رۇقىيەم بۇ سۆزنى ھاسىراپ تۇرۇپ دېدى. ئۇ ئېغىر - ئېغىر تىناتتى، كۆزلىرىدە يانغان غەزەپ ئوتى ۋەھىملىك، سوغۇق شولا چاچاتتى، نىجات ئۇنىڭ تىللىغىغا ئانچە رەنجىمۇ كەتمىدى. ئۇ رۇقىيەمگە پوپكىنى كۆرسىتىپ زۇلەيخاننىڭ ئۆزلۈكىدىن ئەمەس، بەلكى ئابدۇكېرىم ئاكىنىڭ ھاۋالىسى بىلەن كەلگەنلىكىنى ئېيتىپ ئۇنى پەسكويغا چۈشۈر - مەكچى بولدى. رۇقىيەمنىڭ غەزىپى بېسىلاي دېمەيتتى.

— كىيىملىرىڭنى ئوڭشا! — نىجات دولسىغا ئېسىۋالغان فوتۇ ئاپپاراتنى قېپىدىن چىقاردى، — چاچلىرىڭنى تۈزە، بۈگۈن يېڭى يىل، شۇنداققۇ، خاتىرە ئۈچۈن ... ھە. كۈلە، كۈلۈپ تۇر.

رۇقىيەم باتناپ جىم تۇرۇۋالغاندى، خېلىدىن كېيىن ئۇ نىجاتنىڭ مۇلايىم نەزەر بىلەن تىكىلىپ تۇرغىنىنى كۆرۈپ پەلتوسىنى سېلىپ قاقتى، چاچلىرىنى تۈزەپ چازىلى - رىنى باشقىدىن قىستى، باش ياغلىقىنى ئەپچىل قىلىپ چىڭدى.

— قارا، ھە يىراققا قارا، بىر نۇقتىغا ...

نىجات ئاپپاراتنى توغرىلاۋېتىپ رۇقىيەمنىڭ ئەسلىگە كەلگەن روھىي ھالىتىدىن، چى - رايلىق قامىتىدىن، گۈزەللىك يېغىپ تۇرغان خۇش خۇي چىرايىدىن مەمنۇن بولدى. رۇقى - يەم ھەقىقەتەن ئىسسىق چىراي، گۈزەل جۇۋان ئىدى، ئەمما بىھۇدە كۈندەشلىك ئازابىدا چېكىۋاتقان ھەسرەت ئۇنىڭ ئوماق چىرايىنى سۆرۈنلەشتۈرۈۋەتكەنىدى. گۈزەللىك - بىر خىل ئۇلۇغۋارلىق، رۇقىيە شۇ تاپتا سۈرەتكە چۈشۈۋاتقاندىكى مەغرۇر، گۈزەل قىياپىتىنى، كۆزلىرىدىكى يىراققا تاشلانغان چوڭقۇر، مەنىلىك نىگاھلار ... بىلەن يەنىلا ئۇلۇغۋار قى - ياپەتتە كۆرۈنەتتى، نىجاتنىڭ ئۆز ئايالىغا سىنچىلاپ قاراشلىرى بۈگۈن تۇنجى قېتىم ئە - ھەس. ئۇ تالاي قېتىم ئايالىنىڭ گۈزەل رۇخسارىغا ئىپتىخارلىق ھېس بىلەن تەلەمۈرۈپ قارىغان، ئاشۇنداق گۈزەل قىزنى نىكاھىغا ئالالغىنىدىن پەخىرلەنگەن، ئۆزىنى بەختلىك ھېس قىلغان. ئەمما رۇقىيەمدىكى بۇ گۈزەللىك، جەلپ قىلغۇچى سېھرىي كۈچ نىجاتقا ھەم خۇشاللىق، ھەم ئازاب كەلتۈردى. رۇقىيەم نىجاتنى ئايال جىنىسلىقلارنىڭ ھەرقاندى - قىدىن كۈنلەيتتى، بولۇپمۇ زۇلەيخانى كۆرسە ... نىجات ئۆزىنى ئاقلاپ ئىزاھات بېرەتتى، پاكلىقىغا، سادىق ئىكەنلىكىگە پاكىت كۆرسىتەتتى، رۇقىيەم يۈرىكىنى مەھكەم قاماللىۋالغان كۈندەشلىك تۈپەيلى ھەرقانداق ئىشەنچلىك پاكىتلارنى قەتئىي قوبۇل قىلمايتتى. نىجات بىلەن سالام - سائەت قىلىشقان، نىجات سۈرەتكە تارتقان، تانسا ئوينىغان قىز - ئاياللار

بىلەن تالاي قېتىم كۆچىدە، يولدا، مەدەنىيەت يۇرتى ئىچىدە جېدەل قىلغاندى، ئۇنىڭ نادانلارچە ھەرىكەتلىرى بارغانسېرى ئەۋج ئالماقتا ئىدى.

— مەن سىزنى چىنىمىدىنمۇ ئەزىز كۆرىمەن، نىجات، — دەيتتى ئۇ ھەر قېتىم بىرەر ئايال بىلەن سوقۇشۇپ بولغاندىن كېيىن ئۆيىدە ئىككىسى يالغۇز قالغاندا ئۆكسۈپ يىغلاپ تۇرۇپ، — ئاشۇ قىزلار، ئاياللار سىزنى ئۆزىگە قارىتىۋېلىپ مېنى داغدا قويدۇ، مەن سىزدىن ئايرىلىپ قالمىدىمكىن، دەپ ئەنسىرەيمەن، شۇڭا ...
رۇقىيەم سۆزلەۋېتىپ نىجاتنىڭ قۇچىقىغا چىقىۋالاتتى، بويىنىغا ئېسىلىپ سۆيەتتى، يېنىك تىنىپ ئۇزۇنغىچە سۈكۈتكە چۆمەتتى.

— سىزگە قارىغان، كۈلگەن، گەپ قىلغان قىزلارنى، ئاياللارنى كۆرسەم شۇ ھامان گېلىنى بوغۇپ ئۆلتۈرۈپ قويغۇم كېلىدۇ. بۇ مېنىڭ سىزگە ھەددىدىن زىيادە ئامراقلىق قىمىدىن بولسا كېرەك، قانداق قىلاي، چىدىمايمەن، بۇندىن كېيىن ھېچكىم بىلەن گەپ لەشمەك، بىرەرسىنى سۈرەتكىمۇ تارتماڭ، ناھىيىدە سۈرەتخانىلار ئازمۇ؟ شۇ يەرگە بېرىپ پۇل تۆلەپ سۈرەتكە چۈشسۇن ئۇ بىرنېمىلەر، سىزدىن ئۆتۈنەي، زۇلەيخا دېگەن شاپاق-چىنى ئىشخانىڭىزدىن چىقىرىۋېتىڭ، ئابدۇكېرىمكەم سىزگە باشقا ئادەم يۆتكەپ بەرسۇن، ئۆزۈم دەيمەن بولمىسا ... ياق، مەن دېسەم باشقىچە چۈشىنىپ قالىدۇ، سۆيۈملۈكۈم ...

بۇنداق چاغلاردا رۇقىيەم ئۆز مۇھەببىتىنىڭ ھەممىدىن كۈچلۈك ۋە غالىب ئىكەنلىكىنى نامايان قىلاتتى، نىجاتمۇ ئۇنىڭ سىرتتا باشقىلار بىلەن قىلىشقان جېدەل-ماجرالارنى كەچۈرۈۋېتەتتى، ئۆزى بىلەن قىلغان جېدەللەرنىمۇ ئۇنتۇپ قالاتتى. كېيىنچە رۇقىيەم نىجات بىلەن تېخىمۇ قاتتىق سوقۇشىدىغان بولدى، ھەتتا ھەمراخانىمىدىنمۇ تەپ تارتمايدىغان بولدى، بۇ ھال نىجاتنىڭ رۇقىيەمدىن سوۋۇشى بىلەن نەتىجىلەندى. بارا-بارا مۇزلاشقا باشلىغان يۈرەك زۇلەيخاننىڭ ئۇزۇندىن بېرى ئىزھار قىلىپ كېلىۋاتقان، رەت قىلىنغانسېرى كۈچىيىۋاتقان مۇھەببىتىدە قايتىدىن ئىلىپ قىزىشقا باشلىدى، نىجات كەچتە قايتماي ئىشخانىسىدا ماقالە يازغان كۈنلىرى دەل شۇنى كۈتۈپ تۇرغاندەك زۇلەيخا پەيدا بولاتتى. بىر كۈنى نىجات ئىشخانىدا ماقالە ئورنىتىۋالغاندا تۈزىتىۋاتقاندا زۇلەيخا ئاسماندىن چۈشكەندەك پەيدا بولدى، ئۇنىڭ تال-تال قايرىلما كىرىمىكلەردە ياش تامچىلىرى ئەگىپ تۇراتتى.

— نىجات، رۇقىيەمنىڭ تىل-ئاھانەتلىرىگە چىداپ تۇرالمايمەن. مەن سىزگە كۆيگەن، بۇ كۆيۈككە سىزدىن داۋا تاپالمىغان بەندىمەن، باشقىلارمۇ مېنى نىجات بىلەن چاتىسقى بار دەپ گۇمانلىنىدۇ، قاراڭ، تاز بولساڭ گەدەنگىچە بول، دېگەن ماقالە بار، ھامىنى گەپ چىققاندىن كېيىن شۇنىڭغا يارىشا ...

— نېمە دېمەكچى سىز، زۇلەيخا مەن ... مەن ئايالىم بار ئەر تۇرسام ...
— نېمە بوپتۇ، مەن سىزنى دەپ ئېرىمدىن ئاچراشتىمغۇ، سىزنى دېسەم يەنە ھەممىدىن ۋاز كېچىشكە رازىمەن، خىيالىمدا ئارزۇيىمدا ئاللىقاچان مەن سىزنىڭ ئايالىڭىز مەن، مانجا ئۇنداق قاتتىقلىق قىلماڭ.

زۇلەيخا يېقىنلاپ كېلىپ نىجاتنىڭ يەلكىسىگە كۆكسىنى قويدى، نىجات ھودۇقۇپ نېمە قىلارنى بىلەلمەي تىترەپ كەتتى. زۇلەيخا ئېگىشى، ئۇنىڭ ئوتتەك لەۋلىرى، تىنىقلىرى نىجاتنى مەست قىلدى، نىجاتنى بارا-بارا جۇش ئۇرۇپ ئۆرگەشلەۋاتقان ھېسسىياتىنى كونترول قىلالماي قالدى، ئوتتۇرا بويىئۇق، ئۆزىگە ياراشقان سېمىزلىكىدىن سەل دىنقىق كۆرۈنىدىغان مەنىق جۇۋان ئوتتەك يېنىپ تۇرغان شەھلا كۆزلىرىدىن ئالەمچە شادلىق ياغدۇرۇپ نىجاتنىڭ قۇچىقىدا ئولتۇردى. نىجات تېخىمۇ قورقۇپ دېرىزىگە، ئىشىكىگە ئاللاڭلاپ قارايتتى، زۇلەيخا ئۇنىڭ كۆڭلىدىكى چۈشەندى بولغاي، لىكىدە ئورنىدىن تۇرۇپ بېرىپ ئىشىكىنى ئىچىدىن ئەتتى، دېرىزە پەردىسىنى چۈشۈردى، يىسىنى تارتىپ چىراغنىمۇ ئۆچۈرۈۋەتتى...

كۈنلەرنىڭ ئۆتۈشى بىلەن ئۇلارنىڭ مۇھەببىتى قويۇقلاشتى. زۇلەيخا كۈندىن-كۈنگە ئېچىلىپ خۇش خۇيلىشىپ كەتتى، شادلىق خۇشاللىقلىرى كەلكۈندەك تېشىققا باشلىدى.

لېكىن ئۇزاققا بارمايلا نىجات ئويلىنىپ قالدى، يەڭگىلىك بىلەن باسقان قەدىمىنىڭ ئاخىرىدا يامان ئاقىۋەت ئېلىپ كېلىدىغانلىقىنى سەزدى. بىر كۈنى چۈشتە نىجات ئىشخانىسىدا يالغۇز ئولتۇراتتى، تۇيۇقسىز ئىشىك ئېچىلىپ زۇلەيخاننىڭ ئېرى كىرىپ كەلدى، ئۇ چالا مەست ئىدى.

— كەلسە، — نىجات كۆڭلىگە ھەرخىل ئويلارنى كەلتۈرۈپ ئوڭايىسىز بىر ھالەتتە ئورنىدىن تۇردى، — كەلسە، ئولتۇرسىلا.

زۇلەيخاننىڭ ئېرى خاپا كۆرۈنەتتى، نىجات ئۇنىڭ ئۆزى بىلەن بىر نېمە دېيىشىدىغانلىقىنى سېزىپ كۆڭلىدە جاۋاب بېرىدىكە تېگىشلىك سۆزلەرنى ئويلاشقا باشلىدى، لېكىن زۇلەيخاننىڭ ئېرى گەپ قىلماستىن تومپىيىپ تۇرغان يانچۇقىدىن بىر بوتۇلكىسا ھاراقىنى ئېلىپ شىمرە ئۈستىگە قويدى.

— باشقىچە ئويلاپ قالمىسىلا، مەن ... مەن سىلگە ... سىلە بىلەن بىردەم ھال-مۇڭ بولاي دەپ ... ئەگەر ۋاقىتلىرى زىچ بولسا... — نىجات سەل يەڭگىلىپ قالدى، — مەنمۇ دىلكەش ئادەم، — ياق، ئۇنداق ئەمەس، — نىجات سەل يەڭگىلىپ قالدى، — مەنمۇ دىلكەش ئادەم،

سالىمداك ئادەمنى تاپسام ... ئېچىلىپلا قالسىمەن، ئادەم ئۆزىنىڭ بىرەر يېقىن كىشىسىگە دەرد-
 ھالىنى ئېيتىۋالسا كۆڭلى كۆتۈرۈلۈپ، كۆكسى بوشاپ قالدۇ.
 نىجات سۆزلەۋېتىپ شىرە تارتىمىدىن كىچىككىنە پىمالىنى ئالدى، نىجاتىمۇ دائىم
 ئىشخانىسىدا ھاراق ساقلايتتى، پىغانى ئۆرلىگەندە، نېرۋىسى قاتتىق چارچىغاندا، ياكى بىرەر
 ئىشتىن خۇشال بولغاندا يېگانە ئولتۇرۇپ بىر-ئىككى پىمالە ئىچىپ قوياتتى، ھەر قېتىم
 پىمالىنى قولغا ئالغاندا ئاۋۋال ئۆمەر ھەييامنىڭ:

مەي ئىچسەڭ ئاقىلۇ دەنا بىلەن ئىچ،
 ۋە ياكى بىر گۈزەل دەنا بىلەن ئىچ ...

دېگەن بىر رۇبائىسىنى ئوقۇپ قوياتتى، ئارقىدىن، مەن بىلەن ئۆلپەتلىشىدىغان
 ئاقىل، دانامۇ يوق، گۈزەل دەنامۇ يوق. مەن بىر يېتىم، نامرات ئادەم، دەپ قوياتتى،
 زۇلەيخاننىڭ ئېرىمۇ دەردمەن ئادەم ئىدى، نىجات بۇنى ئۇنىڭ تۇرقىغا قاراپ ھېس قىل-
 دى. زۇلەيخاننىڭ ئېرى ھاراقنى ئۆزى قۇيىدى ... بوتۇلكا يېرىملاشقاندا نىجات، ئەمدى
 بولدى قىلايلى، - دەپ تۇرۇۋالدى.

- زۇلەيخا بىلەن بىلىك ئىشلىگەچكە سىلىگە دېگۈم كەلدى، زۇلەيخاننىڭ خۇي-مىجە-
 زىنى سىلە بىرقەدەر ئوبدان چۈشىنىلا، ئۇ سىرتىدىن شوخ كۆرۈنگەن بىلەن يۈرىكى پاك،
 ئاق كۆڭۈل، ئەخلاقلىق ئايال، ئىككىمىز كۆيۈپ-پىشىپ توي قىلىشقان. دەسلەپ ياخشى
 ئۆتتۇق، كېيىن - كېيىن ... ئۇ ئۆزىچە ئۆزگىرىۋالدى. كۆڭلىدىكىنى بىلەلمىدىم، ئاخىرى ...
 مېنى قاخشىتىپ يۈرۈپ خېتىنى ئالدى. ھازىر ئويلىسام شۇ چاغدا ئۆزۈمنىڭ بوشاڭلىق
 قىلغانلىقىمغا ئېچىنمەن، ئاچراشايمەن دەپمەن ھېچقانداق قىلالايتتى، بىراق ... ئۇنى قات-
 تىق رەنەپىتىشىنى خالىمىدىم. كېيىن پۇشايمان قىلىپ يەنە ئالدىمغا كېلىدۇ، يارىشىۋالسىمىز
 دەپ ئويلىدىم، سىلىمۇ بىلىلا، بىر بالىمىز بار ئەمەسمۇ. گەرچە ئۇ ھازىرغىچە بىرەرسى
 بىلەن يۈرمىگەن ياكى پۈتۈشمىگەن بولسىمۇ ... مېنى كۆرەر كۆزى يوق، نېمە قىلغان
 بولغىدىم ئۇنىڭغا ... مەيلىلا دەپ باشقا يەردىن لايىق ئىزدەيمۇ باقتىم، قىزلارمۇ چىقتى،
 جۇۋانمۇ چىقتى، لېكىن ھېچقايسىسىنى زۇلەيخاغا ئوخشاتمىدىم. مانا ... ھازىرغىچە ئۆيلەن-
 مىدىم، كۆڭلۈم بار، كۆڭلۈم ... ئۇ ھېلىمۇ، ھەم مېنىڭ نىكاھىمدا تۇرغاندەكلا ... شۇنداق
 ھېس قىلىمەن، لېكىن ئۇ ...
 زۇلەيخاننىڭ ئېرى سەمىمىي سۆزلەيتتى، نىجاتنىڭ ئۇنىڭغا ئىچى ئاغرىنىپ قالىدى.
 زۇلەيخاننىڭ ئېرى كۆز يېشىمۇ قىلىدى، نىجات ئۇنىمىغاندىن كېيىن ئۆزى بىر پىمالە
 قۇيۇپ ئىچتى.

- نىجات، سىلە ئەقىللىق، كۆپ ئىشنى بىلىلا، ئەگەر مالال كەلمىسە زۇلەيخاغا
 بىر-ئىككى ئېغىز نەسەت قىلغان بولسىلا ...
 - بولىدۇ، - دېدى نىجات قورۇنۇش ۋە خىجالەت ئىلكىدە، - ھەر ئىككىمىز ياش،
 تۇرمۇش مەسىلىسىدە بەزى ئىشلارنى مۇشۇنداق ئوچۇق دېيىشكەنمۇ ياخشى، ئەلۋەتتە ئۇ-

نىڭغا نەسىھەت قىلىمەن، بولسا يارىشىپ بالاڭلارنى ئۆزۈڭلار باققىنىڭلار ياخشى. شۇ كۈندىن ئېتىبارەن نىجات زۇلەيخاغا ئۆرە قارىمىدى، ئۇنىڭدىن يىرگەنسىدى. ئۆزىنىڭ رۇقىيەمنىڭ ئالدىدا، زۇلەيخاننىڭ ئېرى ئالدىدا ئېغىر گۇناھ ئۆتكۈزگەنلىكىنى ھېس قىلىپ قاتتىق ئازابلاندى. زۇلەيخا يەنىلا نىجاتقا سايمىدەك ئەگىشىپلا يۈرەتتى. — سىزنى دەپ ھەممىدىن كېچىۋاتىمەن، رۇقىيەمنى قويۇۋېتىڭ، — دەيتتى ئۇ ھەممىشە ئىشخانىدا ئولتۇرغاندا، — مېنى ئېلىڭ، مېنى بەختلىك قىلىڭ.

نىجات ئۇنىڭ يىغلاپ-يالۋۇرۇشلىرىغا پەرۋا قىلمىدى. ھەمدە ئۇنىڭ يېقىنلىشىشىدىن، ئېسىلىپ، قۇچاقلاپ سۆيۈشلىرىدىن ئۆزىنى قاچۇردى. شۇنداقتىمۇ رۇقىيەم بىلەن زۇلەيخاننىڭ جېدەل-ماجرالىرى بارغانسېرى ئۇلغايىدى، سۆز-چۆچەكلەر كۆپەيدى. رۇقىيەم نىجات بىلەن ئۇرۇشقاندا، خېتىمنى بېرىڭ، دەپ تۇرۇۋالاتتى، نىجات دەسلەپ بۇ گەپنىڭ مەنىسىنى چۈشەنمىگەندەك گاڭگىراپ قالدى، كېيىنچە بۇزۇلغاندىن كېيىنكى تۇرمۇشنىڭ قانداق داۋاملىشىدىغانلىقىنى تەسەۋۋۇر قىلالمايتتى. بۇنداق چاغلاردا ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا خۇددى چولپان يۇلتۇزدەك پارلاپ گۈزەل رەنا پەيدا بولاتتى، ئۇنىڭ نېپىز گىرىمىسىز قىزىل لەۋلىرى مىدىرلاپ؛ «رۇقىيەمنى قويۇۋېتىڭ، مېنى ئېلىڭ» دەۋاتقاندا تۇيۇلاتتى. نىجات، رۇقىيەمنى قولىدىن چىقىرىۋېتىشنى خالىمايتتى، لېكىن ئۇنىڭدىن سوۋۇپ كەتكەنىدى. ئابدۇكېرىم ئاكىنىڭ قولىدا ئىشلەۋاتقانلىقى ئۈچۈن يەنە بىر تەرەپتىن نومۇس قىلاتتى، رۇقىيەم ئۇنى جاندىن جاق تويغۇزسىمۇ يەنىلا چىداپ يۈرەتتى، بىراق، ئۇنىڭ كۆڭۈل ئالىشىنى ئىشغال قىلىشقا ئۇرۇنۇۋاتقان رەنا ئۇنىڭ ئۈچۈن يەنە بىر تەھدىت ئىدى. رەنا ئىككى-ئۈچ كۈندە بىر قېتىم كېلەتتى، نىجات بىلەن ئۇزاق-ئۇزاق سۆھبەتلىشەتتى. نىجات سىزغان رەسىملەرنى تاماشا قىلاتتى، رەسىملەردىكى ھەربىر سىزىق، ھەربىر رەڭ توغرىسىدا، مەزمۇن، شەكىل، ئوبرازلارنىڭ ئىچكى-تاشقى خاراكتېرى، ھېسسىياتى... توغرىسىدا پىكىر بېرەتتى. نىجات ئۇنىڭ ئۆزىگە تېگىۋاتقان ياردەملىرىدىن خۇشال بولاتتى، بىر كۈنى رەنا ئىشخانىدا ئولتۇرۇپ تۇيۇقسىز:

— ئۆيلەنمىگەن بولسىڭىز ياخشى بولاتتى، ئىككىمىز توي قىلاتتۇق، — دېدى.
 — توي قىلالمايتتۇق، — دېدى نىجات، — سىز ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىسى، زىيالىي ھەم ھاكىمىنىڭ قىزى، مېنى بىلىسىز، مەن بىر يېتىم، پۇلىمۇ يوق، گۈلىمۇ يوق كەمبەغەل.

— مۇھەببەتنىڭ سالاھىيەت، بايلىق، كەمبەغەللىك، نەسەپ بىلەن نېمە مۇناسىۋىتى بار؟
 — مۇناسىۋىتى بار، ئەلۋەتتە، سىزگە ئەر بولغۇچى خۇددى ئۆزىڭىزگە ئوخشاشلا سالاھىيەتكە، بايلىققا ئىگە بولۇشى لازىم.

— شۇڭا سىز، رۇقىيەمنى قويۇۋېتىڭ، دېگىنىمگە پىسەنت قىلماي يۈرۈيدىكەنسىز-دە، — رەنا تېرىستى، — سىز مېنى چۈشەنمەيدىكەنسىز.
 — ھەر ئىككىمىز بىر-بىرىمىزنى چۈشەنمىگىنىمىز قىسۇرۇك، — نىجات كۈلۈپ تۇرۇپ جاۋاب بەردى، — چۈنكى، مەن ھازىر بىر بالىغا ئاتا بولۇش ئالدىدا تۇرىمەن، مەن ئۈچۈن

ئەمدى ھەرقانداق بىر قىز-ئايالى، يەنە باشقا بىر مۇھەببەتنى ئويلاش پۈتۈنلەي ئەخمىد قانلىق ...

— ئۇنداقتا سىز بەختلىكمۇ؟

— ھەئە.

— ئىشەنمەيمەن، — رەنا ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى، — سىز يوشۇرۇۋاتىسىز، بىلىمەن، كۈندەشلىك جۇداسى سىزنى قاتتىق ئازابلاۋاتىدۇ. چىداۋاتىسىز، ھەممىنى ئىچىڭىزدە بىلىۋاتىسىز، قاراڭ، ئادەمنىڭ جېنى تۆمۈردىن ياسالمىغان، جان كۈندە چېچەكلىمەيدۇ، ئۆزىڭنى قىيىنماڭ، — رەنا بىر پەس چىم تۇرۇۋېلىپ ئاندىن سۆزىنى داۋام قىلدى، — بىر ياخشى پەزىلەتلىك ئايال ئۈچۈن ئۆز ئېرىنى بەھۇدە سەۋەبىسىز كۈنلەش، جېدەل قىلىش، خېتىمنى بەر، دەپ غەۋغا كۆتۈرۈش ... نېمە دېگەن سەت ئىش-ھە؟ ئۇ سىزگە ئامراق ئىكەن، مۇھەببىتى باركەن، ئەلبەتتە سىزگە شەك-شۈبھىسىز ئىشىنىشى، ئىززەت-ئابرويىمىڭىزنى قوغدىشى لازىم. لېكىن رۇقىيەم بۇنىڭ ئەكسىچە ... — رەنا نىجاتنىڭ ئىستىھزالىق كۆزلىرىگە قارىلىپ تۇرۇپ دېدى، — ئەگەر، رۇقىيەم يەنە شۇنداق يوقىلاڭ بانايى سەۋەبىلەر بىلەن خېتىمنى بەر، دەپ قالسا دەررۇ بېرىۋېتىڭ، ئاجرىشاڭ.

— نەلەرگە دوقۇرۇپ قاچان پۇل تېپىپ ...

— سىز يىگىتتۇ؟ — رەنا يەنە ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى، — پۇل دېگەن قولنىڭ كىرى، بىرنەچچە پارچە رەسىمىڭىز ئېلان قىلىنسا، يەنە بىرەر-ئىككىسى مۇكاپاتلانسا، ماقالىڭىز-غىمۇ قەلەم ھەققى بېرىۋاتسا ... توۋا، پۇل دېگەن سۇدەك كېلىدۇ سىزگە، يەنە پۇل تېپىپ دەيسىز؟! — رەنا يېقىن سۈرۈلۈپ نىجاتنىڭ كۆزىگە تىك قارىدى، — كۆڭۈل تارتقان بىرسىنىڭ ئالدىغا دوقۇرۇپمۇ يۈرمەيسىز، مەن سىزنىڭ ئالتە يىللىق ساۋاقدىشىڭىز، ھازىر بولسا تۇغىنىڭىز، دوستىڭىز، مېنىڭ سىزگە بولغان مۇھەببىتىمنى ئېتىراپ قىلىشىڭىز، ھەم-مېنىنى بىرلەشتۈرگەندە ئاجايىپ يىمىرىلمەس كۈچ بىزنى بىر-بىرىمىزگە چىڭ باغلاپ تۇرىدۇ، شۇڭا مېنى تاشلاپ باشقا بىرسىنىڭ ئالدىغا بېرىشى تەسەۋۋۇبىڭىزدىن چىقىرىۋېتىڭ.

رۇقىيەمنى قويۇۋېتىشكە نىجاتنىڭ كۆڭلى ئۇنىمايتتى، نىجات، رۇقىيەم تۇغسا، بالىلىق بولغاندىن كېيىن ئوڭشىلىپ قالىدۇ، دەپ ئويلايتتى، بالا تۇغۇلدى، ھەمراخاننىڭ تەلپى بويىچە بالغا رىشات ئەپەندىنىڭ ئىسمى قويۇلدى، رۇقىيەم تۇغۇتتىن كېيىن تېپ-غىمۇ تېرىككەك، جېدەلخور بولۇپ كەتتى، ھەمراخاننىمۇ كېلىنىدىن جاق تويدى، نەچچە قېتىم: «قويۇۋەت بۇ ھازارۇلنى!» دېدى. نىجات ھامان ئىچىنى تىڭشاپ جىم يۈرۈۋەردى، رەھىمىسىز يىللار ۋە تەبىئەت ھادىسىلىرى ھەمدە ئادەملەر «ئارسلانخان شەھىرى» خارابىسىغا ئۈزلۈكسىز ھۇجۇم قىلىپ بۇ قەدىمىي شەھەرنىڭ ئىزنالىرىنى تارىخ سەھىپىسىدىن ئۆچۈرۈۋېتىشكە مۇۋەپپەقىيەت بولۇۋاتقان بولسىمۇ، لېكىن ... رەئادىكى كەسكىن، كۈچلۈك، قۇد-رەتلىك مۇھەببەت نىجاتنىڭ بەخت-ساتادەت يولىنى توسۇپ تۇرغان مەنىۋى سېپىلىنى ئۆرۈۋېتىپ، ئۇنىڭ كۆڭۈل-قەسرىنى ئىشغال قىلالىمىدى، نىجاتنىڭ كۆڭۈلىنى تۇرمۇشى يېڭى-يېڭى جېدەل-غەۋغالارنى ئۆزىگە ھەمراھ قىلىپ سەپىرىنى داۋام قىلىۋەردى، رەنا

دائىم يىغلايتتى، ياش تۆكەتتى، نىجات ئۇنىڭ ھالىغا ئېچىناتتى، ھېسداشلىق قىلاتتى. لېكىن ئۇنى بەختلىك قىلىش قولىدىن كەلمەيتتى، رەنا ئاخىرى ئۈمىدىسىزلىككە، دادىسىنىڭ خاھىشىغا بويسۇنۇپ ئەركە تەگدى...

رۇقىيەم ئاشۇ ئېگىزلىكتە، قار مەنزىرىسى ئىچىدە ھەر خىل قىياپەت، ھەر خىل كۆل-رۈنۈشتە تۇرۇپ سۈرەتكە چۈشتى، شۇ جەرياندا ئۇ خېلىلا ئېچىلىپ قالغانىدى.

— لېنتا تۈگەپتۇ، — نىجات ئاپپاراتنى قېپىغا سالدى.

— سىز بەكمۇ ياخشى، نىجات... — نىجات رۇقىيەمنىڭ يېقىن كېلىپ قوللىرىنى ئۇزىتىۋاتقانلىقىنى كۆزىتىپ تۇردى، رۇقىيەم قوللىرىنى نىجاتنىڭ دولىسىغا قويۇۋالدى، — راستىنلا سىز بەك ياخشى، خەق بىلەن ئۇرۇشتۇم، جېدەل چىقاردىم، قانچىسىغا يولدا تۈكۈرۈپ ئۆتتۈم، تىللاپ پوسكايتتىم، نېمە قىلسام سىزگە چىدىماي قىلىدىم، — رۇقىيەم نىجاتقا چاپلىشىپ تۇرۇپ سۆيۈشكە باشلىدى، — سىزنى قاننى مەڭگۈ سۇنمايدىغان، كۆكتە پەرۋاز قىلىشقا ئىنتىلىپلا تۇرىدىغان قۇشقا ئوخشىتىمەن، قولىمدىن ئۇچۇپ چىقىپ كېتەن. دىكىن دەپ قورقىمەن، شۇ تۈپەيلى، سىزنى باشقىلاردىن كۈنلەيمەن، بۇ كۈندە شىلىك قېنىمغا ئارىلىشىپ ۋۇجۇدۇمغا سىڭىپ كەتكەن، ئۆلۈم ئاندىن كۈنلەيمەيدىغان بولارمەن. ياق، روھىمدىمۇ كۈندە شىلىك ئوتى بار، ئۇ ئالەمدىمۇ روھىم سىزنى باشقىلاردىن كۈنلەيدۇ، — رۇقىيەمنىڭ كۆزلىرىدە ياش لىقىرلاپ قالدى، ئايال كىشىنىڭ ئېرىنى قىزغىن مۇھەببەت بىلەن سۆيۈۋېتىپ تۇيۇقسىز ئۆلۈمنى ئويلىشى، ئۆلۈم توغرىسىدا سۆز قىلىشى ئاجايىپ دەھشەتلىك تۇيغۇ تەسىرىدىن بولۇشى مۇمكىن، بۇنى شۇ ئايالنىڭ ئۆزىمۇ تولۇق چۈشەنمىسە كېرەك، — مەنلا سۆيۈۋېرەمدىمەن، سىزمۇ سۆيۈڭا، ھە، سۆيۈڭ.

نىجات رۇقىيەمنىڭ كۆزىگە قاراپ جىمجىت تۇراتتى، رۇقىيەم شۇ تاپتا ئۇنىڭ كۆزىگە ناھايىتى چىرايلىق، ئوماق كۆرۈنەتتى. ياش بىلەن نەملەنگەن كىرىپىكلەر تېخىمۇ جەزىبىلىك، گۈزەل بولۇپ كەتكەنىدى، قىياقتەك ئىنچىكە، ئەگمە قاشلاردا، قاش بىلەن كىرىپىك ئوتتۇرىسىدىكى ئىنچىكە سىزىقلاردا ھەقىقىي ساھىبجاماللاردا بولىدىغان بىرخىل تەبىئىي مەھلىيا قىلىش سېھرىي كۈچى يوشۇرۇنغانىدى، ئاشۇ كۈچلەرنىڭ بىرىكىمىسىدىن ھاسىل بولغان قۇدرەت ھەممىنى ئۆزىگە بويسۇندۇراتتى، ئەسىر قىلاتتى، نىجاتنىڭ دول قۇنلاپ تۇرغان ھېسسىياتىدا خىلمۇ خىل ئۆزگىرىشلەر بولۇۋاتاتتى، زۇلەيخا، رەنا... ئۇنىڭ كۆڭۈل ئالىمىدىن غايىپ بولغانىدى، ھەممىنى ۋە ھەممىنى رۇقىيەمنىڭ مۇھەببىتى ئىگىلىگەنىدى. بۇ مۇھەببەت يەر شارىنىڭ تارتىش كۈچىگە ئوخشايتتى، مەڭگۈ ئاشۇ ھالەتتە تارتىپ تۇراتتى، ئۆزئارا تارتىش نەتىجىسىدە ئوتتۇرىدىكى ماگنىت مەيىدانى ئۆزلۈكسىز تارتىشىپ باراتتى ۋە ئاخىرىدا بىر-بىرىگە چېپىلاشقان ئىككى جىسىم — ئىككى گەۋدىلا مەۋجۇت بولۇپ قالاتتى.

— سىزنى سۆيۈشۈم — يېڭى يىلىڭىزغا بەرگەن سوۋغام، سىزچۇ؟ سىز مانا سۆيگۈدىن سوۋغا تۇتمايسىز؟

— سىزنىڭ سوۋغىڭىز زەھەر ئىدى.

— ئاخىرى ئاشۇ زۇلەيخا دېگەننى يا مېيىپ قىلىۋېتىمەن، يا ئۆلتۈرۈۋېتىمەن. بول

دى، قاراپ تۇرىسىزغۇ، سۆيۈڭا، مېنىڭ سوۋغام زەھەر بولسا سىزنىڭ سوۋغىڭىز ئۇ زەھەرنى شىكەرگە ئايلاندۇرىدۇ.

نىجات رۇقىيەمنى باغرىغا باستى. جىمجىت، سۈكۈتكە چۆمگەن «ئارسلانخان شە-ھىرى» مۇھەببىتى كۈچلۈك، كۈندەشلىكى كۈچلۈك ساھىبجامالنىڭ لەۋلىرىدە يەيندا بولغان ئوتلۇق ئىزتراپنى، كۆزلىرىدىكى سەمىمىي، پاك ھېسسىياتنى، تەلمۈرۈپ تىكىلىش لەرنى، جاننى ياپرىتىدىغان شۇخ نىگاھلارنى، قانماي سۆيۈشلەردىن چىققان يېقىملىق تىۋىشلەرنى خېلى ئۇزۇنغىچە تاماشا قىلدى.

نىجات ھۆكۈمەت بىناسى ئالدىغا كەلگەندە رەنا چەتتە قاتار توختىتىلغان ۋېلىسىپىت-لەر ئارىسىدىن ئۆزىنىڭ ۋېلىسىپىتىنى چىقىرىپ كەينىگە يېنىۋاتاتتى، يېڭى يىل كۈنى ياغقان قار ئالدىقاچان ئېرىپ كەتكەن، ھاۋا ئىلىلغان، رەنا پەلتوسىز ئىدى، ئۇ ھېلىمۇ قېقىد-زىل يۇڭ پوپايىكا بىلەن يۇڭ يوپكىسىنى كىيىۋالغانىدى، دامىسكى ۋېلىسىپىتىنىڭ قىزىل سىرى بىرلىشىپ ئۇنى بىر پارچە چوغقىلا ئوخشىتىپ قويغانىدى، ئۇ ئۆزىمۇ زۈلەيخاننىڭ ئالدىدا كوز-كوز قىلغان ئاشۇ كىيىمى بىلەن يۈرۈشكە ئامراق بولسا كېرەك.

— كېپىقايىسىزغۇ؟ — رەنا توختىدى، خۇش خۇي كۈلۈمسىرەپ سول قولىنى كۆتۈردى، مېنىڭدەك چوڭلۇقتىكى ئالتۇن باغلىق سائىتى كەچكى قۇياشنىڭ سۇس نۇرىدا ۋال-ۋۇل يالىتىراپ نىجاتنىڭ كۆزلىرىنى چاقنىتتۇرەتتى، — بەشتىن 25 مەنۇت ئۆتۈپتۇ، ئىشتىن چۈ-شىدىغان ۋاقىتتا... — رەنانىڭ سۈزۈك مەڭزىلىرىدە بىلىنەر-بىلىنمەس قىزىللىق پەيدا بولدى، — بەلكىم، مېنى ئىزدەپ كەلگەنسىز.

— ھەئە، شۇنداق... — نىجات نېمە دەپ جاۋاب بېرىشىنى بىلەلمەي دۇدۇقلىدى ھېرئازدىن كېيىن، — مۇئاۋىن ھاكىمنى ئىزدەپ كەلگەندىم، سىزنى... مەن... — دېدى. — بوپتۇ، — رەنانىڭ مەڭزىدىكى قىزىللىق شۇنچە يوقالدى، بۇلاقتەك تىنىق كۆزلىرى نىجاتقا تەئەببۇپ ئىلكىدە تىكىلدى، — دادام ئىشخانىسىدا، بىرسىنىڭكىگە بارىدىغان چېغى، تېزىرەك كىرىپ گېپىڭىزنى دەۋىلىپ، چىقىڭ.

نىجات ئالدىراپ پەلەمپەيگە پۇت ئېلىشىغا رەنا ئۇنى چاقىرىپ توختاتتى. — بۈگۈن كەچ ئىشخانىڭىزغا كېلىمەن، ئۆيىڭىزگە ياكى تانىشىغا قاچماڭ، جۈمۈ. — ما... ماقۇل.

رەنا ۋېلىلىققىدە بىرنى كۈلۈپ ۋېلىسىپىتكە مەنئىدى-دە، كەتتى، ئۇنىڭ شۇ تاپتىكى قىياپىتى باھار شامىلى ئۇچۇرۇپ ئەكىتىۋاتقان بىر تال قىزىل ئەتىرگۈلگە ئوخشايتتى، نىجات ئىشخانا ئالدىغا كېلىشىگە بىر پىكاپ كېلىپ بىنا ئالدىدا توختىدى، راست دېگەندەك ھەسەن مامۇت بىر يەرگە بارسا كېرەك.

— كەل تۇغقىنىم، — ھەسەن مامۇت ئالدىغا قويۇۋالغان بىر دەستە ماتېرىيالنى ئاخ-تۇرۇۋاتاتتى، بېشىنى كۆتۈرۈپ نىجاتقا ياللىتىدە قاراپ قويدى، — كەل ئولتۇر، ئولتۇرە. — سىلنى ئىزدەپ... — نىجات ئۆرە تۇرۇۋەردى.

— ھە، ھە، — ھەسەن مامۇت ھېلىمۇ ئۆز ئىشى بىلەن مەشغۇل ئىدى، ئۇ ماتېرىيال ئارىسىدىن شېپىگرافتا بېسىلغان نېپىزغىنا بىر ھۈججەتنى سۇغۇرۇۋېلىپ سىنىچىلاپ كۆ-

رۈشكە باشلىدى، — قۇلىقىم سەندە، گەپ بارمىتى، شۇنچە زۆرۈرۈمۇ، تېمىزەك دە...

— ھېلىقى دوكلاتنى بەرگىلىمۇ ئۇزاق بولدى، كۆردىلىمىكى ...

— نېمە؟ — ھەسەن مامۇت ئېرەكشىمىگەن ھالدا نىجاتقا يەنە بىر قېتىم ياللىتىدە قاراپ قويدى، ئۇنىڭ پال كۆزلىرىدە ھېچنېمىدىن خەۋىرى يوق ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدىغان پەرۋاسزلىق ئىپادىلىرى بار ئىدى، — قايسى دوكلاتنى؟

— «ئارسلانخان شەھىرى» توغرىسىدىكى ...

— توختا، توختا، — ھەسەن مامۇت قولىدىكى ھۈججەتنى ئالدىدىكى ماتېرىيالغا قوشۇپ نېرى سۈرۈۋەتتى، شىرەسىنىڭ تارتىملىرىنى بىر-بىرلەپ ئاقتۇرۇشقا كىرىشتى، — توغرا، سەن شۇنداق بىر نېمىنى بەرگەندەك قىلىۋىدىڭ، ئېسىمدە بار، ھېلىقى شەھەرنى نېمە دېدىڭ، ھەسەن بۇغراخان ... دېدىڭمۇ؟

— «ئارسلانخان شەھىرى»، تولۇق ئىسمى ...

— توغرا، توغرا، دوكلاتىڭدا شۇ گەپ بار ئىدى، ئۇ كىشى شەھەر سوراپتىكەنمۇ؟ توغرا، شۇنداق قىلغان، پادىشاھ-دە، پادىشاھ، مېنىمۇ كىچىكىمدە ئاسلان، ئاسلان، دەپ ئەرگىلىتەتتى، بۇرۇنقى گەپقۇ بۇ، لېكىن، ھەي تۇغقىنىم، مەسىلەن، بىز ئۆلسەكمۇ شەھەر، مازارلىرىمىزنى قوغدامسىلەر؟ تارىخىمىزنى يازامسىلەر؟ ھا ... ھا ... ھا ... بىزمۇ شەھەر سورىدۇق.

نىجات ئادەتتە ئاسان تېرىكەتتى، مېجەزى ئىتتىك ئىدى. ئۇنىڭدىكى چۇسلۇق ھەر-قاچان بىرەر قارالمىققا ئېلىپ باراتتى، لېكىن نېمىشقىدۇر ھازىر ناھايىتى تەمكىن ھالەتتە تۇراتتى، بۇ خىل ئېغىر بېسىقلىق ئۇنىڭ تۇرمۇشىدا كەمدىن-كەم كۆرۈلەتتى. ئۇ دېۋانغا ئولتۇرغاندىن كېيىن چاي تۇرۇپكا ئۈستىدە ياشىرىپ تۇرغان كۆپكۆك سۇلىپ ياۋ گۈلگە قاراپ جىم تۇردى.

— ھېچپەردە يوق، — ھەسەن مامۇتنىڭ قارامتۇل چىرايىدا بىر خىل بىزارلىق ئىپادىسى ئەكس ئەتتى، — نەدە قالدىكىن ئۇ بىر نېمەك ...

— تۈزۈكرەك ئاقتۇرۇپ ...

— قارا تۇغقىنىم، ۋاقىتمۇ توشتى، دەم ئېلىشىم كېرەك - قۇ ئەمدى، مەنمۇ ئادەم، ئادەم، دەم ئالىمەن، تاماق يەيمەن، ئۇخلايمەن، يەنە ئىشلەيمەن، سەندە ۋاقىت كۆزقارىشى دېگەن نەرسە بارمۇ - يوق، ئۆزۈڭمۇ زىيالىيغۇ؟!

— ھەسەن مامۇت كېلىپ نىجاتنىڭ دولىسىغا قولىنى قويدى، ئىككى قېتىم بوش ئۇرۇپ قويدى، نىجات ھامان تەمكىن قىياپەتتە ئولتۇراتتى.

— دوكلاتىڭنى باشقىدىن يازغىن بولامدۇ، ئاندىن بىر نېمە دەيلى، سەن بىسەن بىزگە بۇنچىلىك ئىش نېمىتى؟

— ئەتە كېلىمەن، — نىجاتنىڭ تەمكىنلىكى يوقالدى، قوشۇمىلىرى تۇرۇلۇپ كۆزلىرىدە نارازىلىقنىڭ قايىل قىلىپ بولمايدىغان ئاچچىق ئۇچقۇنلىرى پەيدا بولدى، — دوكلات مۇ-زاكىرە قىلىنىپ بىر قاراغا كېلىنمىسە، يۇقىرىغا ئەرەز يازمەن، گېزىتكە يازمەن، سېلە مېنى ئەخەق قىلىۋاتىدىلا.

— يوقسۇ تۇغقىنىم، — ھەسەن مامۇت چىرايىنى قىلچە ئۆزگەرتىمەستىن نىجاتنىڭ دولىسىنى چىڭ قاماللاپ ئۆزىگە قاراتتى، — ئۆپكەڭنى بېسىۋال، كۆردۈڭ، ئىشخانىنىڭ ھەممە يېرى دۆۋە - دۆۋە، ماتېرىيال - ھۆججەت بىلەن توشۇپ كەتتى، دوكلاتنىڭ بىر يەر - دە باردۇ، لېكىن تايماق تەس. قايتا ياز، دېگەندىكىن، يازساڭ بولىدىمۇ، مەن ھاكىم - غۇ، گېيىمىنى ئاڭلىشىڭ كېرەك، ۋەدە قىلاي، بۇ دۆرەم يازغىنىڭنى چوقۇم...
 مۇئاۋىن ھاكىمنىڭ سۆزلىرىدە بوپوزىمۇ، يېلىنىشىمۇ بار ئىدى. بىراق بۇ سۆزلەر نىجاتقا قىلچىلىك تەسىر قىلىدى. ئۇ قاتتىق رەنجىگەندى، يەنە گەپ قىلىشنىڭ بىھۇ - دە ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىپ ئۈمىدىسىز ۋە غەزەپلىك كەيپىيات ئىچىدە ئىشخانىدىن چىقىپ تى، ئۇنىڭ كەينىدىن چىققان ھەسەن مامۇت پەلەمپەي تۈۋىدە تۇرغان پىكاپقا قاراپ ماڭدى.

— يۈر تۇغقىنىم، — مۇئاۋىن ھاكىم ئىككى ئوتتۇرىدا ھېچگەپ بولمىغاندەك تەبىئىي بىر نەزەردە نىجاتقا قارىدى، — كونا بازارغا بارىمەن، ئالغاچ كېتەي.
 — رەھىمەت.

يانۋارنىڭ ئونىنچى كۈنى ئىدى، ھاۋا ئىللىق، شامالسىز بولۇپ باش باھارنىڭ نۇرلۇق قۇياشى پۈتكۈل كائىناتقا يېڭى ھايات بەخش ئەتمەكتە. كوچىدا ئادەم شالاڭ ئىدى، نىجات ئالدىرىماي قەدەم تاشلايتتى، ھېچنېمىگە قارىمايتتى، گۈنسز كۆزلىرىدە خاپىلىق، خورلۇق ھېسى ئۇچقۇنلايتتى. كەچكى قۇياش تەپتى ئۇنىڭ سوغۇق ئېقىمىدىن شۈركىنىپ تىترەۋاتقان قەلبىنى ئىللىتالمايتتى. ئىككى قاسناقتىكى دۇكان، بوتكا، ئاشخانا، رەسىمىخانلاردا ئاۋاز ساندۇقى بېكىتىلگەن قوش كانايلىق ئۇنئالغۇلار بەس - بەستە ساي - زايىتى، قالايمىقان، ئەبجەش ناخشىلار قۇلاق - مېڭىنى يەيتتى. نىجاتقا ھەممە نەرسە ئاشۇ ئۇنئالغۇلاردىن ۋازىلداپ چىقىۋاتقان ناخشىلارغا ئوخشاش ئارىلىشىپ - قالايمىقانلىق شىپ كېتىۋاتقاندىكى تۇيۇلاتتى، ئۇ ئۆيگە قايتىشىنىمۇ خالىماستىن گاراڭ ھالەتتە بىز - ھا - زا ماڭغاندىن كېيىن بىر ئاشخانىغا كىردى، چاي ئىچىۋېتىپمۇ، تاماق يەۋېتىپمۇ ھەسەن مامۇتنىڭ بايىقى گەپ - سۆزلىرىنى، ھەرىكىتىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ خىيالغا پاتاتتى.

ئۆتكەن يىل نوپا بىردا بەرگەن دوكلات، دېكابىرمۇ ئۆتۈپ كەتتى، مانا يېڭى يىل نىڭ تۇنجى ئېيى - يانۋارمۇ ئۆتۈپ كېتىۋاتىدۇ، ئايلار شۇ تەرىقىدە بىرىنىڭ كەينىدىن بىرى ئۆتۈپ كېتىۋەرسە بولامدۇ؟ شائىر لۇتپۇللا ئېيتقاندىكى «ۋاقىت ئالدىراڭغۇ ساقلاپ تۇرمايدۇ»، ئۆز رىتىسى، ئۆز قانۇنىيىتى بويىچە يولنى داۋام قىلىدۇ. لېكىن مۇئاۋىن ھا - كىم ھەسەن مامۇت بولسا نىجاتنى «سەندە ۋاقىت كۆز قارشى دېگەن نەرسە بارمۇ - يوق» دەپ ئەيىبلىدى. نىجات ۋاقىتىنى قەدىرلەيتتى، ۋاقىت بىلەن بەسلىشەتتى، ۋاقىتنىڭ ئال - دىغا ئۆتۈپ كېتىشى ئۈچۈن ئالدىرايتتى. ئۇنىڭ ئۆز كەسپىگە، خىزمىتىگە بولغان مۇ - ھەببەت - ئىشتىياقىنى، قىزغىنلىقىنى، بۇ يولدا چېكىۋاتقان جاپا - مۇشەققەتلىرىنى كىم بى - لىپ يېتەلەيدۇ. ئېغىر جاپالىق مەنىۋى ئەمگەك نىجاتنى ۋاقىت بىلەن دائىم ئېلىشىپ تۇرۇشقا مەجبۇر قىلاتتى. ئۆز نەزەرىدە ئۇ ۋاقىتنى يېڭەتتى، ئەمما ھەسەن مامۇت ئۇ - نىڭ ئەمگىكىنى، ئارزۇسىنى، ئىرادىسىنى مەنىستەپۋاتاتتى، ئۇنىڭ ۋاقىتىنى يېڭىلىپ

قېلىشىغا سەۋەبچى بولۇۋاتاتتى، ئۇنىڭ ۋاقتىنى ئوغرىلاۋاتاتتى. ۋاقت ئوغرىسىنىڭ قىل-
 مىشىمۇ جىنايەت ھېسابلىنامدىغاندۇ، ھەسەن مامۇتنىڭ ئۆزىدە ۋاقت كۆز قارشى بار-
 ھېكەنە؟ نىجات ئۈمىد قىلغىنىدەك ئۇ يازغان دوكلات رەھبەرلىكىنىڭ دىققىتىنى قوزغى-
 شى كېرەك ئىدى، ئەمما ۋاقت جىم - جىم ئۆتۈپ كەتتى، دوكلاتقا جاۋاب بولمىدى،
 ئاخىرى ئۇ دوكلاتنى سۈرۈشتۈرۈشتىن ۋاز كەچكىنىدى. بۈگۈن ئۇ ئابدۇكېرىم ئاكىنىڭ
 ھەيدىشى، ئالدىرىشى تۈپەيلى يەنە ئائىلاج ھۆكۈمەت بىناسىغا كىرگەنىدى. بىراق ئۇ-
 نىڭ دوكلاتى، شېرىن خىياللىرى، ئۈمىدى دەستە - دەستە ماتېرىياللارنىڭ ئارىسىدا يو-
 قالغان بولۇپ چىقتى، ئىز - دېرەكسىز بولۇپ چىقتى. ھەسەن مامۇتنىڭ نىجات قىلىۋات-
 قان ئىشلارغا مۇنداق سوغۇق مۇئامىلىدە بولۇشىدا نېمە سەۋەب بارلىقى ھېچكىمگە
 ئايان ئەمەس، ھەسەن مامۇت ئادەتتە ئۆزىنىڭ ھوقۇق دائىرىسىدىكى خىزمەتلەردە ئىشتا-
 پىن تەشەببۇسكار ئىدى، مەسىلىلەرنى كەسكىن، دادىل بىر تەرەپ قىلاتتى، ئىشنى كەي-
 نىگە سۆرىمەيتتى، ئىشتا بىرەر يوپۇقنىڭ قېپىقىلىشىغا ھەرگىز يول قويمايتتى. ئۇ باش
 قۇرۇۋاتقان ساھەنىڭ مەسئۇللىرى بىرەر قىيىن ئىشقا دۇچ كەلگەن ھامان ئۇنى ئۆزىدەپ
 كېلىشەتتى، ھەسەن مامۇت ئۇلارغا دەرھال يوليورۇق بېرەتتى. چارە - تەدبىر كۆرسە-
 شەتتى، ياكى بولمىسا ئۆزى بېرىپ نەق مەيداندا ئىش بېجىرەتتى. ئۇنىڭ كالىسىسىنىڭ
 مۇنداق تېز ئىشلەيدىغانلىقىغا، زېھنىنىڭ ئۆتكۈرلۈكىگە ھەممە ھەيران ئىدى. ئۇنىڭ نە-
 زەرىدە پەقەت ئويىپىكتىن ئەمەلىيەتتە مەسىلىلەر ئۈستىدىن يەكۈن چىقىرىشنىڭ، ھەل قى-
 لىش تەدبىرلىرىنى بەلگىلەشنىڭ بىردىنبىر ئاساسى ئىدى، ئۇنىڭ بۇ خىل ياخشى ئىستى-
 لىغا قاراشلىقمۇ ئارىلىشىپ كەتكەنىدى، يېيىشتىن، ئېلىشتىن، ئۆز كۆمىچىگە چوغ تار-
 تىشتىن قورقمايتتى. ئۇنىڭ ئەقلى ھەرقانداق نەرسىنى ئولجا دەپ ھېسابلىمىسلا، ھەد-
 دىدىن زىيادە قاراشلىقى شۇ ئولجىغا دەررۇ يولۋاس كەبى چاڭگال سالاتتى. جامائەتچىلىك
 ئىچىدە ھەسەن مامۇتنىڭ ياخشى گېنىمۇ، غەيۋىتىمۇ بولۇپ تۇراتتى، ۋاقتىنىڭ ئۆتۈشى
 بىلەن ھەممە ئۇنتۇلۇپ كېتەتتى. نىجات شۇلارنى ئويلاۋېتىپ ھەسەن مامۇتنىڭ ئۆزىگە
 قوللىنىۋاتقان پوزىتسىيىسىدىن ھازىرچە نامەلۇم لېكىن بىر ئىشنىڭ مەۋجۇت
 ئىكەنلىكىنى گۇمانىي رەۋىشتە ھېس قىلىپ قالدى. دوكلاتتا چوقۇم ئۇنىڭ كۆڭلىگە ياق
 جايدىغان گەپ - سۆزلەر بولۇشى مۇمكىن. مەيلى، - دەپتتى نىجات ئۆز - ئۆزىگە، - بۇ ھا-
 مان بىر كۈنى ئايدىنىڭلىشىدۇ.

نىجات ئاشخانىدىن چىققاندا گۈگۈم چۈشكەنىدى، ئۇ بىر بېسىپ، ئىككى بېسىپ
 ھەدەننىيەت يۇرتى قورۇسىغا كىردى، رەنا ئۇنىڭ رەسىمخانىسى ئالدىدا تۇراتتى.
 - ساقلىتىپ قويدۇممۇ، رەنا. -
 - ياق، كەلگىنىمگە بەش مىنۇتلا بولدى، - رەنا سۆزلەۋېتىپ نىجاتنىڭ تۈگۈم بېر-
 دىسى ئىچىدە تېخىمۇ خىزەلەشكەن چىرايىغا دىققەت قىلدى، نىجات خاپا كۆرۈنەتتى، -
 كەيپىڭىز جايىدا ئەمەسسىقۇ؟ دادام رەنجىتىپ قويمىغاندۇ؟
 - ياقەي، - نىجات ئىشىكىنى ئېچىۋېتىپ جاۋاب بەردى، - قېنى كىرىڭ. -
 - رۇقىيەم بىلەن بىر نېمە دېيىشىپ قالدىڭىزمۇ يام - رەنا بوسۇغىدىن ئاتلاۋې-

تىپ نىجاتقا ھېسداشلىق نەزەردە تىكىلدى، — ماڭغۇ راست گېھىڭىزنى دېمەيسىز.
— رۇقىيەم يامانلاپ كەتكەن، — نىجات سولغۇن قىياپەتتە سۆزلەيتتى، — ئۇنىڭ گې-
پىنى قىلماڭ، شۇ تاپتا... ئۆيگىمۇ بارمىدىم.

— ئۇنداقتا كەچلىك تاماقنى...

— ئاشخانىدا يېدىم.

— تازىمۇ تارتىنچاق جۇمۇ سىز، — رەنا رەنجىگەندەك بىر تەلەپپۇزدا دېدى، — بىز-
نىڭ ئۆيگە بارسىڭىز بولماسمىدى؟!

نىجات جاۋاب بەرمىدى، كۈنۈپكىنى بېسىپ چىراغنى ياندۇردى، تورۇستىكى
60 ۋاتلىق نېئون لامپۇچكا رەسىمخانىنى كۈندۈزدەك ئاپئاق يورۇتۇۋەتتى، رەسىمخانا
ئازادە، ئىللىق ئىدى. نىجات مەشنىڭ ئاستىنى كۈچىلىدى، ئۆچەي دەپ قالغان ئوت ۋىل-
ۋىل يېنىشقا باشلىدى، نىجات كۆمۈر چوقۇپ مەشكە سالدى، قوللىرىنى سۈپۈنلاپ يۇدى،
شۇ ئارىلىقتا رەنا تامغا قاتار ئېسىلغان ھەر خىل سۇ بوياق، ماي بوياق رەسىملەرگە،
سىدام ۋە تېز سىزمىلارغا ھەۋەس بىلەن قاراپ چىقتى، مەنزىرە رەسىملەر، كۆچۈرمە
رەسىملەر، پورتېرت رەسىملەر، ئىجادىي رەسىملەر ئىشخانىغا ئاجايىپ گۈزەل تۈس بېرىپ،
قارىغان ئادەمنى باشقا بىر خىيالىي دۇنياغا باشلاپ كېتىۋاتقاندەك تۇيۇلاتتى. رەسىملەرنىڭ
ئىچىدە بۇرۇن زۇرنالداردا، توپلاملاردا ئېلان قىلىنغانلىرىمۇ، زۇرنال مۇقاۋىسىغا ئىشلىتىل-
گەنلىرىمۇ بار ئىدى، چىراغنىڭ ئۆتكۈر نۇرىدا رەسىملەردىكى ئوبرازلارنىڭ ئوچۇق، قې-
نىق، سۇس، گۈڭگە رەڭلىرى، كۆلەڭگىلەر شۇنداق يارقىن، روشەن ھالدا كۆزگە تاشلى-
نىپ تۇراتتى، پورتېرت رەسىملەردىكى ھەر خىل قىياپەت، كۆزلىرىدە ئەكس ئېتىتىپ
تۇرغان سىرلىق ئىپادىلەر، ھېسسىياتلار كىشىنى ئۆزىگە مەھلىيا قىلاتتى، رەنا بۇ رە-
سىملەرنى تالاي قېتىم كۆرگەن، ھەر قېتىم ھەقىقىي قىزىقىش، ئىشتىياق بىلەن كۆز
ئوڭىدىن ئۆتكۈزگەن، گۈزەللىك زوقى ئۇنى ياشلىقنىڭ، مۇھەببەتنىڭ قايناق دولقۇنلىرىدا
ئۆزدۈرگەن، ھازىرمۇ ئۇ گۈزەللىك ئىستىكى كۈچلۈك، ھېسسىياتچان قىزلارغا خاس ھا-
ياجانغا چۆمۈلۈپ ھەربىر رەسىمگە گويا تۇنجى قېتىم كۆرگەندەك قانائەتسىزلىك تۇي-
غۇسى بىلەن قارايتتى، ئۇنىڭ ئىپتىخارلىق ھېسلىرى چاقناپ تۇرغان كۆزلىرى شەرقىي تامغا
ئېسىلغان كەڭ ۋە ئۇزۇن ئاق سۇرۇپقا چۈشتى، نىجات «ئارىسلانخان شەھىرى» نىڭ ئومۇ-
مىي كۆرۈنۈشىنى ماي بوياق بىلەن كېڭەيتىپ سىزغانىدى، گەرچە رەسىم تېخى تولۇق
سىزىلىپ بولمىغان بولسىمۇ، قىل قەلەم، پەلكۈچ ۋە ھەر خىل بويقلارنىڭ سېھرىي كۈچى
قەدىمكى دەۋرنىڭ تارىخىي كۆرۈنۈشلىرىنى ئېنىق گەۋدىلەندۈرگەنىدى.

— باشلامدۇق.

نىجات ھەر خىل بوياق يۇقۇندىلىرى بىلەن ئالا-يېشىل رەڭگە كىرگەن خالىتىنى
كىيىۋېتىپ رەناغا خىتاپ قىلدى.

— ئاۋۋالقى جايىڭىزدا ئولتۇرۇپ، ئالدىنقى كۈندىكىدەك سەل قىياپەت ھالدا...

نىجات رەسىم تاختىسى ئالدىدا ئولتۇردى، رەڭ تەڭشەش تەخسىسىدىكى
بويقلارنى ئارىلاشتۇردى. ئۇنىڭ شۇتاپتىكى تاشقى قىياپىتىگە جىددىي

تۈزۈش ئالغان تۈرگۈن چىرايىغا، تۈرۈلگەن قوشۇمىسىلىرىغا قاراپ ئىچكى دۇنياسىدا يۈز بېرىۋاتقان ئۆزگىرىشلەرنى چۈشىنىش قىيىن ئىدى. كۆزلىرىدە خاۋاتىرلىنىش بىلەن غەمكىنلىكنىڭ غۇۋا كۆلەڭگىسى سوغۇق شولا چاچاتتى، قىرلىق بۇرنى ئۈستىدە ئۇششاق تەر تامچىلىرى يالتمىرايتتى، بۇ ھال ئۇ قاتتىق ھەسرەت چەككەندە، غەزەپلەنگەندە، روھىي چۈشكۈنلۈككە ئۇچرىغاندا يۈز بېرەتتى. نىجاتنىڭ لەۋلىرى مەھكەم ھىمىزلىگەن بولۇپ، ياراشقان قىسقا، قاپقارا بۇرۇتى چىرايىغا سۈرلۈك تۈس بەرگەندى، رەنا چىراغ ئاستىدىكى قارا كىلىيونكا قاپلانغان دېۋانغا چۆكۈپ ئولتۇردى، يەلكىسىنى يېپىپ تۇرغان قويۇق، قارا، دولقۇنسىمان چاچلىرىنىڭ پېشانە ۋە چېكىلىرىدە كۆپۈپ - غۇۋمەك - لىشىپ تۇرغان چىرايلىق بۇدۇرلىرى ئۇنىڭ ئىخچام، ئالەمدەك سۈزۈك چىرايىغا ئالاھىدە ھىدە بىر گۈزەللىك بەخش ئەتكەندى، نىجاتنىڭ ئەسلىدىكى تەلىپى بويىچە ئۇ بۇ - گۈنمۇ زىغىررەڭ سارغا كاستۇم - يوپىكا، قارا نىلۇن پايپاق، پىيىاز كۆكى رەڭلىك ئېگىز پاشنىلىق توپىلەي كىيىپ كەلگەندى. قۇلاقلىرىدىكى ئالتۇن زىرە، بوينىدىكى مەر - ۋايىت، مارجان، كۆكسىدە يالتمىراپ تۇرغان مېدالىيۇن ئۇنىڭ نازا كەتلىك، ئەۋرىشىم قالىمىنى تېخىمۇ سالاپەتلىك كۆرسىتىپ تۇراتتى.

— سولغا سەل قىيپاش، بېشىڭىزنى تىك تۇتۇڭ، بىر نۇقتىغا تىكىلىڭ. نىجات بويىچە مەلەنگەن قىل قەلەمنى رەسىم تاختىسىغا ئۇزىتىۋېتىپ يەنە توختاپ قالدى.

— ئۆزىڭىزنى ئەركىن تۇتۇڭ، ھە، كۆكسىڭىزنى ئالدىغىراق چىقىرىڭ، سەل كۈلۈم - سىرەڭ.

رەنا ئۆزىنى تۈزەۋېتىپ نىجاتقا يەر ئاستىدىن قارىدى. نىجاتنىڭ قاراشلىرىدا ھەقىقىي كەسىپ ئەھلىگە، تىرىشچان ۋە ئۆزىگە قاتتىق تەلەپ قويىدىغان سەنئەتكارغا خاس چىددىيلىك، ئەستايىدىللىق روھى ئەكس ئەتتىپ تۇراتتى، رەنا بۇ خىل قاراشلاردىن ئۆزىگە بىرەر ئىشارە ياكى باشقىچە مەنە بىلدۈرىدىغان ئىچكى ھېسسىياتنى كۆرەلمىدى. رەنا ئالدىنقى كۈنى كەلگەن، نىجات ئۇنىڭ ئۇچۇن مەخسۇس يالقۇز كىشىلىك دېۋان تەييارلىغانىدى، رەنا دېۋاندا ئولتۇردى. نىجات سىزماقچى بولغان ئوبىيكتىنىڭ دەسلەپكى ئاددىي شەكلىنى سىزىپ بولۇپ ئىشنى يىغىشتۇرغانىدى. مانا ھازىر ئۇ ئۆز ئوبىيكتىنىڭ قىياپەت شەكلىگە رەڭ بەرمەكتە، ئىمپورت قىلىنغان قىممەت باھالىق بويىچىلار قىل قەلەمنىڭ ئۇچى ئارقىلىق ئۆزكارامىتىنى كۆرسەتمەكتە، قانچىلىك ۋاقىت ئۆتتىكىن... بىرچاغدا نىجات تۇيۇقسىز ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ كەتتى، رەنا ھاڭ - تاڭ قالدى، نىجات ئۇنىڭغا نېمىدىندۇ بىر نەرسىدىن خىجالەت بولغاندەك قاراپ قويدى - دە، نېپىز، ئەۋرىشىم پولات تىغلىق قىرغۇچنى قولغا ئالدى، رەنا تېخىمۇ ھەيران بولۇپ نىجاتنىڭ ئارقىسىغا ئۆتۈپ رەسىم تاختىسىغا قارىدى، نىجات سۇرۇپقا بېرىلگەن شىلەسىمان بويىچىلارنى قىرىپ چىقارماقتا ئىدى.

— نېمە بولدى؟ — رەنا ئۇلۇغ - كىچىك ئېنىدى، تىنىق بىلەن قوشۇلۇپ تارالغان ئالىي دەرىجىلىك ئەتىرنىڭ ئۆتكۈر ھىدى نىجاتنىڭ دېمىغىغا ئۇرۇلدى، رەنا تېخىمۇ

يېقىن كەلدى، - قاملاشماي قالدىمۇ؟

- بايا سىز، كەيپىڭىز جايىدا ئەمەس، دېگەندىڭىز، راست، بۈگۈن كەيپىم ياخشى ئەمەس، دىققىتىمنى، پىكىرىمنى يىغالمايۋاتىمەن، بۇنداق ھالەتتە سىزىلغان رەسىم ياخشى چىقمايدۇ.

- ئېيتىمال، - رەنا شۇنداق دەپ يەنە بىر مىنۇتچە نىجاتنىڭ ھەرىكىتىگە سەپسىپ لىپ تۇردى، ئاندىن دېدى، - دادام كۆڭلىڭىزنى ئاغرىتىپتۇ - دە؟

- دادىڭىزدا بىۋىروكراتلىق ئىستىل ئېخىركەن، - نىجات ئۆز - ئۆزىگە سۆزلىگەندەك ئاۋازىنى بوش چىقىرىپ دېدى، - جەددىي مەسىلىلەرگە تۇتقان پوزىتسىيىنىڭ ناچارلىقى مېنى ھەقىقەتەن ئۈمىدسىزلەندۈردى، مەن ئەمدى...

- بىلىدىم، دادامدىن رەنجىسىڭىز ئۇنىڭ ئاچچىقىنى مەندىن ئالاي دەپسىز - دە. شۇڭا رەسىمىنى... - رەنا سۆزمەن، ئەقىللىق قىز بولۇشىغا قارىماي يەنە تەبىئىتى نازۇك زىل، نېرۋىسىغا بىر نەرسە تېز تەسىر قىلىدىغان، ئاسان تېرىكىدىغان قىز ئىدى، - لېكىن، بۇنداق قىلىشىڭىز تولمۇ نامەردلىك قىلغان بولسىز، سىز بىر سەنئەتكار، بىلىملىك ئادەمسىز، دادام بىلەن مېنى بىر ئورۇندا قويسىڭىز زور خاتاغا يول قويغان بولسىز. ئۇ رەھبەر، مەن ئاددىي خىزمەتچى، سىزنىڭ ساۋاقدىشىڭىز، دوستىڭىز، تۇغقىنىڭىز، يەنە تېخى مەن سىزنى...

نىجات قىرغۇچىنى تاشلاپ كەينىگە ئۇرۇلدى - دە، يۈزلىرى ئۆپكەدەك ئېسىلپ كىرىپ پىكىرىدە ياش ئەگمۇۋاتقان رەنانىڭ قوللىرىنى مەھكەم تۇتۇۋالدى:

- رەنا شۇنچە يىللار ئۆتۈپمۇ تېخىچە مېنىڭ مەجەزىمنى چۈشەنمەيسىز - ھە.

- نىجات! جېنىم نىجات! - رەنا ئۆزىنى بېسىۋالماي قالدى، كۆزلىرىدىن مونا چاق - مونچاق ياش تامچىلىرى دومىلاپ چۈشتى، مۇزدەك سوغۇق قوللىرى نىجاتنىڭ چوغدەك قىزىق تىترەپ تۇرغان ئالقانلىرى ئارىسىدا مېجىلىپ بارا - بارا ئېرىپ كېتىۋاتقاندا تۇيۇلاتتى، نىجاتنىڭ كۆزلىرىدە يالتۇنلاۋاتقان ئوتلۇق ھارارەت مەخەكە قاتتىق تىكلىمىشەن نەتىجىسىدە رەنانىڭ ۋۇجۇدىغا بېسىپ كىرىپ تېخىمۇ زور يالقۇن كۆتۈرمەكتە ئىدى، بۇ ھاياتتا ئاسان قولغا كەلتۈرگىلى بولمايدىغان پەيت ئىدى، ھەر ئىككى قەلب بۇ پەيتنىڭ ئۆتۈپ كېتىشىدىن خەۋپسىزەيتتى، بىراق، ھەر ئىككى قەلب ئىككىلىككە ئالدىن بۇيرۇق بېرىشتىن ئاجىز ئىدى، جۈرئەت قىلالمايتتى. ۋاقىت سېكۇنت - سېكۇنتلاپ ئۆتمەكتە، ئاخىرى رەنانىڭ قەلبى بۇ خىل جىملىق ئىچىدىكى ئارامبەخش سۇ - كۈتكە چىداپ تۇرالمىدى، ئىنتىزارلىق، تەشۋىش ئۇنىڭ قەلبىنى ئالدىن خىستاب قىلىشقا مەجبۇر قىلدى. رەنا بېشىنى ئېگىپ نىجاتنىڭ دولىسىغا پېشانىسىنى تەگكۈزدى. نىجاتنىڭ كۆز ئالدىدا باشقىچە، ئۆزىمۇ ھازىرغا قەدەر تەسەۋۋۇر قىلالمىغان بىر مەنەزىرە ئايان بولدى:

- جېنىم نىجات، مەن سىزنى چۈشىنىمەن، ھېچكىم سىزنى مەنچىلىك چۈشەنمەيدۇ، - رەنا ئۆزىنى ئۇنۇتقان ھالدا بوش پىچىرلايتتى، ئۇنىڭ ئاۋازىنى ئۆزى بىلەن نىجات ئاران ئاڭلىيالايتتى، - مەن سىزنى چۈشىنىمەن، يۈرىكىڭىزنى ھەر كۈنى كۆرۈپ

تۇرغاندەكلا... سىزچۇ؟ سىزمۇ مېنى چۈشىنىسىز، بىراق، بۇنى يوشۇرىسىز، ھەتتا مەن دىن ئۆزىڭىزنى قاچۇرىسىز، رۇقىيەمدىن قورقىسىز، يا قويۇۋەتمىدىڭىز، يا ياخشى ئىناق ئۆتمىدىڭىز، ماڭا ھېسداشلىق قىلىشنى، ئىچ ئاغرىتىشنى خالىمايسىز. بىلەمسىز نىجات، مېنىڭ تۇرمۇشىمدا ھەممە نەرسە تەل، بىراق بىر نەرسە كەم، ئۇ سىزنىڭ مۇھەببىتىڭىز، نىجات مەن سىزنى، مەن...

تاراق قىلغان ئاۋاز بىلەن تەڭ رەنا چۆچۈپ قورقۇپ بېشىنى كۆتۈردى ۋە نىجات تىن بىرقەدەم يىراقلاشتى، ھاڭغىرقاي ئېچىلغان ئىشىك بوسۇغىسىدا رۇقىيەم تۇراتتى، قۇبىقىدا رىشات بار ئىدى. نىجات بۇتتەك قېتىپ تۇراتتى، رەنا ئار - نومۇس كۈچىدىن ئۆزىنى قويدىغان يەر تاپالماي تىپىرلايتتى، دەھشەتلىك سۈكۈت رەسىمخانىنى گويا گۆردەك تىنىچ ھالغا كەلتۈرگەنىدى. تامدىكى رەسىملەرگە جان كىرىپ رەناغا غەزەپ ئوقىيالىرىنى ئېتىۋاتقاندا تۇيۇلاتتى، ئىشىكتىن كىرگەن سوغۇق ئېقىم ئۆي ئىچىنى مۇزلاتتى، بۇ مۇز رەنانىڭمۇ، نىجاتنىڭمۇ يۈرىكىگە بېرىپ ئورناشماقتا ئىدى.

— كۈتۈلمىگەن ئويۇن - غۇبۇ، — رۇقىيەم لاغىلىداپ تىتىرىگىنىچە نىجاتقا يېقىنلاشتى، — مەن سىزنىڭ زۇلەيخا دېگەن شاپاقچى بىلەن بىللە تۇرغىنىڭىزنى كۆرەرەمەن، مۇ - بادا شۇنداق بولۇپ قالسا ئۇنى گېلىدىن بوغۇپ ئۆلتۈرۈۋېتىمەن، دەپ ئويلىغانىدىم، ئەپسۇس، تۇغقىنىم رەنانىڭ... — رۇقىيەم رەناغا بۇرۇلدى، ئەلپازى ھەقىقەتەن يامان ئىدى. رەنا قورقۇپ كەتكەنلىكتىن زۇۋان سۈرمىدى، — سەن رەنا مېنىڭ تۇغقىنىم تۇ - رۇقلىق ئېرىمگە ئېسىلىۋاپسەنغۇ؟ ساڭا باشقا نەر تېپىلىمىدىمۇ؟ بۇ يەردىكى ھەممە خو - تۇنلارغا مېنىڭ ئېرىملا ياخشى كۆرۈنەمدىغاندۇ؟ دېگىنە رەنا، سەن مېنىڭ ئېشىمغا تو - پا سالماقچىمۇ؟

— يا... ياق رۇ... قىيە... — رەنا ئىنتايىن ئوڭايىسىز ئەھۋالغا چۈشۈپ قالغانىدى، — مە... مەن رەسىم سىزدۇرغىلى...

— نىجاتنى قۇچاقلاپ تۇرۇپمۇ؟ قېنى رەسىم؟ — رۇقىيەم رەناغا دېۋەيىلەپ كەلدى، — قېنى سىزدۇرغان رەسىم؟ نىجات رەسىم سىزسا سېنىڭ يۈزۈڭگە، كالىپكەڭغا سىز زامدۇ؟ ھۇ، نومۇسىسىز! ھەسنىكامغا دە، ئەرگە بەرسۇن سېنى، ئەمما نىجاتقا ئىشتەي ساقلىما، ئۇ سېنى ئالمايدۇ، مەن ئۇنىڭ نىكاھلىق خوتۇنى - دە، — رۇقىيەم تېخىمۇ غە - زەپكە كەلدى، ئاۋازى رەسىمخانىنى كۆتۈرۈۋەتكۈدەك دەرىجىدە چىڭ چىقاتتى، نىجات ئۇنىڭ ئەلپازىغا قاراپ سەل ئەنسىرەپ قالدى، — رەنا، شۇنداقمۇ دېدىم، نىجات سېنىڭ رەسىمىڭنى سىزىمەن دەپ سېنى ئالدايدۇ، ئاپپاراتنى كۆتۈرۈۋېلىپ، رەسىمىڭنى تارتىپ قويسەن، ئەتە يۇيۇپ چىقىرىپ بېرىمەن، كەچتە كېلىپ، چۈشتە كېلىپ، دەپ نۇرغۇن قىزلار - نى، ئاياللارنى يولدىن چىقارغان، ئازدۇرغان، بۇ نومۇسىسىزنى بىلەمسەن رەنا، بۇ نىجات دېگەن شەرەندە، رەسۋا پايھىشمۇ ئۇنىڭ قانداق جازاسىغا لايىق، لېكىن بۇنىڭغا قانۇن - نىڭ كۈچى يەتمەيدۇ!

نىجات ئۆزىگە قىلىنىۋاتقان تۆھمەت بىلەن ھاقارەتتىن يېرىلىپ كەتكۈدەك بولدى، پۈتۈن بەدىنى غەزەپتىن ئوت بولۇپ ياندى، رۇقىيەدەك يېقىنلاپ بېرىپ مۇشتىنى كۆتۈر -

دى، بىراق ئۇ يەنە توختاپ قالدى، رەنانىڭ ئالدىدا ئۆز خوتۇنىنى ئۇرۇشنىڭ ياخشى ئەمەسلىكىنى ھېس قىلدى، كەينىگە ياندى.

— بوپتۇ، بۈگۈن چېچىڭنى يۇلمايمەن، — رۇقىيەم نىجاتنىڭ ھەرىكەتلىرىدىن قىلچە ھېيىقماي سۆزلەيتتى، — تۇغقانچىلىقنىڭ يۈز - خاتىرىسى بولسۇن، چىقە، كۆزۈمدىن يوقال! نىجاتنىڭ قېشىغا ئىككىنچى يولغۇچى بولما، بولمىسا...

رەنانىڭ كۆزلىرىدىن ياش قۇيۇلاتتى، ئىزا - ئاھانەت ئۇنى ھالسىزلاندۇرغانىدى، پۇتلىرى دىر - دىر تىترەيتتى، تىزلىرى پۈكۈلەتتى، ئۇ ھەربىر قەدەم باسقنىدا سەنتۈ - رۇلۇپ يىقىلىپ چۈشىدىغاندەكلا قىلاتتى، نىجات ئۇنىڭ قانداق مېڭىپ چىقىپ كەتكەنلىكىنىمۇ تۇيماستىن ئاۋۋالقى جايدا ئۆرە تۇراتتى، كۆڭلىدە ئۆزىنى ئەيسىبلەيتتى، ئۇ يا خوتۇنى ئۈچۈن، يا رەنا ئۈچۈن ئەركەكلىك غۇرۇرىنى نامايان قىلالىدى، ھېچقايسىسىغا يان باسالمايدى. تەڭقىسلىق، خىجالەتچىلىك، نومۇس، خورلۇق ئۇنى شۇنچىلىك ئاجىز ئورۇنغا چۈشۈرۈپ قويغانىدى. ھاياتنىڭ بۇنداق رەھىمسىز زەربىسى يەنە قاچانغىچە توختىماي داۋام قىلىدىكىن، نىجات ئالدىدىكى نامەلۇم تەقدىرنىڭ يەنە قانداق ئويۇنلارنى كۆرسىتىدىغانلىقىنى بىلىپ يېتەلمەيتتى.

— نىجاتچان! — رۇقىيەمنىڭ ئاۋازى نىجاتنى ئېسىگە كەلتۈردى، بۇ ئاۋاز ئەمدى بايقىدەك غەزەپلىك ئاھاڭدا چىقىمىدى، — سىز مېنى بىھۇدە كۈنلەيدۇ، كىمنى كۆرسە تىللايدۇ، تۈكۈرىدۇ، جېدەل چىقىرىدۇ، دەپ، ئەسكى خوتۇن قاتارىغا چىقارغانىدىڭىز، ئۆزىڭىزنى پاك، سادىق - ۋاپادار ئەر، دەپ ئاقلايتتىڭىز، قېنى جاۋاب بېرىڭ، بۈگۈنكى پاكىت سىزنىڭ قانداق ئادەم ئىكەنلىكىڭىزنى چۈشەندۈرۈپ بەرمەمدۇ؟ رەنانى سۆيۈۋاتىمىزغۇ؟ بولدى، چىدىغۇچىلىكىم قالمايدى، تۇتۇڭ بالىڭىزنى، خېتىمنى بېرىڭ!

رۇقىيە قورقۇپ، كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ يىغلاشقا تەمىشلىۋاتقان رىشاتنى نىجاتنىڭ مەيدىسىگە چاپلاپ قويدى - دە، ئىشكىنى جاڭىلىدىتىپ يېپىپ چىقىپ كەتتى. نىجات زەخمە - لەنگەن يۈرىكىدىن ئېتىلىپ چىقىۋاتقان نىدالارنى، خىتابلارنى تىڭشاۋاتقانداك بىر ھا - زاغىچە جىمجىت ھالدا ئوغلغا قاراپ تۇردى، ھەمراخانم «قويۇۋەت بۇ ھازارۇلنى!» دەپ خىتاب قىلاتتى، رەنامۇ: «قويۇۋېتىڭ، مەن سىزنى ياخشى كۆرىمەن» دەپ يېلىنغان. نىجات ئوغلنىڭ مەسۇم كۆزلىرىگە، غۇبارسىز چېھرىگە بىرنەچچىنى سۆيىدى.

كېچە ئاسمىنى قويۇق تۇمان قاپلىغانىدى، يۇلتۇزلار كۆرۈنمەيتتى، ئىرغىرىن، سوغ شامال نىجاتنىڭ يۈزلىرىنى چىمدىپ ئۆتەتتى. كوچىدا ئادەم قارىسى كۆرۈنمەيتتى، نىجات ئوغلنى باغرىغا باسقنىچە كونا بازارغا - ئۆيىگە كېتىۋاتاتتى. «مەن نېمە قىلىپ قويدۇم؟ - دەيتتى ئۇ ئۆز - ئۆزىگە، - رۇقىيەمنىڭ كۈنلەپ يۈرۈشى ئاخىرقى ھېسابتا راست بولۇپ چىقتىمۇ؟ رەنا نېمە ئۈچۈن دۇلامغا بېشىنى قويغان بولغىدى؟ توغرا، ئۇ مېنى ياخشى كۆرىدۇ، مەندىن ئۈمىد كۈتىدۇ، مەن بىلەن توي قىلىشنى ئارزۇ قىلىدۇ. بۇ ئۇنىڭ گۇناھىمۇ؟ زۇلەيخامۇ شۇنداق ئىدى، مانا ئاشق ئىدى، ھازىرمۇ ئۇ مانا كۆيۈپ يۈرىدۇ، بۇمۇ ئۇنىڭ گۇناھىمۇ؟ رۇقىيەممۇ مېنى ياخشى كۆرىدۇ، ھەممىدىن بەك ياخشى كۆرىدۇ، ئۇنىڭ ياخشى كۆرۈشى، مۇھەببىتى مانا تۈگىدىس كۆڭۈل ئاغرىقلىرىنى تېپىپ

بەردى، بەلكىم، ھەممە گۇناھ مەندىدۇ، مەن قانداق ئادەم بولغىنىدىم، نېمە ئۈچۈن ئاياللارنىڭ قورشاۋىدا ياشايمەن؟ ئۇلار نېمە ئۈچۈن مېنى تەقىپ قىلىدۇ؟ ھاياتىمغا، تۇرمۇشىمغا بۆسۈپ كىرىدۇ، قەلبىمگە ھۇجۇم قىلىدۇ، بەختلىك ئائىلەمنى ۋەيران قىلىشقا ئۇرۇنىدۇ؟ مەندە ئۇلارنى قىزىقتۇرغۇدەك، مەرتۇن قىلغۇدەك قانداق خىسلىت بار؟ مەن بىر يېتىم ئوغۇل، بىزدە پۇلۇم، بايلىقىم، ياخشىراق ئۆي-ماكانمۇ يوق، ياكى مېنىڭ شەخسىيەتىمدە بۇزۇقلۇق بارمۇ؟ مەندەك رەساملاردا، ساپال قاچىلار بىلەن ھەپىلىشىدۇ. خانلاردا پەقەت ھەقىقىي كەسپىي خادىملاردا بولىدىغان تىرىشچانلىق بىلەن جاپالىق ئىز-دىنىش روھىدىن باشقا يەنە نېمە بار بولۇشى مۇمكىن؟ زۇلەيخاننى، ياقى، رەئاننى ياخشى كۆرىمەن، بۇ ياخشى كۆرۈش - مۇھەببەت ئەمەس ئەلۋەتتە، مەن پەقەت رۇقىيە مەنىسىلا ياخشى كۆرىمەن، ئۇنى قويۇۋەتكۈم يوق. كۈندەشلىك قىلىدىغان خۇيىنى ئۆزگەرتىسلا ئۇ دۇنيادىكى ئاياللار ئىچىدە ماڭا ھەممىدىن سۆيۈملۈك، گۈزەل، پەزىلەتلىك ئايال بولۇپ ھېسابلىنىدۇ، لېكىن ئۇ بۈگۈن بىر پاكىتقا ئىگە بولدى، شۇنى دەستەك قىلىۋېلىپ ھەممە يەردە غەۋغا كۆتۈرۈرمۇ؟ ماڭا، رەناغا ئاھانەت كەلتۈرمۇ؟ ئاھ، تۇرمۇش، سەن نېمانچە رەھىمسىز، نېمە ئانچە ئاچچىق!...

نىجات ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چاغلىرىدىمۇ بىرەر قىزنى ياخشى كۆرۈپ باقمىغانىدى. قىز - ئوغۇل ساۋاقداشلىرى بىر - بىرىگە خەت يېزىشىپ، مۇھەببەت ئىزھار قىلىشىپ باغدا، سىنىپ بىناسىنىڭ كەينىدە پىچىرلىشىپ، سۆيۈشۈپ يۈرگەندىمۇ نىجات بۇنداق ئىشلارنى خىيالغا كەلتۈرمەيتتى. رەنا بىلەن يېقىن ئۆتەتتى - يۇ، بۇ يېقىنلىق ئۆگىنىش تىكى ھەمكارلىق مۇناسىۋىتىدىن نېرىغا ئۆتمەيتتى. يېتىملىك ئىسكەنجىسى ئۇنىڭ قەلبىنى، ياشلىق ھەۋەسلىرىنى، مۇھەببىتىنى ھېچكىمگە تەئەللۇق قىلماستىن مەھكەم تىزگىنلەپ تۇراتتى، ھالىغا بېقىپ ھال تارتاي، دەيتتى ئۇ ئۆزىگە تەسەللى بېرىپ، مۇھىمى ياخشى ئوقۇپ بىرەر ئىشقا ئۇلىشاي، ئاندىن پېشانەمگە پۈتۈلگىنىنى كۆرەرمەن.

ئابدۇكېرىم ئاكىنىڭ ئۆيىگە كىرىپ - چىقىپ يۈرگەن قىزنى دەسلەپ كۆرگەندە مۇ - ھەببەت زەخمىكى نىجاتنىڭ يۈرەك تارىنى تۇنجى قېتىم قاتتىق چېكىپ، ئاجايىپ مۇڭ - لۇق سادا چىقىرىشقا باشلىدى، قىز ۋىلايەتلىك تىببىي تېخنىكومنى پۈتتۈرۈپ كېلىپ ناھىيىلىك دوختۇرخانىنىڭ تاشقى كېسەللىكلەر بۆلۈمىدە سېستىرا بولۇپ ئىشلەشكە باشلىدى ۋە ئابدۇكېرىم ئاكىنىڭ ئۆيىدە يېتىپ قوپتى. قىز ئىشقا ماڭغاندا، قايتقاندا نىجاتنىڭ ئوتتۇرىغا نەزەرىگە دۇچ كېلەتتى، نىجاتنىڭ ئۇ قىزنى كۆرۈش قېتىم سانى كۆپەيدىگەنسىمۇ يۈرەك تارى تېخىمۇ قاتتىق جاراڭلاپ يېڭى - يېڭى، ئاجايىپ مۇڭلۇق كۈيىلەر ئەۋجىگە كۆتۈرۈلۈشكە باشلىدى. قىز ھەقىقەتەن ناھايىتى گۈزەل ئىدى، ھەر قېتىم نىجاتنى كۆرگەندە ئوتتۇرىغا نىجاتنىڭ تاشلاشلىرى ياشلىق مۇھەببەتتىن تۇنجى ۋە پارلاق نۇرىنى نىجاتنىڭ قەلب ئالىمىگە سېپىۋاتقانلىقىدىن دېرەك بېرەتتى. نىجات ئۆزىنىڭ ئاجايىپ بىر ئىزگۈ، شادلىق ۋە شېرىن مۇھەببەت تورىغا ئېلىنىپ ئاشۇ تور ئىچىدە مەڭگۈلۈك تۇتقۇنغا ئايلىنىپ قالغانلىقىنى، بۇ توردىن قۇتۇلۇش، ئەركىنلىككە چىقىش ئەمەس بەلكى تېخىمۇ چوڭ بەختسىزلىككە، مەڭگۈلۈك ئازابقا گىرىپتار بولۇشتىن باشقا

نەرسە ئەمەس ئىكەنلىكىنى چۈشىنىپ يەتكەنىدى. نىجات ئۇ قىزغا بىرەر ئېغىز گەپ قىلىشىمۇ ئۇيىلاتتى. قانداق قىلىشنى بىلەلمەي گاڭگىرايتتى. كۈندۈزى قولى ئىشقا بارمايتتى، كېچىسى ئۇيۇتۇسى قاچاتتى. قىسقىسى ئۇ، ئاشىقلار ئۆز مەشۇقلىرىنىڭ ۋاسالىغا ئېرىشىش يولىدا باشتىن كۆچۈرىدىغان ئىشقا - ھىجران ئازابىنىڭ ھەممىسىنى تارتتى. ئىشقا سەۋداسى ئۇنى ساراڭ قىلىۋېتىپتەيلا دەپ قالغانىدى، دەل شۇ ۋاقىتتا يۇقىرىدىن ئاسار - ئەتىقىلەرنى قېزىش - ساقلاش، مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرىنى تەكشۈرۈش - تەتقىق قىلىش يىغىنىغا ئادەم ئەۋەتىش توغرىسىدا ئۇقتۇرۇش كېلىپ قالدى. بۇ ھال - ناھىيە - گىمۇ، مەدەنىيەت يۇرتىغىمۇ غەيرىي ئىشتەك تۇيۇلدى، بۇرۇن بۇ ساھەدىكى خىزمەتلەرنىمۇ قىلىش كېرەكلىكىنى ھېچكىم بىلمەيتتى، مەدەنىيەت يۇرتىدىمۇ بۇ ئىشقا مەخسۇس خادىم قويۇلىدىغانلىقى بىر يېڭىلىق بولۇپ تۇيۇلدى.

— ئۇكا، يىغىن ئالۋىڭى چۈشتى، سەن بېرىپ كەلگەن.
 — ئاكا، مەن گۈزەل سەنئەت خادىمى، شۇ كەسىپنى قىلاي. گۇاڭجۇدىمۇ ئالتە ئاي ئوقۇدۇم، ئەمدى ئۆگەنگەننى ئەمەلىيەتتە ئىشلىتىدىغان پەيت كېلىۋاتسا... ئەگەر ئىمكان بولسا مېنى بۇنداق يىغىن، كۇرس دېگەنلەرگە ئەمەس، بېيجىڭ سەنئەت شۆبەسىگە ئەۋەتسە.

— ئۇنىڭغىمۇ ماقۇل، بېيجىڭغىمۇ بارىسەن تېخى، — دېگەندى ئابدۇكېرىم ئاكا، — لېكىن ماۋۇ يىغىنغىمۇ بېرىپ كەلگەن، بىرىنچىدىن يىغىن ئالۋىڭى تۈگەيدۇ، ئىككىنچىدىن شەھەر كۆرسەن، ئۇنى - بۇنى ئاڭلايسەن، كۆزۈڭ ئېچىلىدۇ، نەزەر دائىرەڭ تېخىمۇ... نىجات ئىلاجىسىز ماقۇل بولدى، ئۇ تاكى يولغا چىققىچە قىزغا بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلالمىدى. خەت يېزىپ كۆڭلىنى ئىزھار قىلىشنى ئويلاپ يەنە يالتايدى، ياق دېگەن جا - ۋابىنى ئاڭلىغاندىن كۆرە ئاشۇنداق يوشۇرۇن كۆيۈش ئازابىنى تارتىش ئەۋزەلرەك ئىدى. كۇچادا ئېچىلغىنى يىغىن بولماستىن 20 كۈنلۈك كۇرس ئىدى، ئاپتونوم رايونلۇق ئىجتىمائىي پەنلەر ئاكادېمىيىسى بىلەن ئاپتونوم رايونلۇق مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرى مۇزېيىدىن كەلگەن تەتقىقاتچىلار، ئارخېئولوگلار دەرس ئۆتۈشكە باشلىدى، دەرس مەز - مۇنى چوڭقۇرلاشقانسېرى نىجات بۇ ساھەنىڭمۇ خۇددى باشقا ساھەگە ئوخشاشلا مۇھىم ئىكەنلىكىنى چۈشەندى، ئاخىرىدا كۇرسانتلار قىزىل مىڭ ئىۋى، قۇمستۇرا مىڭ ئۆيىنى زىيارەت قىلدى.

نىجات بۇ قېتىمقى پائالىيەتتىن چوڭقۇر ئىلھام ئالدى ھەمدە قەلبىمۇ قاتتىق ئازابلاندى، ئەس - يادى ئابدۇكېرىم ئاكىنىڭ ئۆيىدە قالغان قىزدا ئىدى.
 — ئۇكا، ئەسكى سېپىل، مازار - ماشايىخ دېگەنلەر ناھىيىمىزدە تولا گەپ، — دېگە - ئىدى ئابدۇكېرىم ئاكا نىجات قايتىپ كەلگەندىن كېيىن ئۇنىڭ دوكلاتىنى ئاڭلاپ، — ئۇلارنى قېزىپ، كولاپ يۇرۇشمۇ بىر ھاماقەتلىك. تەشكىل دېدى، باردىڭ، كۇرسقا قاتناشتىڭ، بولدى ھېساب، رەسىمىڭنى سىزىۋەر. مۇبادا چولاڭ تەگسە، ئۆزۈڭ قىزىقىپ قالساڭ بىلگىنىڭچە بىر نېمە قىل.

نىجاتتا بىر ئىشقا قىزىقسا شۇ ئىشنىڭ تېگى - تەكتىنى بىلىپ بېقىشقا ھەرىكەت

قىلىدىغان مەجەز بار ئىدى. كۇرستا ئاڭلىغان، ئۆگەنگەن دەرسلەرنىڭ مەزمۇنىغا ئاساسەن ھەمدە مەسئۇلىيەتچانلىق روھ بىلەن ئاز-تولا ئىش قىلىش كېرەكلىكى نىجاتنى ئالدى-رىتىپ تۇراتتى، ئۇ، ئاۋۋال، ئاپتونوم رايون بويىچە بىرىنچى تۈركۈمدە قوغدىلىدىغان نۇقتىلىق مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرى ئورنى تىزىملىكىدىكى «ئاقباشخان شەھىرى» نىڭ ئەسلىدە «ئارسلانخان شەھىرى» ئىكەنلىكىنى ئېنىقلاپ چىقتى، ئاندىن سېپىل خارابىسىنى قېزىپ بىر بۆلۈك رەڭلىك ساپال قاچىلارنى تاپتى، تىزىملىدى، كارتۇچكا تۇرغۇزدى، خاتىرە يازدى. ئۇنىڭ «ئارسلانخان شەھىرى» خارابىسىدىن قېزىۋېلىنغان رەڭلىك ساپال قاچىلارنىڭ دەۋر ئالاھىدىلىكى» ناملىق ماقالىسى ئېلان قىلىنغاندىن كېيىن، كىشىلەر نىجاتنىڭ يېڭى باشلىغان ئىشىغا خۇددى بۇرۇن ئۇنىڭ رەسىملىرىگە قىزىققانداك زور ھەۋەس بىلەن قىزىقتى. چوڭ ياشتىكىلەردىن بىرنەچچىسى، ئۇكام، ئاشۇ سېپىل ئاستىدىن بىر دانە ئالتۇن قازان تېپىلغان، ئىچىدە لىق تىللا، ئالتۇن بار ئىكەنمىش، ئۇنى دادىڭىز رىشات ئەپەندى ئۆزى تاپقان، ئىزدەپ بېقىش، سۈرۈشتۈرۈش، ئاسار ئەتىقىە بولۇپ قالسا ئەجەب ئەمەس... دېيىشتى. كۇرستا ئوقۇغان دەرسلەرنىڭ ۋە كۇچادىكى مىڭ ئۆي ۋە باشقا مەدەنىيەت يادىكارلىقلارنىڭ تارىخىي كۆرۈنۈشىدىن قارىغاندا قەدىمىي شەھەر خارابىلىرىدىن تېپىلغان نەرسىلەر مەلۇم ئىلمىي قىممەتكە ئىگە ئىدى، دادىسىنىڭ ئىسمىنىڭ كېلىپ قوشۇلۇشى نىجاتنىڭ بۇ ئىككىنچى كەسىپكە بولغان مۇھەببىتىنى تېخىمۇ كۈچەيتىۋەتتى. ئەمما ئۇ شۇنچە تىڭ-تىڭلاپمۇ ئالتۇن قازان توغرىسىدا ھېچقانداق ئۇچۇرغا ئىگە بولالمىدى. ئەنە شۇنداق ئاۋارىچىلىق، تىت-تىتلىق، ئىزدىنىش، تىرىشىش جەريانىدا ئۇ ئاشىق بولۇپ قالغان قىزنى بىر مىنۇتمۇ ئېسىدىن چىسقارمىدى، ھەر بىر ئۇچراشقاندا كۆزلەر بىر-بىرىگە ئوقتەك قادىلاتتى، يۈرەكلەر ھەمىشە ئويغاق ئىدى. دائىم شىددەت بىلەن دۈپۈلدەيتتى. تۈنلەر تاڭغا، كۈندۈزلەر شامغا ئۇلىناتتى. نىجاتنىڭ قىزىنىڭ كۈندىن-كۈنگە ياۋاشلىشىپ، دورا يېگەن بېلىقتەك خارامۇش يۈرگىنىنى سېزەتتى. توۋا، ئاجايىپ ئىش، نىجات قىزىققان، تۈرگۈن، تاقەتسىز يىگىت ئىدى، لېكىن مۇ-ھەببەت ئالدىدا، مەشۇقى ئالدىدا، ئوتلۇق نىگاھلارغا دۇچ كەلگەندە ياپراقىتەك نىترەيتتى، ئىزتىراپقا چۈشەتتى، ئۆزىنى زەئىپ، مىسكىن، كۈچسىز ھېس قىلاتتى. ئۇنىڭدىكى جۈرئەتسىزلىك نۇرغۇن ۋاقىتنىڭ-پۇرسەتنىڭ بەھۋەدە ئۆتۈپ كېتىشىگە سەۋەب بولدى. ئابدۇكېرىم ئاكىنىڭ ئۆيىگە كىرىپ-چىقىۋاتقان ئەلچىلەرنىڭ سانى كۆپەيگەنسىمۇ نىجاتنىڭ قەلبى دوزاخ ئوتىدا ئۆرتىنىشكە باشلىدى، ئۇنىڭ دەردىنى، چېكىۋاتقان ھەسرەت-پىغانلىرىنى ئۆزىدىن باشقا ھېچكىم چۈشەنمەيتتى.

بىر كۈنى ئۇ زالدا ساپال قاچا، كۇب، كوزىلارنى رەڭگى، شەكلى، سۈپىتى، دەرد-جىسى بويىچە ئايرىم-ئايرىم سۈرەتكە ئېلىۋاتاتتى، تۇيۇقسىز زالغا بىر قۇياش كىرىپ كەلدى، ئۇنىڭ نۇرى بىلەن زال ئىچى يورۇپ كەتتى.

— كېلىڭ، — دېدى نىجات بىر سېكۇنتلۇق ھودۇقۇشتىن كېيىن.

— مېنى سۈرەتكە تارتىپ قويسىڭىز.

— بولىدۇ، قېنى.

— داۋالاش كېنىشكىسىگە چاپلىغىلى، بىر سۇڭلۇق ...

نەجات ئالمان - تالمان ئىشنى يىغىشتۇرۇپ ئاپپاراتنى قۇياش تەرەپكە ئۇدۇل قىلدى،
قۇياش نېپىز ياغلىقىنى ئېلىۋېتىپ قويۇق سۇمبۇل چاپلىرىنى تۈزەشتۈردى.
— تۈز تۇرۇڭ، قورۇنماڭ، ھە، ئېڭىڭىزنى سەل كۆتۈرۈڭ، بولدى، ماڭا قاراڭ،
كۆزىڭىزنى ...

چاس قىلغان ئاۋاز بىلەن تەڭ نەجاتنىڭ ئاپپاراتى شۇنچىلىك زور، نۇرلۇق قۇياشنى
بىر سۇڭلۇق دائىرە ئىچىگە سىغدۇردى، قۇياش شۇ ھامان چىقىپ كەتسىدى، نەجاتىمۇ
ئۇنىڭ چىقىپ كېتىشىدىن ئەندىشە قىلاتتى، چۈنكى بۇ تۇنجى قېتىملىق يېقىن ۋە يۈز
تۇرانە ئۇچرىشىش شۇنداقلا ئەڭ بەختلىك، ئۇنتۇلماس مىنۇتلار ئىدى. ئۇ ئاپپاراتنى
توغرىلىغاندا قۇياشنىڭ ئوتلۇق جامالىنى ناھايىتى يېقىندىن تولۇق كۆرۈۋېلىشقا سازاۋەر
بولغان بولسىمۇ مانا ئەمدى ئۇنىڭغا قايتا تىكىلىپ قاراشقا پېتىنالىمايتتى. قۇياش ئىنتايىن
قىزىق، ھارارەتلىك ئىدى، يېقىن بېرىش تۈگۈل تىكىلىپ قارىسىمۇ كۆيدۈرۈۋېتىدىغاندەك
قىلاتتى.

— بۇ بىر نېمىلەرنى سۈرەتكە تارتىپ نېمە قىلىسىز؟

— ئاپتونوم رايونلۇق مەدەنىيەت يادىكارلىقى مۇزېيىنىڭ تەكشۈرۈپ باھالاپ
بېكىتىپ بېرىشىگە ئەۋەتىمەن.

— ئەھمىيىتى بارمۇ بۇنىڭ؟

— مىللىي مەدەنىيەت تارىخىنى تەتقىق قىلىشتا ئەھمىيىتى ناھايىتى زور.

— چوڭ ئىشقا تۇتۇش قىپسىز، ئەقىللىق ئىكەنسىز، شىجائەتمۇ باركەن سىزدە.

— ماختىغىنىڭىزغا رەھمەت، لېكىن مەن ئۇنچىۋالا ...

— ۋىيەي ... رەھمەت دېگىنىڭىز نېمىسى ...؟

قۇياش كۈلدى، كۈلكە ئىچىدىكى ئوتلۇق نىگاھىدا تىل بىلەن تەسۋىرلىگۈسىز بىر
ئىنتىلىش، تەشئالىق، ئىلتىجا، ھۈرمەت تۇيغۇسى بار ئىدى، نەجات ھاياجان، تىترەك،
ساراسمە ئىچىدە يەرگە قاراپ تۇراتتى.

— رەسىم قاچان چىقىدۇ؟

— ئەتە كېلىڭ.

قۇياش غايىب بولدى، ئۇ قالدۇرغان ھارارەتلىك نۇر ھامان زال ئىچىنى يورۇتۇپ
ئىسىتىپ تۇراتتى. ئەتىسى نەجات ئىشخانىسىدىن نېرى بارمىدى، قۇياشنىڭ كېلىشىنى
كۈتتى. ئىشتىن چۈشكەندىمۇ نەجات مىدىرلىماي ئولتۇردى. زۇلەيخا ئۇنىڭ كەيپىياتىدىكى
سىرلىق تەلپۈنۈشىنى سېزىپ قالغاندەك قىلاتتى، نەجات پەرۋا قىلماستىن شېرىن خىياللارغا
چۆمۈلۈپ ئولتۇرۇۋەردى، زۇلەيخا نېمىگىدۇر قىيامسلىق بىلەن ئاستا مېڭىپ چىقىپ كەتتى.
قاش قارايدىغان مەزگىلدە قۇياش ئىشخانىغا كىرىپ كەلدى، شۇ ئارىلىقتىكى ھەربىر دەققە -
مىنۇتلار ئاخىرى تۈگىمەس شېرىن، لەززەتلىك خىياللار قاينىمىدا ئۇزۇش بىلەن ئۆت -
كەندى، قۇياش رەسىمىنى قولغا ئالدى.

— رەھمەت سىزگە، — قۇياش چىرايلىق، ئوچۇق تارتىلغان رەسىمىنى كۆرۈپ
مەمنۇن بولغانىدى.

— ئەرزىمەيدۇ، — نىجات شۇ تاپتا ناھايىتى كەمتەر، مۇلايىم ئىدى.
 — ئەگەر مالال كەلمىسە... — قۇياش ئاز سۈكۈتتىن كېيىن تارتىنىپراق ئېسىغىز
 ئاچتى، — يەنە بىر قېتىم كېلەي، سۈرىتىنى تارتىپ سەككىز سۇڭلۇق چىقىرىپ بەرسىڭىز.
 — باش ئۈستىگە، — نىجات ئۈچۈن قۇياشنىڭ يەنە كەلمەكچى بولغانلىقى زور خۇ-
 شاللىق ئىدى، — كېلىڭ، قاچان كەلسىڭىز مەن تەييار...

قۇياشنىڭ چېھرىدە شادلىق نۇرى يازدى. نىجات مەستىخۇش ھالەتتە قۇياش نۇرىدىن
 ھۇزۇرلىنىۋاتاتتى، ئۇنىڭ شۇ تاپتىكى تۇرقى ئۇزۇن ۋاقىت قاراڭغۇ ئۆيگە بەنىت بولغان
 مەھبۇسنىڭ ئەركىنلىكىگە چىقىپلا ئەڭ ئاۋۋال قۇياشقا قاقلىنىپ ئولتۇرغىنىغا ئوخشايدۇ،
 قۇياش ھەر كۈنى سەھەر چىقىپ، كەچتە پاتىدۇ، ئىنسانلار قۇياشنىڭ بۇ مەڭگۈلۈك
 مەشغۇلاتىغا ئادەتلىنىپ كەتكەچكە كۆپىنچە ۋاقىتلاردا قۇياشقا ئېتىبارسىز قارايدۇ، بىراق
 قۇياشقا تەشنا ئادەملەر ئۈچۈن ئۇنىڭ بىر زەررە نۇرى كۆكتە بىرنەچچە مىنۇت ئۇزاقراق
 تۇرۇشى ئىنتايىن زور ئامەت، بەخت. نىجات قۇياشنىڭ نېمىگىدۇر قىيمىغانىدەك كەينىگە
 ئۆرۈلۈپ ئاستا-ئاستا چىقىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ تۇردى، ئەگەر نىجات گەپ قىلغان
 بولسا قۇياش يەنە بىر ئاز تۇرغان بولاتتى، ئەپسۇسكى، نىجاتنىڭ تىلى ئۆز رولىنى يو-
 قاتقاندى، شۇنىڭ بىلەن كۈتكەن پۇرسەت ئۆتۈپ كەتتى. شۇ مىنۇتتىن باشلاپ نىجاتنىڭ
 ئىشخانىسى، رەسىمخانىسى، زال، مەدەنىيەت يۇرتىنىڭ ئىچى، ماڭمىغان يولى، ئۆيى ئاشۇ
 قۇياش نۇرىدا ئىلىدى، ئۇنىڭ قەلبىدىكى خۇشاللىقنى كۈسەن دەرياسىنىڭ جۇشقۇنلۇق
 ئېقىملىرىدا دائىم كۆتۈرۈلۈپ تۇرىدىغان دولقۇنلارغا ئوخشىتىش مۇمكىن ئىدى، چۈنكى بۇ
 دولقۇنلارنىڭ ھەيۋەتلىك ئۆركەشلىرى بىر-بىرىگە ئۇرۇلۇپ، بىر-بىرىگە مىنىگىشىپ مەنزىلىسىرى
 داۋام قىلاتتى، نىجاتنىڭ خۇشاللىقىمۇ كۈنسېرى يۇقىرى ئۆرلەپ پەلەككە يەتمەكتە ئىدى.
 — نىجات ئۇكا، — دېدى بىر كۈنى كەچتە ئابدۇكېرىم ئاكا كىرىپ، — ئىشىڭنى
 يىغىشتۇرغىنا.

نىجات گەپنى ئاڭلىمىغاندەك ئالدىدىكى قول يازمىلاردىن كۆز ئۇزۇپ ئابدۇكېرىم
 ئاكاغا قارىدى.

— ماڭا گەپ قىلىما، ئابدۇكېرىمكا؟
 — قوپ دەيمەن، بىر ئىشقا بېرىلسەڭ قۇلىقىڭمۇ پاك بولۇپ قالدىكەن، سەنلا بولساڭ
 ھەممىنى قىلىشقا ئۈلگۈرسەن يۇر، مۇھىم گەپ بار.

ئۇ چاغلاردا ئابدۇكېرىم ئاكا مەدەنىيەت يۇرتىنىڭ ئائىلىلىكلىرى قورۇسىدا ئولتۇرات-
 تى. نىجات كىرگەندە ھېلىقى قۇياش ئاشخانا ئۆيىنىڭ ئىشىكىدە ئالدىغا پەرتۇق تارتقان
 ھالدا پاللىدە كۆرۈندى - دە، غايىب بولدى، نىجات چەكسىز ئىزتىراپقا چۆمگەن ھالدا
 مېھمانخانىغا كىردى، تاماق شىرەسىگە تىزىلغان تۈرلۈك نازۇ-نېمەتلەرنىڭ موللىقىدىن
 نىجات بۈگۈن ئابدۇكېرىم ئاكا ئىشنىڭ خېلى كۆپ مېھمان چىلىنغانلىقىغا گۇمان قىلىمىدى.
 بىراق، ئابدۇكېرىم ئاكا ئۇنىڭ قولىغا سۇ بېرىپ، چاي قۇيۇشقا تەرەددۇت قىلىۋاتقاندىلا
 نىجات پەقەت ئۆزىنىڭلا مېھمان بولىدىغانلىقىنى چۈشەندى، كۆڭلىدىكى ئەجەبلىنىش، ھەي-
 رانلىق چىرايىدا ئىپادىلەندى.

— نېمە تارتىنىپ ئولتۇرسەن، ھە، مەزدەگە باق، بىلىمەيسەن، يەڭگەڭ بەكمۇ مېھماندوست خوتۇن، بولۇپمۇ بۈگۈن ساڭا ئالاھىدە...

نىجاتنىڭ كۆڭلىدە شۈبھە - گۇمان، چېگىش خىياللار، تۇماندەك ئارىلىشىپ ئايلىنىشقا باشلىدى. چاي، ھالۋا، شورپا، پولۇ ئارقا - ئارقىدىن كەلتۈرۈلدى، لېكىن نىجات ئىشتە ھاسى بوغۇلۇپ قالغان ئادەمدەك ھەممىدىن ئاز - ئاز يىدى. ئۇنىڭ كۆزى مېھمانخانغا دې - رىزىسىنىڭ ئالدىدىكى شىرە ئۈستىگە توختىتىلغان ئەينەكلىك رامكىغا تىكىلىپ تۇردى. قۇياشنىڭ سەككىز سۇڭلۇق رەڭلىك سۈرىتى ئۆي ئىچىگە ئالاھىدە زىننەت بېغىشلاپ تۇ - راتتى، بۇ سۈرەتنى تارتىش، چوڭايتىپ يۇيۇش جەريانىمۇ ئاۋۋالقىدەك قىزغىن سۈكۈت، تارتىنىش، قىيالماسلىق، ئىللىق كۈلۈمسىرىش، غايىب بولۇشتىن ئىبارەت ئاجايىپ دەبدە - بىلىك دەقىقىلەر ئىچىدە ئۆتۈپ كەتكەنىدى، قۇياشنىڭ كەڭ پېشانىسى، قاش - كۆزلىرى، گىرىمىسىز يۈزى، لەۋلىرىدە تەبىئىي گۈزەللىكنىڭ سېھرىي قۇدرىتى نامايان ئىدى، نەگىدۇر بىر نۇقتىغا تىكىلگەن كۆزلەردە مۇھەببەت ئوتى لاۋۇلداپ تۇراتتى. گۈزەل، مەغرۇر ياشلىق، ئالتۇن دەۋرنىڭ باھارى مۇجەسسەملەنگەن بۇ سۈرەت نىجاتنىڭ فوتو سۈرەت - چىكىتىكى ماھارىتىنىمۇ نامايان قىلغانىدى.

— ئۇكا، كۆرۈۋاتقانەن، خېلىدىن بۇيان ئىشىكىمىزدىن ئەلچىلەرنىڭ ئايىغى ئۈزۈل - مەيۋاتىدۇ، ھەممىسى قېيىن سىڭىلىنى دەپ ... توغرا، ئۇمۇ ياتلىق بولۇشى كېرەك - تە، ئەلۋەتتە، لېكىن بۇ قىز شۇنچە كۆپ لايىقلارنىڭ ھېچقايسىغا ئۇنىماي جەملىلىق قىلىپ... كېيىن ئاڭلىسام يەڭگەڭگە سېنىڭ گېپىڭنى چىقارغاندەك قىلدۇ. بىلىشىمچە سەنمۇ بىرەر - سىنىڭ پېشىنى تۇتمۇدۇڭ، شۇنىڭ بىلەن يەڭگەڭ مېنى قىستىغىلى تۇردى، ئەسلىدە ئو - غۇل تەرەپ گەپ ئېچىشى لازىم ئىدى، ئۇ بالا خىيالىدا يوق يۇرىدۇ، مەيلى، سىڭلىم - نىڭ كۆڭلىنى دەپ بولسىمۇ بىز دەيلى، ھېچنېمە بولماس، بىر كۈن ۋاقىت تېپىپ ئۆيگە چاقىرىسلا، قۇلىقىغا دەپ باقسىلا، مۇبادا كۆڭلىدە بولمىسا، گەپ ئۆي ئىچىدىلا قالسۇن، دەيدۇ، مەنمۇ ئويلىنىپ قالدۇم، راست ئەمەسمۇ، قىز بالا دېگەن - زە، قارا، ئويلىنىش، ئاندىن ھەمراخانىم بىر كېلىپ كەتسۇن، قانداق؟ نىكاھ غايىب دېگەن گەپ بار، پېشا - نەڭلەرگە پۈتۈلۈپ كەتكەن بولسا غاچچىدە توي قىلىۋېتىمىز....

نىجات ئاشۇ خاسىيەتلىك كۈنلەرنى، بەختلىك مىنۇتلارنى ھەرگىز ئۇنتۇپ قالغىنى يوق. بىراق، ئۇنىڭ كۆڭۈل ئالمىگە نۇر چاچقان، كېيىن ھالال جۈپتىگە، سۆيۈملۈك مەھبۇبىغا ئايلىنغان بۇ قۇياش ئۆز باغرىدىن تۇغۇلغان يەنە بىر پارچە نۇرنى نىجاتنىڭ قۇچقىدا قويۇپ يەنە غايىب بولدى. نىجات ئۇ نۇرنى قۇچاقلغىنىچە كونا بازارغا كەلدى. كۈچىدىكى بوتكىلار ئاللىقاچان تاقالغانىدى، لالما ئىتلار چەت - ياقىلاردا، تام تىۋىلىرىدە شېپىلىداپ مېڭىپ يۈرەتتى. ئىزىدىن شامال ھۇۋۇلدايتتى، توپا - توزان يۈزگە ئۇرۇلاتتى. «ئارىسلانخان شەھىرى» نىڭ چوققىسى تۇرغان ئاشۇ بىرلا مېھلى قاپقارا گەۋدىسى بىلەن تۇن باغرىغا ۋەھىمە سېلىپ تۇراتتى.

— زىشاتنى ساڭا تاشلاپ كېتىپتۇ - دە، كەچتە كېلىپلا ماڭىمۇ گەپ قىلماستىن بالىنى ئېلىپ چىقىپ كەتكەنىدى.

— رەسىم سىزىۋاتاتتىم، كىرىپلا...

— جېدەل قىلمىغاندۇ؟

— قىلدى.

— نېمە دەپ؟

— يېنىمدا رەنا بار ئىدى، شۇنىڭ رەسىمىنى سىزىۋاتاتتىم.

— ھە، رەنا...! — ھەمراخاننىڭ ئۆپكەسى ئۇرۇلۇپ، دېمى سىقىلغاندەك بولدى، —

بالا تېشىپتۇ ئوغلۇم. رەناغۇ ئەقىللىق قىز، شۇنداقسىمۇ ئېھتىيات قىلغىنىنىڭ تۈزۈك، رۇقىيەم تالا - تۈزدە جاۋىلداپ سۆزلەپ يۈرمىسۇن، دەيمىنا.

— گۈلگىمۇ چاڭ - توزان قوندى، ئاپا، — نىجات ئوغلنى سۇپىدىكى كۆرپىگە ياتتۇ -

زۇۋىتىپ دېدى، — ئۇنىڭ مېنىڭ ئۈستۈمدە قىلمىغان گەپلىرى قالمىدى.

نىجات مەش ئالدىدا ئولتۇرۇپ چاي ئىچىشكە باشلىدى، ھەمراخانم كارىۋاتتا ياز -

پاشلاپ ياتاتتى، ھەر ئىككىيلەن گەپلەشمەستىن خىياللىرىنى داۋام قىلدى، ئۆي ئىچىنى

جىملىق قاپلىدى.

رىشات ئەپەندىنىڭ ئاتا مىراس قورۇسى بەش ئېغىز ئۆي بىلەن چاققانغىنا ھويلىدىن

ئىبارەت بولۇپ، مېھمانخانا ئۆگزىسىدىكى مەنزەرنىڭ بىر تېمى گۈمۈرۈلۈپ چۈشكەچكە

شۇ يېتى رېمونت قىلىنماي تۇراتتى، ھەمراخانم بىر دەھلىزلىك مېھمانخانىدا، نىجات

بىلەن رۇقىيەم ياندىكى ئىككى ئېغىزلىق ئۆيدە تۇراتتى. ھويلىنىڭ بۇلۇڭىغا سېلىنغان

سەل كىچىكرەك بىر ئېغىز ئۆي ھەم ئاشخانا، ھەم ئامبار ئورنىدا خىزمەت قىلاتتى. ھەم -

مەيلىنىڭ يېمەك - ئىچمەك، كىيىم - كېچەك ۋە باشقا خىراجىتىنى نىجات باشقۇراتتى،

ھەمراخانم نەۋرىسىنى باققاچ تاماق ئېتەتتى، ئۆيىنىڭ ئۇششاق - چۈششەك ئىشلىرىنى قىل -

لاتتى. رۇقىيەممۇ ئۆي ئىشلىرىغا ئوبدان قارىشاتتى، خىزمەتتىن بوشاپ كەلسىلا بىكار

تۇرمايتتى، ھەمراخانمىنىڭ پۇتىغا - پۇت، قولغا - قول بولاتتى. ئۇلار بەك ھاللىق بولمى -

سىمۇ ھەر ھالدا ئۆچەيلەننىڭ مائاشى بىلەن موھتاجلىق دەردىنى تارتماي توق ياشايتتى.

رۇقىيەم توي قىلغان ئايدىن باشلاپلا مائاشىنى نىجاتقا تاپشۇرغانىدى، نىجاتسىمۇ ئۇنىڭ

كۆڭلى خالىغان نەرسىنى ئېلىپ بېرەتتى. رۇقىيەم ئادەتتە مۇلايىم، قانائەتچان، قولى

گۈل، جاپادىن زارلانمايدىغان، ئوچۇق، شىجائەتلىك، ئەقىللىق كېلىن ئىدى، لېكىن

كېتىپ - كېتىپ تۇيۇقسىز جېدەل قوزغىغاندا ئۇ گۈزەل، چىرايلىق، مۇلايىم، ئىشچانلىق

پەزىلىتىنى يوقىتاتتى. بۇنداق چاغدا ئۇنىڭ ئاغزى ئاپتوماتىقا ئوخشايتتى، سۆزلىرى

تاراسلاپ ئېتىلىۋاتقان ئوققا ئوخشايتتى، غەزەپلەنگەن، تەلۋىلەشكەن قىياپىتى يىرتقۇچ

ھايۋاننى ئەسلىتەتتى. ھەمراخانم رەنجىپ ئۆزىنى بېسىۋالالمىغان چاغلاردا: «قويۇۋەت

بۇ ھازۇلنى!» دېسىمۇ، كۆڭلىنىڭ قانداقتۇر بىر يېرىدە رۇقىيەمگە بولغان مېھرى -

مۇھەببەت ۋىل - ۋىل يېنىپ چوڭلىنىپ ئۇنىڭ ھېلى دېگەن ئاچچىق سۆزلىرىنى كۆيدۈ -

رۇپ تاشلايتتى. رۇقىيەمدىن ئايرىلىپ قېلىش تولىمۇ ئېغىر تۇيۇلاتتى. بۇندىن كېيىن

كىرگەن كېلىنلەر ئۆي ئىشلىرىنى رۇقىيەمدەك قىلامدۇ؟ چاپا - مۇشەققەتكە چىدامدۇ؟

مائاشىنى بىر سىنت ئېپقالماي تاپشۇرامدۇ؟ نۇرغۇن ئائىلەردە قېيىن ئانا بىلەن كېلىن

كېلىشەلمەي قالدىغان ئىشلارنىڭ ئاساسىي مەنبەسى - ئۆي ئىشى ۋە پۇل. رىشات-چۇ؟
 ھەممىدىن مۇھىمى رىشاتنىڭ تەقدىرى توغرىسىدا ئويلىنىش كىرەك. ھەمراخاننىڭ
 ياشلىق چاغلارنى رۇقىيەمنىڭگە ئوخشىتىپ كېتەتتى. ئۇمۇ رىشات ئەپەندىنى باشقا قىز-
 ئاياللاردىن كۈنلەيتتى، بولۇپمۇ كونا بازار باشلانغۇچ مەكتىپىدە رىشات ئەپەندى بىلەن
 بىللە ئىشلەيدىغان خانىملاردىن كۈنلەيتتى. ھېلىمۇ ئېسىدە، رىشات ئەپەندى بىلەن توي
 قىلىپ مۇشۇ ئۆيگە كەلگەندىن كېيىن ئاز ئۆتمەي ئۇ ئېرىنىڭ يان-چۇقىسىدىن بىرنەچچە
 پارچە خەت تېپىۋالغانىدى، خەتلەرنىڭ بىر پارچىسى كونا بازاردىكى بىر جۇۋاننىڭ، يەنە
 ئىككى پارچىسى تېخى توي قىلمىغان بىر قىز - خانىمنىڭ ئىكەنلىكى ئېنىقلانغاندا ھەم
 راخانم بىر كېچە ئۇخلىماي جېدەل قىلغانىدى، جېدەل چوڭايغانسېرى كۈندەشلىك ئو-
 تىمۇ ئۇلغىياتتى. ئۆزىمەي خەت يېزىۋاتقانلار ھەمراخاننىڭ نېمە كۈنلەرنى كۆرۈۋاتقان-
 لىقى، قانچىلىك ئازاب چېكىۋاتقانلىقى بىلەن كارى يوق، ھە دەپ رىشات ئەپەندىگە تۇخۇم،
 سامسا توشۇيتتى، مېغىز يىغىپ تىزىق تىزاتتى. شۇنىڭ بىلەن ھەمراخانم كونا بازارنى
 بېشىغا كىيىپ چاۋىلداپ رىشات ئەپەندىنى كىشىلەرگە يامانلاپ تىللاپ بەرگەن، ئانىسىنىڭ
 ئۆيىگە يامانلاپ كەتكەن. رىشات ئەپەندى بىردىن كىيىملىك رەخت ئاپىرىپ، ئۇ دېمەك،
 بۇ دېمەك بىلەن يەنە قايتۇرۇپ كەلگەن. تۇرمۇشتىكى بۇ خىل ئارازلىق، جېدەل، كۆڭۈل
 ئاغرىقى دائىم تەكرارلىنىپ تەكى نىجات ئۇچ ياشقا كىرگەندە ئاندىن توختىغانىدى.

كارىۋاتتا يانپاشلاپ ياتقان ھەمراخانم مەش ئالدىدا يېنىك پۇشۇلداپ ئولتۇرغان
 ئوغلغا سىنجىلاپ قارىدى. رىشات ئەپەندى قىزلار تەلمۈرۈپ قارىغۇدەك، جۇۋانلار كۆ-
 رۇپلا ئاشىق بولغۇدەك قاۋۇل، كېلىشكەن، شوخ يىگىت ئىدى. ھەمراخانم ئويلىنىپ
 قالدى، ئەنە نىجاتنىڭ يۈزىنىڭ كۈپتىمۇ دادىسىغا ئوخشايدۇ، خۇددى تېرىسىنى قاپلاپ
 قويغاندەك. ياش بالىلار ئۇچۇپ، چۈشۈشنى بىلمەيدۇ، رۇقىيەممۇ بەلكى ماڭا ئوخشاش
 ئەنسىرەيدىغاندۇ. توغرا، رۇقىيەم ھەقلىق، رۇقىيەم ھەم ئوت، ھەم سۇ، ھەم شىكەر، ھەم
 زەھەر، قولدىن ياخشىلىقمۇ، يامانلىقمۇ كېلىدۇ. مىس - مىس، سىيىپ سۇيدۇكىنى قۇرۇتالمايدى-
 خانلاردىن ئەمەس. ئۆز ئىشىغا پۇختا، ئۆي ئىشىغا چاققان، ئۇنىڭ كۈندەشلىك قىلىدىغان
 خۇيىدىن باشقا يەنە نەرى يامان. خوتۇنۇڭ بارمۇ دېسە بار دېگۈچىلىكى بار، ئىتمۇ يالغىنى
 قورۇيدۇ، رۇقىيەم كۈنلىسە نېمە بوپتۇ؟

ھەمراخاننىڭ يۈرىكىدە بىردىنلا ئېچىنىش تۇيغۇسى پەيدا بولدى ۋە ياستۇقتىن
 ئاستا بېشىنى كۆتۈردى:

— نىجات.

— ھە، — نىجات ئاپىسىغا بۇرۇلدى.

— بۇنچە قايغۇرما ئوغلۇم، رۇقىيەمنى ئەپكېلىپ قويىمەن، ئاستا - ئاستا ياخشى
 بولۇپ قالدىلەر، نېمىلا دېگەن بىلەن رۇقىيەممۇ رىشاتنى كۆزدە تۇتار.

— ئاپا، مەن باشقا ئىشنى ئويلاۋاتىمەن.

نىجات نۇرغۇن قېتىم ئاپىسىدىن سوراپ بىلەلمىگەن، باشقىلاردىن ئاڭلىغان بولسىمۇ
 ئېنىق پاكىتقا ئىگە بولالمىغان، ئەمما كېچە - كۈندۈز پىكىر - خىيالىنى ئەسىر قىلىپ

كېلىۋاتقان بىر مەسىلىنى بۈگۈن قايتا ئوتتۇرىغا چىقىرىپ ئايمىسىنىڭ جاۋابىنى ئالماقچى بولۇۋاتاتتى.

— ئاپا، ئالتۇن قازاننىڭ ھازىر كىمىنىڭ قولىدا ئىكەنلىكىنى بىلىلا، شۇنداقچۇ؟
ئۆي ئىچىنى ئېغىر سۈكۈت باستى، ھەمراخانم يەنە ياستۇققا گەۋدىسىنى قويدى، غۇۋا يورۇقلۇق ئىچىدە ئۇنىڭ قوڭۇر كۆزلىرىدە قانداق ھېسسىياتلارنىڭ ئەكس ئەتتىۋاتقانلىقىنى بىلىڭلى بولمايدۇ. نىجات ئۆز سوئالغا جاۋاب ئالمىسا ئەمدى يەنە ئاقەت قىلىپ تۇرىۋېرىشنى تەسەۋۋۇرىغا سىغدۇرالمىتتى. چۈنكى، ئۇ بۇ ئىشقا ئىرادە باغلىغانىدى.

— ئاپا، شۇ مەسىلىنى ئېنىقلىۋالسام ئىشىمدا يەنىمۇ چوڭ ئىلگىرىلەش بولاتتى، چۈنكى، مەن ئالتۇن قازاننىڭ چوقۇم ئادەتتىكى قازانلاردىن ئەمەس، بەلكى ئۇنىڭ قىممەتلىك مەدەنىيەت يادىكارلىقى ياكى دۆلەتكە مەنسۇپ بايلىق ئىكەنلىكىگە ئىشىنىمەن. ئۇنىڭ بىرەر شەخسنىڭ قولىغا چۈشۈپ كېتىشىگە يول قويۇش چوڭ جىنايەت. شۇڭا... ھەمراخانمىدىن جاۋاب چىقىمىدى، نىجات بېشىنى ئېگىپ يەنە سۈكۈتكە چۆمدى.

مەش ئۈستىدىكى چەينەكنىڭ كىزىلىدىغان ئاۋازى جىملىقنى بۇزۇپ تۇراتتى.
— رەسساملىق كەسىپىنى قىلىۋەرسەڭ ئوبدان بولاتتى، بۇ ھەقتە تالاي قېتىم نەسە

ھەت قىلدىم. ئاڭلىمىدىڭ، — ھەمراخانم سۆزلەۋېتىپ كارىۋاتتىن چۈشۈپ. مەش ئالدىغا كېلىپ ئولتۇردى، — بوپتۇ، دېدىم. سەن دەستلەپ «ئاقباشخان شەھىرى» خارابىسىنى قېزىپ تەكشۈرۈپ يۈرگەن چېغىڭدىلا ئالتۇن قازاننىڭ گېپىنى چىقارغاندىڭ، بىلىمەيمەن دېدىم. ئىككى — ئۈچ يىل ئۆتتى، ساپال قاچا، تۆمۈر پىچاق، مىس داچەنلەر بىلەن ھەپتە بىلەشكە نەسەرى ئاشۇ ئالتۇن قازان كۈندۈزى خىيالىڭدا، كېچىسى چۈشۈڭدە كۆرۈنۈپلا تۇردى. سوراۋەردىڭ، جاۋاب بەرمىدىم. رەسساملىقنى قىلىۋەرسەڭ تىنىچ كۆكەرسەك بولاتتى. داداڭمۇ ساڭا ئوخشاش ئالدىراپ ھەق — ناھەق ئۈستىدە سۆزلەپ قويۇپ تارتىمىغان خاپىلىقلىرى قالمايغان. ئاخىرى بىئەجەل ئۆلۈپ كەتتى. شۇڭا ئالتۇن قازاننىڭ گېپىنى قىلساڭلا قۇيۇپ چىقىم تىك تۇرىدۇ. سېنىڭ ئاسار ئەتىقى، مەدەنىيەت يادىكارلىقى، تەتقىقات... دېگەندەك خىزمەتلىرىڭ ئاشۇ ساپال قاچا، كوزا، كۇپ، رەخت پارچىلىرى، مىس داچەن بىلەن چەكلەنگىنى تۈزۈك، بىلىشىمچە، سەن يەنە سېپىل تېگىدىن خەت پۈتۈلگەن ياغاچ پارچىلىرىنى، جەسەت دېگەندەك نەرسىلەرنى تاپتىڭ، بولدى، شۇ يېتەرلىك، ئۇنىڭ نەرسىغا تېخىمۇ ئىچكىرىلەپ كىرىپ ئالتۇن قازاننىڭ دەۋاسىنى قىلساڭ بىزگە خۇۋلۇق يوق ئوغىلۇم، — ھەمراخانم ھاياجانلاندى، ئۇنىڭ سۆزلىرىگە غەزەپلىك ھېسسىيات ئارىلاشقانىدى، — بۇ دۇنيادا مېنىڭ تىيانشىم بارمۇ؟ سېنىڭ يۆلەنچۈكۈڭ بارمۇ؟ يوق، مەن ئۇل خوتۇن، سەن يېتىم ئوغۇل، يېتىمغا يۆتەلنىڭ نېمە ئىشى، توڭۇرغا ئۇسسۇلنىڭ، دېگەن گەپ بىكار ئېيتىلمىغان، ياخشى سەن سىڭگەن نېنىڭنى يە، رەسىمىڭنى سىز، ئالتۇن قازان دېگەن گەپنى ئاغزىڭدىن چىقارساڭلا خەق بىزنى دوزاخقا ئىتتىرىدۇ، ھەقىقەت ھەقىقەتتە يەتكىنى كىم كۆرۈپتۇ...
— ئاپا، مەن بىر ئىشنى باشلىغان ئىكەنمەن، ئاخىرىغا چىقارماي قويمايمەن، بۇ

يولدا قانچىلىك رىيازەت چەكسەم مەيلى...

— داداڭ رىشات ئەپەندىمۇ ھەمىشە شۇنداق دەيتتى، ئاخىرى ...
 — ئاپا، ھازىر ئۇ چاغلارغا ئوخشىمايدۇ، ھەر بىر ساھەنىڭ ئۆز ئالدىغا بەلگىلىمە،
 نىزامنامىلىرى بار، مېنىڭ ئىشىمنى ئىدارە، ناھىيە رەھبەرلىكى قوللايدۇ، كۆڭۈل بۆلۈدۇ،
 ھېچكىم بىزنى دوزاخقا ئىتتىرەلمەيدۇ.

— مەسىلەن، — دېدى ھەمراخانم نىجاتنىڭ سۆزىنى بۆلۈپ، — سېنى كىم قوللايدىكەن؟
 — ئابدۇكېرىم ئاكا، ھەسەن مامۇت مۇئاۋىن ھاكىم.

— ھەي نادان ... ھەي نادانەي ... — ھەمراخانم ئاچچىق كۆلدى.
 — ئاپا! — نىجات يېلىنىش نەزەرىدە تىكىلدى.
 — ئشەنگەن تاغدا كىمىك ياتمايدۇ، ئوغلۇم.

— ئاپا، مەن چوقۇم ...
 — سەن كۆڭلۈڭدە ئابدۇكېرىمماخۇن مېنىڭ باجام، ھەسەن مامۇت مېنىڭ تۇغقۇنۇم،
 ماڭا يۆلەنچۈك، دەپ ئىشىنىۋاتامسەن؟

— مەن قىلىۋاتقان ئىشۇم شۇلارنىڭ خىزمەت دائىرىسىدە ئەمەسمۇ؟
 — چۆچۈرىنى خام سانما، دەل شۇلار سېنىڭ سېپىلىنى كولاۋېرىشىڭنى، بۇ شەھەرنىڭ
 ئۆتمۈشى، تارىخى توغرىسىدا بىر نېمە يېزىشىڭنى، بولۇپمۇ ئالتۇن قازاننى تىلغا ئېلىپ
 شىڭنى ھەرگىز خالىمايدۇ.

— ئاپا! جېنىم ئاپا ... — نىجاتنىڭ ئاۋازى يىغلامسىرىغاندەك چىقتى.
 — ئابدۇكېرىمماخۇننىڭ ئۆزى ئېغىز ئېچىپ خوتۇنىنىڭ سىڭلىسىنى ساڭا سايە قىلىشىدا
 ھەسەن مامۇت كۆرسەتكەن ئەقىل باردەك قىلدۇ. سېنىڭ كۆڭلۈڭنى دەپ مەن بۇ توپغا
 قوشۇلغان، كېيىنمۇ رۇقىيەم ئوبدان كېلىن چىقتى، ئۇلارنىڭ نىيىتى سېنى ئۆزلىرىگە
 كۈيۈغۇل، تۇغقان قىلىۋېلىش ئارقىلىق پۇت - قولۇڭنى چۈشەپ، ئالتۇن قازان توغرىسىدا
 لام - جىم دېيەلمەيدىغان قىلىش بولسا كېرەك. خۇداغا شۈكۈركى، ھازىر رۇقىيەمىدىن
 قوچقاردەك بىر ئوغلۇ كۆردۈك، مەن، رەنا ماڭا كېلىن بولغان بولسا دەپمۇ ئويلاپ
 قالاتتىم، ئۇ ئويۇم تامامەن خاتا كەن، نېمە بولسا بولسۇن رۇقىيەمنى ...

— ئالتۇن قازان شۇلارنىڭ قولىغا چۈشۈپ كەتكەنمۇ؟ ئاپا، جېنىم ئاپا، مېنىڭ
 ئىشىمنى دەپ بولسىمۇ ھەق گەپنى دېسە، سىلدىن ئۇ دۇنيا - بۇ دۇنيا غۇش بولاي،
 مەيلى، ئۇلار مېنى قولغا ئالدۇرۇۋەتسىمۇ، ئاتتۇرۇۋەتسىمۇ ...

— بەس! — ھەمراخانم ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى، ئاۋازى ناھايىتى كەسكىن، ھەم
 قاتتىق ئىدى، — چىقىپ ئۇخلا.

ھەمراخانم نىجاتنىڭ ھەر كۈنى كېچىدە خېلى بىر ۋاقىتلارغىچە شىرە ئالدىدا
 ئولتۇرىدىغانلىقىنى بىلگەچكە مەشكە ئوت يېقىپ قوياتتى. بۈگۈن يېقىپ قويغان ئوت
 ئاللىقاچان ئۆچكەندى، نىجات ئۆزى ئورۇن راسلاپ ياتتى. سوغۇق ئۆي، مۇزدەك يوتقان
 ئۇنىڭ تېنىنى شۈركەندۈرۈپ ئۇيقۇسىنى قاچۇردى. دېمىسىمۇ بۈگۈن ئۇنىڭ ئۇيقۇسى
 كەلمەيتتى، بىر ھازاغىچە تىزلىرىنى يىغىپ - تۈگۈلۈپ ياتتى، ئىسسىمىدى، تىترىدى ...
 كۆزى ئىلىنگەن چاغدا بولسا خوراز چىلىدى. نىجات قوپماي يېتىۋەردى ۋە ئاستا - ئاستا

ئۇيغۇغا كەتتى. تاڭ ئاتتى، سائەت 8 گە 15 مىنۇت قالدى، ھەمراخانم كىردى؛

— قوپ، ئىشقا بار!

— بارمايمەن.

— نېمىشقا؟

— ئىشلىمەيمەن.

— سەن دۆلەتنىڭ خىزمەتچىسى، تۈزۈمگە، مەشغۇلىيەتكە رىئايە قىلىشنىڭ كېرەك - قۇ؟

— خىزمەت قىلمايمەن.

— نېمە ئىش قىلسەن؟

— كونا بازاردىكى قىمارۋازلارغا قوشۇلۇپ ئوشۇ ئاتىمەن، بەڭگىلەرگە ئارىلىشىپ

نەشە چېكىمەن.

ھەمراخانم «ھىم!» دەپ قويۇپلا چىقىپ كەتتى، نىجات يېتىۋەردى، ئېغىنىدى،

ئۇيان - بۇيان ئۆزۈرۈلدى، ئۇيغۇسى ئېچىلىپ كەتكەنىدى، يېتىپ خىيال سۈردى،

خىياللىرى ئۇزاققا سوزۇلدى. چۈشكە يېقىن ھەمراخانم يەنە كىردى.

— داداڭ رەھىمەتلىك، يولۋاس ئىزىدىن يانماس، يىگىت سۆزىدىن، دېگەن

سۆزنى پات - پات تەكرارلايتتى، ھەمراخانمىڭ قورۇق باسقان يۈزلىرىدە غەلىتە بىر

ئىپادە، غەزەپلىك ئىستېھزا، قايغۇ ئارىلاش خاۋاتىرلىنىش پەيدا بولدى، قارايدىغان

نېپىز كالىپۇكلىرى تىترەيتتى، سەنىمۇ بىر گەپنى دېسەڭ... تازىمۇ جاھىل - دە، سەن،

تۈرە ئورنىڭدىن.

نىجات ئۈمىدلىنىدى، كىيىملىرىنى كىيىپ سىرتىنى بىر ئايلىنىپ كىردى. ھەمراخان -

نىم مەش ئۈستىدىن قازاننى چۈشۈرۈۋاتاتتى، پىتىقلاپ قايناۋاتقان شويلىنىڭ مەزىلىك

ھىدى ئۇي ئىچىنى بىر ئالدى، نىجات ئوغلىنى قۇچىقىغا ئېلىپ ئولتۇرۇپ بىر چىنە

شويلىنى يەپ بولدى.

— چۈشتىن كېيىن ئىشقا بارارسەن؟ - دېدى ھەمراخانم قازان - قاچىلارنى

يۇيۇۋېتىپ، - يېرىم كۈن بولسىمۇ ئىشلە.

— خىزمەتتىن چېكىنسەم بولغۇدەك، ئاپا... مەن...

ھەمراخانم ئولتۇرغان ئورنىدا سىغىنىقىپ قالدى، كۆزلىرىگە تولغان ياشنى كەمزۇ -

لىنىڭ يېڭىگە سۈرتتى. نىجات ئوغلىغا قاراپ ئولتۇرۇۋەردى. بىر ھازادىن كېيىن

ھەمراخانم ئورنىدىن تۇرۇپ قوللىرىنى سۈرتتى:

— ماڭ، تاشقارقى ئىشىكىنى تاقاپ قوي.

نىجات قۇشتەك يەڭگىل ھەرىكەت بىلەن ئورنىدىن تۇردى، ئۇچقانئىدەك چىقىپ

ئاپىسىنىڭ بۇيرۇقىنى بەجا كەلتۈردى. ئۇ كىرگەندە ھەمراخانمىڭ قولىدا مۇقاۋىسى

ئۆڭگەن، كونا بىر خاتىرە تۇراتتى. نىجات گويى چۆلدە قالغان ئاچ، ئۇسسۇز سەيياھ

ئاسادىپىي ئۇچرىغان ئوزۇقلۇققا ياكى سۇغا ئېتىلغانئىدەك ئېتىلىپ بېرىپ خاتىرىگە

ئېسىلدى.

— قولۇڭنى تارت!

نيجات ئەيمىنىپ چىم بولدى، ھەمرا-
 خانىم ئولتۇرۇپ ئالدىرىماي خاتىرىنى
 بىر بەت - بىر بەتتىن ۋاراقلاشقا باشلىدى.
 - رەنجىمە، خاتىرىدە داداڭ ئىككە -
 مېنىڭ شەخسى تۇرمۇشىمىزغا ئائىت گەپ -
 سۆزلەرمۇ بار، شۇڭا ساڭا كېرەكلىك يېرىنى
 ئۆزۈم ئوقۇپ بېرىمەن.
 نيجات قىزىرىپ كەتتى، تەنتەكلىك
 قىلغىنىدىن خىجالەت بولۇپ يەرگە قارد -
 ۋالدى. ھەمراخانم خاتىرىنى ۋاراقلاشتىن
 توختىدى.

«سېپىلنى كولاۋاتسام كەتسەن بىر نەر -
 سىگە قاتتىق تەگدى، شۇ ھامان يەنە كولد -

دىم. ئاندىن قولۇم بىلەن ئاۋايلاپ ئاچتىم، ئالدىم، ئالتۇن قازان ئىكەن. كولاش
 جەريانىدا يۇڭ ئارىلاشتۇرۇلغان سېغىز لايدا ئېتىۋېتىلگەن ئاغزى بۇزۇلۇپ كەتكەنلىك
 تىن ئىچىدىكى تىللار چېچىلىپ كەتتى، تېرىپ يەنە قازانغا سالدىم، چامامدا، ئالتۇن
 قازانغا ئالتە - يەتتە چىنە سۇ پاتىدۇ، شۇنىڭدىن قارىغاندا ئىچىدىكى تىللار، زىچچە ئالتۇن
 لار 10-12 كىلوگرام ئەتراپىدا كەلسە كېرەك. بېشىدا قاراپ تۇرغان مىنىڭ لىەن -
 چاڭ ئالتۇن قازاننى قولۇمدىن ئالدى. قازاننىڭ بىر يېنىدىكى قۇلقى ئاستىدا تامغىدەك
 بىر بەلگە بار، بەلگە ئىچىدە مەن ئۇقمايدىغان يېزىق باركەن، ئېھتىمال ھازىر بۇ
 يېزىقنى بىلىدىغانلار بولمىسا كېرەك.

1967 - يىل 7 - ئاينىڭ 3 - كۈنى»

ھەمراخانم نيجاتنىڭ ھەيرانلىق ئىلىكىدە ئوقتەك تىكىلىپ تۇرغان كۆزلىرىگە
 ئۆكۈنۈش تۇيغۇسىدا قاراپ قويغاندىن كېيىن خاتىرىنى يەنە ۋاراقلاپ توختىدى.
 «بىزنى ئىشلىتىۋاتقان مىنىڭ لىەنچاڭ، ئالتۇن قازاننى گۇڭشى شۇجىسىغا
 تاپشۇرۇپ بەردىم، شۇجى ئامبارچىغا بەردى، دېدى. بىزگە شۇنداق دەپ قويدىمۇ
 ياكى ئۆزى تىقمۇالدىمۇ، بۇ بىر سىر».

1967 - يىل 7 - ئاينىڭ 11 - كۈنى»

- نيجات، - دېدى ھەمراخانم قوشۇمىسىنى تۈرگەن ھالدا خاتىرىنى ۋاراقلاۋې -
 تىپ، - ئۆزۈڭنىمۇ، مېنىمۇ ئوتقا سالىدىغان بولدۇڭ.
 - ئۇزۇندىن بۇيان ئوتنىڭ تېشىدا كۆيدۈم، ئەمدى ئىچىدە كۆيسەم نېمە
 بوپتۇ، ئاپا.
 - ھەي... نادان، ئاڭلا!

«مىنىڭ لىەنجاڭ، شۇجى ئالتۇن قازاننى ناھىيىلىك بانكىغا تاپشۇرۇپ بەردى، دەيدى، تاپشۇرغان بولسا بانكا بۇ ھەقتە شۇجىنى تەقدىرلەپ ئومۇمىي ئوقتۇرۇش چىقارغان، رادىئو كانىيى ئارقىلىق ئاممىغا تەشۋىق قىلغان بولاتتى، بەلكىم بۇ گەپ يالغان بولۇشى مۇمكىن. قانۇن يوق بۇ زاماندا شۇنچە كۆپ مال - دۇنيا دۆلەتنىڭ خە - زىنىسىگە كىرمەي، ئاشۇ ئاچكۆزلەرنىڭ ساندۇقلىرىغا كىرىپ كېتەرمۇ؟

1967 - يىلى 8 - ئاينىڭ 14 - كۈنى.»

— خاتىرىدە پەقەت مۇشۇ گەپلا بار، داداڭ رىشات ئەپەندى شۇ يىلى 8 - ئاينىڭ 18 - كۈنى يەنى خاتىرە يېزىپ قويۇپ تۆت كۈندىن كېيىن سېپىل بېسىۋېلىپ قازا تاپقان، بولدىمۇ ئەمدى، — ھەمراخانم سۆزلەۋېتىپ خاتىرىنى ياپتى، — كۆڭلۈڭ تىنغاندۇمۇ قوزام.

— رەھمەت ئاپا، — نىجات ئاپىسىنىڭ ئاق ئارىلىغان چاچلىرىغا لەۋلىرىنى تەگكۈز - دى، — سېلىنى رەنجىتىم، مالال قىلدىم، ئەپۇ قىلسىلا، مۇئاۋىن ھاكىم ھەسەن مامۇتنىڭ شۇ چاغلاردا كونا بازار گۆشپىسىنىڭ شۇجىسى، ئابدۇكېرىم ئاكىنىڭ بولسا گۆشپىسىنىڭ ئامبارچىسى ئىكەنلىكىنى بۇرۇنلا ئاڭلىغانىدىم، ئەمدى ھەممە ئىش تايان بولۇۋاتىدۇ.

— ئوتنى تۇتساڭ قولىڭ كۆيدىدۇ!

باھار قۇياشى نۇر تۆكمەكتە، تەبىئەت كۈلمەكتە، ھايات كۈلمەكتە. نىجات ھاياتىدا رۇقىيەم بىلەن توي قىلغان كۈنى تۇنجى قېتىم قاتتىق خۇشال بولغانىدى، بۈگۈن بولسا باھارغا جور بولۇپ يېڭىدىن باشلانغان ھاياتنىڭ ئىلھامى ۋە زوقىدىن يەنە قاتتىق خۇشال بولۇۋاتاتتى. ئۇ بۇرۇنقى ھاياتنىڭ ناھايىتى ئاددىي، تىلغا ئالغۇچى - لىكى يوق بىر ئۆتمۈشكە ئايلىنىپ قالغانلىقىنى، ھەقىقىي قايىنام - تاشقىنلىق ھاياتقا ئەمدىلەتن قەدەم تاشلاۋاتقانلىقىنى ھېس قىلغىنىدا خۇشاللىقتىن تېرىسىگە سىغماي قالدى. ئۇ ئالتۇن قازان توغرىسىدىكى سىرنىڭ دەسلەپكى يىپ ئۇچىغا ئىگە بولغانلىقىنى، مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرىنى قېزىش، تەكشۈرۈش، تەتقىق قىلىش خىزمىتىنىڭ يەنە بىر بۇرۇلۇش نۇقتىسى دەپ قارىدى. بۇ نۇقتىنىڭ مۇھىم تۈگۈنى ئالتۇن قازان ۋە ئۇنىڭ ئىچىدىكى ئالتۇنلارنى ئىگىلىۋالغان، ئوغرىلىۋالغانلارغا بېرىپ تۇتۇشاتتى. گەرچە ئۇ بۇ سىرنى ئېچىشتا كۈچلۈك، قوۋ - مەككاز ئادەملەرنىڭ خىرىسلىرىغا دۇچ كېلىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىشىمۇ، نېمە ئۇچۇندۇر ئۆزىدە ئۇلار ئۈستىدىن غالىب كېلىدىغان بىر قۇدرەت - لىك كۈچىنىڭ پەيدا بولۇۋاتقانلىقىنى سېزەتتى، ئابدۇكېرىم ئاكىنىڭ گۆشپىسى ئامبارچىسى - قىدىن ناھىيىلىك مەدەنىيەت يۇرتىغا يۆتكىلىپ كېلىشى، كېيىن باشلىق بولۇشى ھەسەن مامۇتنىڭ ئىلتىپاتى ئەمەسمۇ؟ ئابدۇكېرىم ئاكىمۇ ناھىيە بازىرى يېنىدىن يەر سېتىۋې - لىپ ئۆي سېلىۋالدى. نىجات بۇ مېھرىبان تۇغقىنىنىڭ، باجىسىنىڭ دەسلەپكى تۇرمۇش ھالىتىنى بەش قولىدەك بىلەتتى. نىجات ئويغا چۆمدى، ئۇلار ئالتۇن قازان بىلەن

تىللارنى راستىن بانكىغا تاپشۇرۇپ بەرگەن بولسىچۇ؟ ئۇ چاغدا ئۆزۈم مات بولۇپ قالمامدىمەن، ئالدىراپ خۇشال بولۇش ئەخمەقلىق، ئاۋۋال ئاستىرتتىن تەكشۈرۈپ بېقىش زۆرۈر.

— ئەجەب خىيال سۈرۈپ ئولتۇرۇپ كېتىپسىز؟
 نىجات رەنانى كۆرۈپ ئۆزىنىڭ ئىشىك ئېچىلغانلىقىنىمۇ، ئاياغ تۇشىنىمۇ ئاڭلىمى-
 ماي قالغانلىقىغا ھەيران بولدى.

— يازماقچى بولغان ماقالەم ئۈستىدە ئويلنىۋاتىمەن.
 — سىز تاش سانغىچە باشقىلار قۇم سانايىدىكەن، — رەنا قولىدىكى ماتېرىيالنى
 نىجاتنىڭ ئالدىغا قويدى، — قاراڭ، تەرجىمىسىنى سېلىشتۇرۇپ بەرسۇن، دەپتىكەنە
 كۆرۈپ ھەيران قالدىم، سىز يازماقچى بولغان ماقالىنىڭ ئەكسىچە... ئاۋۋال كۆرۈپ
 بېقىڭ.

نىجات قىزىقىش ئىچىدە ماتېرىيالنى ئاچتى. بۇ ناھىيىلىك سىياسىي مەسلىھەت
 كېڭىشى تارىخىي ماتېرىياللارنى توپلاش، رەتلەش گۇرۇپپىسى نامىدا تۈزۈلگەن «ئاۋ-
 باشخان تەزكىرىسى» ئىدى، نىجات بىر ھازا دىققەت بىلەن ۋارقىلاپ كۆردى، ھەممىنى
 تولۇق ئوقۇمايلا رەنانىڭ قولىغا بەردى - دە، قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى. «تەزكىرە» دىكى
 رىۋايەت - ئەپسانە تۈسىنى ئالغان نۇرغۇن ۋەقەلەرنى نىجات بۇرۇنمۇ كۆپ قېتىم
 ئاڭلىغانىدى، سەمى قارىم ھەربىر نامازدا جامائەتنى ئاقباشخان ئەۋلىيانىڭ روھىغا
 ئاتاپ دۇئا قىلىشقا چاقىراتتى، نامازدىن كېيىن ئاشۇ ئەۋلىيانىڭ دىن يولىدا ئېلىپ
 بارغان غاراتلىرى، ساۋابلىق ئىشلىرى ھەققىدە ۋەز ئېيتاتتى. سەمى قارىم ئەمدى شۇ
 قاراشلىرى ئاساسىدا بۇ «تەزكىرە» نى ئۆز قولى بىلەن يېزىپ چىققانىدى.

— بۇ سەۋەنلىكنى نوقۇل ھالدا سىياسىي كېڭەشكە ئارتىپ قويۇشقا بولمايدۇ،
 چۈنكى ھەرقايسى قاتلام زاتلارنىڭ پىكىرىگە قۇلاق سېلىش، ئېتىبار بېرىش، تەكلىپلىرىنى قوبۇل
 قىلىش، سىياسىي كېڭەش ۋە بىرلىك سەپ سىياسەتلىرىدىكى تۈپ پىرىنسىپ. بىراق، سەمى
 قارىم مۇشۇ ئىمكانىيەتتىن ئەپچىللىك بىلەن پايدىلانغان، ھەندىمۇ سەۋەنلىك بار، ئىزدە-
 نىشىم، بۇ ئىشقا تۇتۇش قىلىشىم ئاستا بولدى.

— ئۇيغۇڭىزنى ئېچىڭ، يازغانلىرىڭىزنى كۆچۈرۈش، تەرجىمە قىلىش ئىشلىرىدا مەن
 قولۇمدىن كېلىشىچە ياردەم قىلىمەن.

— نەچچە يىللاردىن بېرى ھېلىمۇ كۆپ ئىشلىرىمغا ياردەم بەردىڭىز، بېيجىڭ، ئۈرۈمچى
 چىدىكى ساۋاقداشلىرىڭىز ئارقىلىق «خەننامە»، «سۈينامە»، «تارىخىي خاتىرىلەر» قاتارلىق
 كىتابلارنى ئەكەلدۈرۈپ بەردىڭىز، يەنە تېخى ئۆزىڭىز تەرجىمە قىلىپ چۈشەندۈردىڭىز.
 سىزنىڭ ياردىمىڭىز بولمىغاندا مەن ھېچ ئىشنى ۋۇجۇدقا چىقىرالمايتتىم.

— مۇھىمى ئۆزىڭىزنىڭ ئىزدىنىش روھىڭىز، شىجائىتىڭىز ئاساسى ئورۇندا تۇرىدۇ،
 سىز مېنىڭ ياردىمىمىزمۇ ھەر مىللەت تارىخشۇناسلىرىنىڭ، ئېتنوگرافى، ئارخېئولوگلارنىڭ
 ئەسەرلىرىنى ئىزدەپ تېپىپ ئوقۇدىڭىز، ئۆگەندىڭىز، خاتىرە يازدىڭىز.
 — ئۆگەنمەي بولامدۇ، — نىجات مەمنۇنىيەت بىلەن كۈلدى، — تارىخنىڭ چىنلىقىنى

تۇنجى نۆۋەتلىك «تارىم مۇكاپاتى» غا ئېرىشكەن ئەسەرلەر

قۇم باسقان دېڭىز	(پوۋېست)	توختى ئايۇپ
تەقدىرنى كىشىلەر يارىتىدۇ	(// //)	قاھار چېلىل
سەھرا ئىقلاز	(// //)	ئالمىجان ئىسمائىل
بۇ، چۈش ئەمەس	(ھېكايە)	مەمتىمىن ھوشۇر
قىزىق ئىشلار	(// //)	ئەخەت تۇردى
تۆت قۇلاق	(// //)	مەھەممەت باغراش
كۈلەيمۇ، يا يىغلايمۇ	(// //)	ئەبەيدۇللا ئىبراھىم
مەن - كېرەمباي	(ئوچپەك)	قەييۇم تۇردى
تۈگمەس توساقلار	(ئەدەبىي ئاخبارات)	زۇنۇن تاھىر ئەركىن قادىر
سەھرا نەزمىلىرى	(شېئىر)	تۇرسۇنئاي ھۈسەيىن
ئانا	(// //)	ئابا بەكرى تۇيغۇن
دالادا قار، قەلبىمدە باھار	(// //)	ئۆمەر مەمتىمىن
سۆيگۈ ئۆلمەيدۇ	(// //)	ئوسمانجان ساۋۇت
ئايىگۈلنىڭ ھېكايىسى	(// //)	روزى سايىت

قوغداش ئۈچۈن ھامان بىر كۈنى كەسكىن مۇنازىرە ئېلىپ بېرىشقا توغرا كېلىدۇ. — بەك ھاياجانلىنىپ كەتتىڭىزغۇ دەيمەن، — رەنا بۈگۈن رەسىم سىزدۇرىدىغان چاغدا كىيىدىغان كىيىملىرى بىلەن كەلگەندى، شۇڭا ئۇ نىجاتنى ئاگاھلاندۇردى، — مۇنازىرىڭىزنى ۋاقتى كەلگەندە قىلىڭ، بۈگۈن رەسىمىنى سىزىسىز، بىراق بۇ يەردە ئەمەس، رۇقىيەم ماراپ كېلىپ يەنە چاتاق سالمىسۇن دەيمىنا، قانداق؟ رەنا «تەزكىرە» نى ئېلىپ چىقىپ كەتتى، نىجاتنىڭ كەيپى تىۋاتتىن ئۆزگەردى، ئۇ ماقالىسىنى يېزىپ پۈتتۈرۈش ئۈچۈن يەنە كۆپلەپ كىتاب - ماتېرىيال كۆرۈشى، كۆرگەن، ئوقۇغان ۋە يازغان خاتىرىلىرىدىكى مەزمۇنلارنى، پاكىتلارنى ئۆزئارا سېلىشتۇرۇپ، ئىشەنچلىكلىرىنى تاللىۋېلىشى، يەنە ئىزدىنىشى لازىم ئىدى، بۇنىڭ ئۈچۈن ئۇ نەچچە ۋاقىتتىن بېرى ئالاقە قىلىپ كېلىۋاتقان تارىخشۇناسلارغا، كۇرستا دەرس ئۆتكەن مۇتەخەسسسلەرگە دەرىۋ خەت يېزىشى، جاۋاب ئېلىشى كېرەك، پۈتكەن ماقالىلىرىنىڭ سەل ياخشىراقلىرىنى گېزىت - ژۇرناللارغا ئەۋەتىش ئۈچۈن ئاققا كۆچۈرۈشى لازىم ئىدى، نىجات جەددىيلىشىپ ئولتۇرغاندا رەنا كىردى.

— يۈرۈڭ، بىزنىڭ ئۆيگە...

— كىشىلەر نېمە دەپ قالار؟ — نىجات قىزاردى، — سىز كېتىۋېرىڭ، مەن كېيىن - رەك باراي.

(داۋامى كېيىنكى ساندا)

مەسئۇل مۇھەررىر ئارسلان

ئابلەككىم خېۋىر

(بالادا)

ئىنسانىيەت ئورمانلىقىدا
 كۆكرەك كەردۇق ئاشۇلار بىلەن.
 بىر قەدىمىي چىنارلىق ئورمان
 سۆيۈشىدۇ يۇلتۇزلار بىلەن.
 يىللار ئۆتەر، ھەرىيل ئېپ كېتەر
 شۇ ئورماندىن تالاي يوپۇرماق.
 بىراق، چىنار باراقسان، كۆركەم،
 ھەر ياپراقتا بىردىن تېپىشماق.

* *

سىڭلىم رىزۋان ئۈزۈك توغرىلىق،
 تېپىپ ئالدىم بىر خاتىرىنى.
 قەلبىم دەپدى: رەتلەپ قويغۇلۇق
 ئۇلۇغ يىللار يادىكارىنى.
 خاتىرىنىڭ مۇئەللىپى كىم؟
 ماڭىمۇ سىز تېخىچە بۇ ئىش.
 ئاشقانە قۇرلار بەك يارقىن،
 ئۇنتۇلغانمۇ ئىسمىنى يېزىش؟
 ئېنىقكى، ئۇ بىر جەڭچى يىگىتتە
 ئېنىقكى، ئۇ ئاۋارە بىر چال.
 ئېنىقكى، ئۇ ئاشىق بىقارار،
 ئېنىقكى، ئۇ غايىب بىر خىيال.
 ئىسىم يېزىش ئارتۇق بىلىنىپ،

تاڭ قالدۇرغان مېنى ئاتلار
 ئاندا- ساندا قىلغان رىۋايەت.
 ئىچى دەريا، ئېچىلسا تاغزى،
 تۈگىمەيدۇ ئېقىپ ھېكايەت...
 ئەلىمىساقىن ئاددىي ئانىلار
 كۆرسىتىرمىش بەزىدە ھېكمەت.
 شۇ ھېكمەتتىن ئىلگە يېتەرمىش،
 تاغ- تاغ ھىمىمەت، بىز ئالەم رىغبەت.
 ئوغۇل دەپلا تۇغۇپ قوبارىمىش
 گۈلدۇرماما ياكى چاقماقنى؛
 قىز دەپ تۇغار، قارساڭ بىر ئاي،
 گۈزەل، نۇرلۇق مىسلى ئوماقنى.
 ھەممە ئانا ئارزۇ قىلار كەن
 باتۇر ئوغۇل، ئاي قىز تۇغماقنى.
 بەس قويۇشار تۇغۇلسا بوۋاق،
 خۇي، پەيلىدىن نېمە بولماقنى.
 سادىر شۇنداق، مۇتەللىپ شۇنداق،
 ئابدۇخالىق ئۇيغۇرمىۇ ھەم.
 ئاددىي ئانىلاردىن تۇغۇلغان ئوغۇل
 رىۋايەتكە تامام كۆمۈلگەن.
 ئاماننىسا، نۇزۇگۈم دېسەك،
 ئال قەلبىدە بىر دۇنيا ھۈرمەت.
 ئون ئالتە ياش ئىدى رىزۋانگۈل
 كۆرسەتكەندە جەڭلەردە شەپقەت.

بىراق يورۇق دۇنيا نەقەدەر ياخشى،
تاتلىق ئەسلىمىلەر قانداق لەززەت - ھە؟
مۇشۇ خاتىرىگە پۈتتۈم بەرسى،
ئۇلادلار كۆرسە ھەم قەدىرىگە يەتسە؟

2 - بەت، ئايدا بىر كېچە

بىلىمەيمەن، نېمىشقا ئايدا بىر كېچە
ياپراقتەك تىترەيدۇ تاڭغىچە تېنىم.
ياشلىققا قايتىمەن تېتىكلەپ شۇنچە،
جۇش ئۇرۇپ ئوخچۇيدۇ يۈرەكتە قېنىم.
ھەر ئايدا بىر كېچە ئۆتىمەن ئويغاق،
ھەر ئايدا بىر كېلەر ماڭا شۇ ناخشام،
شۇ كېچە ئاي تولۇپ كۈلەر بىر ئوماق،
سوۋۇغان يۈرەكتىن گۈركىرەر ناخشام.
ئاسمانغا قارايمەن كىرىپك قاقماستىن،
سەيلىدە تولۇن ئاي دىلىبەر - جاندىجان.
ماڭا قول سىلكىتەر ئابىرال ئۇ قاتتىن،
تولۇن ئاي بىر قىزغا ئايلىنار شۇ ئان.
ئاي شۇنداق، ئايدا بىر تولۇن بولىدۇ،
شۇ تولۇش ئايدا بىر قىلىدۇ دەۋر،
ئۇ قىزچۇ؟

بىر قېتىم گۈل بوپ تۇغۇلۇپ،
تولۇن ئاي بولغانغۇ ئۆز ئۆمرىدە بىر.
قېنى ئۇ؟ دەيمەن - دە، تىترەيدۇ قولۇم،
قوشاقچى ھازىدار ئۆزۈم شۇ كېچە.
قۇم كەبى چېچىلار ئۇچقۇر خىيالىم،
سەۋدايىم تۇتىدۇ تا تاڭ ئاتقىچە.

3 - بەت، تولۇن ئايىنى سىزىمەن

سۈتتەك ئايدىك كېچە بولارە
يول يۈرۈمەن ھارمايمەن.
كىرىپكىمگە ئاي ئۇلىنار،
مەن قارايمەن، توپمايمەن،

تارتىمغاندۇ نازۇك ئىختىيار.
پاراخوتنى لەيلەتكەن دېڭىز،
يىڭىنلەرگە بىكارغۇ، بىكار.
تەپسىلاتلار گۆش ۋە ئۈستىخان،
ھەر قۇرىدىن يېنىپ تۇرار ئوت.
ھەر قۇرىدا ئاشق نەپىسى،
ھەر بېتىدىن چىقار ئاھ ۋە دۈت.
ئىنسانلارغا ئورتاق مۇھەببەت
ئۇنى ئۆرتەپ، پۇجۇلاپ ئۆتكەن.
ۋىلايىدە بىر چاقىنغان سۆيگۈ
قىز قەلبىنى قۇچالماي كەتكەن.
شۇ خاتىرە بەتلىرىنى مەن
كىتابخانغا ئاتاپ كۆچۈردۈم،
بەزى بەتلەر ئالدىغا ئۆتتى،
بەزىنى ئارقىغا سۈردۈم.

1 - بەت، مېنىڭ ھايات دەپتىرىم

كۆپ ئىشنى ئۆتكۈزدۈم، كۆپ چۈشنى
كۆردۈم

ھاياجان سايەمگە ئايلانغان پېتى.
ھايات دەپتىرىنى يېزىپ پۈتكۈزدۈم،
ئاخىرقى ئاي - كۈننىڭ قالدى چېكىتى.
كۈلگىنىم ھامان ياش تۆككىنىمدىن چىقە،
مەيلىكىم تۇنۇلسۇن، ئېچىلسۇن ساما،
ئۆتكەننى ئىسلىسەم كەتمەسمەن ئۆكسۈپ،
ئىرتەمدىن خۇشالمەن، تەھقىق بىتەما.
يۈرىكىم قاتماقتا، مەن ئاڭا ئىقرار،
كۈلمەسمەن دېڭىزغا ئوت كەتكەندىمۇ.
يېرىلسا يەر، يىغلاپ يۈرمەيمەن بىكارە
لاۋىلار تاغلارنى سۇ ئىتكەندىمۇ.
قېرىلىق، ئاجىزلىق تەنگە ھۆكۈمران،
ئىززاتلى چاقىرار، ئىمزا قويغىن، دەپ
قەلەمگە سىياھنى ئىچكۈزۈپ قويدۇم،
ئىززاتلى دەپتەرنى يېپىپ تۇرغىن، دەپ

ئاتاغنى سورايمەن: قۇياشمىكىن تاڭ؟
 ئاينى خىرە قىلدى سەندىكى چىراي،
 كۆزۈڭگە قونغاندۇ جۈپ قۇياش قاچان ؟؟
 ئىككى تال ئۆرۈلگەن يىپەك چاچتا سۈرە
 قۇندۇزدەك قارا-يۇ، تۈن كەبى ھەيۋەت
 ئۈستىدە بەرق ئۇرار ھالقا-ھالقا نۇر،
 چىلالىق ياتىدۇ چەمبەر مىڭ قەۋەت.
 لېۋىڭنى لالگە ئوخشاتقۇم كېلەر،
 لاليلەر سارغىيار ئۇنىڭ ئالدىدا.
 تاغزىڭنى ھەر ئاچساڭ گۈللەر تۆكۈلەر
 پارىلار گۈلباغلار زىناق، خالىغدا.
 قىزىللىق ۋە ئاقلىق ئىچىدە قۇياش
 زەررىگە ئايلىنىپ ياتار مىڭ قاتار.
 قىز بولۇپ تۇغۇلغان، ئى ئايغا تەڭداش
 قۇياش ئانىلارلا سەن ئاينى تۇغاز.

13 - بەت، ئانا دەريا بويىدا

ئاقار تىنماي ئىلى دەرياسى
 يەر ئاستىدىن كېلەر شاۋقۇنى
 ئۇنىڭ ئېغىر شارقىرىشىدىن
 ئاڭلىنىدۇ «قادىر مەۋلانى»
 ئانا ئېلىپ ئوماق قىزنى،
 تاڭ سەھەردە ماڭدى دەرياغا،
 ئۆز ئاركىگە قويماس باغرىنى،
 دەسسەمە دەپ، گۈل ۋە كىياھقە
 شۇ يىللاردا ھەممە ياز كۈنى،
 ھەر سەھەردە شۇ مېڭىش تەكرار
 ئانا دەريا بۇلاقلىرىدا
 چىگىرىنىڭ چېچىنى تارار،
 مومىسىدىن ئاڭلىغان ئانا
 بۇ دەريانىڭ سۈيى توغرىلىق
 ئۇلۇغلارنىڭ دەم سۈيى ئىمىشە
 چاچنى دائىم ئۇندا يۇغۇلۇق.
 تاڭ سەھەردە كىم يېرىپ بالدۇرە

تولۇن ئاينى كۆرسەم - كۆرسەم،
 چىققۇم كېلەر ئاسمانغا.
 شەيدا كۆڭلۈم كۈلسە يايىراپ
 ھەي، سىغىسام جاھانغا!
 ناگان - ناگان ياپسا بۇلۇت
 تولۇن ئاينىڭ ھۆسننى؛
 مەن ئادايەن گويا بىر ئوتە
 كۆيدۈرىدۇ كۈچىنى.
 ھەسەت بىلەن ئۆيگە يېنىپ،
 پەلكۈچۈمنى ئالىمەن.
 تولۇن ئاينى سىزىپ - سىزىپ
 رەڭ بېرەلمەي قالىمەن.
 گويا سۆيگۈ بەيگىسىدە
 ئارغىماققا مىنىمەن.

ساقىپ - ساقىپ قالىمەن.

تولۇن ئاينىڭ نۇرلىرىنى

تاغاق - سۈزگە ئېتىمەن.

چېگىشلەنكەن پىكىرلەرنى

يۇيۇپ - تاراپ كېتىمەن.

4 - بەت، ئىككى ئاي

ئاسمانغا قارايمەن، يەرگە قارايمەن،
 ئىككى ئاي ئالدىمدا پەرق ئېتەلمەي.
 ناخۇن تەگكەن سىمدەك تىترەپ قالىمەن.
 قايناق ئىسلىمنى بېسىپ كېتەلمەي.
 ئىينەككە ئايلىنىپ قالدۇم، دەيمەن،
 ئۆيۈمنىڭ تاپسىسى ماندا چۆرىسى،
 غايىبى خىيالغا ھازىر پۈتمەيمەن؛
 ئىينەك پۇل ياساشقا كىمنىڭ چولسى؟
 ئاخىرى كۆرۈمەن بىرلا پەرقنى،
 بىر ئاينىڭ ئانىسى بىپايان ئاسمان،
 يەنە بىرى كېزەر كۆڭلۈم نەھرىنى،
 ئانىسى بىر ئۇيغۇر - ئىلىلىق چوكان.
 ئاندىن تۇغۇلغان ئاي - ھاي تولۇن ئايە

ئىچ - ئىچىڭدىن كۆيۈپ - كۆيۈنۈپ.
ئاتقا مىنىدىڭ، ئىگەرسىز ئاتقا،
ئاتنى ئۇرۇپ قايرىلىدىڭ، كەتتىڭ،
شۇ كېتىشتە دەريا بويىنى
ئۇن - تىۋىشىسىز جىم ماكان ئىتتىڭ،
«تۇمار ئاسقىن قىزىڭغا!» دېسەڭ،
چاقماق چۈشتى ئانا بېشىغا،
ئېسىلغۇسى كەلدى ساڭا بىر
كۆزلىرىنى زورلاپ يىغىغا.
ياش ئانىنىڭ ئىركە كۆڭلىنى
دېڭىزلار دەك داۋالغۇش باستى.
شادلىق بىلەن غەم دولقۇنلىرى
يۈرىكىگە سىغىدى، تاشتى.
غۇرۇر قوندى ئانا كۆڭلىگە،
ئۈچ - چېكى يوق ئىندىشلەر ھەم.
تاغاق چۈشتى قولىدىن يەرگە،
قاتتى ئانا تاش بولۇپ بۇدەم...

14 - بەت، يېنىك بىر جاڭجال

توغۇلغاندا يۈرەك پارىسى،
ئۆيدە بولغان يېنىك بىر جاڭجال،
شېكەر بىلەن ئېغىزلايمەن، دەپ،
تۇرۇپ ئالدى ئانىسى دەرھال.
يانچۇقىدىن چىقاردى ئاتا
ئىككى - ئۈچ تال خوتەن ياڭىقى.
غۇرۇس - غۇرۇس سۇندى ياڭاقلا،
قىسقىنىدا ئاتا بارمىقى.
شېكەر بىلەن ئېغىزلانسا گەر،
بالا تىلى تاتلىق چىقارمىش.
بىراق مەمەدان بولۇپ قالغۇدەك،
ياڭاقتىن تىل ۋەزمىن تاپارمىش.
قانداق ئىسىم چىرايلىق، دېدى
ئاتا خۇشال سۈرگۈنچە خىيال.
ئاتا ئاۋۋال دېگىنى ياخشى،

چاچلىرىنى تاراپ ئۈلگۈرسە؛
ئىچەپ ئىمەس مەڭگۈلۈك بەخت
ئاشۇ قىزنى قۇچۇپ كۈلدۈرسە.
ئانا دەريا - ئانىلار كۆڭلى،
دولقۇنلايدۇ تاتلىق تىلەكتىن.
ئۆز قىزىنى بەخت بېغىدا
كۆرسەك دەيدۇ گۈلدىن، چېچەكتىن...
كۈنلەر ئۇچقۇر، ئايلار قاناتلىق،
ئۆتتى مانا ئۈنبەش ياز ۋە قىش.
سايە تاشلار ئانا قەلبىگە
تاتلىق ئىستەك، غايىب بىر تەشۋىش...
ئادىتىچە، ئانا تاڭ بىلەن
ئومىقىنىڭ چېچىن تارىدى.
بولدى بىر كىم قارا، دېگەندەك،
بۇلاق تامان ئانا قارىدى.
سۇ ئىچىدە تۇرغان قىز ئىمەس،
بىر تولۇن ئاي بۇلاقتا يانغان،
ئانا، شۇدەم يۈرىكىڭ ئېغىپ،
سقىرىغان، جىغ قىلىپ قالغان.
«مۇشۇ ئايىنى ئۆزى تۇغدىمۇ؟
ياق، بېشىنى چايقىدى ئانا،
كۆزلىرىنى يۇمۇپ ئالدى چېكە،
پېتىنىمىدى قاراشقا يانا.
ئات سۇغىرىش ئۈچۈن ئاتىمۇ
شۇ مەنۇتتا كەلدى ئۈلگۈرۈپ،
ئۇمۇ سۇغا بىرلا قارىدى؛
قىزى تامان كەلدى سۈرۈلۈپ.
نېمە كۆردۈڭ؟
چەكچەيدى كۆزۈڭ،
كۆتۈرۈلدى قويۇق قاشلىرىڭ.
كۆردۈڭ سەنمۇ بۇلاقتىن بىر ئاي،
شۇنىڭدىنمۇ باش چايقاشلىرىڭ؟!
ئۆز قىزىڭدىن تا بۈكەمگىچە
كەتمىگەنتىڭ مۇنچە سۆيۈنۈپ.
«تۇمار ئاسقىن قىزىڭغا!» دېدىڭ،

قىز ئانىدىن كۆردىمۇ ئىقبال.
 ئانا دەيدى: رىزۋانگۈل بولسۇن،
 ئاتا دەيدى: ئۇلۇغ كېتىدۇ؛
 ئىسمى ئۇلۇغ كەتكەن بالىنى
 تەقدىر ھامان بوزەك ئېتىدۇ.
 ئانا دەيدى: ھۇر قىز ئىسمىنى
 بىر دانەمگە قويايلىمەن؟
 ئانا دەيدى: سەن لايدىق كۆرسەڭمەن
 ئالدىڭنى توسالمايمەن؟
 ئاتا سەل - پەل خۇشياقمىغاندەك
 بوۋىقىنى ئالدى قولغا.
 رىزۋانگۈل دەپ ئەزان قىچقىرىپە
 بېغىشلىدى خۇدا يولغا.
 ئانا كۈلۈپ كەتتى بېغىشلاپ،
 يوتقىنىنى چۈمكەپ بېشىغا،
 ئاتا، ئەرغۇ تاغدىنىمۇ ئېغىر،
 رەنجىش ئاسان تەپمەس تېشىغا...
 پات - پات ئىسلەر شۇ ئىشنى ئانا،
 ئىرنىڭ يوللۇق چىقىمسا، - ھە، دەپ
 ئۆزىنى سەل كايىپمۇ قويماي،
 ئالەم ئىشى بولغاچ مۇرەككەپ.
 يامان كۆزدىن ساقلىغىن خۇدا،
 شۇ ئانىنىڭ جان - جىگىرىنى.
 ئوغرى ئاتنى ئېلىپ نە قىلغاي؟
 زەر دېمىسە ئات ئىگەرىنى.

7-بەت، فرونت چىملايدۇ

يەر تەكتىدىن ئەسىرلەپ ياتقان،
 ماگمىلارنىڭ پۈتتى سەۋرىسى.
 لاۋا بولۇپ ئاقتى ئىلىلىق،
 فرونتتا نەۋرە - چەۋرىسى.
 ئاتا ماڭدى فرونتقا ئانا،
 قوللىرىدا ئارا - چاپچىسى.
 خۇش، دەپ قالدى ئۆيىدە، ئىككى جان،

يۈرىكىنىڭ ئىككى پارىسى.
 بايا ئۆيىدە بولدى دە - تالاش،
 شۇ ۋەجىدىن قىزنىڭ كۆزى ياش،
 ئاتا كايىپ كەتتى قىزىنى،
 كايىشتا بار سۆيگۈ ۋە ئاياش؛
 «جەڭگە بېرىش ئەرلەرنىڭ ئىشى»
 بۇ ئاتىنىڭ يەكۈنى بولدى.
 ئاتا دېگەن ئاتىغۇ ئاخىر،
 قىزنىڭ يولى شۇنداق ئۇزۇلدى.
 يالۋۇرۇشلار پاختىدەك يۇمشاق،
 كېسەلمىدى پولات يەكۈنى،
 گۈلزارلىقنىڭ قىرى قانداقمۇ،
 بەنت ئېتىدۇ غالىب كەلكۈنى؟

8-بەت، ئانا كۆڭلى

گۆش مانتۇغا قېنى ئىشتىھا،
 چاچ نىخىدەك ئۈگرە ئاشقا ھەم.
 ئانا كۆڭلى سۈگەندىكى دان،
 تاش ئاستىغا چۈشكىلى نېكەم؟
 كېچىلىرى تولغىنىدۇ قىز،
 يۇلقۇنىدۇ چوڭقۇر ئاھ ئۇرۇپ،
 ئىككى كۈندىن ئانا پايىپتەك،
 قىز بېشىدا چىقتى تىك تۇرۇپ،
 «تېمىشقا قىز بولۇپ يارالدىم،
 ئوغۇل بولۇپ قالسامچۇ، ئانا؟»
 ئاشۇ سوئال ئانا كۆڭلىنى،
 قوقاس ئارا پۇچۇلار يانا.

10-بەت، گۈگۈمدىكى جەلە

دۈشمەن گارنىزونى ئۇر - ئۇرغا قالدى،
 چاپچا، ئارا، چۇماق ياسىدى چەمبەر.
 تالانى ئەزىمەتلەر قىلغايىدى جەڭدە،
 قۇرشاۋ قات - قات، قۇرشاۋ چىقتى مۇنەۋۋەرە

دۇشمەن پىلمىيوتى ئەجەل چاچىدۇ،
 دۇشمەن بېشىغىمۇ تاشلار ياغىدۇ.
 تۆمۈرچى دۈكىنى جەڭ مەيدانىدا،
 ئورغاقتى تۈزلەيدۇ، ياۋغا ئاتىدۇ،
 قاچان تەشكىللەنگەن بىر توپ ھەمىشە
 قىلغايغان ئەرلەرنى ھاپاش ئېتىدۇ،
 نەدە دوختۇرخانا، قەيەردە دوختۇر،
 ئۇ قىزلار ئۇچقاندەك ئېلىپ كېتىدۇ،
 ئاتا ئاچتى بىر چاغ ئاستا كۆزىنى،
 قارىسا بىر ئۆيىدە ياتار بىماغدىر.
 بەك ئۇزۇن ئۆخلىدىم، دەپ ئويلىدى ئۇ،
 ئارىدىن ئۆتكەندۇ قانچە ۋاقىت ھازىر.
 ئورنىدىن تۇرماق بوپ تەمشەلدى، بىراق
 پۈتۈن تېنى تاشقا ئايلانغان چېغى.
 ئۇ جەڭگە كىرگەنغۇ، قانداقچە ھازىر،
 بۇ يەردە ياتىدۇ ئۇخلىغان پېتى.
 ھە... راستلا چاچىنى سۇغۇرۇپ ئېلىپ
 يەنە بىر دۇشمەنگە سانجاي دېگەندە،
 قورسقى يىز قىلىپ كۆيگەندەك بولدى،
 سەۋەبمۇ ئاشۇ يىز قىلىش ئىكەن - دە.
 ئاغرىق كىردى بەدەن سېزىم تاپقاندا،
 ئاتا ئېگراپ قويدى تىرەن - تىرەندىن،
 قورساقنى سېلىدى، قورساق تېگىلغان،
 تۆشۈك ئېچىپتۇ - دە، ئوغلار بەدەندىن.
 ئاق خالات كىيگەنلەر كىرىپ - چىقىدۇ،
 ھېچكىم كەلمەيدىغۇ ئاتا قېشىغا.
 تونۇردەك ئەرلەرنى ھاپاش ئەتكەنچە،
 يانتقۇزار قاتار قىپ ئاتا يېنىغا.
 ئاق خالات كىيىشكەن قىزلار ئىچىدىن،
 بىرسى ئوخشاتتى رىزۋانگۈلگە ئۇ.
 ئاتا چاقىرىغىچە چىقىپ كەتتى قىز،
 قانچە ئويلىسىمۇ رىزۋانگۈلى شۇ.
 ئۇ ئاخىر كەپتۇ - دە، جەڭ مەيدانىغا،
 خۇدا، ئۇنى ئامان - ئېسەن قىلغايىسەن،
 ئۆلۈم ئەلچىسىگە ھېنى كۆرسىتىپ،

ھىمات سايمىسىنى ئاكا سالغايىسەن!
 ئاتا، نەدىن بىلسۇن، يىقىلغىنىدا،
 رىزۋانگۈل ئېپكەلگەن ئۇنى بۇ يەرگە.
 تالاي ئوق ۋىزىلداپ ئۆتتى بېشىدىن،
 قىز كېلەر، قىز كېتەر چىلىنىپ تەرگە.
 كاپ قىلىپ بىلەكتىن تۇتقاندا ئاتا،
 رىزۋانگۈل قايرىلدى ئارقىغا ئاندىن.
 ئاتىنىڭ چىرايى قانسىز ۋە خۇنۇك،
 نەپەس ئېلىشلارمۇ ئۆتتۇ جاندىن.
 ئاتا، خاتىرجەم يات، سېنىڭ مەلەڭنىڭ،
 قوي، كالا ۋە ئېتى بەرى مەيداندا.
 رىزۋانگۈل ماڭغاندا فرونتقا قاراپ،
 ئانىمۇ بىلىلا ماڭغان بۇيانغا.
 ئانا چاتانلارنىڭ سېپىدە ئەنە،
 تونۇر، ئوچاقلارغا ئۇلار پەرۋانە.
 ئىس - تۆتەك قاپلىغان جەڭ مەيدانىنى
 چاڭقىتار پىيازنىڭ ھىدىمۇ يەنە.

11 - بەت، دوختۇرخانىدا بىخلىنغان

سۆيگۈ

داكا بىلەن ئورالغان كۆزۈم،
 ئاستا - ئاستا يېشىلگىنىدە،
 قولۇڭ ئوتتۇمۇ، گويۇ يۈزۈمنى،
 كۆيدۈرگەندەك سېزىلگىنىدە؛
 كۆردىڭىزمۇ، دەپ سوراپ قالدىڭ.
 غۇۋا، تۇتۇق ئالەم بىر ھازا.
 كۆزلىرىمنى چىمىچىقلىتىپمۇ،
 ئېنىق كۆرەلمەي قالدىمغۇ تازا.
 كۆردۈم دېدىم، مەن كىمنى كۆردۈم،
 ئاينى كۆردۈم، بىر تولۇن ئاينى.
 ئاھ... جۈپ كۆزۈ قۇياشنى كۆردۈم،
 كۆردۈم تېڭى تەھقىق چىرايىنى.
 كىم بىلىدۇ ئاشۇ بىر كۆرۈش،
 ئەڭ دەسلەپكى ئۇچرىشىش بولدى.

مەن ئەقلىمگە قۇم يەپتىمەن،
ئىسمى ئۇلۇغ كەتكەن قىزىم.

دۈشمەن ئوقى تەگدى ساڭا،
ساڭا ئەمەس، تەگدى ماڭا.

مېنى تاشلاپ كېتەمسىنا؟
ئىسمى ئۇلۇغ كەتكەن قىزىم.

يۈرىكىمدەك بىر تال ئىدىڭ،
جىگىرىمدەك بىر تال ئىدىڭ.

مەن ئۇلارنى چۈپ دەپتىمەن،
ئىسمى ئۇلۇغ كەتكەن قىزىم.

گەپ سائەتتىن چىقتى شۇنداق،
سەنسىز ئالەم ماڭا دوزاخ.

بىللە ئېلىپ كەتكىن مېنى،
ئىسمى ئۇلۇغ كەتكەن قىزىم.

رىزۋانگۈلۈم، رىزۋانگۈلۈم،
ئاسمىنىمدا ئاي ۋە كۈنۈم.

مەن كەتسەمدىم، سەن قالساڭدىڭ،
ئىسمى ئۇلۇغ كەتكەن قىزىم.

34 - بەت، ئاتا سۆزلەيدۇ

ياش تۆككەيمەن، قان تۆكۈمەن،
يا ئۆزۈمدىن، يا ياۋدىن.

ئەر كۆزىدە ياشنى كۆرسە،
ياۋ چىقىدۇ پۇخادىن.

ياش تۆككەيمەن، ياش تۆككەنگە،
كەلمەيدىغۇ كەتكەنلەر.

قەددىڭ رۇسلا دەرد - ئەلەمدىن
ئەي، بېشىنى ئەگكەنلەر.

قىزىم، رىزۋان، كەچۈر مېنى،
ياش تۆككەمدىم سەن ئۈچۈن.

سەن تۇغۇلغان ئاشۇ كېچە،
يىغلاپ بولغان مەن پۈتۈن.

ئەڭ ئاخىرقى كۆرۈشۈمۈ شۇ،
يۇمران سۆيگۈ بىخىلاندى، سولدى...

نېمىشقىمۇ ئېچىلدىڭ كۆزۈم،
تولۇن ئاينىڭ قوللىرى بىلەن.

ئېچىلغاندىكىن تويۇنساڭ ئىدىڭ،
ئاھ... شۇ ئاينىڭ نۇرلىرى بىلەن.

خەۋەر كەلدى؛ سولدى قىزىلگۈل،
ھەرەمباغدا بولغان ئۇرۇشتا.

ئىلىدىكى ئاخىرقى ئۇۋا،
قاپاھەتنى بۇزۇپ چۈۋۈشتا.

نېمىشقىمۇ ئېچىلدىڭ كۆزۈم،
نېمىشقىمۇ كۆرگەنسەن ئۇنى؟

مۇشۇ سوراق يەتتى ئۆمرۈمگە،
تەقدىر ماڭا پۈتكەنمۇ شۇنى؟!

32 - بەت، ئابىرال سىيرىلدى

يېڭىشلەر سىگنالى چېلىنغاندا،
ئابىرال پەسەيگەندەك سىيرىلدى شۇنچە.

قار باسقان چوققىلار ئېغىر سۈكۈتتە،
ياش تۆكەر غول - غوللار ئۆكسىگىنچە.

قوماندان مۇنبەرگە كۆتۈرۈلگەندە،
ئۇنىڭ قۇندۇز چېچى ئاقىرىپ قاپتۇ.

جەڭدە تاماكىنى كۆپ تارتقاچقىمۇ،
چىرايلىق بۇرۇتى سارغىيىپ قاپتۇ.

ئۆرۈلگەن چوققىلار، سولغان غۇنچىلار،
قوماندان ئاغزىدا ئاتالدى بىر - بىر.

كۆكرەك ئىچىدىكى يۈرەكقۇ ئاخىر،
قۇربانلار ئىسمىنى ئاتىماق ئېغىر.

قوماندان ئېيتقاندا سېنىڭ ئىسمىڭنى،
ئۇ بۇ يىل ئون ئالتە ياش ئىدى، دېدى.

پۈتۈن سەپ بۇقۇلداپ ئۆكسىگەن چاغدا،
قوماندان ئۆزىنى يوقاتقان ئىدى...

33 - بەت، ئىسمى ئۇلۇغ كەتكەن قىزىم

ئاناڭ دېسە پۈتمەپتىمەن،

ئىسمى ئۇلۇغ كەتكەن قىزىم.

قىزىم رىزۋان، مېنى كەچۈر،
 ئاناڭ باغرى تاش بولماس،
 قۇربان بەرمەي ئۇلۇغ ئىشتا.
 يېگىنىمىز ئاش بولماس،
 قاراققا، بۆلجۈرگە نىگە،
 قەۋەت ئامراق ئىدىڭسەن.
 ھەر يىل تاغدىن نۇرغۇن - نۇرغۇن،
 ساڭا ئاتاپ تېرەرمەن،
 ئەتكەن چايغا ۋە قۇرۇتقا،
 قەۋەت ئامراق ئىدىڭسەن.
 سېنىڭ ئۈچۈن نەچچە سىيسر،
 ئارتۇق بېقىپ قويايمەن.
 گۈل ئىچىدە قىزىلگۈلگە،
 شۇنچە ئامراق ئىدىڭسەن.
 قەبرىك ئۆزۈرە قىزىلگۈلنى،
 ھەر تاڭ سۇنۇپ تۇرارمەن.
 مەن چىدايمەن، بىراق ئاناڭ،
 چىدىمايدۇ بۇ دەردكە.
 ئانا كۆڭلى قىلىدىن نازۇك،
 چىدىماس بۇ قىسمەتكە.

ئاخىرقى بەت، ئۇنۇتالماي ...

شۇ بىر كۆرۈش نېسىپ بولغان،
 كۆزلىرىمنى قاغاي مەن.
 پىراقىڭدا ئۆمۈر بويى،
 يۈرىكىمنى داغلايمەن.
 چاقماق چېقىپ، ئۆچكىنىدەك،
 قىسقا كەلگەن كۆرۈشۈش؛
 نە كۆرۈشۈش، مانجا سەۋدا،
 سالغان چەكسىز ئۆكۈنۈش.
 ئۇنۇتالمايمەن شۇ دەقىقە،

ئاشۇ چىراي، شۇ ئايىنى.
 كۈنىدە نەچچە چۆرگىلەيسەن،
 دوختۇرخانا بار جايىنى.
 ئاي ئۆرلىسە، تولۇن بولسا،
 تۇتار مېنى سەۋدالىق.
 يىل ئۆتكەنچە كۈچىيىدۇ،
 مەندە پىنھان شەيدالىق.
 سەن بىلىمەيسەن سۆيگىنىمنى،
 بىلەر پەقەت تولۇن ئاي.
 سەن سۆيەمسەن مېنى، يوقمۇ،
 يوق بىلىشكە مەندە راي.
 دەريا بويى توقايلىقتىن،
 قۇچاق - قۇچاق گۈل تەرسەم،
 ئاي نۇرىدا تۇپرىقىڭغا
 شۇ گۈللەرنى ئەپ كەلسەم،
 كۆڭلۈم ئاز - پاز ئىمىن تېپىپ،
 قان يۈگۈرەر چېھرىمگە.
 بۇ مۇھەببەت قويغىنى يوق
 مېنى بىر دەم مەيلىمگە.
 ئۇنۇتالماي شۇ يىللارنى،
 ئۇنۇتالماي بىردەممۇ؛
 يىگىتلىكتىن قېرىلىققا
 بېسىپ سالىدىم قەدەممۇ.
 خۇشال ئانا، ئەركىن بالا
 شاد قىزلارنى كۆرگەندە؛
 باغچىلارنى، ساھىللارنى
 ئۆزۈم تەنھا كەزگەندە؛
 ئۆلۈملەردىن ئېشىپ قالغان،
 سەبداشلارنى ئويلايمەن.
 جەننەت ئارا يۈرسە ھەقىقەت
 ئۆلگەنلەر، دەپ توۋلايمەن.

1986 - يىلى ئاۋغۇست، غۇلجىدا يېزىلدى،

1990 - يىلى سېنتەبىر، ئۈرۈمچىدە تۈزىتىلدى.

قۇربان بارات

شېئىرلار

پەرۋانە توغرىلىق ناخشا

گۈلىنىڭغۇ تىكىنى بار، نۇرنىڭ ئوتى،
نۇرسىزمۇ ياشالايتتى ئۇ ھەرقاچان.
ئۇ پاناھ ئىزدىمىدى قاراڭغۇدىن،
نۇر ئۈچۈن ئوتقا كىردى بېغىشلاپ جان!

* * *

يەنە بىر زەيتۇن قانات ئۇچۇپ كىرىپ،
چېچىمغا قونۇۋېلىپ يەلپۈنمەكتە.
قەلبىمنى قوشۇپ زۇمرەت كۆزلىرىگە،
ئۇمۇ ئوت ۋە يورۇقلۇقتا تەلپۈنمەكتە...

1966 - يىلى 8 - ئاي،
قەشقەر يېڭىسار.

شامال ۋە دولقۇن

مەن دولقۇن - شاماللارغا قۇچاق ئاچقان،
مەن شامال - دولقۇن بىلەن قۇچاقلاشقان.

* * *

يايرايدۇ جېنىم مېنىڭ چىقسا شامال،
بۇلۇتلىق كۆكنىڭ تەنھا ئەركىسى ئۇ.
شاماللار ئۇدۇلۇمدىن ئۇرسا كۈچلۈك،
قەلبىمدىن كۆتۈرۈلەر قارا قايغۇ.
پەنجىرەم تاقىلىدسا، ئۇرسا شامال،
بايرام بولۇپ تۇيۇلىدۇ ماڭا شۇندا.
ۋۇجۇدۇم ئوت ئالىدۇ ھاياجاندىن،
تەڭداشسىز بىر قۇدرەتنى كۆرۈپ ئۇندە.

قۇزغۇنلار يايىدى قارا قاناتىنى،
زېمىنىنى ئوربۇالدى قاراڭغۇلۇق.
پەرۋانە ئۇچۇپ كىردى دېرىزىدىن،
يانانتى ئۆيىدە چىراغ يورۇق بولۇپ.
يورۇقلۇق پەرۋانىگە قۇچاق ئاچتى،
پەرۋانە بوۋاق گويا، چىراغ ئانا.
چىراغقا ئېتىلدى ئۇ، ئايلاندى ئۇ،
كېيىنەك ئايلانغاندەك گۈللەر ئارا.
زەيتۇن رەڭ قانىتىدا چىراغ نۇرى،
تاڭدىكى قىزىللىقتەك تاۋلىنىدۇ.
چاقىنىغان قىلىچ ئۇنىڭ قاناتلىرى،
ئۇ چاقىناپ نۇر ئىچىدە ئايلنىدۇ.
پەرۋانە كۆكلىمدىكى مايسا گويا،
مايسىغا شولا چۈشكەن تارام-تارام.
يورۇقلۇق بەخت ئاڭا، ھايات ئاڭا،
ئۇ پارلاق نۇر ئىچىدە تاپتى ئارام.
يورۇقلۇق پەرۋانىگە قۇچاق ئاچتى،
پەرۋانە بوۋاق گويا، چىراغ - ئانا.
چىراغقا ئېتىلدى ئۇ، ئايلاندى ئۇ،
كېيىنەك ئايلانغاندەك گۈللەر ئارا.
ئېتىلدى چىراغقا ئۇ شادلىق بىلەن،
ۋە بىردىن ئوت ئىچىدە قونۇپ قالدى.
ئۇ كۆيدى، ئۇنىڭ تېنى تاغدەك بولۇپ،
شۇ ئوتتۇلۇق دولقۇن ئارا تۇرۇپ قالدى.
ئۇ ئۆلدى... ئۆلدى مەغرۇر ئۆلۈم بىلەن،
بولدۇ ئۆلۈمىنىڭمۇ سائادىتى.
ئۇ ئۆلدى، لېكىن ئۇنىڭ ئۆلۈمىدىن،
تارقالدى بىر قۇياشنىڭ ھارارىتى.

تۇ ئەرگىن، مەغرۇر ئۇچۇپ، كۆكنى قاپلاپ،
 توپلاشقان بۇلۇتلارنى ھەيدەپ كېتەر.
 چاپىدۇ باياۋاندا كىيىك بولۇپ
 ۋە قارلىق چوققىلاردىن ئۇچۇپ ئۆتەر.
 ھاياتلىق بېرەر كۆكلەم باغلىرىغا،
 ۋە جىمجىت بوستانلارنى ھۈر ئېتىدۇ.
 گۈرۈلدەپ تىنىم تاپماس غەيرەت بىلەن،
 ئۇيقۇلۇق ئورمانلارنى ئويغىتىدۇ.
 ئۇ جۇشقۇن دولقۇنلارنىڭ ئىلھامچىسى،
 كېلىدۇ كېزىپ يېشىل ئاراللارغا.
 شامال بار، جانلىنىدۇ گۈزەل دولقۇن،
 ئۇ تەشنا قوزغاتقۇچى شاماللارغا.

مەن دولقۇن — شاماللارغا قۇچاق ئاچقان،
 مەن شامال — دولقۇن بىلەن قۇچاقلاشقان.

1966 - يىلى 10 - ئاي
 قەشقەر.

قىش قوشىقى

قايغۇلۇق تىكىلمە بۇ قېلىن قارغا،
 قارلىق قىش ھامىلىدار يېشىل باھارغا.

* * *

تۆكۈلگەن چېچەكتەك لەپىلدەيدۇ قار،
 جاھاننى ئاقارتىپ، كۆمۈپ ھەممىنى.
 قار باسقان چوققىلار پارقىراق خەنجەر،
 تۇمانلىق شىۋىرغان بىلەيدۇ ئۇنى.
 بۆردەك ھۇۋلايدۇ شىمال شامىلى،
 نەدىدۇر ياغرايدۇ تەمبۇرنىڭ ئۇنى.
 دەريالار ئۈستىدە قېلىن مۇز قاتقان،
 ئاستىدا گۈركىرەر بوغۇق دولقۇنى.

دالدا، ئۆگزىدە، كوچىلاردا قار،
 قېلىن قار ئۈستىدە ئۆتۈكنىڭ ئىزى.
 ئېتىزلار توڭلىغان، توك يەر ئاستىدا
 ھاياتلىق توپلايدۇ كوكات يىلتىزى.
 ھاۋادا ئوينىيدۇ قار ئۇچقۇنلىرى،
 قەلبىگە قونىدۇ ئۇچقۇننىڭ ئۆزى.
 كېچىلەر سوغۇقتا تىنىق تېخىمۇ،
 كۆمۈش زەڭ چاقنايدۇ قۇتۇپ يۇلتۇزى.

باغچىدا، ھويلىدا، سەينىلاردا قار،
 كىشىلەر سۈبۈرگە ئالغان قولغا.

* * *

جۇش ئۇرۇپ دولقۇنلىسا ئانا دەريا،
 شاد بولۇپ كەتكۈم كەلمەس قىرغاقلاردىن.
 بويسۇنماس دولقۇنلاردا ئۇلۇغ كۈچ بار،
 كېلىدۇ ئۆزكەش ياساپ ئۇزاقلاردىن.
 تاڭ سەھەر يۇلتۇزىنىڭ چاقىشى بار،
 دولقۇننىڭ ئاپئاق چېچەك - گۈللىرىدە.
 قالىمەن قىرغاقلاردا ئۇزاق - ئۇزاق،
 دەريادا دولقۇن بولغان كۈنلىرىدە.
 ئاقىدۇ دولقۇن قاتار تاغدەك بولۇپ،
 كۆمۈش سۇ مۇز چوققىدەك پارقىرايدۇ.
 قۇم باسقان سەھرالارغا سېلىپ دەھشەت،
 دولقۇنلار شىددەت بىلەن شارقىرايدۇ.
 غەزەپ بار بۇ قەھىرلىك شارقىراشتا،
 گۈركىرەر گويا باھار بورانلىرى.
 مىسالى تۈمەن تۇلپار جەڭگە كىرگەن،
 ياغرايدۇ جەڭنىڭ قىزغىن چۇقانلىرى.
 ئۆتىدۇ تىنتىرىشىپ تاغۇ - تاشنى،
 دولقۇنلار شارقىرىشى - ياغراق سادا.
 قېرىغان كونا دۇنيا، غەمكىن چۆللەر،
 ئاجىز دۇر دولقۇنلارنىڭ قارشىسىدا!

قار قونغان شاخلاردا يېتىلمەكتە بىخ،
 دېھقان تاش يۆلەيدۇ ئۆيىنىڭ ھۇلىغا.
 ياشايدۇ ئىنتىلىپ قارلىق داللىلار،
 بۇلۇتلار قاپلىغان قۇياش نۇرىغا.
 چوكا مۇز قاپلىغان شارقىراتمىلار
 تۇتاشقان كۆكتىكى سامان يولىغا.

قار قېلىن، تۇن ئۇزاق، جاراڭلايدۇ سوغ،
 سوغ باھار ياسايدۇ دېرىزىلەردە.
 تۇن بويى ئۆيلەردە ئۆچمەيدۇ چىراغ،
 ياشانغان كۆزەتچى تېخى ئىگەردە.
 كۆرۈنەر قىلىچتەك سوغۇق پارقىراش،
 ئاي نۇرى سوزۇلغان، يامرىغان يەردە.
 چاقنىمىغان كۆزلەردە توپلىنار بۇلۇت،
 چاقماق بار بۇلۇتلار قاراينغان يەردە.
 تېخىمۇ ياشارغان ئارچىلار قاردا،
 ئورمانلار سوزۇلغان ئۇزاقتىن - ئۇزاق.
 ئاسمانغا باراۋەر قارىغاي قەددى،
 ئۇ قاردا كۆرۈنەر يەنە يېشىلراق.
 مۇزلۇقلار ئۈستىدە ھايات كۈلكىسى،
 ئېچىلغان قار گۈلى چاچىدۇ پۇراق.
 كۆك يۈزى بورانلىق، ئاسمان ئاستى قار،
 قارلىق يەر تېگىدىن ئۇرغۇيدۇ بۇلاق.

* * *

قايغۇلۇق تىكىلمە بۇ قېلىن قارغا،
 قارلىق قىش ھامىلدار يېشىل باھارغا!

1966 - يىلى 12 - ئاي،

مارالبېشى.

قار گۈلى

مۇزلىغان چوققىلاردا يىلتىز يايىدى،
 ئۇ ئاپئاق قار ئىچىدە ئېچىلىدۇ.
 ئېچىلغان تاللىرى يېشىل رەڭدە،
 يېشىل رەڭ - يېشىل دېڭىز يايغان ئېتەك.
 تەۋرىشى ئوخشاپ كېتەر دولقۇنلارغا،
 ھاياتى دولقۇنلارنىڭ ئۆركەشلىمەك.
 بۇ گۈلنىڭ تالاسىدا ئاق رەڭمۇ بار،
 ئانىنىڭ ھالال سۈتى ئاشۇ ئاقتا.
 ئۇ ئۇندى، سۇنۇق دىلغا ئۈمىد سالىدە
 زېمىننىڭ يېشى ئۇنى سۇغارماقتا.
 بۇ گۈلنىڭ تالاسىدا ئاق رەڭمۇ بار،
 تاڭدىكى چولپان رەڭگى ئاشۇ ئاقتا.
 ئۇ ئۇندى، ئۇندىن ياقۇت نۇر تارالدى
 تۇن باسقان تاغ - ۋادىلار ئاقارماقتا.
 يېرىمى قىزىل بولدى گۈل تاجىنىڭ،
 قىپقىزىل ئەلەم كەبى قان رەڭگىدە.
 نە ئەجەب؟ يۇغۇرۇلغان چەكسىز زېمىن
 قان بىلەن ئۇزاق ئەسىر مابەينىدە.
 قار گۈلى قارلىق تاغلار ئۆلكىسىدە
 شولسى بولدى كۈتكەن يىراق تاڭنىڭ.
 تۈستى بار ئۇنىڭ گۈزەل كۈلكىسىدە،
 ئۆلۈمگە تىز پۈكمىگەن قەھرىماننىڭ.
 قار گۈلى - مۇقەددەس گۈل، ھايات گۈلى،
 رەڭگىدىن جەڭ شادلىقى چېچىلىدۇ.
 بورانلىق بولار ئۇنىڭ ھايات يولى،
 ئۇ مۇزلۇق چوققىلاردا ئېچىلىدۇ.

1966 - يىلى 12 - ئاي،

سەپەردە.

خار. قىمالماس ئۇنى ھاياتلارچىم

كۆك يانتاقمۇ ياخشى دۇنيادا،
 جىنەستىدەك گۈزەل چېچەكلىك.

قار گۈلى ئۈنۈپ چىقتى زىمىستان قىش،
 رەڭگىدىن ھايات نۇرى چېچىلىدۇ.

خار قىلاماس ئۇنى ھايۋانلار،
چۈنكى تىكىنى بىلەن ھېسابلىشىدۇ.

1968 - يىلى 6 - ئاي.

ئۈرۈمچى.

خازان ۋە يوپۇرماق

باھار كېلىپ دەرەختە بىخ چىقارسا پۇتاقلا،

قىشتىن قالغان خازانلار تۆكۈلىدۇ تۇپراققا.

كۈندىن - كۈنگە ئۆسىدۇ يېڭى، يۇمران يوپۇرماق،

كىچىككىنە بوستانلىق تولۇپ كېتەر پۇراققا.

بورانلاردا تۆكۈلمەس يېڭى چىققان يوپۇرماق،

خازان ئۈچۈن شاخلارنىڭ مىدىرلىشى كۇپايە.

خازان يېتىپ تۇپراقتا سازاڭ بىلەن قۇرتقا،

دۇنيادىكى تەقدىردىن سۆزلەپ بېرەر ھېكايە ...

1968 - يىلى 8 - ئاي، كورلا.

ياكى ئۆلگەن يېقىنلىرىنى،

كۆمۈشكەنلەر يىغلايدۇ شۇنداق.

ئەزىز قوشاق، قەدىمىي ناخشا،

قانچە مەغرۇر - قانچىلىك راۋان!

ئايىدىڭ كېچە جىمجىتلىقىدا

قىزنىڭ ئۇنى ياڭرايدۇ ھامان؛

ئايىدىڭدا ئورغان ئورما،

ئېتىزلاردا باغ قالدى.

ئاز كۈن ئويىناپ ئايرىلىدۇق،

يۈرەكلەردە داغ قالدى...

1968 - يىلى 8 - ئاي،

كورلا.

شوخ تورغايلار سايرار ئۈستىدە،

شامال قانات، بوز پۇپۇچەكلىك.

كېيىنەكلەر ئايلىنىپ تاڭدا،

چېچىكىدىن شەبنەم ئىچىدۇ.

ئايىدىڭ كېچە جىمجىتلىقىدا...

ئېيتتى ئورما ناخشىلىرىنى،

كۈمۈش كېچە نۇرلانغاندا قىز.

قۇلاق سالدى ئاڭا كىشىلەر،

قۇلاق سالدى ئۇيقۇلۇق ئېتىز.

ئەجەب مۇڭلۇق ئانا ئاھاڭلار،

كۆتۈرۈلۈپ ياڭراتتى كۆكىنى.

ناخشىدىكى يالقۇن ۋە ئەلەم،

دولقۇنلىتىپ يىغلاقتى كۆپىنى...

ھاياجانلىق ۋىسال كۈنلىرى،

كۆرۈشكەنلەر يىغلايدۇ شۇنداق.

بالا سېرى

(ھېكايە)

ھال - ئەھۋال ئېيتىپ، ئەر ز قىلىپ
 كەلگەنلەردىن بىرنەچچىنى ئۇزاتقاندىن
 كېيىن ئىشخانام بوشاپ قالدى، ئەمدىلا
 بىر ئال تاماكا ئوراپ تۇرۇشۇمغا ئىشخانا
 ئالدىدا بىر ئەر كىشىنىڭ گۈلدۈرمامىدەك
 ئېغىر ۋە بوم ئاۋازى ئاڭلاندى:

— مانا، سوتقىمۇ كەلدۇق، خېتىڭنى
 ئېلىپ، كۆڭلۈڭنى تىنىدۇر ئەمدى!
 ئۇنىڭغا جاۋابەن بىر ئايال كىشىمۇ
 بىر نەرسىلەرنى دېگەندەك قىلدى، لېكىن
 بوش ۋە ئۆكسۈپ تۇرۇپ سۆزلىگەچكە
 نېمە دېگەنلىكىنى ئاڭلىيالمىدىم.

ئارقىدىنلا چىرايلىق ياساپ قويغان
 بەش ياشلاردىكى ئوغلىنى يېتىلىگەن بىر
 ئايال ۋە 40 ياشلاردىكى تولىمۇ بەستلىك
 بىر ئەر كىشى كىرىپ كەلدى. ئايال 30
 ياشلار چامىسىدا بولۇپ ئەرنىڭ ئەكسىچە
 بەكمۇ زىلۋا، ئاق - سۈزۈك كەلگەن چىراي-
 لىققىنە چوكان ئىدى. ئۇلارنى ئۇدۇلدىكى ئۇچ
 كىشىلىك ئورۇندۇققا تەكلىپ قىلدىم. ئەر
 ئېرەڭسىزلىك بىلەن ئولتۇردى، ئايال ئۇ-
 نىڭ بىلەن بىر ئورۇندۇقتا ئولتۇرۇشقا
 كۆڭلى تارتىمىغاندەك تۇرۇپ قالدى، مەن
 ئۇنى قايتا تەكلىپ قىلدىم:

— سىڭلىم، سىزمۇ ئولتۇرۇڭ.
 ئايال ئىلاجى بار ئارىلىقىنى يىراق
 قالدۇرۇش ئۈچۈن ئورۇندۇقنىڭ بۇرجىكىگە
 يېنىكىگە ئولتۇردى.

بالا غەمكىن، يوغان قارا كۆزلىرىنى
 يەرگە تىككىنىچە سالمىقىنى بىر پۇتسىغا
 تاشلاپ ئانىسىغا يۆلەندى، مەن ئۇلارغا قايتىدىن
 نەزەر سالدىم.
 ئەرنىڭ قان قۇيغاندەك قىزىرىپ
 كەتكەن كۆزلىرى قانغا چىلانغان ئەينەك
 نىڭ كەينىدىن قارىغاندەك سۈرلۈك ۋە
 خىرە كۆرۈنەتتى. چىرايى قارىداپ كەت-
 كەن بولۇپ، بىر قاراپلا نەشىگە ئۆگەنگەن
 كىشى ئىكەنلىكىنى جەزىم قىلدىم. ھاراق
 نىمۇ ئادەت قىلغان بولسا كېرەك، بەدىنىدىن
 دىن گۈپۈلدەپ ئاچچىق پۇراق كېلەتتى،
 قۇلاق ۋە بويۇنلىرىدىكى كىر، چوتكىدەك
 يىرىك ساقاللىرى بۇ ئادەمگە تېخىمۇ قور-
 قۇنچىلۇق تۇس بېرەتتى. شىمىنىڭ بىرمۇ
 تۈگمىسى ئېتىلىمگەچكە، ئىچ ئىشتىنى كۆ-
 رۇنۇپ تۇراتتى، قىسقىسى، بۇ ئادەمنىڭ
 مۇشۇ تۇرقىدىن بىر خىل ياۋايى كۈچ، قان-
 راملىق ۋە غەلىتىلىكىنى كۆردۈم، ئايال
 بولسا ئورۇقلۇقىدىن قورايىدەك ئاجىز كۆ-
 رۈنەتتى، سول مەڭزىدىكى ئالقانىڭ ئىزى

دا قان ئۇيۇپ قاپتۇ. كۆكسىرىپ ئىشىشىپ، پۇلتىيىپ چىققان سىڭا كۆزىگە قارىدىم. ئاندىن ئەرنىڭ تىزىغا قويۇۋالغان قوللىرىنى كۆرۈپ ھەيران قالدىم، ئارقاندىك بۇر-تۇپ چىققان بېغىش پەيلىرى، ھېسىپتەك توم ۋە قانداقلىشىپ كەتكەن بارماقلىرى، كەتمەن كەڭلىكىدىكى ئالغانلىرى ئېيىقنىڭ ئالغانلىرىنى ئەسلەتسە، تەسەۋۋۇرۇمدىكى مۇشتى چۆيۈن توقماقتى ئەسلەتتەتتى، شۇ ھالدا بۇ ئادەم بىلەن خالىراق بىر يەردە بىرەر سائەت خاتىرجەم بىللە تۇرۇشقا كۆ-زۇم يەتمىدى. دە، قورچاقتەك زىلىۋا بۇ چوكانىنىڭ ئاشۇ ئادەم بىلەن بىر ئۆيىدە ياشاپ بالىلىق بولغانلىقىغا ئىشەنگۈم كەلمىدى. نېمىشقىدۇر كۆڭلۈمدە ئىختىيارسىز ھالدا بۇ ناتونۇش ئەر-خوتۇنلارنىڭ بىرسىگە نەپەرت، بىرسىگە ھېسداشلىق تۇيغۇسى قوزغىلىپ قالدى. مەن تېخى ئۇلار-دىن بىرەر ئېغىز گەپ سورىمىغان ۋە ئۆز-لىرىمۇ ماڭا ھېچنەرسە دەپ بەرمىگەن بولسىمۇ، بۇ ئائىلىنىڭ پۈتۈن كەچمىشى ئەرنىڭ زوراۋانلىقى، ئايالنىڭ ئازابلىرى ماڭا ئايان بولدى. ئۆزۈمچە ئەگەر ئايال ئاجرىشىشنى تەلەپ قىلسىلا ھازىرلا ئاجرى-شىش خېتى بېرىشنى ئويلاپ قالدىم.

ئاخىر ئۇلاردىن گەپ سورىدىم:
 — خاپىلىشىپ قالدىڭلارمۇ نېمە؟
 ئايال ساق كۆزى بىلەن ماڭا لاپ قىلىپ قارىدى - دە، ئۇلۇغ - كىچىك تىنىپ تۇرۇپ مۇنداق دېدى:

— سوتچى ئەپەندىم، ئەھۋالنى كۆ-رۈپ تۇرۇپلا، خاپىلىشىپ دېگەن گەپ بىز-گە ئانچە ياراشمايدۇ، ئەجلىمىدىن بۇرۇن تايماقتا ئۆلۈپ كېتىدىغان ئوخشايىمەن.

ئۇ ئېرنىڭ قوللىرىغا نەپەرت بىلەن بىر قاراپ قويدى.

— پۈتۈشۈپ كەلدىڭلارمۇ؟
 — ھەئە!
 — قانداق پۈتۈشتىڭلار.
 — ئاجرىشىدىغان بولۇپ.
 — ئۆيىدىكى مال - مۈلۈكلەرنىچۇ؟
 ئايال ئېرىگە يىرگىنىچ نەزەرى بىلەن بىر قاراپ قويدۇ:

— سوتچى ئەپەندىم، مۇشۇنداق ئەر بىلەن تۇتقان ئۆيىدە قولغا چىققۇدەك، تالاشقۇدەك مال - مۈلۈك بولامدۇ؟ بۇنىڭ چېكىشى بەك، ئىچەشى ھاراق، ئۇخلىشى كۇچا تۇرسا، ئۆيگە كەلسە ئالدى بىلەن قىلىدىغان ئىشى مېنى دۇمبىلاش تۇرسا، ئاجراشماي قانداق قىلىمەن؟ چىدىغۇچىلى-كىم قالدى، ئەپەندىم. ئاكامنىڭ ئورنىدا بېشىمنى سىلاپ خېتىمنى ئېلىپ بەرسە، ئىگەكم ئۇ دۇنيا - بۇ دۇنيا سىلىدىن را-زى بولۇپ كېتەي. - دېدى.

— سېنىڭ پىكىرىڭ قانداق؟
 ئەرنى ئىختىيارسىز «سەن» لىگىنىمگە ئوڭايسىزلاندىم. بىراق بۇ ئادەمگە «سەن» بىلەن «سىز» نىڭ ئانچە پەرقى بولمىسا كېرەك، مەندىن رەنجىگەندەك قىلمىدى.

— خېتىنى بېرىمەن، - دېدى ئۇمۇ دەرھاللا، - بېشىغا ئېلىپ يۈرىدىغان ئەر-دىن بىرنى تېپىپ تېگىۋالار.
 ئايال ئولتۇرالمىي قالدى.

— ئەر سەندەك بولىدىغان بولسا ئوغلۇمنى بېقىپ تەنھا ئۆتسەن. ئەر دې-گەنگە ھۇ بولىدۇم.

شۇ ئان بالا ماڭا بىر قارىدى - دە، سىماب دانىچىسىدەك ئىككى تامچە ياش ئالىمىدەك مەڭزىدىن سىر-غىپ چۈشتى. يېتىم قېلىش ئالدىدا تۇر-غان بىچارىنىڭ بالىلىق يۈرىكىدىن سىقىپ چىقارغان ئاشۇ ئىككى تامچە يېشى مېنى

چىقىدىن يۇلقۇنۇپ چىقىپ دادىسىنىڭ بويى-
نىغا ئېسىلدى.

— جىنىم دادا... ئەمدى ئاپامنى ئۇر-
مىغىن، ئاپام ئاغرىپ قالدۇ!

يۈرىكىم ئېچىشىپ، كۆزلىرىم
نەمەلەشتى، بىراق ئاۋۇ قۇم قاچىلانغان
تاغاردەك تۇرغان ھېسىسىياتسىز ئادەم
يەنىلا شۇ پېتى ئولتۇراتتى.

— ماڭ بالام، ئۆيگە كېتەيلى.

بالا شۇئان دادىسىدىن ئاچراپ ئا-
لىسىنىڭ ئالدىغا كېلىۋىدى، ئانا ئوغللىنىڭ
پېشانىسىگە چوڭۇلدىتىپ بىرنەچچىنى سۆي-
دى - دە، خىجىللىقتىن ماڭا قايرىلىپمۇ
قارىيالماي بالىسىنى يېتىلەپ چىقىپ كەتتى.
ھېلىقى كىشى كۆزۈمگە مەغرۇر بىر
تىكىلىپ قويۇپ:

— ئەپەندىم. ئاڭلىغانلا، پىلىموتتەك
سۆزلەيدىغان خوتۇن بۇ! ئاغزى ئىتتىك
خوتۇننىڭ نېسۋىسى مۇشت، - دېدى - دە،
چىقىپ كەتتى.

يۈرىكىم ئېزىلدى. بۇ قارا يۈرەك،
دەۋە سىياقىدىكى ئەر پەيلىدىن ياندىغان-
دەك ئەمەس، ئۇنى ئاۋۇ بىچارە ئايال ئەل-
ۋەتتە مەندىن ياخشىراق بىلىدۇ، لېكىن ئۇ-
نى شۇ كۆڭۈلسىز ئائىلىگە، ئېغىر مۇشتلار-
نىڭ ئاستىغا يەنە قايتۇرۇپ كەتكەن نېمە؟
ئۇنى شۇنچىلىك پىداكار قىلغان قايسى كۈچ؟
بالا مېھرى، بالا مۇھەببىتى.

بىر ئوت، بىر ئىللىق ئېقىم مېنىڭ
تومۇرلىرىمدىمۇ ئېقىشقا باشلىدى، چۈنكى
مەنمۇ دادا، مېنىڭمۇ ئاشۇنداق بىر ئوغ-
لۇم بار.

مەسئۇل مۇھەررىر كامىل تۇرسۇن

زىلزىلىگە سېلىۋەتتى، ئۇنىڭ ياشلىرىدىن،
ماڭا تەلمۈرۈپ قاراشلىرىدىن ھەممىنى
چۈشەندىم. لېكىن ئايالنىڭ پىكىرى مېنى
ساراسىمگە سېلىپ قويدى، ئۇ بالغا چىدى-
مايدىكەن. بالىنى ئۆزى باقماقچى ئىكەن،
ئەگەر بالىنى دادىسى ئالاشسىچۇ؟ ئۇ تالاش-
سا ئالدى بىلەن ئايال ئاچرىشىمەن دەپ
چىڭ تۇرغاندىن كېيىن قانۇن بويىچە با-
لا ئەلۋەتتە دادىسىغا بۇيرۇلىدۇ، دادى-
نىڭ رايىنى سىناپ باقماقچى بولىدۇم.

— بالا قايسىڭلاردا قالدۇ؟
— بالا مەندە قالمامدۇ، ئەپەندىم،
بىزمۇ ئانچە - مۇنچە قائىدە - قانۇن ئۇقىمىز
دېسىلە.

ئۇ ھېلىقى بوم، جاراڭلىق ئاۋازى
بىلەن گەپنى كېسىپلا ئېيتىپ مېنىمۇ ئامال-
سىز قويدى.

ئايال بىردىنلا ھۇ تارتىپ يىغىلاپ
كەتتى:

— ئەپەندىم، بالىنى ئۆزۈم باقاي،
بولمىسا بۇمۇ دادىسىدەك تۈگىشىدۇ.
بۇرنۇم ئېچىشىپ، گېلىم قىمىلىداپ
قالدى. پۇت - قولۇم كۆيۈشكەن ھالدا ئۆ-
زۈمنىڭ قانۇن ئالدىدىكى سالاھىيىتىمنى
ئىقرار قىلدىم:

— گېپىڭىز، سىڭلىم، بىراق ئاچراش-
ساڭلار بالا دادىسىدا قالدۇ.
ئايال شۇئان بالىنى باغرىغا بېسىپ
نالە قىلدى:

— ياق، ئەپەندىم، ياق. ئەمىسە ئاچ-
راشمايمەن. ئۆلسەممۇ مەيلى، بالىنى ئۆ-
زۈم باقاي.
— ھاڭ - تاڭ قالدىم، بالا ئانىسىنىڭ قۇ-
تلىقىدا قالمىشىڭىزنى چىقىپ بېقىشىڭىزنى

مەسئۇل مۇھەررىر كامىل تۇرسۇن

كۆزىڭىزغا تولغان تەقدىر

ئۆمەر قادىر

(ھېكايە)

ۋە قورقۇنچلىق ھالەتتە يېپىلىپ ياتماق-
 تا. نەپەس ئېلىشىم شۇنچىلىك جىددىيلىك
 شىپ كەتتى. مەن دولقۇنلار بىلەن قوشۇ-
 لۇپ تولمۇ يىراق جايلارغا ئېقىپ كېتىش-
 نى ئارمان قىلاتتىم. قىسمەتنىڭ ئاچچىقلى-
 قى ياشاش ھەۋەسلىرىمنى تىتىپ تاشلى-
 ۋەتەن تۇرسا، مەن يەنە نېمىگە تارتى-
 شاي؟ چەكسىز ئانىلىق مېھرىمىنى بېغىش-
 لىغان ئىككى بالاممۇ مېنى بۇ ئۆلۈمدىن
 ساقلاپ قالالمايتتى. مەن تىزىمغىچە سۇغا
 كىردىم. دەريا سۈيى بىردەمدىلا مېنى باغ-
 رىغا ئېلىپ يالماپ يۇتۇۋېتىدىغاندەك ئىدى.
 ۋۇجۇدۇم شۈركىنىپ كەتتى. ئاستىم-
 دىكى دەريا چىرقىراۋاتقاندەك، قاراڭغۇ-
 لۇقنىڭ ھەممىسى مۇشۇ جايغا تىقىلىپ قال-
 غاندەك خۇدىمنى يوقىتىپ قويدۇم. تىرىك-
 تىن دەريانىڭ باش تەرىپىدە براۋنىڭ
 «چولتۇق، چولتۇق» قىلىپ سۇ كەچكىنى
 ئاڭلاندى. ھايال ئۆتمەي بىر قىز ۋارقى-
 رىغان ھالدا مەن تەرەپكە ئېقىپ كەلدى.
 نېرۋا تاللىرىم ئۇزۇلۇپ كېتىدىغاندەك
 زىڭىلىدىغىلى تۇردى. يۈرىكىم ئاغزىمدىن
 ئېتىلىپ چىقىپ كېتىدىغاندەك دەھشەتلىك
 سوقاتتى. مەن قورققىنىمدىن نېمە قىلارىم-

مېنىڭ تۇرمۇشۇم گويا چۈشكە ئوخ-
 شاش بىردىنلا قالايمىقانلىشىپ كەتتى.
 مۇنداق بولۇشىغا ھەرگىز ئىشەنمەيتتىم.
 يىزگىنىچىلىك ۋە قورقۇنچىلىق ئاشۇ بىر
 ھال... ئاھ، مەن بۇنى يۈرىكىمگە قانداقمۇ
 سىغدۇرالايمەن. مەن ئۆزۈمنى باسالماي
 ئاچچىقىمدا بارمىقىمنى چىشلىدىم. كۆزلى-
 رىمگە ئىسسىق ياش يامراپ كەلدى. مەن
 ئۈچۈن ھەممە، ھەممە نەرسە تۈگىگەن،
 پەقەت رەھىمسىز ھاللاكتەلا ماڭا قۇچاق
 ئېچىپ تۇراتتى. تەقدىرىمنى ئويلىغانسېرى
 خىياللىرىم ئۇلغىيىپ، ئەزرائىلىنىڭ قارا
 چاڭگىلىغا چۈشۈپ قالغاندەك قورقۇنچ با-
 ساتتى. مەن ئىككى بالامنى باغرىمغا چىماڭ
 باستىم. بۇ مېنىڭ جان-جىگەرلىرىم بىلەن
 ئاخىرقى خوشلىشىشىم، مەڭگۈلۈك ئايرىلى-
 شىم بولىدۇ، دەپ ئويلايتتىم. خورلۇق ۋە
 ھاقارەتنىڭ قەلبىمنى بېسىپ كېلىۋاتقان
 شىددەتلىك تاشقىنى ھەممىدىن ۋاز كېچىش-
 كە، بۇ دۇنيانىڭ بارلىق قايغۇ-ئەلىمىدىن
 بىراقلا قول ئۈزۈشكە ئۈندەيتتى. مەن
 ئۆيدىن چىقىپ دەريا بويىغا كەلدىم. قا-
 راڭغۇلۇق ئۆز قوينىغا ئالغان دەريا شاۋ-
 قۇنىسىز ئاقماقتا. دەريا ساھىللىرى سىرلىق

نى بىلمەي تۇرۇپ قالدىم. قىز سۇدا بىر چۆكۈپ، بىر كۆتۈرۈلۈپ ھايت-ھۇيت دېگۈچە دولقۇنلار قويندا غايىب بولدى. مەن بۇنىڭ چۈشۈم ياكى ئوڭۇم ئىكەنلىكىگە كېسىم قىلالماي بىر ھازا مەڭدەپ تۇرۇپ قالدىم. ئۈزۈمگە كەلگەنمەدە ئەتراپ تىمتاسلىققا چۆمگەن بولۇپ، دەريا تىنچ ئاقماقتا ئىدى. ھېلىقى قىزدىن بولسا ھېچقانداق سادا يوق ئىدى.

پۈتۈن بىدەنلىرىم جالاقلاپ تىتىرەپ كەتتى. مەن بار ئاۋازىم بىلەن «قۇتقۇزۇڭلار، قۇتقۇزۇڭلار» دەپ ۋارقىراشقا باشلىدىم...

شەرق تەرەپنىڭ ئاستا-ئاستا يورۇشى بىلەن كۆڭلۈمدىكى ھەسرەت ۋە ئەجەل تۇمانلىرى تارقاپ كېتىۋاتقاندا تۇيۇلدى. تاڭ قۇياشى بولسا دەريانىڭ ئۈستىگە تۇتىشىدىغان چېتىدىن كۆتۈرۈلمەكتە ئىدى. دولقۇنلار شەپقەت نۇرىدا قىزغۇچ رەڭگە تولماقتا. ئىككى بالام گويا قارشى قىرغاققا تۇرۇپ قول پۇلاڭلىتىۋاتقاندا قىلاتتى. ئۇلار مېنىڭ ئانىلىق باغرىمغا، ئانىلىق مېھرىتىمگە نەقەدەر تەشنىنا-ھەمپەرزەنتلەرنى يېتىملىك چۆلىگە تاشلاپ كېتىشتىن ئارتۇق دەھشەتلىك ئىش بارمۇ؟ ئانا رەھىمسىزلىك قىلسا دوزاخقا كۆيگىنى شۇ ئەمەسمۇ؟ چىداي، ھەممىگە چىداي، دەپ سەندە قىلىنغان قەلبىمنى كۆتۈرۈپ ياشا-ۋېرەي. ھاياتنىڭ ماڭا تاتلىقىنى نېسىپ بولمىسا يەنە ئاچچىق يۇتۇپ يۈرۈۋېرەر مەن. دۇنيادا ئۆلۈمگە ئۆزىنى ئۇرۇپ ئاخىرىدا مانا مەندەك مۇشۇنداق تارتىشىپ، تېگىر-قاپ قالغان بىچارىلەر كۆپ بولسا كېرەك. مەن كېسەلمەن كىشىلەردەك پۈتۈمنى سۆزىڭىزگە مېڭىپ ناھايىتى تەستىھ ئۆيىگە كەلدىم. ئۆي ئىچى چىقىلغان، سۇنغان نەرسە - كېرەكلىرى بىلەن تولغانىدى. ئىككى بالام بىر خىلدا پۇشۇلداپ تۇخلىماقتا. شىرەدە يېرىم بوتۇلكا ھاراق ۋە بىر تەخەسە خام سەي تۇراتتى. چالا بوغۇزلانغان كالىدەك خارقىراپ ئۇخلاۋاتقان سادىم مەن ئۈچۈن تولمۇ نەپرەتلىك ئىدى. ئۇ مېنىڭ يۈرىكىمنى لەختە-لەختە قىلىۋاتقان ئازابىنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرۈپ قويىمىغاندەك ئىدى. مېنى يەنە يىغا تۇتتى. مۇنداق قىسمەتنى كۆرگىچە ئۆلۈپلا تۈگىسىم بولمامدۇ. لېكىن مەن ھېلىقى دەريا يادا ئېقىپ كەتكەن قىزنى كۆرۈپ ئۆلۈمنىڭ دەھشىتىدىن چۆچىدىم. ئۇ قىز سۇغا چۆكۈپ كېتىۋاتقاندا بەلكىم قىرغاققا چىقىپ ۋېلىشىنى، كىشىلەرنىڭ كېلىپ قۇتقۇزۇۋېلىشىنى تىلەپ ۋارقىرىغان بولغىنىتى. ھايات نېمىدېگەن تاتلىق.

مەن ئاخىرى سادىمغا ئاجرىشىش تەلپىنى قويدۇم. ئۇ:
 - خېتىڭنى ئالغىڭ بولسا ۋاقتىدا ئال! - دېدى.

ئۇنىڭ بۇ سۆزى جاراھىتىمنىڭ ئۈستىگە تۈز سەپتى. ماڭا تېخىمۇ ھار كەلدى. يېقىندىن بېرى ئۇ بۇرۇنقى سادىمغا پەقەتلا ئوخشىماي قېلىۋاتاتتى. ھە دېسىلا يېرىم كېچىلەردە مەست كېلىپ ھېچنېمىدىن ھېچنېمە يوقلا مەن بىلەن سوقۇشىدىغان، ھەتتا بىرنەچچە كۈنلەپ ئۆيىگە قايتمايدىغان بولۇۋالغانىدى. قولۇم - قوشنىلاردىن ئۇنىڭ بەزى ئاياللار بىلەن ئاشايان ئىشلارنى قىلىپ يۈرگەنلىكىمنى ئاڭلىغىنىمدا «خەق دېگەن نېمە گەپلەرنى تاپمايدۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆرگىنىم يوق. بەلكىم ئۇنداقتا قىلمىغاندۇ» دەپ ئۆزۈمنى

نى بىلمەي تۇرۇپ قالدىم. قىز سۇدا بىر چۆكۈپ، بىر كۆتۈرۈلۈپ ھايت-ھۇيت دېگۈچە دولقۇنلار قويندا غايىب بولدى. مەن بۇنىڭ چۈشۈم ياكى ئوڭۇم ئىكەنلىكىگە كېسىم قىلالماي بىر ھازا مەڭدەپ تۇرۇپ قالدىم. ئۈزۈمگە كەلگەنمەدە ئەتراپ تىمتاسلىققا چۆمگەن بولۇپ، دەريا تىنچ ئاقماقتا ئىدى. ھېلىقى قىزدىن بولسا ھېچقانداق سادا يوق ئىدى.

پۈتۈن بىدەنلىرىم جالاقلاپ تىتىرەپ كەتتى. مەن بار ئاۋازىم بىلەن «قۇتقۇزۇڭلار، قۇتقۇزۇڭلار» دەپ ۋارقىراشقا باشلىدىم...

شەرق تەرەپنىڭ ئاستا-ئاستا يورۇشى بىلەن كۆڭلۈمدىكى ھەسرەت ۋە ئەجەل تۇمانلىرى تارقاپ كېتىۋاتقاندا تۇيۇلدى. تاڭ قۇياشى بولسا دەريانىڭ ئۈستىگە تۇتىشىدىغان چېتىدىن كۆتۈرۈلمەكتە ئىدى. دولقۇنلار شەپقەت نۇرىدا قىزغۇچ رەڭگە تولماقتا. ئىككى بالام گويا قارشى قىرغاققا تۇرۇپ قول پۇلاڭلىتىۋاتقاندا قىلاتتى. ئۇلار مېنىڭ ئانىلىق باغرىمغا، ئانىلىق مېھرىتىمگە نەقەدەر تەشنىنا-ھەمپەرزەنتلەرنى يېتىملىك چۆلىگە تاشلاپ كېتىشتىن ئارتۇق دەھشەتلىك ئىش بارمۇ؟ ئانا رەھىمسىزلىك قىلسا دوزاخقا كۆيگىنى شۇ ئەمەسمۇ؟ چىداي، ھەممىگە چىداي، دەپ سەندە قىلىنغان قەلبىمنى كۆتۈرۈپ ياشا-ۋېرەي. ھاياتنىڭ ماڭا تاتلىقىنى نېسىپ بولمىسا يەنە ئاچچىق يۇتۇپ يۈرۈۋېرەر مەن. دۇنيادا ئۆلۈمگە ئۆزىنى ئۇرۇپ ئاخىرىدا مانا مەندەك مۇشۇنداق تارتىشىپ، تېگىر-قاپ قالغان بىچارىلەر كۆپ بولسا كېرەك. مەن كېسەلمەن كىشىلەردەك پۈتۈمنى سۆزىڭىزگە مېڭىپ ناھايىتى تەستىھ ئۆيىگە كەلدىم. ئۆي ئىچى چىقىلغان، سۇنغان نەرسە - كېرەكلىرى بىلەن تولغانىدى. ئىككى بالام بىر خىلدا پۇشۇلداپ تۇخلىماقتا. شىرەدە يېرىم بوتۇلكا ھاراق ۋە بىر تەخەسە خام سەي تۇراتتى. چالا بوغۇزلانغان كالىدەك خارقىراپ ئۇخلاۋاتقان سادىم مەن ئۈچۈن تولمۇ نەپرەتلىك ئىدى. ئۇ مېنىڭ يۈرىكىمنى لەختە-لەختە قىلىۋاتقان ئازابىنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرۈپ قويىمىغاندەك ئىدى. مېنى يەنە يىغا تۇتتى. مۇنداق قىسمەتنى كۆرگىچە ئۆلۈپلا تۈگىسىم بولمامدۇ. لېكىن مەن ھېلىقى دەريا يادا ئېقىپ كەتكەن قىزنى كۆرۈپ ئۆلۈمنىڭ دەھشىتىدىن چۆچىدىم. ئۇ قىز سۇغا چۆكۈپ كېتىۋاتقاندا بەلكىم قىرغاققا چىقىپ ۋېلىشىنى، كىشىلەرنىڭ كېلىپ قۇتقۇزۇۋېلىشىنى تىلەپ ۋارقىرىغان بولغىنىتى. ھايات نېمىدېگەن تاتلىق.

مەن ئاخىرى سادىمغا ئاجرىشىش تەلپىنى قويدۇم. ئۇ:
 - خېتىڭنى ئالغىڭ بولسا ۋاقتىدا ئال! - دېدى.

ئۇنىڭ بۇ سۆزى جاراھىتىمنىڭ ئۈستىگە تۈز سەپتى. ماڭا تېخىمۇ ھار كەلدى. يېقىندىن بېرى ئۇ بۇرۇنقى سادىمغا پەقەتلا ئوخشىماي قېلىۋاتاتتى. ھە دېسىلا يېرىم كېچىلەردە مەست كېلىپ ھېچنېمىدىن ھېچنېمە يوقلا مەن بىلەن سوقۇشىدىغان، ھەتتا بىرنەچچە كۈنلەپ ئۆيىگە قايتمايدىغان بولۇۋالغانىدى. قولۇم - قوشنىلاردىن ئۇنىڭ بەزى ئاياللار بىلەن ئاشايان ئىشلارنى قىلىپ يۈرگەنلىكىمنى ئاڭلىغىنىمدا «خەق دېگەن نېمە گەپلەرنى تاپمايدۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆرگىنىم يوق. بەلكىم ئۇنداقتا قىلمىغاندۇ» دەپ ئۆزۈمنى

ئۆزۈمنى بەزلەيتتىم. ئۇنىڭ بىر چاغلاردا «كۆزلىرىڭىز نېمە دېگەن گۈزەل. سىز بولمىسىڭىز ماڭا بۇ دۇنيادا قۇياش ئولتۇرۇپ كېتىۋاتقان دەك تۇيۇلىدۇ. سىزسىز يا- شاش مەن ئۈچۈن ھارام، قەدىرلىكىم» دې- گەن سۆزلىرىنى ۋە ئۇنىڭ ياخشى تەرەپ- لىرىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈشكە ئۇرۇنۇپ باققان بولساممۇ ئۇنىڭ ئۆز ئۆيىمىزدە بو- زۇقچىلىق قىلىشى يۈرىكىمگە پىچاق ئۇرغان- دەك تەسىر قىلدى. مەن ئۈچ ياشلىق قى- زىم دىلىنۇرنى ئېلىپ دەريا بويىدىكى بۇ ئۆيۈمدىن ئايرىلدىم.

ئايال كىشى ئۈچۈن تەنھا ياشاشتىن، بىر ئۆيىنىڭ ھەممە ئېغىرچىلىقىنى ئۆز زىممىسىگە ئېلىشتىن ئارتۇق روھىي ئازاب بولمىسا كېرەك. مەن نەچچە كۈن قاتىراپ يۈرۈپ شەھەرنىڭ چېتىدىن بىر ئېغىز ئۆي- نى ئىجارىگە ئالدىم. مەن 30 ياشقا كىر- مەي تۇرۇپلا تۇل خوتۇن بولۇپ قالغىنىغا ئۆرتىنەتتىم. ھەر كۈنى قىزىم دىلىنۇرنى ئۆيگە تاشلاپ قويۇپ سىرتلارغا ئىش ئىز- دەپ چىقىپ كېتەتتىم. لېكىن ھەممە يەر- دە ئەرلەرنىڭ مېنى كولدۇرلاتماقچى بولۇ- ۋاتقانلىقىنى سېزىپ تۇراتتىم. ئۇلار ماڭا ئىچ ئاغرىتاتتى - يۇ، بىراق ئارقىدىنلا نى- يىتىنى بۇزاتتى. ئاچ قالساممۇ، ئىگىلىرىم كونسىراپ ئۇچامدىن چۈشۈپ قالسىمۇ ھەتتا باش تىققۇدەك ئۆي يوق تالادا قالساممۇ ئەرلەرنىڭ ئالدىغا بېرىپ يېلىنمايمەن، قو- لۇمنىڭ ئۈچىنى ھەرگىز ئۇلارغا تۇتقۇز- مايمەن، دەپ ئويلايتتىم. ئىچىمدە بىراق گەتراپىمنى، ھەممىلا جاينى يامان نىيەت- لىك ئەرلەر قاپلاپ كېتىۋاتقان دەك دەككە- دۈككە ئىچىدە يۈرەتتىم. مەن قۇرۇلۇش ئورنىغا كېلىپ قۇم تاسىقشاش، خىش تو-

شۇش، لاي ئېتىشقا ئوخشاش ئېغىر ئىش- لارنى قىلدىم. بۇ ئىشنىمۇ ناھايىتى تەستى- تاپتىم. نەچچە ئاي ئىچىدە قارىداپ ئو- رۇقلاپ يۈزلىرىم قوشۇقتەكلا بولۇپ قالدى. ئەرلەرنى جەلپ قىلىدىغان ھۆسنۇمۇ ئاس- تا - ئاستا سولماقتا ئىدى. بىر كۈنى ئىش- تىن كەچ قايتىپ ئۆيگە كەلسەم قىزىم دىلىنۇر بىر كۆڭلەكلىك قىزىل دۇخاۋىنى ئالدىغا يېيىپ ئويىناپ ئولتۇرۇپتۇ. بۇنى چوقۇم مېنى چېكىپ باقماقچى بولغان بىر- سى ئەكەلگەنلىكى ئېنىق ئىدى. يېقىندىن بۇيان ئۆيۈمنىڭ ئەتراپىنى ئەگىيىدىغانلار كۆپىيىپ قالغانىدى. بۇ دەردكە، بۇ ھاقا- رەتكە قانداق قىلاي؟ مەن ئاچچىقىمدا بۇ ھاقارەتلىك قىزىل دۇخاۋىنى كۆيدۈرۈۋې- تىشنى ئويلىدىم - يۇ، لېكىن بۇ نىيەتتىن ياندىم.

سىرتتا يامغۇر شارقىراپ ياغماقتا. قى- زىم ئىككىمىز ئۆيىنىڭ بىز بۇلۇڭىدا مۇڭغا پاتقان ھالدا دېرىزىدىن سىرتقا قاراپ ئولتۇراتتۇق. بىر چاغدا ئىشىك چېكىل- دى. كېچىدە كەلگەن مېھماندىن شۈبھە- لىنىپ تامغا يۆلىنىپ قالدىم.

— تۇلپار ئاي، ئىشىكىنى ئېچىڭ!
بۇ يەنە مەن يىرگىنىدىغان ئەرلەر- نىڭ ئاۋازى ئىدى. كۆزلىرىم ياشقا تولدى. مېنىڭ ئېرىم بولغان بولسا بېشىمغا بۇ كۈنلەر كەلمىگەن بولار ئىدى. كىشىلەر كېچىلەردە كېلىپ ماڭا زورلۇقمۇ قىلالمايت- تى. مەن دۇنياغا مۇشۇنداق خورلۇقلارنى تارتىش ئۈچۈنلا تۆرەلگەنمۇ؟

— تۇلپار ئاي، مەن سادىمنىڭ ئاغ- دىنىسى. سىزنى مۇھىم بىر ئىش بىلەن ئىز- دەپ كەلگەندىم. ئىشىكىنى ئېچىڭ، بولۇڭ!
مەن ئاخىرى ئىشىكىنى ئېچىشقا مەج-

مەن ئۇنىڭ قىزىل دۇخاۋىسىنى تالاھا ئاتتىم. دۇخاۋا پاتقاققا مىلەندى. ئىشىكىنى مەھكەم تاقاپ كارىۋاتقا ئۈزۈمنى تاشلىدىم. دە، ھۆڭرەپ يىغىلىۋەتتىم. چۈشۈمدىمۇ كۆرۈپ باقمىغان ئىشلارغا ئەمدى دۇچ كەلمەكتە ئىدىم. ئۆز ۋاقتىدا سادىم ئۇنىڭ ئايالى بىلەن ئاپاق-چاپاق بولۇپ كېتىپ بىز بىلەن قىلچىمۇ كارى بولمىغانىدى. بىر كۈنى ئىشتىن كۈندىكىدىن بىرنەچچە سائەت بۇرۇن ئۆيگە قايتتىم. مەن ئىشىكتىن كىرىپ ھاڭۋېقىپ تۇرۇپ قالدىم. ئۇلار مېنى كۆرۈپ ئوپۇر-توپۇر بولۇپ كەتتى. ئايال مۇ ئالدىراش-تېنەشلىكتە كۆڭلىمىنى كىرىپ يىشىكە باشلىدى. مەن بېرىپ ئۇنىڭ چېچىغا ئاھىلىدىم. ئالاقزادە بولۇپ كەتكەن سادىم قولىمنى ئۇنىڭ چېچىدىن ئاچرىتالماي قورسىقىغا تەپتى ۋە باش-كۆزلىرىمگە قاتتىق ئۇرۇۋەتتى...

مەن ئۆز ۋاقتىدا دولقۇنلار قوينىدا ھالاك بولغان بولسام بۈگۈنكى كۈندە ئۆيۈمگە قىزىل دۇخاۋا تاشلاپ ئۆز مەقسەتلىرىم ئۈچۈن مېنى ئويۇنچۇق قاتارىدا كۆرمىگەن، بېشىمغا بۇ كۈنلەر كەلمىگەن بولار ئىدى. ھەي سادىم، ھەي سادىم! سەن ئائىلىمىزنى ۋەيران قىلدىڭ. سېنىڭ كاساپىتىڭدىن ئەمدى باشقىلار بىزنى ئاچىز كۆرۈپ بوزەك ئەتكىلى تۇردى... شۇ ئىش بولۇپ ئارىدىن بەش-ئالتە كۈن ئۆتكەندىن كېيىن، مەن ناھايىسى تەستە يىغىپ توپلىغان ئازغىنە پۇلۇم ئۆيۈمدىن يوقاپ كەتتى. مەن پۇلنى كاڭغا سېلىنغان كىگىزنىڭ ئاستىغا قويۇپ قويغانىدىم. ئۆي ئىچىنى قويماي ئاختۇرۇپ چىقتىم. پۇل تېپىلمىدى. روھىم بەكلا چۈشۈپ كەتتى. ئاخىرى سادىمنىڭ ئاغىنىسىنى پۇلۇمنى ئوغرىلىۋالدى، دەپ ساقچىغا مەلۇم قىپتە مەن. ئەسلىدە سادىم سىرتتا ئويناپ يۈرگەن

بۇر بولدۇم. بوسۇغىدا كىيىملىرى يام-غۇردىن چىلىق-چىلىق ھۆل بولۇپ كەتكەن ۋىجىك بىر ئەر تۇراتتى. ئۇ ئۆيگە كىرىپ كەلدى.

— مەن سادىمنىڭ ئاغىنىسى بولمىدىم، دەيدى ئۇ بىر پەس سۈكۈتتىن كېيىن، — سىز مېنى تونۇمايسىز، بايا كېلىۋاتىدىم سىز يوق ئىكەنسىز. سىزگە راستىنلا ئىچىم ئاغرىيدۇ. تۇرمۇشىڭىز بەك غورىگىل ئىكەن. ئايال كىشىنىڭ كىيىم بىلەن كۆڭلىنى ئۆسەدۇ. سىز بەك گۈزەل ئايال. شۇڭا قىزىل دۇخاۋىنى سىزگە ئەكەلگەن...

— ھە، سىز ئىكەنسىز-دە، رەھمەت ماڭا كۆيۈنۈپ كەتكىنىڭىزگە. مېنىڭ ھەممە نەمەم تەل. ماڭا خەقنىڭ نەرسىسى لازىم ئەمەس. ئېلىڭ بۇ نەرسىڭىزنى. قېنى، كەلگەن يولىڭىزغا مېڭىڭ! — دېدىم زەر-دەم بىلەن.

— تۈلپارتاي، — دېدى ئۇ تاماكا-سىغا ئوت تۇتاشتۇرغاندىن كېيىن، — مەن بۈگۈن بۇ يەرگە ئۆچ ئېلىش ئۈچۈن كەلدىم. مېنىڭ ئۇنداق قىلىش ئويۇمۇ يوق ئىدى. لېكىن ئىشنى سادىم ئۆزى باشلاپ بەردى. مەن سىزگە قىزىل دۇخاۋىنى ئاتىدىم. سىزمۇ ماڭا... ئۇ شۇنداق دېدى-دە، ماڭا ئېتىلىپ كەلدى.

قولىمغا نوغۇچنىڭ قانداق چىقىپ قالغانلىقىنى بىلمەيلا قالدىم. ئۇنىڭ باش-كۆزلىرىگە نوغۇچ بىلەن ئۇرۇۋەردىم. ئۇ ماڭا قول تەگكۈزۈپ بولغىچە پېشانىسىدىن قان ئېقىشقا باشلىدى... مەن ئۇنى ئۆيۈمدىن ھەيدەپ چىقاردىم. سادىمنىڭ ئاغىنىسى بىردەمنىڭ ئىچىدە يېلى چىقىپ كەتكەن توپتەك بوشاپ قالغانىدى.

— خەپ سادىم! — دېدى ئۇ سىرتقا چىقىپ كېتىۋېتىپ.

دىلىنۇردىن مېنىڭ ئۆيدە يوقلۇقىمنى بىلگەن ھەم ئۆيگە كىرىپ، ئۇ يەر بۇ يەرنى ئاخشۇرۇپ يۈرۈپ كىمگىزنىڭ ئاستىدىكى پۇلىنى تېپىۋالغانىكەن. قىزىم ئۇنى ماڭا كېيىنرەك ئېيتىپ بەردى. تېخى ئۇ: مەن سىزنىڭ دادىڭىز بولمەن، ئۆيگە كەلگەنلىكىمنى ئاپىڭىزغا ئېيتىپ قويماڭ، دەپ چېكىلەپتۇ. مېنىڭ سادىمغا بولغان غەزەپىم تېخىمۇ ئاشتى. مەن شۇ پۇللارنى قانچىلىك تەستە ئىشلەپ تاپقان - ھە؟ مېڭەم بەلگىلىك مۇددەتتە پارتلايدىغان بومبىدەك زىڭىلداپ ئاغرىشقا باشلىدى. مەن گويى ھاڭغا غۇلاپ چۈشۈپ كېتىۋاتقاندەك يەنە ھاياتتىن ئۈمىدىمنى ئۇزدۇم. تارتىۋاتقان دەرد - ئەلىمىم ئازلىق قىلغاندەك بىر كۈنى قىزىم دىلىنۇر تۇيۇقسىز غايىب بولدى. مەن ئۇنىڭ بېرىش ئېھتىمالى بولغان جايلارنىڭ ھەممىسىگە دېگۈدەك بېرىپ ئۇنى ئىزدىدىم. بىراق دىلىنۇرنىڭ سايىسىنىمۇ تاپالمىدىم. ياش داغلىرى بىلەن تولغان كۆزلىرىم ئولتۇرۇشۇپ كەتتى. يۈزۈمنىڭ تېرىسىمۇ قارىداپ رەڭگىنى يوقاتقاندى. مەن ئاخىرى سادىمنىڭ ئۆيىگە بېرىپ بېقىش قارارىغا كەلدىم. بىز ئايرىلىپ كەتكەن تۆت يىلدىن بۇيان ئۇنى زادىلا كۆرۈپ باقمىغانىدەك. يەنە شۇ تونۇش قورۇ. بىراق ئىشىك ئالدىنى ئوت - چۆپلەر بېسىپ كەتكەن، تاملارنىڭ سۇۋاقلرى چۈشۈپ ئەسكىرىپ كەتكەندى. سادىم ئىت باققان بولسا كېرەك. ئالا بويىناق بىر ئىت قاۋىغىنىچە ئالدىغا ئېتىلىپ كەلدى. شۇ ئارىدا ئوغلۇم ئېلىشات يۈگۈرۈپ كېلىپ ئىتىنى توستى ۋە ماڭا ئېسىلىپ يىغلاپ كەتتى. مەن تۆت يىلدىن بۇيان ئۇنى كەينىدىن بولسىمۇ كۆرەلمىگەندىم. سادىم ئۇنى سەھزادىكى بىر تۇغقىنىنىڭ ئۆيىگە ئاپىرىۋەتكەن ئىكەن. دىلىنۇرمۇ ئۆيىدىن يۈگۈرۈپ چىقتى. ئىككى بالام ماڭا ئېسىلىپ يىغلا-

زارە قىلغىلى تۇردى. مەنمۇ ئۆزۈمنى تۇتۇۋالالىدىم. ئېلىشاتنىڭ كىيىملىرى كىرىۋە يىرتىق، چاچلىرىمۇ ئۆسۈپ پاخىيىپ كەتكەندى. قانسىز يۈزىدىكى كۆزلىرى ئولتۇرۇشۇپ بىر يەرلەردە پىلىدىرلاپ قالغانىدى. مەن زادىلا چىداپ تۇرالىدىم.

— سىز ئادەممۇ، باشقا نەرسىمۇ؟ پۇلىنى ئوغرىلاپ كەتكىنىڭىزنى ئاز دەپ ئەمدى بالىنى ئوغرىلىدىڭىزمۇ؟ — دېدىم مەن غەزەپ بىلەن، — مەن مۇشۇ ئىش ئۈچۈن ئاغىنىڭىزنى ساقچىغا تۇتۇپ بېرىپتەمەن. سىز قۇتۇلۇپ قايسىز. دەرھال پۇلىنى قايتۇرۇڭ! بالىلارنىڭ دەردىنى ئۆزۈملاتارتاي! — ئىككى بالىنى ئېلىپ كېتىش نىيىتىنىڭ بولسا سەن ماڭا باققان ھەققىمنى تۆلە! — دېدى سادىم گۈركىرەپ تۇرۇپ، — شۇ چاغدا مەن بالىلارنى ساڭا قوشۇپ قويىمەن. — ئۆزۈمنىڭ باغرىدىن تامىغان بالىلارنى ئۆزۈم پۇل تۆلەپ ئالالىدىم؟! — جا. ھاندا مۇشۇنداقمۇ ئىش بولامدۇ؟ سادىم سىز ئالچىپ قالدىڭىزمۇ. — يا؟ مۇنداق رەھىمسىزلىك قىلماڭ!

— مەن سېنىڭ ۋالاقلاشلىرىڭدىن قورقۇپ قالمايمەن. پۇل بېرىشكە چىدىساڭ ئەكەت، بولمىسا بالىلار ھويلىنىڭ بوسۇغىسىدىن بىر قەدەم نېرى ئاتلىمايدۇ!

يىغلىدىم، يالۋۇردۇم، ئۇرۇشتۇم، بىراق سادىم بالىلارنى زادىلا بەرگىلى ئۈنىمىدى. ئۇنىڭ بالىلارغا ئازراقمۇ مېھرى قالمىغانلىقىنى ھېس قىلدىم. بولمىسا ئۇ ئۆز بالىسىنى ئۆز ئانىسىغا ساتامدۇ. مەن بۇنىڭ ئوڭۇم ئىكەنلىكىگە گۇمانلىنىپ قالىدىم. توق قۇز ئاي توققۇز كۈن قورساق كۆتۈرۈپ، تولغاق ئازابىدا نەچچە رەت ئۆلۈپ-تىرىلىپ تۇغقان بالىلىرىمنى ئەمدىلىكتە مەن پۇلغا سېتىۋالسام، بۇ نېمىدېگەن دەھشەتلىك، نېمىدېگەن شەپقەتسىزلىك بولىدۇ - ھە؟

ماڭا چەكسىز كۈچ - قۇۋۋەت بېغىشلايتتى، مەن بۇ بايلىقلارنى ئۈزۈم يالغۇز ياراتقان ئىدىم. لېكىن بېشىمغا ئەڭ ئېغىر كۈنلەر كەلگەندىمۇ ۋەجدانىم بىلەن ياشىدىم. ھۆكۈمەت شەخسىي سودىغا يول قويغاندىن كېيىن ئىككى دۇكان ئېچىۋالدىم، بىرىسدە قىزىم دىلىنۇر كىيىم تىكەتتى، يەنە بىرىسدە ئوغلىم ئېلىشات ھەر خىل گەزلىمە رەختلەر - نى ساتاتتى. مەن بولسام ئارىلىقتا يۈگۈرۈپ يۈرۈپ ئۇلارغا مال يەتكۈزۈپ بېرىتتىم، ئۆز ۋاقتىدا تۇرمۇش قىيىنچىلىقىدا بالىلارنى مەكتەپتە تولۇق ئوقۇتۇش ئىمكانىيىتى بولمىغانىدى.

يېقىندىن بۇيان سادىم دۇكان ئەتراپىدا پات - پات پەيدا بولۇپ قالىدىغان بولدى. يۈزلىرىگە يول - يول قورۇقلار چۈشۈپ خېلىلا جۈدەپ كەتكەن سادىمنىڭ بۇرۇنقى ياۋۇزلۇقى ئاللىقاچان يوقىلىپ، خېلىلا مۇلايىملىشىپ قالغاندەك كۆرۈنەتتى. ئۇ بىر كۈنى روھى چۈشكەن ھالدا دۇكانغا كەلدى ۋە:

— تۇلپار ئاي، — دېدى ئۇ ناھايىتى بىچارە قىياپەتتە، — بۇرۇن شەيتاننىڭ كەينىگە كىرىپ سىزنىمۇ، بالىلارنىمۇ ئېغىر كۈنگە قويۇپتىكەنمەن، ئەمدى ئويلىسام خىجىل بولمەن. ھازىر مېنىڭ بېشىمغا كۈن چۈشتى. شۇڭا سىزنىڭ ئالدىڭىزغا ياردەم سوراپ كەلدىم. پۇل قەرز بېرىپ تۇرسىڭىز. مەن سىزدىن ئۇ دۇنيىدا - بۇ دۇنيا رازى بولۇپ كېتەي. بىرسى پۇلىنى سوراپ تۇرۇۋېلىۋاتىدۇ.

موھتاجلىق يەنە ئۇنى مېنىڭ ئالدىمغا كەلگەندى. مەن قەلبىمدە داۋالغۇپ تۇرغان بارلىق ھەسرەتلىك خىياللارنى، ئاچلىق ۋە يوقسۇزلۇق ئىچىدىكى بەختسىز كۈنلىرىمنى، ئىش قىلىپ سادىمنىڭ مېنىڭ ھاياتىمغا ئېلىپ كەلگەن بارلىق ۋەيرانچىلىقلىرىمنى ئۇنتۇپ ئۇنىڭغا لازىم بولغان

بالىلارنى قايتۇرۇۋېلىش ئۈچۈن خېلى كۆپ پۇل لازىم ئىدى. بىراق مەن ئۇنى قانداق تاپىمەن، ئاغزىمغا بىر توغرام نان سالمىغىلى ئىككى كۈن بولۇپ قالغانىدى. ئۈچەيلەردىم تارتىشىپ ھالىمدىن كېتىۋاتاتتىم. ھەي، پۇل! ئادەمنى خار قىلىدىغانمۇ، ئېزىز قىلىدىغانمۇ. پۇل! مەن ئۇنى نەدىن تاپىمەن؟ دۇنيىدا ياشاش نېمىسىدىكەن تەس. ئىككى كۈزنىڭ مۆلدۈرلەپ تۇرۇشى ئۈچۈن نان ۋە پۇل لازىم ئىكەن. مەن گويا سەددىقە تىلەيدىغان دىۋانلاردەك تو - نۇيدىغانلا كىشىلەردىن قەرز سوراۋەردىم. ئۇلار ماڭا ۋە بالىلىرىمغا ئىچ ئاغىرىتىشىپ ئۆزلىرىنىڭ ئاران تەستە يىغىپ تۆشىگەن ئاغزىنى پۇللىرىنى ماڭا بېرىپ تۇرۇشتى، شۇ تاپتا قانچە ھەرەج تارتساممۇ بالىلىرىمنى ئۆز يېنىمغا قايتۇرۇپ كېلىشتىمۇ ئار - تۇق بەخت يوق ئىدى.

مەن ئۇنى يېرىم قىلىپ تويلىغان پۇللىرىمنى ئېلىپ سادىمنىڭ ئۆيىگە بار - دىم. سادىم ساقللىرى ئۆسۈپ كەتكەن، روھسىز ھالدا مېنىڭ ئالدىمغا چىقتى. ئۇ قولغا كىرگەن پۇلغا ئىشەنمەي - ۋاتساقاندەك بىر ھازا ماڭا تىكىلىپ تۇرۇپ قالدى. ئاندىن ئۇنىڭ يۈزىگە ئاستا - ئاستا كۈلكە يۈگۈردى. دۇنيادا باغرى مۇزدىن يارالغان ئادەم بار دېيىلسە مانا مۇشۇ سادىم تىپىك مىسالى بولالايتتى. بىزنىڭ ئوتتۇرىمىزدىكى مۇناسىۋەت گويا يىرتقۇچ ھايۋان بىلەن بىچارە قوزا ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتكە ئوخشاپ كېتەتتى.

ئارىدىن 15 يىل ئۆتۈپ كەتتى. بۇ 15 يىل مېنىڭ ھەممە نەرسەمنى ئالماشتۇرۇۋەتتى. مۇنداق تۇرمۇشقا ئېرىشىش ئۇخلاپ چۈشۈمگىچە كىرمىگەن ئىدى. مەن ھالال تەرىم ئارقىلىق قورۇ - جايغا، خېلى كۆپ مال - دۇنياغا ئىگە بولۇپ قالغانىدىم. چوپ - چوڭلا بولۇپ قالغان ئىككى بالام

دى. قىزنىڭ ئۆيىگە چوڭ چايىنى ئاپىرىشقا ئىككى كۈن قالغاندا كاللام قېتىپ تېڭىرقاپ قالدىم. سادىمىمۇ ئاتىلىق مەجبۇرىيىتى بىلەن قۇدىلارنىڭ ئۆيىگە بارسا قانداق بولار؟ سادىم بارارمۇ؟ ئېلىشات قوشۇلارمۇ؟ دېگەنگە ئوخشاش خىياللار مېڭەمنى چىرىمىۋالدى. ئويلىغىنىمدەك سادىمنى چاقىرىشقا ئېلىشات ئۈنىمىدى.

سادىم ئېلىشاتنىڭ توي خەۋىرىنىمۇ ئاڭلىيالىدى، تويىنىمۇ كۆرەلمىدى، دەپ ئويلاپ يۈرۈپتىمەن. لېكىن قوشنىلار توي كۈنى سادىمنىڭ بىزنىڭ قورۇنىڭ ئەتراپىنى ئايلىنىپ يۈرگەنلىكىنى، غەرق مەست ئىكەنلىكىنى كۆرۈپتۇ. ئۇنىڭ قەلبىدە پەرزەنت ئوتى ئەمدىلەتتىن يېنىۋاتقان بولسا كېرەك. مەن بىردىنلا ئۆزۈمنىڭ رەھىم سىزلىكىگە پۇشايمان قىلدىم، شۇ سادىمنىڭ پۇشتىدىن تامغان بالا ئەمەسمۇ؟ تويغا قاتناشقان، ئاتىلىق نامى بىلەن قۇدىلارغا سالام بەرگەن بولسا نېمىدېگەن ياخشى بولار ئىدى، لېكىن بولار ئىش بولۇپ بولغانىدى.

بىر كۈنى سادىمنىڭ بالىبىتىدا يېتىپ قالغانلىقىنى ۋە كېسىلىنىڭ خېلىلا ئېغىرلىقىنى ئاڭلاپ چۆچۈپ كەتتىم. مەن ئىلگىرى سادىمنىڭ گېپى چىقىسلا ئاچچىقىم كېلىتتى، سەپرايم ئۆرلەيتتى. ئەمدىلىكتە تۇرۇپلا ئۇنىڭغا ھېسداشلىقىم قوزغىلىپ قالدى. دوختۇرخانىغا بېرىپ ئۇنى يوقلاش نىيىتىگە كەلدىم، ئۇ ياش چاغلاردا مېنىڭ قىزلىق قەلبىمگە يوقالماس ئىزلارنى باسقانىدى. ھەممە نەرسىنى ئۇنىستۇپ مېنى بارلىقى بىلەن سۆيەتتى. مەن ئۈچۈن چېنىقنى قۇربان قىلىشقىمۇ رازى ئىدى. بىز دەريا بويلىرىدا، مەجنۇنئال تۈۋىلىرىدە بەختلىك، مۇھەببەتلىك كېچىلەرنى ئۆتكۈزگەندۇق. دەرياغا چۆمۈلۈپ ئوينىغاندۇق. ئۇ قەلبىمىزدە مۇھەببەت ئوتلىرى ئاتەش

پۇلى بەردىم. مەن ئەمدىلىكتە ئۇنىڭ نەزەرىدە قۇتقۇزغۇچى خۇدا بولۇپ قالغانىدىم. سادىم تارىشىدەك قاتقان قولى بىلەن پۇلىنى ئېلىپ چىقىپ كەتتى. مەن نە كۈلۈشنى، نە غەزەپلەنىشنى بىلەلمەي، رەختلەرگە يۆلەنىپ تۇرۇپ قالدىم. ئېلىشات بولسا سادىمغا كۆزلىرىنى ئالايىتىپ قويۇپ دۇكاندىن چىقىپ كەتتى. مەن تەقدىرنىڭ كارامىتىگە ھەيران قالدىم. بىزنىڭ تۇرمۇشىمىز ئەنە شۇنداق ئالمىشىپ قالغانىدى. مەن سادىمنىڭ مۇنداق بىچارە ھالەتتە ئالدىمغا كېلىشىمنى زادىلا ئويلىماپتىكەنمەن. مەنىمۇ تۇرمۇشىمدا ناھايىتى چوڭ بىر كاۋاكنىڭ بارلىقىنى ئاستا-ئاستا بىلىپ يەتتىم. شۇنچە كۆپ مال-دۇنيانى يىغدىم. بىراق بۇ نەرسىلەر مېنىڭ كۆڭلۈمنى ئازراقمۇ خۇش قىلالىدى.

سادىم مەندىن پۇل قەرز ئېلىپ ئىككى كۈندىن كېيىن كۈتۈلمىگەن بىر ۋەقە يۈز بەردى. سادىم ئاغىنىلىرى بىلەن يول بويىدىكى ئاشخانىدا ھاراق ئىچىپ ئولتۇرۇشقان ئىكەن. ئازراق ئىچىپ شىركەيىپ بولۇپ قالغان ئېلىشاتمۇ بىرنەچچە ئاغىنىلىرى بىلەن بۇ ئاشخانىغا تاماق يېگىلى كىرىپتۇ. ئۇ سادىمنى كۆرۈپ، ئۇنىڭ ئالدىغا دېۋەيلەپ بېرىپتۇ.

— سەن قايسى كۈنى ئاپامدىن پۇل تىلەۋاتقانىڭ، ئەمدى قايسى ھالىڭغا بۇ يەردە ھاراق ئىچىپ ئولتۇرسەن. بۇرۇن سەن بىزنى ئاپامغا ساتقانىدىڭ، بىزمۇ چوڭ بولدۇق، پۇل تاپتۇق. بىلىپ قوي، بىزگە قىلغانلىرىڭ ئۈچۈن سېنى...

ئېلىشات سادىمنىڭ ياقىسىغا ئېسىلىپتۇ. ئۇڭغىچە ئاغىنىلىرى ئۇنى ئاجرىتىۋېلىپ ئاشخانىدىن ئېلىپ چىقىپ كېتىپتۇ. كۈنلەر شۇنچە تېز ئۆتمەكتە. ئېلىشاتنىڭ توي مەرىكىسى يېقىنلىشىپ قالغان.

تۈكۈردى - دە، ماغدۇرسىزلىنىپ بېشىنى يەنە كارىۋاتقا قويدى. مەن بىر ئىستاكناغا قايناقسۇ قويۇپ ئۇنىڭغا تەڭلىدىم. سادىم قايناقسۇنى ئىچىپ چاڭقاپ كەتكەن ئادەم تەشنىلىقى قانغاندەك بىر-دىنلا جانلىنىپ كەتتى. ئۇ ئىچ - ئىچىدىن ئۇرغۇۋاتقان ھاياجىنىنى زادىلا باسالمدى. كىچىك بالىلاردەك ئاغزىنى ئۆمچەيتتى. - تۇلپار ئاي، جېنىم تۇلپار ئاي، خۇدا ماڭا مۇشۇنداق كېسەلنى سالىدى. بىر ئايدىن بۇيان نەچچە ئۆلۈپ نەچچە تىرىلىدىم. سىزنى، بالىلارنى كۆرمەي دۇن-يادىن كېتىدىغان ئوخشاي مەن دەپ ئويلىغان. ھېلىمۇ ياخشى سىز كەپسىز، مەن سىزگە نېمە دېيىشىمنى زادىلا بىلەلمەيمەن. مەن ئاغرىپ دوختۇر خانغا كىرىپ گەندىن كېيىنلا ئايال كىشىنىڭ، ئۆز پۇشتۇمىدىن بولغان بالىلارنىڭ قەدرىگە يەتتىم. ئەينى ۋاقىتتا سىلەرگە قىلغانلىرىمنى ئويلىساملا ئۆزۈمنىڭ گۆشىنى ئۆزۈم يېگۈدەك بولۇپ ئازابلىنىمەن. شۇنداق ئىناق ئائىلىمىزنى ۋەيران قىلىۋەتتىم. سىزنى، بالىلارنى ئازاب - ئوقۇبەت دېڭىزىغا ئىتتىرىۋەتتىم. مەن سىلەرگە ئىنسان قىلىپمىدىن چىققان ئىشلارنى قىلىدىم. جېنىم تۇلپار ئاي، مەن سىزدىن نەچچە قېتىم كەچۈرۈم سورايدىم. سىزگە تىزلىنىشىمۇ نىيەت قىلغانىدىم. بىراق قايسى يۈزۈم بىلەن شۇنداق قىلىمەن؟ نەچچە قېتىم جېنىمدىن كېچىپ ئۆلۈۋالماقچىمۇ بولىدۇم. بىراق ھاياتتىن ۋاز كېچەلمىدىم. سىلەرنى يىراقتىن كۆرۈپ بولسىمۇ كۆڭ-لۈمنى بەزەپ كەلدىم. مەن نېمە ئۈچۈن ياخشى دادا بولالمايمەن؟ مەن نېمىشقا ئايالىم بىلەن بالىلىرىمنى يېتىم قىلىدىم؟ مەن

بولۇپ يانغان، ياشلىق ھەۋەسلىرى ئۇر-غۇپ تۇرغان چاغلار ئىدى. مەن خېلى كۆپ نەرسىلەرنى ئېلىپ دوختۇر خانغا سادىمنى يوقلاپ باردىم. ئۇ چوڭ ئادەمنىڭ ئالدىدا ئىزا تارتىپ تۇرغان بالىدەك يەر تېگىدىن ماڭا قاراپ قوياتتى، ئورۇقلاپ بىر تېرە، بىر ئۈستىخان بولۇپ قالغانىدى. مەن قىسمەتنىڭ كارامىتىگە ھەيران قالدىم، بىر چاغدا مەن ئۆلۈۋېلىش ئۈچۈن دەريا بويىدا بىر كېچىنى ئۆتكۈز-گەندىم. لېكىن شۇ چاغدا مەن ئۇنىڭ خىيالىغىمۇ كىرمىگەن بولغىدىم. ئەمدىلىك تە بولسا مەن ئۇنىڭ كېسەل كارىۋىتىدىكى نىمىجان ۋۇجۇدىغا قاراپ خىيالغا پاتماقتىمەن. ئۇ قىزىرىپ كەتكەن كۆزلىرىگە لىق قىدە ياش ئېلىپ ماڭا تەلمۈرمەكتە. ئاھ، بۇ نېمىدېگەن دەھشەتلىك تراگىدىيە. ھە. مەن ئەينى ۋاقىتتا دولقۇنلار قوينىدا ھالاك بولغان بولسام سادىمنى بۈگۈنكىدەك بىمچارە ھالەتتە كۆرمىگەن بولاتتىم، ئەپ-سۈسكى رېئاللىق ئادەم خىيال قىلغاندەك بولمايدىكەن. ۋاقىت ئۆتكەنسىمۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسى ئۆزگىرىدىكەن. بۇنىڭغا نېمە ئامال؟ - قانداقراق تۇرىسىز؟ - دېدىم مەن ئۇزاق خىيالدىن كېيىن ئۆزۈمگە كېلىپ، - سىزنىڭ قېشىڭىزغا ۋاقىتتا كېلەلمىدىم... سادىم گاڭگىرىغان، ھۇدۇققان ۋە يېلىنغان قىياپەتتە كۆزلىرىنى ماڭا ئاغدۇردى. مۇشۇ تاپتا مەن ئۇنىڭ پۇشايمان ئوتىدا ئۆرتىنىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ يەتتىم. ئۇ ئورۇقلاپ كۆپكۆك تومۇرلىرى كۆرۈنۈپ قالغان قوللىرىنى ئاستا يىغىپ، چىشلىرىنى چىشلەپ شۇنچىلىك تەستە بىشىنى كۆتۈردى - دە، تامغا يۆلەندى. ئۇ بىرنەچچە قېتىم قېقىلىپ يۆتەلگەندىن كېيىن قان

ھايۋانغا ئوخشاپ قالغانلىقىدىن قاتتىق پۇشايمايدىمەن. مەن بەربىر ئۆلۈپ كېتىمەن تۇلپار ئاي، مېنى، خۇدا يولىدا كەچۈرۈۋېتىڭ، سىزگە سالغان ئازابلىرىمنى كۆڭلىڭىزدىن چىقىرىۋېتىڭ.

سادىمنىڭ مەجەزى بارا - بارا پەسلىپ كېتىۋاتقاندا قىلاتتى. مەن ئۇنىڭ يۈزىدىن چىققان سۆزلىرىگە زاماندا چىداپ تۇرالمايمدەم. كۆزلىرىمدىن ئىختىيارسىز ياش تامچىلىرى قۇيۇلۇشقا باشلىدى. كۆز ئالدىمدىن سادىم ئىككىمىزنىڭ دەريا بويىدىكى خۇشال كۈلگە - چاقچاقلىرىمىز، توي كۈنىدىكى چەكسىز ھاياجانلار، ھۇجرىدىكى قىزغىن ئىشقى - مۇھەببەت ۋە خۇمالىق بېقىشلار... ئاشۇ 25 يىلنىڭ ئالدىدىكى كۆرۈنۈشلەر چاقماق تېزلىكىدە ئۆتمەكتە ئىدى. مەن ئائىلىمىزنىڭ تۇنجى پەرزەنتى بولغان ئېلىشنى تۇغقاندا، ئۇ ئۇچرىغانلا كىشىلەرگە: «ئايالىم ئوغۇل تۇغدى، ئايالىم ئوغۇل تۇغدى!» دېگەن خۇش خەۋەرنى يەتكۈزگەندە ھەمدە تۇنجى ئائىلىق مېھرى بىلەن بالىنى سۆيگەن چاغدا مەن نەقەدەر زور ھاياجانغا چۆمگەن - ھە؟ ئۇ چاغلاردا سادىم كۈچ - قۇۋۋىتى ئۇرغۇپ تۇرىدىغان، ئىككى مەڭزى گىردە ئاندىك قىزارغان چەبەدەس يىگىت ئىدى. مەھەللىدىكى قىزلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭغا ھەۋەس قىلاتتى. مەن بولسام سادىمنى باشقىلاردىن قىزغىنىدىغان، كۈندەشلىكى يامان قىز ئىدىم.

قانچىلىك ۋاقىت ئۆتكەنلىكىنى بىلمەيمەن. بىر چاغدا ئىشىكتىن ئېلىشات، دىلنۇر ۋە يىڭى كېلىنىمىز كېسەلخانغا كىرىپ

كەلدى. بالىلار بىر ماڭا، بىر سادىمغا قارايتتى. ئۇلارنىڭ يۈزىدىكى جاراھەت ھەر ئىككىمىزگە ئايان ئىدى. ئۇلار «دادا!» دەپ چاقىرىشقا نەقەدەر تەشنىئا - ھە؟ بىراق... ئاتا - بالىلارنىڭ مۇنداق ئۇچرىشىشىغا زادىلا چىدىيالمايمدەم. دۇنيادا ئاتا - ئانىلارنىڭ بالىلارنىڭ ئالدىدا گۇناھكار - لارچە باش ئېگىپ، ئۇلارنىڭ نەپىرەتلىك بېقىشلىرىغا ئۇچراش نەقەدەر ئازابلىق - ھە؟ - ئوغۇلۇم، قىزىم، يېقىن كېلىنلىكلەر، مەن سىلەرنى ياخشىراق كۆرۈۋالاي، - دېدى سادىم كارسۋات بېشىدا ئۆزىگە قاراپ تۇرغان بالىلارغا ئىما قىلىپ، - يېقىنراق...

بالىلار كارسۋاتقا ئولتۇردى. سادىم ۋۇجۇدىدىكى بارلىق كۈچىنى يىغىپ تەستە بېشىنى كۆتۈردى - دە، ئۆزىنى ئېلىشنىڭ ئۈستىگە تاشلاپ بۇقۇلىداپ يىغلىۋەتتى. ئۇ بالىلارنىڭ «دادا!» دەپ چاقىرىشىنى، بالىلىق مېھرى بىلەن كۆڭلىگە تەسەللى بېرىشىنى شۇنچىلىك ئارمان قىلاتتى. بىراق بالىلار «دادا!» دەپ چاقىرىمىدى، تەسەللى مۇ بەرمىدى. پەقەتلا كۆز يېشى قىلدى. سادىمغا بىردىنلا زېمىن پىرقىراۋاتقاندا، قۇياش شىددەتلىك كۆيىدۈرگۈچ نۇرىنى تۆكۈۋاتقاندا، دەريا سۇلىرى غەزەپلىك قىياننىڭ بېسىپ كېلىشى بىلەن قىنىدىن تېشىپ كېتىۋاتقاندا، تۇيۇلۇپ كەتتى ھەمدە ئۇ ئۆزىنىڭ كېسەل كارىۋىتى بىلەن قوشۇلۇپ چوڭقۇر ھاڭغا غۇلاپ كېتىۋاتقان دەك قورقۇنچقا چۆمدى. بالىلار شۇندىلا

زۇۋانغا كېلىپ: دادا... دەپ توۋلىدى. مەشئۇل مۇھەررىر كاپىل تۇرسۇن

مەھمۇد نۇرىغا مەمۇر

ئىككىنچى قىسىم

(ھېكايە)

«سالام قىممەتلىك سەلىمە، قانداق ئەھۋالغىز؟»

مەن بۇ خەتنى، ياق، ئادەمخور مەخ-
 لۇقنىڭ بۇ ئىقرارنامىسىنى كۆرگەم يا-
 سالغان قەۋەتلىك بىنالاردا، ئازادە ئورۇن-
 دۇقلاردا ئولتۇرۇپ ئەمەس، بەلكى زەي
 تۈرمىدىكى بورا ئۈستىدە ئولتۇرۇپ يېزى-
 ۋاتىمەن، بۇندىن بۇرۇنقى خەتلىرىم ھە-
 ۋەسىنىڭ ھەممە كۈچلىرىدا ئەركىن تاما-
 شا قىلىپ ئۆگىنىپ قالغان پەسكەش كۆڭ-
 لۈمىنىڭ ئىزھارى بولغان بولسا، بۇ خې-
 تىم، ياق، بۇ ئىقرار نامەم سىزنىڭ چىن
 دىل بىلەن سۆيگەن يىگىتىڭىز ئەكەسەر ۋە
 شۇنىڭغا ئوخشاش بىگۇناھ قىز - يىگىت
 لەرنىڭ پاك سۆيگۈ غۇنچىسىنى ۋاقىتسىز
 نابۇت قىلغان ئادەمخور جاللاتنىڭ ھاياتى-
 نىڭ ئاخىرقى مىنۇتلىرىدىكى تۆۋىن نامىسىدۇر.
 ئاھ! سەلىمە، ئىنساننىڭ قانداقلىقى
 خۇددى مەشھۇر پېداگوگىك سۇخۇملىنىس-
 كى ئېيتقاندىك، ئۆزى تەنھا قالغان ۋا-
 قىتتىلا بىلىندىكەن، شۇنداقلا ئۇنىڭدىكى
 ھەقىقىي ئىنسانىي ماھىيەت، ئۇنىڭ ئىش-
 ھەرىكەتلىرىنى باشقا بىرسى ئەمەس، ئۇنىڭ
 ئۆز ۋەجىدانى باشقۇرغاندىلا تامايان بولى-
 دىكەن، سەلىمە، شۇ تاپ خېتىمىنىڭ مەز-

سەلىمە پەرىشان ھالەتتە مەكتەپتىن
 بالدۇرلا يېنىپ كەلدى، ئۇ بوسۇغ-مىدىن
 پۈتىنى ئېلىپلا ھويلا ئوتتۇرىسىدىكى ئۈچ-
 مە دەرىخى ئاستىدا خىيالغا چۆكۈپ ئول-
 تۇرۇپ قالغان ئانىسىنى كۆردى - دە، ئىت-
 تىكىلا ئۆزىنى ئوڭشۋالدى.

نۇسرەتخان ئانا ئاياغ تىۋىشىنى
 ئاڭلاپ چۆچۈپ بېشىنى كۆتۈردى ۋە ئىك-
 لىق تەبەسسۇم بىلەن كىرىپ كېلىۋاتقان
 سەلىمەنى كۆرۈپ سورىدى:

— قىزىم، بۈگۈن بالدۇرلا قايتىپ-
 مىغۇ؟

— ھەئە ئانا، بۈگۈن مەكتەپتە مەج-
 لىس ئېچىلغان، شۇڭا بالدۇر قايتتۇق، -
 دېدى ئۇ ۋە ئانىنىڭ قېشىغا كېلىپ بىر-
 دەم ئولتۇرغاندىن كېيىن ئاستا ئۆيگە
 بۇرۇلدى. ئۆيگە كىرىپلا شىرە ئۈستىدە
 تۇرغان خەتنى كۆردى - دە، قانداقلا
 بولمىسۇن بىر ئوقۇپ باققۇسى كېلىپ
 خەتنى قولغا ئالدى. خەت ئۇنىڭ قەلب
 قەسرەدىن سۈرگۈن قىلىنغان ساۋاقدىش-
 ىدىن كەلگەچكە ئاخشام ئاچچىقىدا ئوقۇمايلا
 تاشلاپ قويغانىدى.

سەلىمە خەتنى ئاچتى، خەت قېرىند-
 داش بىلەن ئىمىز - چىمىز يېزىلغانىدى:

شۇپ كەتكەنلىكىنىمۇ تۇيىمىدى، قانچە ئاي، قانچە كۈنلەردىن بېرى ئۇنىڭ يۈزى رىكىنى غاجلاۋاتقان قۇرت بېرىدىنلا كۈچ-لىك يىلانغا ئايلىنىپ ئىچ - باغرىنى يە-ۋاتقاندا، پۈتۈن ۋۇجۇدى ئاچچىق ئاغ-رىق دەستىدىن جۇغۇلداپ كەتتى، ئۇنىڭ كۆزلىرى بىر نۇقتىغا قايلىنىپ قالدى. كۆكرىپ كەتكەن لەۋلىرى توختىماي تىت-رەيتتى.

ئېتىكىدە بىر نەرسە كۆتۈرۈپ كىرىپ كەلگەن نۇسرەتخان ئانا سەلىمەنىڭ تاتارغان چىرايىنى كۆرۈپ يۈرىكى جىغ قىلىپ كەتتى ۋە ئىتتىكىلا سەلىمەنىڭ قېشىغا كەلدى:

— ئۆزلىرىگە نېمە بولدى، قىزىم؟
 سەلىمە چۆچۈپ بېشىنى كۆتۈرۈپ ئالدىدا تۇرغان ئانىغا قاراپ تۇرۇپ قالدى. ئانىنىڭ تىلىم - تىلىم قورۇق چۈشكەن ياداڭغۇ يۈزىدە، ھەسرەتكە تولغان نۇرسىز كۆزلىرىدە قىزغا نىسبەتەن ئانىلىق مېھىر، سۆيۈنۈش تۇيغۇلىرى جىلۋە قىلىپ تۇرغان بولسىمۇ لېكىن ئۇنىڭمۇ يۈرىكىنى ئۆرتەۋاتقان چوڭقۇر ئىچكى ئازاب مانا مەن دەپ چىقىپلا تۇراتتى، بولۇپمۇ ئانا نىنىڭ داۋاملىق ياشاڭغىراپ تۇرىدىغان كۆزلىرى ئۇنىڭ قەلب يارىسىنى ئاشكارا-لاپ تۇراتتى، ھازىرمۇ ئۇ قانداقتۇر بىر ئەندىشە ئىچىدە تىپىرلاپ قېلىۋاتقاندا كىلاتتى.

سەلىمە ئانىغا مەيۈس قىياپەتتە بىر پەس قاراپ تۇرغاندىن كېيىن گەپ قىلمايلا سىرتقا قاراپ ماڭدى، ئەگەر ئۇ سەللا غەيرەت قىلمىغان بولسا ئانىغا ئېسىنلىنىپ يىغلىۋەتكەن ۋە شۇنىڭ بىلەن قايتا ھازا باشلىنىپ كەتكە بولاتتى، سەلىمە

مۇنىنى چۈشەنمەيۋاتسىزغۇ دەيمەن، ئاڭلاڭ، ئەكبەرنىڭ ياش ھاياتىنى ۋاقىتسىز ئابۇت قىلغان مەن، سەلىمە، مەن ئەسلى ئۇنداقلاردىن ئەمەس ئىدىم. ئازماس ئاللا دەگەندەك، ئازمايدىغان ئادەم بولمىسا كېرەك. ئەينى ۋاقىتتا تەڭداشسىز مۇھەببەت ۋە رەشك ئوتى مېنى ئاشۇنداق تەلۋىلىك قىلىشقا مەجبۇرلىغان، سىزنىڭ بۇ خېتىمنى ئوقۇپ مەندىن قانچىلىك يىرگىنىدىغانلىقىڭىزنى سېزىپ تۇرۇۋاتمەن، قان - زەر - دابقا تولغان شۇ جاراھەتلىك يۈرىكىڭىزنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشنىڭ مەڭگۈ مۇمكىن ئەمەسلىكىنى بىلىپ تۇرساممۇ، ھالاكەت كىرەكلىكىدا تۇرۇۋاتقان شۇ مىنۇتلاردا بۇ خەتنى يازماي تۇرالمىدىم، شۇ تاپ ھەسرەت ۋە پۇشايمان ئىچىدە كۆيۈپ كۈلگەن ئايلىنىپ كېتەيلا دەپ قالغان يۈرىكىم سىز ۋە سىزگە ئوخشاش قىز - يىگىتلەردىن كەچۈرۈم سوراۋاتقىنىدا تەقدىرىم رەھىم سىزلىك بىلەن كۈلمەكتە. نېمە ئامال؟ داندانىڭ ھوقۇقى تۈپەيلى ھورى ئىچىدىلا يېپىلىپ كېلىۋاتقان جىنايەتلىك قازىنىمىنىڭ تۇۋىقى ئاخىرى ئېچىلىپ، ئۆمۈر - لۈك تۇتقۇنلۇققا مەھكۇم قىلىندىم، مانا ھازىر ئۆزۈمنىڭ قايسى ھالغا چۈشۈپ قالغانلىقىمنى قەغەز يۈزىدە تەسۋىرلەپ بېرەلمەيمەن، ھاياتىنى، سۆيگۈنى، مۇھەببەتنى چۈشىنىپ يەتكىنىمدە... ئاھ! بولدىلا، بۇ سۆزلەرنى يېزىپ ئولتۇرۇشنىڭ ئەمدى پايدىسى يوق، بىلىمەن، سىز مېنى كەچۈرمەيسىز، مەن ئالدىڭىزدا ئۆمۈرلۈك گۇناھكار، جىنايەتچى، مېنىڭ رەزىل قىلمىشىمنى ئاڭلىغان ھەرقانداق بىر ئىنسانمۇ مېنى كەچۈرمەيدۇ... ئاھ! سەلىمە قولىدىكى خەتنىڭ يەرگە چۈ-

كۆزلىرىگە ھېچ ئۇيقۇ كېلىدىغاندەك ئەمەس ئىدى، ياتاق ئىچى جىم-جىم بولۇپ، بەخت ئۇيقۇسىدا تاتلىق ئۇخلىشىۋاتقان ياتاقداشلىرىنىڭ يېنىك پۇشۇلداشلىرىدىن باشقا ئاۋاز ئاڭلانمايتتى، مۇستەقىل ھايات، ئۆزى بىلەن تەڭ دىمەتلىك قىزلار بىلەن بىر ياتاققا يېتىش ئۇنىڭ سەبىي يۈرىكىدە ئالدىنقىداق ھېسسىياتلارنى ئويغاتتىمىكىن، قەلبى ئاجايىپ تاتلىق ھېسسىياتلار ئىلكىدە دولقۇنلىنىپ، خىيال قۇشلىرى تەپەككۈر ئاسمىنىدا پەرۋاز قىلىپ ئۇنى ھەر تەرەپلەرگە ئېلىپ كېتەتتى، شۇ ئەسنادا ئۇ ئىختىيارسىزلا ئاتا-ئانىسىنى ئەسلەپ قالدى.

ئۇنىڭ دادىسى پېشقەدەم مائارىپچى بولۇپ، ئاتالمىش «مەدەنىيەت زور ئىنىقى-لابى» دا قىيىن ئۆلتۈرۈلگەن، ئانىسىمۇ شۇ سەۋەبتىن يۈرەك كېسىلىگە گىرىپ تار بولۇپ ئۇزۇن ئۆتمەيلا ئۆلۈپ كەتكەنىدى، ئاتا - ئانىسىدىن بىراقلا يېتىم قالغان سەلىمە شۇنىڭدىن كېيىن تاغىسىنىڭ ئۆيىدە تۇرۇشقا مەجبۇر بولدى ۋە شۇ ئۆيىدە يېتىپ - قوپۇپ ئوقۇشنى داۋاملاشتۇردى. بىراق سەلىمە بۇ ئۆيىدە ياخشى كۈنگە ئېرىشەلمىدى، تاغىسىنىڭ ئايالى ناھايىتى پىخسىق، قىتىغۇر ئايال بولۇپ، تاغىسىمۇ ئايالىنىڭ سىزغان سىزدىن چىقالمايتتى، شۇ سەۋەبلىك سەلىمە كۈن بويى تىل - دەشنامىلاردىن قۇتۇلالمايتتى، شۇنداق بولسىمۇ ئۇ ئۆگىنىشنى ھەرگىز بوشاشتۇرۇپ قويمىدى، كۈندىلىك ئۆتۈلگەن دەرىجىلەرنى ۋاقتىدا پىششىقلاپ ئۆگىنىپ ماڭدى. كىچىك تۇرۇپلا تۇرمۇشنىڭ ئىسسىق - سوغۇقلىرىنى بېشىدىن كۆچۈرۈپ كېلىۋاتقان سەلىمەنىڭ

نىڭ سوتالغا جاۋاب بېرىش ئورنىغا، ئۆزىگە پەرىشان قاراپ قويۇپ چىقىپ كېتىشى ئانىنىڭ يۈرەك باغرىنى ئېزىۋەتتى. ئۇ نېمە قىلىشنى بىلمەي تۇرۇپلا قالدى.

سەلىمە ئۆزىنىڭ قانداقلا رەقە قەبرىستانلىققا كېلىپ قالغانلىقىنى سەزمەي قالدى، پەقەت تونۇش قەبرىلىرىگە كۆزىگە چېلىقىشى بىلەنلا ئاندىن ئېسىگە كېلىپ كۆزلىرىنى يوغان ئاچتى.

خارا بىلىككە ئايلىنىپ كېتەيلا دەپ قالغان بۇ ۋەيرانە قەبرىستانلىقنىڭ كۈن چىقىش تەرىپىدە كۆڭۈل قويۇپ ياسىلىپ، تۆت ئەتراپىغا ھەرخىل گۈللەر ئۆستۈرۈلگەن ھەيۋەتلىك بىر قەبرى ئالاھىدە كۆزگە تاشلىنىپ تۇراتتى.

سەلىمەنىڭ كۆزى ئاشۇ تونۇش قەبرىگە چۈشۈشى بىلەن ئۆزىنى زادىلا تۇتۇۋالالمىدى، ئۇ دەلدەك ئىشىگىنچە بېرىپ ئۆزىنى قەبرىگە بۆشۈكىگە ئاتتى - دە، بۇقۇلداپ يىغلاپ كەتتى. شۇ تاپتا ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا ئۆتكەنكى بەختلىك چاغلىرى ھەم ئازابلىق كۈنلەر گەۋدىلىنىپ، خىيال كەپتىرى يىراقلارغا ئۇچۇشقا باشلىدى...

تۈن يېرىمىدىن ئاشقان چاغ. يۇلتۇزلارنىڭ ئەتراپقا تەكشى چېچىلغان كۈمۈش رەڭ نۇرلىرىدىن ياتاق ئىچىمۇ خۇددى كۈندۈزدەكلا يورۇپ كەتكەن بولۇپ، دېرىزە رۇجىكىدىن كۆرۈنۈپ تۇرغان ھىلال ئايىمۇ قەلبى تەسۋىرلىگۈسىز شادلىقتىن كۈۋەجەپ دولقۇنلاۋاتقان سەلىمەنىڭ خىيال دېڭىزىدا بەھۇزۇر ئۇزۇشكە يار - يۆلەك بولۇۋاتقاندىك، ياتاق ئىچىگە ئىللىق نۇرىنى چېچىپ تۇراتتى، ئەنە، باش توخۇمۇ چېلىندى، سەلىمەنىڭ

يۇمران قەلبىدە مۇھەببەت - نەزەرەت،
 گۈزەللىك - رەزەللىككە نىسبەتەن ئېھتىق
 كۆز قاراش تىكلەندى، ئۇ دەرىستىن سىرت -
 قى بوش ۋاقىتلىرىدا مەشىق تەرىقىسىدە
 كىچىك - كىچىك ھېكايە ۋە شېئىرلارنى
 مۇ يازاتتى، ئاخىرى تىرىشىپ ئۆگىنىش
 نەتىجىسىدە ئوتتۇرا مەكتەپنى ئەلا دەرى
 جىدە پۈتتۈرۈپ، ئۆزىنىڭ بىردىنبىر ئار -
 زۇسى بويىچە ئالىي مەكتەپكە ئوقۇشقا
 كىردى.

سەلىمە ئەنە شۇ كۈندىن باشلاپ ئۆ -
 زىنى ئىنتايىن بەختلىك ھېسابلاپ، كە -
 گۈسى توغرىلىق شېرىن خىياللارنى قىل -
 دىغان بولدى، قەلبى ئۇلۇغ ئارزۇ - ئى -
 تەكلەرگە تولۇپ، تۈنلەرنى كىرىپك قاق -
 ھاي ئۆتكۈزۈپ چىقتى، ئۇنىڭ خۇشاللىقى
 ئىچىگە سىغمايتتى، كەلگۈسىدە چوڭ -
 چوڭ ئىشلارنى قىلىشى، ۋەتەننىڭ، خەلق -
 نىڭ شۇنداقلا مەرھۇم ئاتا - ئانىسىنىڭ
 ئۈمىدىنى ئاقلاشنى كۆڭلىگە پۈكەتتى، ئۇ ئاشۇ
 ئىرادە، ئىستەكلىرىنىڭ تۈرتكىسىدە ئالىي
 مەكتەپتىمۇ تىرىشىپ ئۆگەندى، بىراق
 «خۇشاللىققا خاپىلىق ھەمراھ» دېگەندەك،
 ئۇنىڭ ئەندىشىلىرىمۇ يوق ئەمەس ئىدى،
 مەكتەپ مۇدىرىنىڭ قەيسەر ئىسەملىك ئوغ -
 لى سەلىمە بىلەن بىر سىنىپتا ئوقۇيتتى، سەلىمە
 مەكتەپكە كېلىپ بىر يىل ئۆتەر ئۆتمەستىنلا
 قەيسەر ئۇنىڭغا مۇھەببەت ئىزھار قىلىپ، ھە -
 دېسلا تېشىقىمىز خەتلەرنى يېزىشقا باشلىدى،
 ئۇ سەلىمەدىن دەككىسىنى يېگەندىن كېيىن ئو -
 قۇتقۇچى - ئوقۇغۇچىلار ئارىسىدا ھەر خىل سۆز -
 چۆچەكلەرنى تارقىتىشقا باشلىدى. بۇ ئىشنى
 سەلىمەنىڭ يۈرىكىدە ئۇنىڭغا نىسبەتەن نەپ -
 رەت پەيدا قىلىۋاتاتتى. ئۇ ئوقۇش يى -
 لىغا كەلگەندە ئاسادىپىيلا قولغا تەگكەن بىر

پارچە خەت سەلىمەنىڭ قەلب تارىمىنى
 لەرزىگە كەلتۈرۈپ، يۈرەك باغرىنى ئېرىتىم -
 ۋەتتى، سەلىمە ئۆزى بىلەن پاراللىل سە -
 نىپتا ئوقۇيدىغان ئەكبەر ئىسىملىك بۇ يى -
 گىتىنى تۇنجى قېتىم فاكولتېت بىناسىنىڭ
 ئالدىدىكى قارا تاختىغا خەت يېزىۋاتقان
 چاغدا كۆرگەن ۋە ئۇنىڭ خېتىنىڭ شۇند -
 چىلىك چىرايلىق ئىكەنلىكىگە ھەيران قال -
 غانىدى. ئىككىنچى قېتىم ئۇلار مەك -
 تەپ بويىچە «ئۈچتە ياخشى ئوقۇغۇچى» لار -
 نى مۇكاپاتلاش يىغىنىدا سەلىمە بىلەن
 مۇكاپاتلاندى.

ئېگىز بوي، قوڭۇر چاچ، بۇغداي ماي -
 سىلىرىدەك كۆكەرىشكە باشلىغان يۇمران
 بۇرۇتى چىرايىغا بەكمۇ ياراشقان 22 ياش -
 لار چامىسىدىكى بۇ يىگىت ناھايىتىمۇ چى -
 رايلىق بولۇپ، كىشىنىڭ مەستلىكىنى كەك -
 تۈرگۈدەك دەرىجىدە ئوماق كۆرۈنەتتى،
 شۇندىن كېيىن ئۇلارنىڭ كۆزلىرى بىرقان -
 چە قېتىم ئۇچراشقان بولسىمۇ تېخى بىرەر
 ئېغىز پاراك سېلىشىپ باقمىغانىدى.

سەلىمەنىڭ تۇنجى سۆيگۈسى ئەنە
 شۇ خەت بىلەن باشلاندى، قەددى - قامىتى
 كېلىشكەن، كەم سۆز، ئېغىر - بېسىق بۇ
 يىگىت سەلىمەنىڭ كۆڭلىدىكىدەك يىگىت
 بولۇپ، ھەر ئىككىمىلەننىڭ ھەۋىسى، قىز -
 قەشى ئورتاق ئىدى، يېزىقچىلىق مەشىق -
 لىرىدە ئۆزئارا پىكىر ئالماشتۇرۇپ، ئور -
 تاق مۇھاكىمە قىلىشاتتى، ھەر ئىككىمىلەن
 ئۆز بەختىدىن تولسىمۇ خۇرسەن ۋە رازى
 ئىدى، تەقدىرنىڭ مۇنداق ئۇچراشتۇرغى -
 نىغا ئاپىرىدىن ئېيتاتتى.

بىر شەنبە كۈنى دەرىستىن چۈشكەن -
 دە سەلىمە بىر نەرسە ئېلىش ئۈچۈن مەك -
 تەپ ماگىزىنىغا كىرىپ تۇيۇقسىزلا قەيسەر

بىلەن ئۇچرىشىپ قالدى.

— ھە، سەلىمە، ماڭىزنىڭ كىرىدىغان ۋاقتىلىرىڭىزمۇ بولىدىكەن - ھە؟ - پۇ؟ - كەيگە يۆلىنىپ تاماكا چېكىپ تۇرغان قەي - سەر قولىدىكى تاماكا قالدۇقىنى تاشلاپ سەلىمەنىڭ ئالدىغا كەلدى، - ھودۇق - ماڭ، بىز ساۋاقداش ئەمەسمۇ؟ ئەگەر سىز ماڭا ماقۇل دەيدىكەنسىز، مەن دادامغا دەپ سىزنى مۇشۇ مەكتەپكە ئېلىپ قالغۇزىمەن، پۇل، مال، كىيىم - كېچەكلەرگە كۆمۈۋېتىمەن، قانداق؟

سەلىمە گەپ - سۆز قىلماي قەيسەرگە ئاجايىپ بىر غەلىتە نەزەر بىلەن تىكىلدى، بۇنى ئۆزىنىڭ تەلپىگە ماقۇل بولغانلىق، دەپ ئويلىغان قەيسەر تېخىمۇ قىزىشىپ سۆزلەشكە باشلىدى:

— سەلىمە، مېنى... مېنى قىيىنماڭ، مەن سىز ئۈچۈن جېنىمنى قۇربان قىلىش - قىمۇ رازى، ئويلاپ بېقىڭا، ئەكبەردەك مۇرىمەستىن مېنىڭ نەرسىم كەم - ھە؟! - قەيسەر سەلىمەگە يېقىنلاشتى، ئۇنىڭ قەيلى كۆزلىرى خۇمالىشىپ يۇمۇلۇپ كېتىپ ۋاتاتتى، سەلىمە ئەمدى زادىلا چىداپ تۇرالمىدى. ئۇ:

— تىلىڭىزنى تارتىڭ، كىشىلەرنى خالىغانچە ھاقارەتلەشكە ھەققىڭىز يوق! - دەپلا ماڭىزىڭىزدىن يۈگۈرگىنىچە چىقىپ كەتتى.

ئوقۇش پۈتتۈرۈش ئىمتىھانلىرى ئېلىنىۋاتقان چاغ. كەچلىك مۇزاكىرىدىن چۈشۈشكە چېلىنىغان سىنگىنال ئاۋازىدىن ئەكبەر بىلەن سەلىمە قىزغىن تالاش - تارتىش ئۈستىدە تۇرۇۋاتقان مۇنازىرىلىرىنى توختىتىپ قويۇشقا مەجبۇر بولدى.

بولىدى سەلىمە، ئەتىكى ئەڭ

ئاخىرقى ئىمتىھاننى ياخشى بېرىشىمىز كېرەك، چارچاپمۇ قالغانسىز، كىرىپ ئارام ئالايلى، - دېدى ئەكبەر مۇلايىم ئاۋازدا. ئۇ ئورنىدىن تۇرۇۋېتىپ تۇيۇقسىزلا بىر نەرسە ئېسىگە كەلگەندەك سۆزىنى داۋام قىلدى، - ھە راست، ئانامدىن خەت كەپتىكەن، خېتىدە ئوقۇش پۈتتۈرۈپ ھەر ئىككىڭلار مېنىڭ قېشىمغا قايتىپ كېلىڭلار، دەپتۇ... سەلىمەنىڭ يۈزى ھۈپپىسىدە قىزىرىپ، يۈرىكى گۈپۈلدەپ سوقۇپ كەتتى، ئۇ ئۆزىدىكى ھاياجانلىق ھودۇقۇشنى بېسىۋالغاندىن كېيىن سىلىق ئەمما قەتئىي ئاۋازدا: - بىزمۇ شۇنداق كېلىشكەنغۇ... - دېدى.

— رەھىمەت سىزگە، - دېدى ئەكبەر ھاياجانلانغان ھالدا سەلىمەگە قاراپ، - خوش ئەمىسە ياخشى چۈش كۆرۈڭ.

ئىشكىنىڭ چېكىلىشىدىن ئويغىنىپ كەتكەن سەلىمە دېرىزىگە قاراپلا تاڭنىڭ سۈزۈ - لۈپ كەتكەنلىكىنى بىلدى - دە، كىيىملىرىنى ئالدىراپ كىيىپ بېرىپ ئىشكىنى ئاچتى. ئىشكىتە ئەكبەرنىڭ ئاغىيىنىسى غۇلام ئۆڭ - پۇلى ئۆچكەن ھالدا تۇراتتى.

سەلىمە تېڭىرقاپ قالدى.

— نېمە بولدى؟

— يۈرۈڭ، سىرتقا چىقىپ پاراڭلا - شايلى، - غۇلام شۇنداق دەپلا ئارقىسىغا ئۆرۈلۈپ ماڭدى. سەلىمەنىڭ كۆڭلىگە ئەز - سىزلىك چۈشتى. ئۇ ئۇن - تىنىسىز غۇلامغا ئەگىشىپ ماڭدى.

— سەلىمە، سىز ھەرقانداق ئىشقا ئېغىر - بېسىقلىق بىلەن مۇئامىلە قىلالايدى - سىز، مەن بىر كۆڭۈلسىز خەۋەر ئېلىپ كەل - دىم، كېچە ئەكبەر نامەلۇم لۈكچەكلەرنىڭ زىيانكەشلىكىگە ئۇچراپتۇ، بىز بۇنىڭدىن

بايىلا خەۋەر تاپتۇق، ئەكبەر ھازىر دوخ -
 تۇرخاندا قالدى... ئۇنىڭ قىيىنچىلىقىنى
 سەلىمە غۇلامنىڭ نېمە دەۋاتقانلىقىدا
 نى ئاڭقىرىلمىغاندەك قېتىپ تۇرۇپلا قالدى،
 ئۇنىڭ چىرايى تاتىرىپ - سارغىيىپ كەتتى:
 گېلىنى بىرسى بوغۇۋالغاندەك گەپ قىلالمى-
 دى، خېلىدىن كېيىن: **ئۇنىڭ قىيىنچىلىقىنى
 ھازىر ئەكبەر قانداقراق؟ - دې-
 يەلدى.**

**ئەكبەر، سالامەت، ئۇنىڭ قېشىغا
 كىرگەندە يىغلاپ پاراكەندە قىلماسلىقىمىز
 كېرەك، دوختۇرنىڭ ئېيتىشىچە ئۇنىڭغا روھىي
 جەھەتتىن ياردەم بېرىشىمىز بەكلا زۆرۈركەن، -
 غۇلامنىڭ ئاۋازى كەسكىن، بۇيرۇق تەلەپ -
 پۇزىدا ئىدى.**

پۈتۈن بەدىنى بوشىنىپ، بارغانسېرى
 دەريمانسىزلىنىپ كېتىۋاتقان سەلىمە، كۆكلىم
 پامغۇرىدەك قۇيۇلۇۋاتقان كۆز ياشلىرىنى
 ھېلىدىن - ھېلىغا سۈرتۈپ، غۇلامغا ئەگىشىپ
 دوختۇرخانىغا يېتىپ كەلگەندە ئەكبەرنىڭ
 كارىۋىتى ئەتراپىدا ئۈچ - تۆت سېستىرا ۋە بىر
 ياشانغان دوختۇر تۇراتتى، ئەكبەرنىڭ بې-
 شى داكا بىلەن ئورالغان بولۇپ، يۈز - كۆز -
 لىرى ئادەم تونۇغۇسىز دەرىجىدە كۆكۈرپ
 ئىشىشىپ كەتكەنىدى.

سەلىمە دوختۇرنىڭ ئىشارىتى بىلەن
 ئىچ - ئىچىدىن قاپساپ كېلىۋاتقان كۈچلۈك
 يىغىنى كۈچ بىلەن توسقان بولسىمۇ ئەك -
 بەرنىڭ كارىۋىتى ئالدىغا كەلگەندە ئۆزىنى
 تۇتۇۋالالماي، بۇقۇلداپ يىغلاپ كەتتى،
 غۇلام تۇتۇۋالمىغان بولسا ئۇ ئەكبەرگە
 ئۆزىنى ئېتىۋەتكەن بولاتتى.
 شۇ ئارىدا سەل ھوشغا كەلگەن ئەك
 بەر بىلىنەر - بىلىنمەس ئېڭىرىدى ۋە ئاس -
 تا كۆزىنى ئاچتى، ئۇنىڭ كۆزلىرى قان

قۇيغاندەك قىيىنچىلىق بولۇپ كەتكەنىدى، ئۇ
 بېشىدا قاراپ تۇرغانلارغا سەپسىلىپ
 قارىدى، كۆزلىرى سەلىمەنىڭ كۆزلىرى
 بىلەن ئۇچراشقاندا كۆزلىرىدىن ئىككى تام
 چە ياش سىرغىپ چۈشتى، لەۋلىرى تىترى-
 دى، ئۇ گەپ قىلىشقا تەمشىلىپ، ئاغزىنى
 مېدىرلاتتى: **سە... سە... ئا... ئا... نام...
 ئەكبەر شۇنداق دېيەلدى، بىر پەستىن
 كېيىن ئۇنىڭ كۆزلىرى چەكچەيدى - دە،
 بېشى يانغا چۈشۈپ كەتتى. شۇ ئان سەلىمە
 ئارقىسىغا دىرىڭگىدە ئۇچۇپ كەتتى...**

ئۇ ھوشغا كەلگەندە جامائەت خەۋپ -
 سىزلىك ئورگانلىرى ۋە مۇناسىۋەتلىك تار -
 ماقلاردىكى يولداشلارنىڭ تەكشۈرۈشىدىن
 كېيىن ئەكبەرنىڭ جەسىتى يۇرتىغا ئېلىپ
 كېتىلگەن بولۇپ، پۈتۈن مەكتەپتە مۇشۇ
 توغرىدا غۇلغۇلا باشلىنىپ كەتكەنىدى،
 كۆزىنى يۇمۇپ ئاچقۇچە بولغان ئارىلىقتا بو-
 لۇپ ئۆتكەن بۇ ئىشلار سەلىمەگە ئىنتايىن
 قاتتىق تەسىر قىلغان، ئۇ ئازابتىن تۈگەن
 شىپلا كەتكەنىدى، ئۇنىڭ بۇرۇنقى چىرايى
 قالمىغان، كۆزلىرى ئولتۇرۇشۇپ كەتكەن
 بولۇپ، كۆرگەن ئادەمنىڭ ئىچى سىيرىلغۇدەك
 ھالغا كېلىپ قالغانىدى، ئادەمنى ئېچىندۇ -
 رۇپ، ھەسرەتتە قويندىغان بۇ پاجىئە ئۇنىڭ
 تەسەۋۋۇرىغا سىغىمىغاچقا بۇنىڭ قورقۇنچ -
 لىق بىر چۈش بولۇپ قېلىشىنى، ھېلى
 ئويغىنىپلا بۇ ئازابتىن خالاس بولۇپ كې -
 تىشىنى ئويلايتتى، بىراق رەھىمسىز رېئال -
 لىق بۇنىڭ ھەقىقەت ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ
 تۇرۇۋاتقاچقا بۇ ئازابتىن ھەرقانچە قىلىسىمۇ
 خالاس بولالمايتتى، ئۇنىڭغا كۈن ئۆتكۈزۈش
 ھەقىقەتەن تەسكە چۈشۈپ قالغانىدى. ئەمدى
 ئۇ ۋىجداننىڭ ئۆزىگە قويۇۋاتقان مۇشكۈل

سوتالغا جاۋاب تېپىش ئۈچۈن توختىماي باش قاتۇراتتى.

ئوقۇش پۈتكەندە، سەلىمە قەتئىي نىيەتكە كېلىپ، خىزمىتىنى ئەكبەرنىڭ يۇرتىغا تەقسىم قىلدۇردى ۋە ئەكبەرنىڭ ئانىسىنىڭ قېشىغا كۆچۈپ كەلدى.

مەرھۇم يولدىشىدىن تەۋەرىۋك قالغان بىردىنبىر يۆلەنچۈكىنىڭ ۋاقتىسىز ئۆلۈپ كېتىشى ئانىغا قاتتىق تەسىر قىلغاچقا، ئۇ بارغانسېرى تاماقتىن، ئۇيقۇدىن قېلىپ تېنى ناھايىتى ئاجىزلىشىپ كەتكەنىدى. سەلىمەنىڭ بۇ ئۆيگە كېلىشى ئانىنىڭ مۇڭ-لۇق قەلبىگە تەسەللى بولدى.

سەلىمەنىڭ بۇ ئۆيگە كەلگەندىن بۇيان بىرىنچى قىلغان ئىشى ئەكبەرنىڭ قەبرىسىنى قايتىدىن ياساتقۇزۇش بولدى، ئۇنىڭ كۈندىلىك ھاياتى قەبرىنى يوقلاش بىلەن باشلىناتتى، ئۇ نېمىشقىدۇر ئانا ئالدى-

دا ئۆزىنى گۇناھكار ھېس قىلاتتى. يەنە ئانىغا قاراپ تەسەللى تاپاتتى. ئەگەر شۇ ئانا بولمىغىنىدا ئۇ ئاللىبۇرۇن ئۆزىنى يوقىتىپ قويغان بولاتتى، ئانا ئۇنىڭ ئۈچۈن ئەڭ ئۇلۇغ، ئەڭ مۇقەددەس تەۋەرىۋك، ئانىنىڭ تىنىقلىرى

ئۇنىڭ دەردلىك يۈرىكىگە زور مەلھەم، ئۇ ياشاۋاتقان زېمىن، ئۇ تۇرۇۋاتقان ئۆي، ئۇ دەسسەۋاتقان تۇپراقىمۇ شۇنداق، ئانىغىمۇ شۇنداق، بولۇپمۇ بۇ قىزنىڭ ئوغلىغا بولغان ئەقىدىسى ئانىنىڭ يۈرەك يارىسىغا شىپالىق بېغىشلىغان، قىزنىڭ چىرايىدىن، يۈرۈش-

تۇرۇش، ھەرىكەتلىرىدىن ئوغلىنىڭ سىماسىنى كۆرگەندەك بولۇپ مىسكىن قەلبى بىر-ئاز بولسىمۇ تەسكىن تاپقانىدى.

- قىزىم، - يىغا ئارىلاش تىترەپ چىققان بۇ ئاۋاز سەلىمەنىڭ خىيال يىپى-لىرىنى ئۈزۈۋەتتى، ئۇ بېشىنى ئاستا قەب-

رە ئۈستىگە قىلىپ، تىنىقلىرىنى سىنىپتەپتەپ ئاۋازىنى ئاڭلاپ، ئۆزىنىڭ قەلبىگە...

رىدىن ئاجرىتىپ يېنىدا ياش تۆكۈپ تۇرغان ئانىنى كۆردى - دە، ئۆزىنى تۇتۇۋالماي، تىترەپ تۇرغان قوللىرى بىلەن ئانىنىڭ پۇتىغا ئېسىلىپ تېخىمۇ قاتتىق يىغىلاپ كەتتى، ئانىمۇ ئۆزىنى تۇتۇپ تۇرالماستىن دەلدەڭشىپ قىزغا تاشلاندى.

ھەسرەتلىك يىغا ئاخىرى ئۇلارنى ھالىسىرىتىپ قويدى، ھەر ئىككىسىلەن ماغ-دۇرىدىن كەتكەن، لەۋلىرى قۇرۇپ نەپەس-لىرىمۇ ئىتتىكىلىشىپ كەتكەنىدى، ئۇلار شۇ ھالەتتە قانچىلىك ۋاقىت ئۆتكەنلىكىنى سەز-مىدى. ئاخىرى سەلىمە ئانىنىڭ سوغۇقتىن تارشىدەك قېتىپ كەتكەن قوللىرىنى بوپ-نىدىن ئاستا ئاجرىتىپ ئورنىدىن تۇردى ۋە ئانىنىڭ كىيىملىرىنى قېقىشتۇردى، ئۇلار بىر بىرىنى يۆلگىنىچە كۆزى قىيمىغان ھالدا قەبرىدىن يىراقلاشتى.

كېتىۋېتىپ سەلىمە كەينىگە ئۆرۈلۈپ ئەكبەرنىڭ قەبرىسىگە يەنە قارىدى، ئۇ كۆڭلىدە نىداقلىدى: ئەكبەر، مۇشۇ سۆيۈملۈك زېمىنىدا ئانىمىزنىڭ قېشىدا تۇرۇپ بىر ئۆمۈر خىزمەت قىلىش ئىككىمىزنىڭ ئارزۇيىمىز ئەمەسمىدى؟ ئەپسۇس، بىزنىڭ بۇ گۈزەل ئار-زۇيىمىزنى رەھىمسىز دۈشمەن نابۇت قىلدى. بىزنى ئۆمۈرلۈك داغۇ ھەسرەتتە قويدى. لېكىن تەقدىر ئادەم تېرىسىگە ئورسلىۋالغان ئۇ مەخلۇققىمۇ تېگىشلىك جازاسىنى بەردى. ئەكبەر، قېشىمىدا سىز يوق، لېكىن ساپ مۇھەببەتكە تولغان روھىڭىز مەڭگۈ مەن بىلەن بىللە، ئۆيىگە كىرسەم ئانام، سىنىپقا كىرسەم 40 جۈپ سەبىي كۆز ئۈمىد بىلەن ماڭا باقسىدۇ. شۇلار ماڭا تەسەللى، شۇلار ماڭا ئەڭ زور ئۈمىد، تىنچ يېتىشك، قەدىرلىكىم...

مەسئۇل مۇھەررىر سارەم ئىبراھىم

ياشلىق دېگەن شۇنداق بولار كەن

شادلىنىپ تۆت كۈنلۈك بەختىمنى تاپسام،
بۇمۇ بىر ھاياتكەن شۇنداق كارامەت.

ئاشۇنداق ياشسام ئاسان، بەك ئاسان،
لېكىن مەن ئىزدەسەم يوقكەن ئىزلىرىم.
ئۆزۈمنى دەپتەمەن يايىپ ھەر قاچان،
ئۇنتۇلغان تامامەن ئوغۇل - قىزلىرىم.

* * *

ئۆلۈمنى ئويلىدىم يىغلىدىم ئۇزاق،
يىغلىدىم ئۆتكەن شۇ كۈننى چاقىرىپ.
ئەقلىمنى تاپقاندا بۈگۈن قارىغا،
ماغدۇرۇم كېتىپتۇ، چېچىم ئاقىرىپ.

بىر بالا يۈرىدۇ دېگىزنى بويلاپ

كۆردۈڭمۇ بىر بالا دېگىز بويىدا،
قۇچىقى چىرايلىق سەدەپكە تولغان.
كۆردۈڭمۇ كۆزىدە ئۈمىد يۇلتۇزى،
بېشىغا ئامەتنىڭ قۇشلىرى قونغان.

شۇ بالا مەن ئۆزۈم، تونۇۋال ئەمدى،
بەختىڭنى دېگىزدىن تاپتىڭ دېمىگىن.
ئىزدەيتتىم ھەقىقەت دېگىزنى مەن،
شۇ ئىدى دۇنيادا قىممەت ھەممىدىن.

بىلمىگەن سۆيگۈ ئۇ يېڭى بىر ئازاب

سۆيگۈسىز يىغلىشىم، كۈلۈشۈم نەدە،
سۆيگۈ بار، ياشىدىم غورور، ۋاپا دەپ.
ئىنتىلىپ، قىيىنلىق سوقار يۈرىكىم،
ئەتىنىڭ، ئۆگۈننىڭ غەملىرىنى يەپ.

بىلىمەن، سۆيگۈ ئۇ يېڭى بىر ئازاب،
ئام، ئەجەب ئۇنىڭدىن ئۈمىد تۇغۇلار.
بەغىباشلىق، تەنتەكلىك قالار بەربىر،
سۆيگۈنىڭ قەرزىگە يىللار بوغۇلار.

ئىزدەيمەن سۆيگۈنى، سۆيگۈ بىر ئازاب،
مەيلى ئۇ قىيىنسىۇن تېپىلىپ بىر كۈن.
بىر كۈلۈپ، بىر يىخلاپ ياشاي ئاشۇنداق،
تەشئالىق، شادلىقىم، پاكلىقىم ئۈچۈن.

ئويلىنىش

يەربىر كېلىدۇ ئاشۇ كۈن ماڭا،
جېنازام ئالدىدا يىغلار نەۋرىلەر.
دوستلىرىم ئام ئۇرۇپ ئېسىلار ئامغا،
يەپ كېتەر مېنى شۇ مىسكىن قەبرىلەر.

* * *

ھېلىرىم ئالدىسا، ئالدىراپ چاپسام،
دىلىمنى يايىراتسا ھۇزۇر - ھالاۋەت.

ئۈركۈمەڭلار، قۇشلار مېنىڭدىن

ئۇچراشتۇق بۇ چىغىرىيولدا بىز
ماڭا ھۇزۇر سايراشلىرىڭلار.
قاتاتلىقتەك سەزدىم ئۆزۈمنى
مۇڭدشايلى، تۇردۇپرىڭلار.

ئۈركۈمەڭلار، كەتمەڭلار ئۇچۇپ،
جېنىڭلارغا تەگمەيمەن پەقەت.

مەن رەھىمسىز ئوۋچى ئەمەسمەن،
قەدىرلەيمەن ھۈرلۈكنى قەۋەت.

ئۈركۈمەڭلار قۇشلار مېنىڭدىن،
شۇم نىيەتتىن خالى بەندىمەن.

ياشاش ئۈچۈن يۈرسەم ئىزدىنىپ،
ياشغاننى تۇتۇپ يەمدىمەن؟!

چوڭلارغا

ياشلىق دېگەن شۇنداق بولاركەن،
كۆڭۈل، سۆيگۈ، پىكىرلەرمۇ ياش.

ئابدۇلھەيى ئابدۇلھەق

يىغا، كۈلكە، ناخشىلارمۇ ياش،
ھەيران بولۇپ لىڭشىتىڭلار باش.

ياشلىق دېگەن شۇنداق بولاركەن،
قەلبىمىزدە گاھ كۈن، گاھ بۇلۇت.
قىينار ئىكەن شادلىق ھەم قايغۇ،
ھەر ئىككىسى كېلىپ ئۇشتۇمتۇت.

ياشلىق دېگەن شۇنداق بولاركەن،
تۈنلەردىمۇ يوقكەن ئاراملىق.
لاۋۇلدىغان ئوتكەن بىر پارچە،
ھەمراھ ئىكەن ئاڭغا قاراملىق.

چوڭلار، چوڭلار ئەپۇ قىلىڭلار،
بىز سىلەرنىڭ ئوغۇل - قىزىڭلار.
ياشلىق كۆچكەن بىزگە سىلەردىن
بىز بولغاچقا ئۆچمەس ئىزىڭلار.

شېئىرلار

پەندىيات

بىر كۈنى بىر ئۆيگە كىردىم، بىر يېقىن ياران بىلەن،
گۈڭگىلىقتا تارتتى تاۋكاغا بىرى «پەرمان» بىلەن.

مەن دېدىم: رەھمەت بۇ يەرگە ئويلىماي كەپ ساپتىمەن،

يۈر دېسە، ماڭغانچە بۇ سرداشمىغان مېھمان بىلەن.

— قويسىلا، بۇ گەپلىرى قاملاشمىدى، ئولتۇرسىلا،

ئاڭلىساق ئامراق ئىكەنلا دەتتىكامغا جان بىلەن.

بىر زامان يوق تەلىيم، دەپ ئوينىماس بولۇۋاپتىلا،

ئەمدى ئامەتنىڭ قۇشى كەلگەن چېغى «دەۋران» بىلەن.

ھەي، كۆڭۈل توختاتسىلا سورۇندا ھېچكىم پىر ئەمەس،

دەپتى ئولتۇردۇم پېشىمدىن نەچچىسى تارتقان بىلەن.

بەردى ئۇشۇقنى قولۇمغا «ياپىرىم» دەپ تاشلىدىم،

ئۇردى يەلكەمگە «سىيا» دەپ «دوستلىرىم» چۇقان بىلەن.
 تازا ماختاشتى، ئۇچۇردى: — ئەھلىكەنلا ئۆزلىرى،
 بىزگە چۈشمەيدۇ سىيا پەملەپ تۇرۇپ ئاتقان بىلەن.
 توختىماي ئاتتىم بۇ «رىغبەتلەر» بىلەن، ئۇتتۇم ئۇدا،
 كەتكىلى تۇردۇم سەۋەبلەر كۆرسىتىپ يالغان بىلەن.
 كاپ قىلىپ ئالدى ياقامدىن ھەم دېدى ئەزۋەيلىشىپ:
 — بىزمۇ بار، ئولتۇر تېخى، يول يوق ئۇتۇپ قاچقان بىلەن.
 ئائىلاج يەكتىز چۆكۈپ، ئالدىم يەنە قولغا ئۇشۇق
 كەتتى دو مەندىن شۇئان ھەرقانچە تولغانغان بىلەن.
 ئۇتقىنىمغۇ كەتتى ھەتتا قالمىدى ھەمىياندىكى،
 ئۆيگە ياندىم، يېگىلى ئان يوق قورساق ئاچقان بىلەن.
 تەلۋە جەددالنىڭ يولى ئازدۇردى ئەقلىمدىن مېنى،
 بار بىساتىم، ئۆيىنى ساتتىم، باش قوشۇپ شەيتان بىلەن.
 دەتتىكام، ئاھ، دەتتىكام دەپ ھەممىدىن بولدۇم جۇدا،
 ئاخىرى قالدىم ماكانسىز، ئەسكى ماز چاپان بىلەن.
 بۇنچە شور پېشانە بولماستىم ئۇشۇقنى تۇتمىسام،
 ئەمدى قالدىم دېنى يوق خاماندا كور چاشقان بىلەن.
 پەندىيات، ھەرگىز قىمارغا يولما ئەي ئادىمى،
 شۇ ئۈمىدەتە، قىسمىتىم قىلدىم ئايان ۋىجدان بىلەن.

ئەنتەلمەش كۈيى

چۈشلىرىمگە كىرىپ كېلىسەن،
 كۈلۈپ قۇچاق ئاچمەن ساڭا.
 كۆزۈم ئاچسام غايىب بولسەن،
 ھىجرانلارنى قالدۇرۇپ ماڭا.
 ھىجران ئوتى ئەمەس، ئۇ ئەسلى،
 ئىنتىلىشنىڭ شېرىن نېمىتى.
 تەلپۈنۈشىز قەلبلەر ئۈچۈن،
 مەۋجۇدلۇقنىڭ نېمە قىممىتى.
 گۈل ۋەسلىگە يەتسە بۇلبۇلنىڭ،
 ئاشىقلىقى سۇسلىشار بەلكى.
 گۈل ۋەسلىنىڭ دەۋەتلىرىدىن،
 ساداقىتى بەرقارار بەلكى!
 شۇڭا ۋىسال سىناقلىرىدا،
 ئىشقىنىڭ ئوتى ئۆچمىسىلا، بەس.
 ئىنتىلىشنىڭ تىنىمىزلىقى،
 قوزغار دىلدا ھاياتقا ھەۋەس.

ئوغۇمغا

ئەي، كۆزۈم نۇرى، جىڭگەز بەندىم ئۆزۈڭمەن جان ماڭا،
 ئەل سۆيەر، ئىلىم سۆيەرلىك، پاكلىقنىڭ ئىمان ماڭا.

يانسا دىل مۈلكۈڭدە ئادەملىك نۇرىدىن شام - چىراغ،
 ئۇ قۇياش مەۋاسىدىن زور ئىلتىپات - ئىھسان ماڭا.
 كۈلسە ساپ ئەجرىڭ، ھالال تەرىڭ بىلەن بىر تال گىياھ،
 ئۇ ئۈمىدىم ئالىمىدە ياشىنغان بوستان ماڭا.
 كۆپ ئۆتەر يولدىن ئەگەر ئالساڭ بىرەر تاش يا تىكەن،
 قىلمساڭ مەننەت، شۇنىڭ ئۆزى ئېسىل ۋەجدان ماڭا.

سۆز بېرىپ ئېزگۈ نىيەت - ئىستەككە، ئەسلا يانمىساڭ،
 ئارزۇيۇم شۇ: بول قوزام، لەۋزى ھالال ئوغلان ماڭا.

ئەزىزى

شېئىرلار

كەلمەس ئۇنىڭ بۇندىن كەتكۈسى
 نېمىنىدۇر، نېمىنى ئەسلەپ،
 چۈنكى،
 مۇشۇ دىيار،

مۇشۇ چىمەنزار
 شادلىق بېرىپ سايىراتقان،
 ئەركىلەتكەن ئۇنى پەپىلەپ،

تەۋرەتكەندە شامال دەرەخنى
 چۆچۈگەندەك
 قۇش ئۈركىدى،
 كەتتى ئۇزاقلاپ.

دەرەخ قالدى
 كۈيلىگەندەك سىرلىق بىر كۈينى
 غەمكىن شىرىقلاپ،

دەرەخ چۈش كۆردى،
 چۈشىدە

شامال، قۇش، دەرەخ
 1
 سوغۇق شامال سوقار توختىماي،
 نېمىگىدۇر زەردە قىلغاندەك،
 نېمىگىدۇر ئالدىرىغاندەك،
 بىلىمىدىم،
 تەبىئەتنىڭ
 يېشىللىقتىن كۆڭلى قالدۇمۇ،
 تەنتەك يىگىت سەبىي قىزلارنى
 سۆيۈپ، سۆيۈپ كۆڭلى قالغاندەك.

2

تەنھا بىر قۇش
 ئۈگدەيدۇ شاختا
 خىيال بىلەن شەپەرنى كۆزلەپ،
 يىراق

تەمشەلدى ئۇ
ياپراقلاردىن قانات كېرىپ ئۇچۇشقا.
بىراق شۇ چاغ پەيلىرى توزۇپ،
ئايلىنىپ قالدى
چۈشىدە كۆرگەندەك،
قانائەتسىز قۇشقا ...

ھەسرەتتىكىنى شامالغا تۆكۈپ،
ئالدىنغانىنى شۇ چاغ بىلەرسەن.
ھەسرەتتىكىنى شامالغا تۆكۈپ،
ئالدىنغانىنى شۇ چاغ بىلەرسەن.
خىيالنىڭدا مەككىگە بېرىپ،
شەيتانغا تاش ئېتىپ كۈلەرسەن.

دېرىزەمدە ئۇخلايدۇ شامال

ئولتۇرىمەن كۈلبەمدە تەنھا،
كۆزلىرىمدە قۇياشنىڭ ئىزى.
خىياللىمغا ئوخشاپ كېتىدۇ،
مۇخۇركىنىڭ گىرىمىمەن ئىسى.

ھەر ئاخشىمى
ساڭا ئاتاپ مەكتۇپ يازمەن،
لېكىن ئۇنى ئوغرىلاپ كېتەر
تاڭ سەھەردە قىزغانچۇق شامال ...

ماركىسىز مەكتۇپلار

1

تىپىرلايدۇ يۈرىكىم ئەنسىز،
تەپەككۈرۈم ئۈزۈلگەن قارماق.
گاھ كۆرۈنۈپ، گاھى كۆرۈنمەي،
ئېزىتىقۇنى ئەسلىتەر قىرغاق.

نە ئامال،
ۋىسال ئىزدەپ سۈرەتلىرىڭدىن
ئۆز-ئۆزۈمنى ئالدىدىم ئۇزاق.

دېرىزەمدە ئۇخلايدۇ شامال

تۇرۇپ جۆيۈپ، تۇرۇپ پۇشۇلداپ.
تۈڭلۈكۈمدىن مارايدۇ يۇلتۇز،
تۇمان ئىچىرە غۇۋا پىلىدىرلاپ.

بىر خىلدىلا كۈلۈپ تۇرسەن
سۆيۈنسەممۇ،
ئازاب چەكسەممۇ،
گويا مېنى قىلغاندەك مازاق.

ھاياجاندا ئېرىپ ۋۇجۇدۇم،

ئاخشاملىرى ئۇخلىمىقىم تەس.
يازالمىسام ئوتلۇق مىسرائالار،
ئەقىدەمنى يۇلتۇز بىلسە بەس!

سەدىقە قىلدىم
شۇڭا ئاشۇ سۈرەتلىرىڭنى،
دېرىزەمدىن مارىغان ئايغا.
رەنجىمەيمەن،
ئەركىلەتسە،

ئالدىنقىمىش

ياكى ئۇنى سۆيۈپ ئوينىسا،
ئېسىپ قويۇپ پىنھانە جايغا.

شەيتان كېلىپ سالسا ۋەسۋەسە،

يېپىۋەتتىڭ كۆڭۈل سىرىڭنى.
پەرىشتىلەر ئىزدەپ يۈرۈيدۇ،
قار ئاستىدا قالغان ئىزىڭنى.

2

ئېسىڭدىمۇ

كۆيۈپ تۇرغان يۈرەك سېزىلىپ،
كىتابىڭغا قىستۇرۇلغان خەت؟

ھەي، بىر كۈنى ئاشۇ ئىزىڭدىن،
ئۆكسۈپ، ئۆكسۈپ يىغلاپ كېلەرسەن.

ئېسىڭىدىمۇ،

بىز دۇنيانى يوقىتىپ قويۇپ،

يەنە قايتىدىن تېپىۋالغان چاغ ۱۹!

ئېسىڭىدىمۇ،

بىر-بىرىگە قېنىشماي كۆزلەر،

مەيۇسقىنا خوشلاشقان دەملەر...

3

بۈگۈن كېچە

كۆرۈپ قالدىم يەنە چۈشۈمدە،

تۇرغۇدەكسەن خىيالغا پېتىپ،

لەيلەپ تۇرغان ياپراق ئۈستىدە.

يېقىن بارسام

سەن ئايلىنىپ شۇئان شەبنەمگە،

غايىب بولدۇڭ - سرغىدىڭ يەرگە.

ئوقۇغانتىم مۇڭلۇق مەرسىيە،

ئۈنۈپ چىقتىڭ تۆت قۇلاتى بولۇپ،

4

خىيالىمدا قۇشقا ئايلىنىپ،

سەن تەرەپنى كۆزلەپ ئۈچمەن،

خىيالىمدا قۇشقا ئايلىنىپ.

خىيالىمدا قۇشقا ئايلىنىپ،

سەن تەرەپنى كۆزلەپ ئۈچمەن؛

تۇمان يېرىپ، بۇلۇت قۇچمەن،

خىيالىمدا قۇشقا ئايلىنىپ.

تارلىق قىلار ئەمما ئاسمىنىڭ،

مەن ئەگەردە قۇشقا ئايلىنسام.

5

غەزىپىڭ چاقماق،

شەپقىتىڭ يامغۇر،

سەن خۇداغا ئوخشايسەن دىلدار،

بىلىپ تۇرۇپ ئاشىقلىقىمنى

تاشلاپ يەنە ۋەيلۇن دوزاخقا،

كۆيدۈرۈشتە نېمە مەقسەت بار؟

كۈل ئۈستۈردۈم

يۈرەك دەپ ئاتالغان چوغنىڭ ئۈستىدە،

بىر قارا تاش ئۇنىڭ ئۇرۇقى.

يېشىل - يېشىل ياپرىقى بولماس،

ياپرىقىدا يۇلتۇز توختىماس،

غۇنچىسىدۇر كۆزنىڭ قارىقى.

قېقىنۇسنىڭ تىنىقلىرىدەك،

قان پۇرايدۇ ئۇنىڭ پۇرىقى.

گۇناھ قىلىپ تەڭرى ئالدىدا،

كۆرۈشكەندە تۇتارمەن ساڭا.

7

سۆيگۈ

خىسلەتلىك تۇيغۇ،

دىل قەسىرىگە ئۇيۇغان ئوكيان.

گاھىدا تىپتىنچ، گاھى چايقىلىپ.

يۈگەنسز ئات كەبى قىلىدۇ ئىسيان.

بىراق مۈشكۈل ئۇنىڭ قىسمىتى،

ۋىسالدىن كۆپ ھىجران - ھەسرەتى.

تەمتىرەپ قالسامەن ھىجران ئالدىدا،

سەندىن مەڭگۈ بولساممۇ جۇدا.

ۋىسالدىن لەززەتلىك،

ۋىسالدىن شېرىن

سېغىنىش بەھرىدە ياشارمەن ئەمما.

ئەمەت، جاپبار، ئىشقا، لادەت، زەم

ئىشلىتىش، پەقەت، پىلىق

ئىشلىتىش، پەقەت، پىلىق

ئىشلىتىش، پەقەت، پىلىق

ئۈمىد

قەلەم، ئىشلىتىش، پەقەت، پىلىق

قەلەم، ئىشلىتىش، پەقەت، پىلىق

قەلەم، ئىشلىتىش، پەقەت، پىلىق

قەلەم، ئىشلىتىش، پەقەت، پىلىق

بېشىمدىن ئۆتكەن ئىش چېچىمدىن تولا،

ئېسىمدە قالغىنى پەقەت بىر قەترە.

بەزىدە چۆل كەزدىم، ماكانىم دالا

بەزىدە تۇرغىنىم بېزەكلىك قەرە.

ئۆتكۈزۈم قىرىق قىش، قىرىق باھارنى،

ئۆمرۈمنىڭ تارىخى قىرىق بەت تېخى.

تېنىمدىن باش ياردى شاخ ئايرىدى ھەم،

ئۇ مېنىڭ ياشلىقىم، ھاياتىم بىخى.

غەيرەت غوپۇر

ياشىغىن ئانا، ياشىغىن ۋەتەن

بۈركۈت قىلىدىك، يەڭدىم بوراننى،

ئاسمىنىم ھەم زېمىنىم ئانا.

ئېتىقادىم، ئېھتىرامىم سەن،

مۇھەببەتسەن، شەپقەتسەن يانا.

نىجات جېلىل

ئۈچ رۇبائىي

چىرايىڭ بولسىمۇ مەرەردەك سۈزۈك،

قىلىقىڭ ئەمەسقۇ بىزەمۇ تۈزۈك.

ئېگىلىمەي تايماقتەك تۇرغان جۈپ قولغا

ئۇلۇغلۇق بىرەرمۇ شۇ ئالتۇن ئۈزۈك.

پۇشايمان ئىچىدە. قالغاننىڭ بىر ئان،

قىلىغىنى ئەمدى سەن قايتا پۇشايمان.

مەن سېنى يېنىمغا كەلمىدىم چىللاپ.

مەن سېنى يېنىمغا كەلمىدىم چىللاپ.

قانچىلىك ياشىشىم نامەلۇم ماڭا،

تىنىقىم بولسىلا ئاشىمەن داۋان.

تەلپۈنۈپ چوققىغا نۇرلۇق قۇياشقا،

قوشۇلۇپ بارىمەن ئۇپۇققا ھامان.

ئۈمىدلىك ياشايمەن قۇدرىتىم ئۈمىد،

تىزىمغا. كەلمەيدۇ توپان بالاسى.

مىسراغا. سىڭگىنى يۈرىكىم قېنى،

قەلبىمدىن ئوخچۇغان شادلىق ساداسى.

قەلبىمدىن ئوخچۇغان شادلىق ساداسى.

قەلبىمدىن ئوخچۇغان شادلىق ساداسى.

قەلبىمدىن ئوخچۇغان شادلىق ساداسى.

قەلبىمدىن ئوخچۇغان شادلىق ساداسى.

قەلبىمدىن ئوخچۇغان شادلىق ساداسى.

قەلبىمدىن ئوخچۇغان شادلىق ساداسى.

قەلبىمدىن ئوخچۇغان شادلىق ساداسى.

قەلبىمدىن ئوخچۇغان شادلىق ساداسى.

قەلبىمدىن ئوخچۇغان شادلىق ساداسى.

قەلبىمدىن ئوخچۇغان شادلىق ساداسى.

قەلبىمدىن ئوخچۇغان شادلىق ساداسى.

قەلبىمدىن ئوخچۇغان شادلىق ساداسى.

قەلبىمدىن ئوخچۇغان شادلىق ساداسى.

قەلبىمدىن ئوخچۇغان شادلىق ساداسى.

قەلبىمدىن ئوخچۇغان شادلىق ساداسى.

قەلبىمدىن ئوخچۇغان شادلىق ساداسى.

قەلبىمدىن ئوخچۇغان شادلىق ساداسى.

قەلبىمدىن ئوخچۇغان شادلىق ساداسى.

قەلبىمدىن ئوخچۇغان شادلىق ساداسى.

قەلبىمدىن ئوخچۇغان شادلىق ساداسى.

قەلبىمدىن ئوخچۇغان شادلىق ساداسى.

مەي دەپتۇ ئادەمگە دەرد تۆكۈپ يىغلاپ،

ئەي سېغىنى سۇندۇرما مېنى كۆپ تىللاپ.

گۇناھنىڭ بارىنى ئارتىمىغىن ماڭا

مەن سېنى يېنىمغا كەلمىدىم چىللاپ.

مەن سېنى يېنىمغا كەلمىدىم چىللاپ.

مەن سېنى يېنىمغا كەلمىدىم چىللاپ.

مەن سېنى يېنىمغا كەلمىدىم چىللاپ.

بىزنىڭ ئەدەبىياتىمىز

بىزنىڭ ئەدەبىياتىمىزدا بىر قانچە نىسپەتلىك ئەسەرلەر يېزىلغان. بۇ ئەسەرلەرنىڭ ئىچىدە بىزنىڭ ئەدەبىياتىمىزدا بىر قانچە نىسپەتلىك ئەسەرلەر يېزىلغان. بۇ ئەسەرلەرنىڭ ئىچىدە بىزنىڭ ئەدەبىياتىمىزدا بىر قانچە نىسپەتلىك ئەسەرلەر يېزىلغان.

شائىر قۇربان بارات

ئۆزىنىڭ قويۇق مىللىي پۇراققا ئىگە شېئىر، داستانلىرى بىلەن كىتابخانلارغا تونۇلغان ئىقتىدارلىق شائىر قۇربان بارات ئاتۇشنىڭ ئاغۇ يېزىسىدا دېھقان ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلگەن. ئۇنىڭ «كاككۇك» دېگەن تۇنجى شېئىرى 1956 - يىلى «قەشقەر گېزىتى» دە ئېلان قىلىنغان. ئۇ 1958 - يىلى شىنجاڭ پېداگوگىكا ئىنستىتۇتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكۇلتېتىغا ئوقۇشقا كىرگەندىن باشلاپ شېئىرىيەت ئۈستىدە قېتىرقىنىپ ئىزدىنىپ، ئۈزلۈكسىز ئىجاد قىلىپ، مەك

تەپ پۈتتۈرگىچە 20 دىن ئارتۇق شېئىر ۋە «قىزىلگۈل» قاتارلىق بىرنەچچە داستان نى ئېلان قىلىپ، شېئىرىيەت سەھنىسىدە تونۇلۇشقا باشلىغان. شائىر قۇربان بارات ئالىي مەكتەپنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن، «شىنجاڭ گېزىتى» ئىدارىسىدە مۇخبىرلىق قىلغان. بۇ جەرياندا تەڭرى تېغىنىڭ شىمالى ۋە جەنۇبىدىكى نۇرغۇن شەھەر، يېزا - قىشلاقلارغا بېرىپ، تۇرمۇش بىلەن ئىنچىكىلەپ تونۇشقان. شائىر شۇ مەزگىلدىن باشلاپ ئۆزىگە خاس شېئىرىي ئۇسلۇب يارىتىشقا كىرىشىپ، «كۈزلىرىكىسى»، «يېشىل ھايات»، «سەھرا تەبىئىتى»، «تۈن كېچە - دىلبەر كېچە» قاتارلىق لىرىكىلارنى ئىجاد قىلغان. شائىر پارتىيە 11 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېت 3 - ئومۇمىي يىغىنىدىن كېيىن «تارىم» ژۇرنىلىدا «ئاپەتلىك يىللاردىن ئاچچىق خاتىرە» دېگەن چوڭ ماۋزۇ ئاستىدا ئېلان قىلىنغان بىر يۈرۈش نادىر شېئىرلىرى بىلەن شېئىرىيەت سەھنىسىگە قايتىپ كېلىپ، كىتابخانلارغا كۆپلىگەن ئەسەرلەرنى تەقدىم قىلدى. ئۇ 1980 - يىلى شىنخۇا 2 - ياسما زاۋۇتىدىن شىنجاڭ خەلق نەشرىياتىغا ئالمىشىپ كېلىپ، «بۇلاق» مەجمۇئەسىدە مەسئۇل مۇھەررىر بولۇپ ئىشلىدى. 1981 - يىلى ئۇنىڭ «يېشىل ھايات» ناملىق شېئىرلار توپلىمى، 1985 - يىلى «ئاق روماللىق پەرىزات» ناملىق داستانلار توپلىمى نەشر قىلىندى. ئۇنىڭ «ئاسىيا ئاسمىندا چاقىنغان يۇلتۇز» ناملىق داستانى 1982 - يىلى «تارىم» ژۇرنىلى تەرىپىدىن 2 - دەرىجىلىك مۇكاپاتقا ئېرىشتى. «ئاق روماللىق پەرىزات» ناملىق داستانى 1985 - يىلى 2 - نۆۋەتلىك مەملىكەتلىك ئاز سانلىق مىللەت يازغۇچىلىرىنىڭ مۇنەۋۋەر ئەدەبىي ئەسەرلىرىنى باھالاشتا مۇنەۋۋەر داستان مۇكاپاتىغا ئېرىشتى. شائىر قۇربان بارات، ئۆزىنىڭ شېئىرىي ئەسەرلىرى ئارقىلىقلا ئالقىشقا ئېرىشىپ قالماستىن، بەلكى كلاسسىكىلىرىمىزنىڭ شېئىرىي ئەسەرلىرىنى نەشرگە تەييارلاش ۋە جۇڭ

گو، چەت ئەل شائىرلىرىنىڭ شېئىر - داستانلىرىنى تەرجىمە قىلىپ ئۇيغۇر كىتابخانلىرىغا تونۇشتۇرۇش ئارقىلىقمۇ قىزغىن ئالاقىغا ئېرىشتى. ئۇنىڭ «نۇر قەسىدىسى» ناملىق تەرجىمە ئەسىرى 1984 - يىلى «ئەدەبىي تەرجىمىلەر» ژۇرنىلى تەرىپىدىن 2 - دەرىجىلىك مۇكاپاتقا ئېرىشتى.

قۇربان بارات ئىقتىدارلىق شائىر، ئەدەبىي تەرجىمان بولۇپلا قالماستىن، بەلكى يەنە پىشقان مۇھەررىر. ئۇ شىنجاڭ خەلق نەشرىياتىدا ئىشلىگەن مەزگىلدە «بۇلاق» مەجمۇئەسىنى 3 - ساندىن 18 - سانغىچە چىقىرىپ ۋە 1985 - يىلى شىنجاڭ ياشلار - ئۆسمۈرلەر نەشرىياتىغا ئالمىشىپ كەلگەندىن بۇيان ئىلگىرى - كېيىن بولۇپ ھەرخىل ژانىر ۋە ھەرخىل كەسىپلەرگە تەئەللۇق بولغان 60 پارچىدىن ئارتۇق كىتابنىڭ تەھرىر - لىكىنى قىلدى. ئۇ مەسئۇل مۇھەررىر بولغان «پىسخولوگىيە» ناملىق كىتاب شىمالدىكى 15 - ئۆلكە، شەھەر - ئاپتونوم رايون بويىچە ئۆتكۈزۈلگەن 2 - قېتىملىق مۇنەۋۋەر پەل - سەپە، ئىجتىمائىي پەن كىتابلىرىنى تاللاپ باھالاشتا 2 - دەرىجىلىك تەھرىرلىك مۇكاپاتىغا ئېرىشتى. ئۇ 1988 - يىلى 11 - ئايدا كاندىدات ئالىي مۇھەررىر ئۇنۋانىغا ئېرىشتى.

شائىر قۇربان بارات ئۇيغۇر شېئىرىيىتىدە يېڭى پەللە يارىتىش ئۈچۈن كۆپ جە - ھەتلەردىن ئىزدەنمەكتە. ئۇنىڭ شېئىر ۋە شائىرغا قويدىغان ئېستېتىك پرىنسىپى شېئىر - سەنئەتنىڭ ئەڭ گۈزەل، ئەڭ نازۇك تۈرلىرىدىن بىرى، شۇڭا ئۇ ئالدى بىلەن سەنئەت - ئەتكە مەنسۇپ بولۇشى، سەنئەت قانۇنىيەتلىرىگە رېئايە قىلىشى، سەنئەتنىڭ ئېستېتىكى ئۆلچەملىرىنىڭ تەلپىدىن چىقىشى، ماھىيەتلىك ۋە تىپىك بولغان ئىچكى دۇنياغا ھادىسىلىرىنى تاشقى، ئېنىق ئوبرازلاردا ئىپادىلەپ بېرەلىشى، ھېسسىيات يېقىندىن ئىنسانغا خۇددى مۇزىكىدەك تېز تەسىر قىلالىشى، خەلقنىڭ ئۆز - ئۆزىگە بولغان غۇرۇرى ۋە ئىشەنچىنى كۈچەيتىشى، ئۇنىڭ تارىخىي تەقدىرىنى روشەنلەشتۈرۈپ بېرىشى، شائىر يۈكسەك ئىجتىمائىي مەسئۇلىيەتنى ئۆز ئۈستىگە ئالغان بولۇشى كېرەك، دېگەندىن ئىبارەت.

ئۇنىڭ 30 پارچە شېئىرى ۋە ئىككى داستانى كىرگۈزۈلگەن «يېشىل ھايات» ناملىق توپلىمى شىنجاڭ خەلق نەشرىياتىنىڭ خەنزۇ تەھرىر بۆلۈمى تەرىپىدىن نەشر قىلىندى.

ئۇ ئۆزىنىڭ شېئىرىيەت جەھەتتىكى كۆرۈنەرلىك مۇۋەپپەقىيەتلىرى بىلەن «جۇڭگو ئەدەبىياتى لۇغىتى»، «جۇڭگونىڭ ھازىرقى زاماندىكى مەشھۇر ياشلىرىنىڭ لۇغىتى»، «جۇڭگو ئاز سانلىق مىللەت يازغۇچىلىرى تەتقىقاتىغا دائىر ماقالىلەر ئىندىكىسى» ناملىق كىتابلارغا كىرگۈزۈلدى. ئۇ جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى، جۇڭگو ئاز سانلىق مىللەت يازغۇچىلىرى جەمئىيىتىنىڭ مۇدىرىيەت ئەزاسى. شائىر قۇربان بارات ھازىر «تاشقا ئايىلانغان ئەجداد» ناملىق داستانى ئۈستىدە ئىشلەۋاتىدۇ.

تەييارلىغۇچى يالتۇن روزى
مەسئۇل مۇھەررىر ئەنۋەر ئابدۇرېھىم

ھېزىم قاسىم

ئوبرازلىق تەپەككۇر پائالىيىتىدىكى بىلىش جەريانى ۋە ئوبرازلاشتۇرۇش قانۇنىيىتى

ئەدەبىي ئىجادىيەتتىكى ئوبرازلاشتۇرۇش قانۇنىيىتى ئەدەبىي ئەسەرلەردە ئەكس ئەتتۈرۈلىدىغان ئىجتىمائىي تۇرمۇش، ئىدىيە، پىكىر، جۈملىدىن تەبىئەت دۇنياسىدىكى خىلمۇخىل ھادىسىلەرنى مەنتىقىي تەپەككۇر قىلىش ئۇسۇلى ياكى نوقۇل ئابستىراكت ئۇقۇملار، تەييار خۇلاسەلەر، ماتېماتىكىلىق ئىپادىلەر، سىياسىي - ئىقتىساد ئۇقۇملىرى بىلەن ئەمەس، بەلكى روشەن ئادىمىي ئوبرازلار، مۇھىت ۋە مەنزىرىلەر ئارقىلىق ئىپادىلەپ بېرىش قانۇنىيىتىدۇر.

ئوبرازلىق تەپەككۇر ئەقىلنىڭ مەنبەسى بولغان ئادەم مېڭىسىنىڭ مەلۇم بىر خىل ھەرىكەت شەكلى بىلەن باغلانغان، تەسەۋۋۇر ئارقىلىق يۈرگۈزۈلىدىغان، ئۆزىنىڭ ئابستىراكت پائالىيىتى نەتىجىسىدە ئوبىيېكتىپ رېئاللىققا نىسبەتەن مۇقىملاشقان ئۇقۇملارنى يارىتا-لايدىغان ۋە بۇ ئۇقۇملارنى شەيئىلەر (ئوبرازلار) گە تەتبىق قىلالايدىغان بىر خىل تەپەككۇر شەكلى. تەپەككۇر بولغانىكەن، ئۇ بىلىش كاتېگورىيىسىگە مەنسۇپ جەريان ھېسابلىنىدۇ. تۇرمۇشتىكى خام ماتېرىياللارنى توپلاشتىن تارتىپ بەدىئىي ئوبرازنى ئۆز ماھىيىتى بىلەن بىلىشكەچە بولغان جەريان بىلىشنىڭ تۆۋەن باسقۇچى (ھېسسىي بىلىش) دىن يۇقىرى باسقۇچى (ئەقلىي بىلىش) غا قاراپ ئېلىپ بېرىلىدىغان بىر خىل تەپەككۇر جەريانى بولۇپ، بۇ بەدىئىي تەپەككۇر پائالىيىتى ياكى ئوبرازلىق تەپەككۇر دېيىلىدۇ. بۇنداق تەپەككۇر ئابستىراكت تەپەككۇردىن پەرقلەندۈرۈلۈش ئۈچۈن، ئوبرازلىق تەپەككۇر دەپ ئاتالغان. ئەمەلىيەتتە، بىلىش كاتېگورىيىسىگە مەنسۇپ بولغان بۇ ئىككى خىل تەپەككۇرنىڭ ھەر ئىككىلىسى بىلىشنىڭ ھېسسىي ۋە ئەقلىي باسقۇچلىرىدىن ئۆتىدۇ. چۈنكى، مەيلى پەيلاسوپ ياكى يازغۇچى بولسۇن، بىلىمەكچى بولغان شەيئىي (ئوبراز) بىلەن بىللە بولمىسا، ئۇنىڭ ئايرىم پائالىيەتلىرىنى ۋە شۇ ئاساستا ئۇنىڭ يۈرىكىنى، ماھىيىتىنى ئىگىلىيەلمىسە، شۇ شەيئى (ئوبراز) نى مەڭگۈ چۈشىنىپ كېتەلمەيدۇ، بولۇپمۇ ھېسسىي ماتېرىياللارغىلا ئېسىلىۋېلىپ تۇيغۇ، تەسراتقىلا يۆلىنىپ قالسا، ئۇلارنىڭ ئىگە بولغىنى «سامان» لا بولىدۇكى، ھەرگىز «بۇغداي» بولمايدۇ؛ ھادىسىلەر دۆۋىسىلا بولىدۇكى، ھەرگىز ماھىيەت بولمايدۇ. شۇڭلاشقا پەيلاسوپمۇ، يازغۇچىمۇ بىلىشنى ھېسسىي باسقۇچتىلا توختىتىپ قويماي، ئەقلىلىككە كۆتۈرۈشى، كۆرۈپ، ئاڭلىغاننىلا ئاساس قىلماي، تەھلىل قىلىشى، ئومۇملاشتۇرۇشى؛ تالاش، ئىلغاش ئېلىپ بېرىپ، بوسۇغىدىن ئاتلاپ ئۆيىگە كىرىشى،

شى، ساختىسىنى تاشلىۋېتىپ، چىنىللىرىنى ئىگىلىشى لازىم، بۇ، يازغۇچى ئىجادىيىتىدە كەم بولسا بولمايدىغان بىر جەريان، لېكىن بۇ، ئوبرازلىق تەپەككۇرنىڭ شەكىللەنگەنلىكى ئەمەس، بەلكى ئۇنىڭ شەكىللىنىشىدىكى ئالدىنقى تەييارلىق.

يازغۇچىنىڭ ئوبرازلىق تەپەككۇر جەريانى يازغۇچى تۇرمۇشتىن ئىگىلىگەن ھېسسىياتىرىياللار ئاساسىدا چىقارغان مەلۇم بىر خىل ئەقلىي يەكۈن (ئىپادىلەنمەكچى بولغان مەلۇم بىر خىل ئىدىيەۋىلىك) نىڭ دەسلەپكى بىر ھالقىسىدىن تەدرىجىي ھالدا يەنىمۇ چوڭقۇرراق بولغان يېڭى بىر ھالقىسىغا ئۆتۈش، ياكى ئۆز ھېسسىياتى تەجرىبىلىرىگە ئاساسەن چىقارغان دەسلەپكى ھۆكۈمدىن ئايرىملىقنى ئەمەس، بەلكى ئومۇملىقنى ئۆز ئىچىگە ئالغان يېڭى ھۆكۈم پەيدا قىلىش ۋە ئۇنىڭغا ئېرىشىش جەريانىدۇر. بۇ جەرياندا يازغۇچى ۋاسىتىلىك ياكى بىۋاسىتە ئېرىشكەن بىلىملىرىنىڭ ياردىمى بىلەن ئۇنداق قىلسام بولارمۇ ياكى مۇنداق قىلسام بولارمۇ دېگەنگە ئوخشاش نەتىجىسى، ئۇنۇمى خىلمۇخىل بولغان ھۆكۈملەرنى بىر - بىرىگە شەكىل ۋە مەزمۇن جەھەتتىن سېلىشتۇرۇپ، ئۇلاردىن ئەڭ ئالدىنقى خىرقى بىر يېڭى ھۆكۈم چىقىرىپ، ئىپادىلىمەكچى بولغان بەدىئىي ئوبراز ۋە ئۇنىڭ ئالاھىدە تۇرمۇشى توغرىسىدا ئىخچاملانغان بىلىم ھەم بىر قىسىم تۇرمۇش لوگىكىسىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان قائىدە - قانۇنىيەتلەرگە ئىگە بولىدۇ. يازغۇچى ئىگە بولغان بۇ قائىدە - قانۇنىيەتلەر يازغۇچىنىڭ بەدىئىي ئوبراز رېئاللىقىدىن ھاسىل قىلغان ھېسسىياتى بىلىملىرىنى تاشلىۋەتمەي ئۇنى بىردىنبىر ئاساس قىلغانلىقى، ئىپادىلىمەكچى بولغان ئىدىيەۋىلىك بىلەن ئاخىرقى ھۆكۈم بىرلەشتۈرۈلگەنلىكى ئۈچۈن، ئۇ رېئاللىققا ئۇيغۇن، توغرا بىلىم بولغان بولىدۇ. بۇ جەريانلارنىڭ ھەممىسى بەدىئىي ئوبرازنىڭ ئايرىم، ئالاھىدە خۇسۇسىيەتلىرىنىڭ يازغۇچى مېڭىسىدە پەيدا قىلغان ھېسسىياتى ئوبرازى ئارقىلىق ئۇرۇندالغانلىقى ئۈچۈن، يازغۇچىنىڭ تەسەۋۋۇرى ئىنتايىن مۇھىم رول ئوينىغان بولىدۇ، يازغۇچىنىڭ مۇشۇ باسقۇچتا ئۆز تەسەۋۋۇرى ئارقىلىق ئۆزى چۈشەنگەن، ئۆز سەرگۈزەشتىسىگە ئايلاندۇرغان نەق ئادەم، نەق ئىشلارنى ئومۇملاشتۇرۇپ، ئىخچاملاپ ياكى خىيال بىلەن كېڭەيتىپ ۋە ياكى كىچىكلىتىپ، ئۇنى جەمئىيەتتىكى مەۋجۇت ئادەم، مەۋجۇت ۋەقە، مەۋجۇت ئىشقا ئايلاندۇرۇپ چىقىش جەريانى ئۇنىڭ ئوبرازلىق تەپەككۇرىنىڭ شەكىللىنىش جەريانى بولىدۇ، بۇ جەرياندا يازغۇچى پەيلاسوپقا ئوخشاش، خام ماتېرىياللارنى يېيىپ قويۇپ، ئۇنىڭغا ھۆكۈم مۇ قىلىدۇ، ئۇقۇمۇ پەيدا قىلىدۇ، ئۇقۇملاردىن ئەقلىي يەكۈنمۇ چىقىرىدۇ. لېكىن بۇلارنىڭ ھەممىسى ئوبرازدىن ئايرىلمايدۇ، يازغۇچىنىڭ پائالىيىتى مانا مۇشۇنداق ئوبرازلىق تەپەككۇر پائالىيىتىدۇر. ئوبرازلىق تەپەككۇر پائالىيىتى ئۆز ھەرىكىتىدە ئۆزى ئوبىيېكت قىلغان ھەرقانداق ئوبىيېكتىپ رېئاللىقنىڭ ماھىيىتىنى ھەجىم، شەكىل ۋە قىممەت جەھەتتە ناھايىتى ئاددىي، يۈزدەكى، ئايرىم ھادىسەلەر بىلەن ناھايىتى كەڭ، چوڭقۇر ئەكس ئەتتۈرۈپ بېرەلەيدۇ، قىسمەنلىك ئارقىلىق ئومۇملىقنى، شەكىل ئارقىلىق مەزمۇننى ئېچىپ بېرىش ئۇنىڭ تۈپ خۇسۇسىيىتى. ئۇ، ماددىنىڭ، رېئاللىقنىڭ مەھسۇلى، ئۇ، ئوبرازدىن، شەيئىدىن ئايرىلمايدۇ، شەيئى ئارقىلىقلىق پىكىرنى، مەلۇم ئىدىيەۋىلىكىنى ئىپادىلەيدۇ، ئۇ روھ، ئىلاھ، مۇتلەق ئوي - پىكىرنىڭ

مەھسۇلى ۋە قۇراشتۇرۇلىشى ئەمەس، كىشىلەرنىڭ ئەمەلىي پائالىيىتى بىلەن باغلانمىغان ھېسسىي سەزگۈ ۋە تەسەۋۋۇر ئەمەس، ئۇ ماددىلار ھادىسىسىگە مەھكەم باغلانغان، ھادىسىلەر ئارقىلىق قانۇنىيەتنى، ماھىيەتنىڭ ئەھمىيىتى ۋە خۇسۇسىيىتىنى ئېچىپ بېرىدىغان ئىدىيىنى تەسەۋۋۇر ۋە ئوبرازلار بىلەن باغلايدىغان پائالىيەتچان جەريان، ئۇ، تۇرمۇشنى باشقا پەنلەرگە ئوخشاش تومئاق ئىبارە، ئايرىم خۇلاسى ۋە مەلۇماتلار بىلەن ئەمەس، بەلكى ئايىرىم، كۆنكرېت ئوبرازلار ياردىمى بىلەن ئومۇملاشتۇرۇپ، مەلۇم دەرىجىدە ئابستىراكسىيىلەپ ئەكس ئەتتۈرۈپ بېرىدۇ.

شەيئى (ئوبراز) ئارقىلىق تەپەككۈر قىلىش، تەپەككۈر، ئىدىيىنى ئوبراز ئارقىلىق كۆنكرېت ئىپادىلەش، ئوبرازدىن زادىلا ئايرىلماسلىق ئوبرازلىق تەپەككۈرنىڭ ئالاھىدە خۇسۇسىيىتى بولغانىكەن، ئۇ ھالدا ئوبىيېكتىپ تاشقى ۋەقە، ھەرىكەت ۋە پائالىيەتلەر ئىچىدە ئىپادىلەنىدىغان ئوبرازنىڭ يازغۇچى يۈرىكىگە تەسىر قىلغان ۋە مەلۇم جەھەتتىكى ئەھمىيىتى بىلەن ماتېرىيال قىممىتىگە ئىگە بولغان تۇرمۇش مەزمۇنلىرىنى ئايرىش، تاللاش، پىششىقلاپ ئىشلەپ تىپىك بەدىئىي ئوبراز ھاسىل قىلىش، ھاسىل قىلىنغان ئوبرازلار پائالىيىتىنى بەدىئىي بۆلەكلەرگە بۆلۈش، تەشكىللەش ۋە بايان قىلىشقا كىرىشكەچە بولغان پۈتكۈل جەرياندا تەپەككۈرنىڭ ئابستىراكىتلاشتۇرۇش سىستېمىسى تەپەككۈرنىڭ ئوبرازلىق سىستېمىسىنى بېسىپ چۈشكەن، ھەتتا يېتەكچى ئورۇنغا چىقىپ ۋالغان بولىدۇ، ئوبرازنىڭ شۇنداقلا تۇرمۇشنىڭ يازغۇچىدا پەيدا قىلغان ئىنكاسى بىلىشنىڭ تۇيغۇ باسقۇچىدا پەيدا بولغان ھېسسىي ئىنكاس بولۇپ، ئۇ، مۇشۇ باسقۇچتىنلا توختاپ قالماي، بىلىشنىڭ يۇقىرىراق باسقۇچى بولغان ئەقلىلىككە يېتىپ بېرىشى لازىم، چۈنكى، تۇيغۇ ماتېرىياللىرى ئارقىلىق يارىتىلغان ئۆلۈك رەسىم بولۇپ قېلىشتىن ئەسلا خالى بولالمايدۇ، شۇڭلاشقا تۇيغۇ ماتېرىياللىرىنى، يەنى يازغۇچى ئايرىملىقتا كۆنكرېت ھېس قىلغان ماتېرىياللارنى ئومۇملىق بەلگىلىرىگە ئىگە ماھىيەتلەشتۈرۈلگەن خاس ماتېرىياللارغا ئايرىلاندۇرۇشقا توغرا كېلىدۇ، بۇ پەقەت ئابستىراكىت تەپەككۈرنىڭ ياردىمى بىلەن يەنى يازغۇچىنىڭ تەسەۋۋۇرى، خىيالىنىڭ ياردىمى بىلەنلا ئەمەلگە ئاشىدۇ.

ئادەم مېڭىسىنىڭ ئۆزىگە خاس ئىقتىدارىنىڭ مەھسۇلى بولغان تەسەۋۋۇرنىڭ شەيئىلەرنى ئەكس ئەتتۈرۈشى تۇيغۇغا قارىغاندا سىستېمىلاشقان، تېخىمۇ ئىخچام، تېخىمۇ ئابستىراكىت بولۇپ، ھېس قىلىنغان ماتېرىياللارنى تەھلىل قىلىپ ئىلغاش، سېلىشتۇرۇپ ئومۇملاشتۇرۇش ۋە شۇ ئاساستا روشەن ھېسسىي ئوبراز ھاسىل قىلىش ئۇنىڭ ۋەزىپىسى. ئۇ، ھەممە نەرسىنى ئەقلىگە مۇۋاپىقلاشتۇرىدۇ. شۇڭلاشقا ئۆز ئايرىملىقى بىلەن چىنىق بولۇپ تۇيۇلغان ھەرقانداق ماتېرىيال ئامىللىرى تەسەۋۋۇردىن ئىبارەت بۇ «ئەگەلەك» تە تاسقىلىشى، ئىجادىي ھالدا «ئىككىنچى رېئاللىق» يارىتىلىشى لازىم. تەسەۋۋۇر قايناپ تۇرغان بىر «پېچ». ھەممە ئىپتىدائىي نەرسىلەر، قوپال، سەت، بىر-بىرىگە قولاشمايدىغان، يېپىشمايدىغان، بىر-بىرىدىن ئايرىلىپ تۇرغان نەرسىلەر بۇ «پېچ» تە ئېرىتىلىپ «خېمىر» قىلىپ يۇغۇرۇلۇپ، ئەسلىدىكى شەكىل، تۈس، ھەرىكەت، ھالەت، رەڭ-چەت

زىتىن پۈتۈنلەي ئۆزگىرىپ، باشقىچە شەكىل، تۈس، ھەرىكەت، ھالەت، رەڭگە ئىگە بولغان، ئەسلىدىكى پۇرىقى بولسىمۇ ئەمما سۈپەت جەھەتتىن ئۇنىڭدىن ئېسىل، ئۇنىڭدىن گۈزەل، ئۇنىڭدىن مۇكەممەل بولغان، چىنىلىق، ياخشىلىق، گۈزەللىك قىممىتىگە ئىگە نەرسە قىلىپ چىقىرىلىدۇ. مانا بۇ تەسەۋۋۇرنىڭ ھاياتىي كۈچى. تەسەۋۋۇر بولمايدىكەن، تۇرمۇشنىڭ لوگىكىلىق سىستېمىسىدا يەككە - يىگانە ھالدا تۇرغان ھادىسىلەرنى بىر - بىرىگە باغلىغىلى، گەۋدىلەشتۈرگىلى، گەۋدەدەك كۆرۈنگەن، ئەمما ئوخشاش بولمىغان نەرسىلەرنى بىر - بىرىدىن ئايرىپ تاشلىغىلى بولماي قالىدۇ. گەرچە تەسەۋۋۇر تۇيغۇغا قارىغاندا ئالىي نېرۋا پائالىيىتىنىڭ نىسبەتەن يۇقىرىراق بولغان باسقۇچىدا پەيدا بولىدىغان، شەيئىلەر توغرىسىدىكى ئەمەلىي تەجرىبە، بىلىمنىڭ يىغىندىسى بولغان ئومۇمىي تەپەككۈر زەنجىرىدىكى بىر خىل تەپەككۈر شەكلى بولسىمۇ، لېكىن يازغۇچىنىڭ ئىجادىي تەپەككۈر پائالىيىتىدە ئوبرازدىن ئايرىلمايدىغانلىقى ئۈچۈن، تولۇق ئۇ يەنىلا بەدىئىي تەپەككۈر ھېسابلىنىدۇ. تەسەۋۋۇر باغلاپ تەپەككۈر قىلىش ۋە ياندىن تەپەككۈر قىلىش ئامىللىرى بىلەن تولۇپ تاشقان بولىدۇ، ئۇ، يازغۇچىنىڭ يېزىش ئۈچۈن ئىگىلىگەن ماتېرىياللار سىستېمىسىدىكى تەپسىلاتلار، پاكىتلارنى لوگىكىلىق تەرتىپ بويىچە ئۇلاش رولىنى ئۆتىگەندىن باشقا، مۇشۇ لوگىكىلىق تەرتىپتە يازغۇچى ئالدىن ئويلاپ ئۆلگۈرەلمىگەن جايلارنى تەڭشەش، تولۇقلاشقا كەڭ ئىمكانىيەت بېرىدۇ، ناھايىتى مول بىلىمگە ئىگە بولغان يازغۇچىنىڭمۇ ئىجتىمائىي تۇرمۇش توغرىسىدىكى بىلىمى ھامان چەكلىك بولىدۇ. ئۇ ھەممىنى بىلىپ كۆرۈپ، ئاڭلاپ ئۆلگۈرۈپ كېتەلمەيدۇ، ئۇنداق بولۇشى مۇمكىنمۇ ئەمەس، شۇڭلاشقا ئۇ، مۇنداق جايلارنى تەسەۋۋۇرغا تايىنىپ ھەل قىلماسلىقى مۇمكىن ئەمەس، دەل شۇنداق بولغانلىقى ئۈچۈن يازغۇچى كۆرمىگەن، بىلمىگەن نەرسىلەرنىمۇ خۇددى كۆزى بىلەن كۆرۈپ، قولى بىلەن ئىشلەۋاتقان دەك قىلىپ يېزىپ چىقىلايدۇ. بۇ يازغۇچى ئىجادىيىتىنىڭ نەق ۋەقەلىكىلەرنىلا ئاساس قىلماي، بەلكى تەسەۋۋۇر قىلىش ئارقىلىق «نەق» تەك كۆرۈنگەن ۋەقەلىكلەرنى توقۇپ چىقىدىغانلىقىنى، بەلكى مۇنداق «توقۇش» نىڭ پۈتۈنلەي زۆرۈر ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ، گەرچە توقۇلغان ۋەقە رېئاللىقتا يۈز بەرمىگەن بولسىمۇ، كىشىگە خۇددى يۈز بەرگەندەك ھەقىقىيلىك ھېس قىلدۇرالىسا بولىدۇ. تەسەۋۋۇر كۈچى يازغۇچىنىڭ ئەڭ بۈيۈك تالانتى ۋە ماھارىتى، ئىجادىيەت جەريانى رېئاللىققا ئۇيغۇن بولغان ئىجادىي تەسەۋۋۇر ئارقىلىقلا ئەمەلگە ئاشىدۇ، خالاس. يازغۇچىنىڭ ئوبيېكتىپ چىنىلىق توغرىسىدا تۇيغۇدىن باشلاپ ھاسىل قىلغان بىلىمى پەقەت يازغۇچىنىڭ تەسەۋۋۇر پائالىيىتى، يەنى چەكلىك بولغان ئىدراكى پائالىيىتىدە بىر - بىرىگە قوشۇلۇپ ۋە تەرتىپكە سېلىنىپ، مەلۇم ئۇقۇم ھاسىل قىلىدۇ. ھاسىل بولغان بۇ ئۇقۇمدا شەيئى (ئوبراز) نىڭ ھەرىكەت، جەريان شەكلى نەزەردىن ساقىت قىلىنىپ ئۇنىڭ ماھىيىتى، سۈپىتى ئۈستىدىكى ئىزدىنىش ئاساسىي ئىزدىنىش جەريانى بولىدۇ، بۇ جەريان پەقەت ئۇقۇملار ئارقىلىق پىكىر قىلىش جەريانىدۇر، بىز بۇنىڭدىن بەدىئىي ئوبراز يارىتىش جەريانىنىڭ پەقەت ئوبرازلىق تەپەككۈر قىلىش جەريانىلا ئەمەس، بەلكى مەنتىقىي تەپەككۈر قىلىش جەريانى ئىكەنلىكىنىمۇ بىلىۋالالايمىز. مەيلى ئوبرازلىق تەپەككۈر ياكى مەنتىقىي تەپەككۈر ئۇسۇلى بولسۇن، ھەر ئىككىلىنىڭ ئاخىرقى مەقسىتى تەپەككۈردىكى

كونكرېتلىققا ئېرىشىش، بىراق مەقسەت ئوخشاش بولسىمۇ، مەقسەتكە يېتىشنىڭ ئۇسۇلىمى ئوخشىمايدۇ، ئوبرازلىق تەپەككۇردىكى تەپەككۇرنىڭ كونكرېتلىقى تۇيغۇ ماتېرىياللىرى ئارقىلىق ئىپادىلەنگەن بەدىئىي ئوبراز ئارقىلىق ئىپادىلەنسە، مەنتىقىي تەپەككۇردىكى تەپەككۇرنىڭ كونكرېتلىقى فورمال لۇگىكا قائىدىسى بويىچە تەسەۋۋۇردا تۇرغۇزۇلغان ئۇقۇم ۋە ئۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك بولغان مۇرەككەپ مۇناسىۋەتلەر ئارقىلىق ئىپادىلىنىدۇ. بەدىئىي ئوبراز ئۇقۇمى جەھەتتىن ئالغاندا، مەنتىقىي تەپەككۇرنىڭ ئوبراز يارىتىش جەھەتتىكى رولىنى تەكىتلەش ئوبرازلىق تەپەككۇرنىڭ رولىنى يوققا چىقارغاندەك بولۇپ كۆرۈنىدۇ. ئەمەلىيەتتە، تەپەككۇرنىڭ بۇ ئىككى خىل شەكلى تەپەككۇر قىلىنىۋاتقان شەيئى ئۈستىدە (بولۇپمۇ ئەدەبىي ئىجادىيەتتە) ئۆزئارا ئاجرىتىۋالغۇسىز دەرىجىدە بىر-بىرى بىلەن باغلىنىشى، بىر-بىرىنى تەقەززا قىلىشى، بىر-بىرىنى تولۇقلىشى لازىم. چۈنكى، قايسىلا تەپەككۇر شەكلى بولمىسۇن، ھەر ئىككىلىسى تۇيغۇ ماتېرىياللىرىنىڭ، ئوبيېكتىپ رېئاللىقنىڭ ئىنكاسى، شۇڭلاشقا بەدىئىي ئوبراز ئۈستىدە ئىشلىگەندە، مەنتىقىي تەپەككۇر-مۇ قوللىنىلىشى لازىم، مەنتىقىي تەپەككۇر قوللىنىلمىدىكەن، ئوبراز گەۋدىسىدە ئىپادىلىمەكچى بولغان ئەقلىيلىككە يېتىپ بېرىش ئەسلا مۇمكىن ئەمەس، ئەمما ئۇقۇم ئارقىلىق ھۆكۈم ۋە ئەقلىي خۇلاسى چىقىرىشقا بولغانلىكى ئوبيېكت ئۈستىدە مەنىۋى ئوبراز ئارقىلىقمۇ شۇنداق نەتىجىگە ئېرىشىش تامامەن مۇمكىن.

ئۇنداق بولسا، مەنتىقىي (ئابىستراكت) تەپەككۇرنىڭ ئەدەبىي ئىجادىيەتتىكى رولى نېمىلەردىن ئىبارەت؟ بىر جۈملە سۆز بىلەن ئېيتقاندا، يازغۇچىنى ئەڭ بىۋاسىتە ھالدا بەدىئىي ئوبراز ۋە ئۇنىڭ ئىجتىمائىي تۇرمۇشى توغرىسىدىكى دائىمىي ۋە قانۇنىيەتلىك بىلىم بىلەن تەمىنلەش. ئۇنىڭ ئۇسۇلى بەدىئىي ئوبراز تۇرمۇشىدىكى خىلمۇخىل ھادىسەلەرنى تەھلىل قىلىش، ئومۇملاشتۇرۇش، دەۋر ئارقا كۆرۈنۈشىگە ئۇيغۇن كېلىدىغان ئەڭ ئومۇمىي ھۆكۈملەرنى چىقىرىش، ئۇقۇملار ئارقىلىق ئەقلىي خۇلاسىلەرنى چىقىرىش، شۇنداق قىلىپ يازغۇچىنىڭ بىۋاسىتە ۋە ۋاسىتىلىك تۈردە توپلىغان ماتېرىياللىرى ھەمدە ئۆزىنىڭ بەدىئىي ئوبراز تۇرمۇشىدىن ئالغان شەخسەن تەجرىبە ۋە تەسىراتلىرىنى ئۆز بەدىئىي قىممىتى بويىچە تاللاپ رەتكە سېلىپ، يىغىپ، كېڭەيتىپ، قوشۇپ، ئېلىپ، ئاجرىتىپ، بىرىكتۈرۈپ، ئوبراز تۇرمۇشى ئۆز ئىچىگە ئېلىپ تۇرغان يېڭى ئىدىيىۋىلىكنى جانلىق، تولۇق ئىپادىلەپ بېرەلەيدىغان بىر مۇكەممەل مەنىۋى ئوبراز يارىتىش ئۈچۈن زېمىن ھازىرلاش. بۇ تولىمۇ مۇرەككەپ بىر جەريان. بۇ جەريانلارنىڭ ھەممىسىدە يازغۇچى بىر پەيلاسوپ سالاھىيىتى بىلەن ئوتتۇرىغا چىقىپ، ماتېرىياللارنى شۇنداق قۇراشتۇرسا بولىدىغان - بولمايدىغانلىقى، پېرسوناژلارنى شۇنداق تەبىقە، كەسىپكە ئاجراتقانلىقىنىڭ ۋەقەلىكىنى قانات يايدۇرۇشقا، كېيىنكى قەدەمنى يۆتكەشكە پۈتكۈشكە بولىدىغان - بولمايدىغانلىقى قاتارلىق مەسىلىلەر ئۈستىدە ھامان مەنتىقىي تەپەككۇر بىلەن شۇغۇللىنىدۇ، ئەمەلىي يېزىقچىلىق بىلەن شۇغۇللىنىۋاتقاندا بولسا، ھامان ئوبرازلىق تەپەككۇر بىلەن شۇغۇللىنىدۇ، ئەمما يازغۇچىنىڭ تەپەككۇر پائالىيىتىدە ئوبرازلىق تەپەككۇر ھامان ئاساسىي ۋە بېسىم ئورۇندا تۇرىدۇ. پۈتۈنلەي مەنتىقىي تەپەككۇر بىلەن شۇغۇللانغىنىدا، يازغۇچى يازغۇچى بولماي، بەلكى پەيلاسوپ بولۇپ قالغان بولاتتى، مەنتىقىي تەپەككۇردىن ئۇ ئۆز-

ئورنىدا مۇۋاپىق پايدىلىنىدۇ، ئۇلارنى ماسلاشتۇرىدۇ، تەكشۈرۈۋېلىدۇ، قايسى ئورۇن ۋە قايسى پەيتلەردە تەپەككۈرنىڭ بۇ ئىككى خىل شەكلىنىڭ ئورنىنى تەكشۈرۈپ ئىشلىتىش يازغۇچىنىڭ ئىقتىدارى ۋە ئىختىيارىدىكى ئىش.

ئوبرازلىق تەپەككۈر رېئاللىقنى ئەكس ئەتتۈرۈش ۋە ئۇنى چۈشىنىشتە ئادىمىي ئوبرازدىن ئايرىلمىغانىكەن، ئۇ ھالدا ئۇ ئادىمىي ئوبرازنىڭ قەلبىنى باشقۇرىدىغان، ئۇنىڭ پۈتۈن ھەرىكەت پائالىيىتىنىڭ ماتورى بولغان ھېسسىياتنىڭ ئىلكىدە بولىدۇ. ئادەمنىڭ تۈپ خۇسۇسىيەتلىرى ئىچىدىكى ئەڭ مۇھىم بىر خۇسۇسىيەت ھېسسىيات ئىكەن، ئوبرازلىق تەپەككۈرنىڭ، بەدىئىي ئوبرازنىڭ ھېسسىياتنى ئاساس قىلماسلىقى، ھېسسىياتنى ئوبرازلار ئارقىلىق ئىپادىلەمەسلىكى مۇمكىن ئەمەس. ياخشى يېزىلغان ئەسەرلەرنىڭ كىتابخانلارنى جەلپ قىلىۋالغانلىقى بەدىئىي ئوبرازلار بىلەن سۆزلىشىدىغان ئورتاق تىلغا، ئورتاق تۇرمۇش ۋە ئوخشاش سەرگۈزەشتەلەرگە ئىگە بولۇپ قالغاندەك تۇيغۇنىڭ پەيدا بولۇپ قالىدىغانلىقى باشقا بىر نەرسە ئەمەس، بەلكى بۇ ئەسەرلەرنىڭ دەل ناھايىتى مول، كۈچلۈك ھېسسىياتقا تويۇنغانلىقى، يازغۇچى ھېسسىياتنىڭ بەدىئىي ئوبرازغا سىڭدۈرۈلگەنلىكى، ئوبرازنىڭ ھېسسىياتتىن پۈتكەنلىكى مەسىلىسىدۇر. ھېسسىيات ئەقىلى مەنبە قىلىپ، ئەقىلگە تەسىر قىلىدىغان، تىزگىنلەيدىغان، تېخىمۇ چوڭقۇرلاشتۇرىدىغان رولغا ئىگە بولغانىكەن، ئۇ ھالدا، ھېسسىيات ئوبرازلىق تەپەككۈرنىڭ ھەرىكەتلەندۈرگۈچى كۈچى بولغان بولىدۇ. شۇنداق ئېيتىش مۇمكىنكى، يازغۇچى بىلەن بەدىئىي ئوبرازنىڭ بىر-بىرىگە سىڭىشكەن ھېسسىياتى ئەدەبىي ئەسەر تېمىسىنىڭ تۇرغۇزۇلۇشىدىن تارتىپ، تۇرمۇش ماتېرىياللىرىنى تاللاش ۋە تاۋلاشقىچە بولغان بىر پۈتۈن جەرياندىكى ستىراتېگىيەلىك تەكرار ئورۇنلاشتۇرۇش، تەكرار بۇزۇش جەريانىلىرىدىن ئۆتۈپ، ئاخىرقى بېكىتىلگەن نۇسخا تەييارلانغىچە بولغان مىكرولۇق ۋە ماكىرولۇق بىر تەرەپ قىلىشلارنىڭ ھەممىسىنى باشقۇرىدۇ، شۇڭلاشقا ئوبرازلاشتۇرۇش قانۇنىيىتىدە ھېسسىياتنىڭ ئوبرازلىق تەپەككۈردا تۇتقان ئورنىنى سەل چاغلانغان بولمايدۇ، ئۇنداق بولمايدىكەن، تۇرمۇشنى مەنبە قىلىدىغان، يازغۇچىنىڭ مەنبە توغرىسىدىكى ئىلگىرىكى تەجرىبىلىرى، سەزگۈ ۋە تۇيغۇلىرى ئاساسىدا بىلىشنىڭ ئىككى خىل شەكلى بولغان تەپەككۈر ئابستىراكتسىمىسىدىن ئۆتۈپ يارىتىلىدىغان، ئۆزىنى ۋە ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان بەدىئىي ئوبرازنى ئۆز مەيلىچە مېخانىكىلىق ھالدا توقۇپ چىقىدىغان، بىۋاسىتە تۇيغۇ ۋە سېزىمنىڭ مەھسۇلىغا ئايلاندۇرۇپ قويىدىغان چاكىنا ئىدىئالىستىك خاھىشلاردىن ساقلانغىلى بولمايدۇ، شۇڭلاشقا چىنىقلىق ئەقىلگە مۇۋاپىق بولغان تەسىرلىك، چېنى ۋە روھى بار بەدىئىي ئوبراز يارىتىش ئۈچۈن يىغىنچاقلاش، ئومۇملاشتۇرۇش، سەپلەش ئارقىلىق يارىتىلىدىغان ئوبرازلاشتۇرۇش قانۇنىيىتىگە ئەمەل قىلىشقا توغرا كېلىدۇ.

ئوبرازلاشتۇرۇش قانۇنىيىتى بويىچە يارىتىلغان بەدىئىي ئوبرازنىڭ خۇسۇسىيىتى شۇكى، ئۇ، يازغۇچىنىڭ ئابستىراكت تەپەككۈرى جەريانىدا تەقدىرگە تەن بېرىدىغان «پېشانىسىگە پۈتۈلگىنى» بويىچە ئىش كۆرۈپ، تەبىئىي ۋە ئىجتىمائىي مۇھىتنىڭ ھەممە پائالىيىتى، تەسىرى، ئەمىر-پەرمانلىرىنى بۇلجۇتماي ئىجرا قىلىدىغان، مۇمىنلەرچە بوي-سۇنىدىغان مېخانىكىلىق بۇيۇملۇقتىن قۇتۇلۇپ، ئاڭغا ئىگە، ھەممىنى كالىسىدىن، ۋىجدان-

ئىدىن ئۆتكۈزىدىغان، قوبۇل كۆرسە ئىشلەيدىغان، بولمىسا قارشى تۇرىدىغان، تەشەببۇسكار، ھەرىكەتچان، ئۆزىگە ۋە ئۆز ئىشلىرىغا خوجايىنلىق قىلالايدىغان ئادىمىي خىسلەت، خۇسۇ-سىيەت ۋە قەدىر - قىممەتكە ئىگە ھەقىقىي ئادىمىي ئوبراز بولۇپ مەيدانغا چىقىدىغانلىقى ئۈچۈن، ئۇ ئۆز تۇرمۇشىنىڭ پۈتۈن لوگىكىلىق سىستېمىغا، ئۆز ئالدىغا مۇستەقىل ھەرىكەت قىلىش ئەركىنلىكىگە ئىگە بولغان بولىدۇ، شۇڭلاشقا مۇنداق بەدىئىي ئوبرازلار كۈچلۈك ئىچكى ھېسسىياتقا ئىگە بولۇپ، تولىمۇ جىگەرلىك، تەدبىرلىك كېلىدۇ. مۇنداق بەدىئىي ئوبرازلار بەكمۇ جانلىقلىق، كۈنكۈرتلىققا ئىگە بولۇپ، ئۆتىڭدىكى ئىتتىنۇدۇتاللىق ۋە ئۇ ئۆز ئىچىگە ئالغان ئومۇمىيلىقنىڭ كەڭلىك دائىرىسىگە ھېچنەمە تەڭ كەلمەيدۇ، بۇنداق ئەسەر شەكىلىدىن تارتىپ مەزمۇنىغىچە ناھايىتى تولۇق ۋە مۇكەممەل بولۇپ، كىتاب-خانلارغا بېرىدىغان تەسىرىمۇ شۇنچە چوڭقۇر، كۈچلۈك بولىدۇ. قىسقىسى، ئوبرازلاشتۇرۇش قانۇنىيىتى ئارقىلىق يارىتىلغان ئوبرازلار تۇرمۇشتىكى ئادەملەرگە قارىغاندا مۇكەممەل، ئىنچىم، ئومۇمىي خاراكتېرى كۈچلۈك، تىپىك، ھەتتا تولىمۇ غايىۋى بولىدۇ.

تۇرمۇشنى ئوبراز ئارقىلىق ئەكس ئەتتۈرۈش - ئەدەبىياتنىڭ باشقا ئىجتىمائىي ئىدىئولوگىيىلەر، جۈملىدىن سىياسىي ئىقتىساد، تارىخ، پەلسەپە، قانۇنشۇناسلىققا ئوخشاش ئىجتىمائىي پەنلەردىن ئايرىلىپ تۇرىدىغان تۈپ خاراكتېرلىك ئالاھىدىلىكلىرىنىڭ بىرى ئىكەن، ئۇ ھالدا، يازغۇچى ئەدەبىياتنىڭ چىنلىق قانۇنىيىتىگىلا ھۆرمەت قىلىپ قالماستىن، بەلكى ئوبرازلاشتۇرۇش قانۇنىيىتىگىمۇ تولۇق ھۆرمەت قىلىشى، بەلكى پۈتۈن ما-ھارىتىنى ئوبرازلاشتۇرۇشتىن ئىبارەت بۇ مۇھىم نۇقتا ئۈستىگە قويۇشى لازىم. يازغۇچى مۇنداق قىلمايدىكەن، رېئاللىقنى ئوبرازلىق تەپەككۈر قىلىش ئۇسۇلىدىن پايدىلىنىپ، كۈنكۈرت، جانلىق بەدىئىي ئوبرازلار گەۋدىسىدە شەكىللەنگەن لوگىكىلىق مۇكەممەل سىستېمىغا ئىگە مەنزىرىلەر ئارقىلىق ئەكس ئەتتۈرۈپ بېرەلمەيدۇ؛ ئادەمنى ئادەمدەك يازماي، ئۇنى ياكى پەرىشتىدەك گۈزەل، ساپ، تەڭرىدەك مۇكەممەل ياكى دىۋىدەك بەدرەك، ئالۋاستىدەك قارا كۆڭۈل قىلىپ قويۇشتىن، روھ، كۆڭۈل ۋە خاراكتېر ھەرىكىتى فۇنكسىيىسىگە ئىگە بولمىغان، «دەردى يوق كېسەك» قىلىپ قويۇشتىن ئەسلا خالى بولالمايدۇ. قىسقىسى، ئادەمنى ماددىي ۋە مەنىۋى پائالىيەتچانلىققا ئىگە ئادەم قىلىپ يېزىپ چىقالمايدۇ، شۇڭلاشقا رېئاللىقنىڭ ئەسلىدىكى قىياپىتى، نۇسخىسى بويىچە قايتا پىششىقلاپ ئىشلەپ، روشەن، كۈنكۈرت، جانلىق ۋە ئىشەنەرلىك تۇرمۇش مەنزىرىسى يارىتىشنى مەقسەت قىلىدىغان ھەربىر ئادەم، ھەربىر مۇھىت، ھەربىر پائالىيەت سورۇنى ئايرىم ئالغاندا بىر خىل ئوبراز ھېسابلىنىدىغان ئوبرازلاشتۇرۇش قانۇنىنى ئەدەبىياتنىڭ ئىككىنچى مۇ-ھىم قانۇنىيىتى دەپمىز. شۇنىڭغا دىققەت قىلىش لازىمكى، ئوبرازلاشتۇرۇلىدىغان ئوبراز ئەڭ ئالدى بىلەن چىنلىققا، راستچىللىققا ئىگە بولۇشى لازىم. ئوبراز چىنلىققا ئىگە بول-غاندىلا، ئاندىن ئوبرازلاشتۇرۇشتىن گەپ ئاچقىلى بولىدۇ.

مەسئۇل مۇھەررىر ئەنۋەر ئابدۇرېھىم

«تارىم» ژۇرنىلىنىڭ 1990 - يىللىق ئومۇمىي مۇندەرىجىسى

ماقالىلەر

- قەييۇم تۇردى زۇنۇن قادىرغا تەزىيە بىلدۈرۈش مۇراسىمىدا سۆزلەنگەن سۆز 2 - سان
- زۇنۇن قادىرنى دەپنە قىلىش ھەيئىتىنىڭ تىزىملىكى... 2 - سان
- ئۈرۈمچىدە ئاتاقلىق يازغۇچى زۇنۇن قادىرغا تەزىيە بىلدۈرۈش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى..... 2 - سان
- ياسىن خۇدا بەردى..... زۇنۇن قادىرنى ئەسلەيمىز..... 2 - سان
- فېڭ داچىن دېڭ شياۋپىڭنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەت توغرىسىدىكى بايانلىرى - نى ئەستايىدىل ئۆگىنىپ، كۆپ مىللەتلىك سوتسىيالىستىك ئەدەبىيات - سەنئىتىمىزنى راۋاجلاندۇرايلى ۋە گۈللەندۈرەيلى 4 - سان
- لى كاڭنىڭ يولداش دېڭ شياۋپىڭنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەت توغرىسىدىكى بايانلىرىنى ئۆگىنىش ۋە مۇھاكىمە قىلىش يىغىنىدا سۆزلەنگەن سۆز 5 - سان
- قەييۇم تۇردى يېڭى دەۋر ئەدەبىياتىمىزنىڭ تارىخىي ۋەزىپىسى... 5 - سان
- تەھرىر بۆلۈم ئوبزورچىسى..... شانلىق مۇساپە، يېڭى قەدەم... 9 - سان
- قۇربان ئىمىن..... «تارىم»غا تەشەككۈر 9 - سان
- ئەرشىدىن تاتلىق ئۆزكەشلە «تارىم» 9 - سان
- رەھىمتۇللا جارى قىرىق يېشىغا مۇبارەك بولسۇن! 9 - سان
- مۇھەممەتجان سادىق ئۇيغۇر شېئىرىيىتىدىكى يېڭى باھار..... 9 - سان
- قاھار جېلىل «تارىم» ۋە تۇنجى ئەسەر..... 9 - سان
- مەمتىمىن ھوشۇر..... «تارىم» - بەدىئىي يېتەكچىم..... 9 - سان
- مۇھەممەت ئىمىن..... «تارىم» ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ رەڭدار گۈلزارى ... 9 - سان
- رەخم قاسىم «تارىم» مېنىڭ مەكتىپىم 10 - سان
- ئابدۇشۈكۈر مۇھەممەت ئىمىن... تەبرىك ۋە ئۈمىد 10 - سان
- تۇرسۇن مەھمەت پەخرىدىن... ئالقىش ۋە ئۈمىد..... 10 - سان
- مەمتىمىن بارى ئاددىي مۇھەررىر - نامسىز قەھرىمان..... 10 - سان
- ھۆرنىسا تۇردى «تارىم» ژۇرنىلى مېنىڭ پەخرىم..... 10 - سان
- شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ قايغۇ-لۇق ئۆقتۈرۈشى 11 - سان

يولداش ياسىن ھاجى خۇدا بەردىنى دەپنە قىلىش ھەيئىتىنىڭ ئىسمىلىكى ... 11 - سان
تەبرىك خەتلەر 11 - سان

بېغىشلەمچىلەر

سەيپىدىن ئەزىزى 10 - سان
" "
ئىسمايىل ئەمەت
" "
سۇڭ خەنلىياڭ
" "
تۆمۈر داۋامەت
" "
جانابىل
" "
ھامىدىن نىياز
" "
بادەي
" "
فىڭ داچىن
" "
ئولاتايېۋ
" "
ئىسمايىل مەخسۇت
" "

پوۋېستلار

ئابدۇرېھىم ئابدۇللا داۋانلىق يوللار 1 - سان
جالالىدىن بەھرام نومۇسسىزلىق 2 - سان
غاپپار تەۋەككۈل ھايات كومپىدىيىسى 3 - سان
پەرھات تۇرسۇن مۇزلىغان دېرىزە 5 - سان
" " 6 - سان
مۇھەممەت باغراش ياۋا ئەتىرگۈل 7 - سان
" " 8 - سان
ئالىمجان ئىسمايىل تىمىتاس گۈگۈم 10 - سان
" " 11 - سان
خالىدە ئىسرايىل رەڭدار قۇيۇن 11 - سان

ئەدەبىي ئاخبارات، ئەسلىمىلەر

ئابدۇراخمان قاھار شۇنداق شائىر ئۆلمەيدۇ (ئەسلىمە) 3 - سان
" " مەن بىلىدىغان ئەھمەد زىيائى (ئەسلىمە)
ئابلىز ئوسمان تالانت، ئادەم، كېلىچەك (ئەدەبىي ئاخبارات) 8 - سان
ئەركىن روزى دۆڭكۆۋرۈكتىكى كىشىلەر (ئەدەبىي ئاخبارات) 9 - سان

ھېكايىلەر

تۇردىھاجى ئابدۇغوپۇر قۇتلۇق كېچە 1 - سان
" " مۇھەممەت ئۆمەر قەلەندەرنىڭ ۋەسىيىتى
" "

خالىدە ئىسزايىل ھاڭگىرت كۆلى 1 - سان

ئەبەيدۇللا ئىبراھىم ئىككى ھېكايە " "

نۇرمۇھەممەت توختى يېڭى قوشنا 2 - سان

مۇھەممەت لىتىپ كۈتۈلمىگەن پاجىئە " "

مۇھەممەت ئىمىن ئاينۇرى " "

ئەمەتجان قادىر چىراي ۋە سۆيگۈ 3 - سان

چاپپار قاسىم ۋىجدان ئازابى " "

غەيرەت ئاسىم قۇياش ھەممىگە شاھىد " "

ماخمۇت مۇھەممەت خورلۇق " "

ئالىمجان ئىسمايىل ئوي مەھەللىنىڭ ئادەملىرى 4 - سان

مەھەممەتجان راشىدىن تۇنجى ئەسىرىم " "

ئەكبەر غولام ئىككى ھېكايە " "

قادىر ئارسلان كۈتۈلمىگەن ھادىسە " "

ياسىن خۇدا بەردى قەلبداش 5 - سان

مالىك كېۋىر يېزا دوختۇرى " "

ئابلىكىم ھاپىز تۈگىمەس ئىشلار " "

زۇنۇن تاھىر پەتەنچى " "

ھۆرنىسا تۇردى گۈلبانۇم " "

نەبىجان مەخمۇت «تىرىلگەن» پېرسوناژ " "

مەھەممەتجان راشىدىن «شۇم ئېغىز» 6 - سان

ئەبەيدۇللا ئىبراھىم ئىككى ھېكايە " "

راخمانجان رۇسۇل ھاكىمنىڭ كېسلى " "

ئايگۈل مۆيدىن ۋاپا " "

ئۆركەش ئىبراھىم خىيال ۋە تەبەسسۇم " "

قادىر ئارسلان تۇرمۇش قاينىمدا " "

غەيرەت ئاسىم پەرىدەم " "

مۇھەممەت ئىمىن ئىككى ھېكايە " "

زۇنۇن تاھىر تەرسا قىز " "

ئايشەم قادىر خىجىللىق " "

ياسىن نىياز تاللاش " "

نۇرگۈل يۈنۈس ئاھ، دادام " "

ئەنۋەر غوپۇر ئايالىمنىڭ كۈندىلىك خاتىرىسى 8 - سان

ئەرشىدىن تاتلىق ئەمدى قانداق قىلىش كېرەك؟ " "

ياسىن نىياز سىزنى سۆيەتتىم " "

ئابدۇكېرىم ھاشىم پەندىيات " "

- ئابدۇقادىر مۇھەممەت مېنىڭ ساۋاقدىشىم 9 - سان
- ئەخمەت تۆمۈر ئاھ ... مېنىڭ بالىلىرىم " "
- قادىر ئارىسلان مېنىڭ باشلىق بولغۇم يوق " "
- سۇلتان ھاشىم يۈچۈن ئادەم " "
- ماخمۇت مۇھەممەت ئىش باشقا، ھەۋەس باشقا 10 - سان
- تۈردىھاجى ئابدۇغوپۇر تىترەك " "
- قاھار جېلىل ئۈچ ھېكايە " "
- ئەنۋەر داۋۇت تۇرمۇش كۆمپىدىسى " "
- توختى ئايۇپ ئەرۋاھلار 11 - سان
- ئابدۇرۇسۇل ئابدۇراخمان بېدە كۆكى " "
- تۇرسۇنئاي ھۈسەيىن كېسەللىك تارىخى " "
- ئابدۇراخمان قاھار ھاسىلىق ئادەمنىڭ پۇلى " "

ئەسىرلەر

- سەيپىدىن ئەزىزى سەپەر خاتىرىلىرى 4 - سان
- ئەسئەت ئابدۇقادىر ئەسىرلەر " "
- ئەسقەر ياسىن ئەسىرلەر " "
- ھۈسەنجان ئەسقەر ئۈچ ئەسىر " "
- قاھار نىياز ئىككى ئەسىر " "
- يەھيا سادىق سەپەردە 5 - سان
- نىياز ئىمىن ئەسىرلەر 8 - سان
- ئادىلجان تۇنىياز كۆڭۈل گۈلدەستىلىرى " "
- مۇنەرە خالىق قەدەم " "
- نۇرمەھمەت توختى خىياللىرىم 10 - سان
- ياسىن ئىمىن يېزا يولى 11 - سان
- ئەزىزى ھايات قىسىملىرى " "

مەسەللەر

- چاپپار ئەمەت ئىككى مەسەل 1 - سان
- تۇرسۇن ئابباس بار مۇنداقمۇ قىلىقلار " "
- ئۆمەر ئىسمايىل «پارا ئالمايدىغان» باشلىق ھەققىدە قوشاق " "

شېئىرلار

- ئابدۇرېھىم مۇھەممەت سۆيگۈم مېنىڭ چەكسىز بىر دېڭىز 1 - سان
- ئۆمەر مۇھەممەت ئىمىن شېئىرلىرىم سۆزلەيدۇ " "
- ھەبىبۇللا رەجەپ چاقناپ ئۆتتى بىر ئۆمۈر شۇنداق " "

- غەيرەت غوپۇر ئىككى شېئىر 1 - سان
- مۇھەممەتجان سادىق شېئىرلار " "
- چاپپار ئابدۇرۇسۇل مەن ئويغاقمەن سۈبەي تاغغىچە " "
- ئابدۇلئەھد سەلەي سۆيگۈدىن تۇغۇلغان خىياللار " "
- پەرھات جامال ئىككى شېئىر " "
- ئۆمەر جان غوپۇر مېنىڭ كۈيلىرىم " "
- ئايلىمىت تۇردى ئىككى شېئىر " "
- ئابدۇرېشىت بارات نەزىمىلەر باھارغا كېلەر قۇت تىلەپ " "
- قۇربان ئەمەت قارىچۇقىمدىن تۆكۈلگەن يوللار " "
- تۇرغۇن ئوبۇلقاسىم قىز كۈلەر، يىگىت يىغلار " "
- مۇھەممەتسىدىق تۆمۈرى ھېسسىياتىم شاۋقۇنلۇق دېڭىز " "
- ئىبراھىم ئىزاقى غەزەللەر " "
- ئابلىز قۇربان شائىر قەلبى " "
- پەرھات مۇھەممەت يوشۇرۇن كۆيۈشلەر نەقەدەر ئازاب " "
- ھوشۇر ئىبراھىم پارچىلار " "
- نەيم يۈسۈپ شېئىرلار " "
- تۇراپ ساۋۇت گۈل خۇمارمەن " "
- ئىدرىس ئېلى دوختۇرغا ئاپىرىن " "
- چۈرئەت نۇرۇللا يۈرەكلەردە ئىزگۈ ئارمانلار " "
- روزى سايىت شېئىرلار 2 - سان
- تۇردى ئەخمەت جەننەت بۇ ماكان " "
- غەنىزات غەيۇرانى شۇ باشلىق ئورنىغا تىكىلگەن كۆزۈم " "
- ئوسمانجان ساۋۇت ئالماشمايدىغان بېكەتلەر " "
- ياسىنجان قاسىم تۈگىمەس گەپلەر " "
- تۇرسۇن موسا ئىككى شېئىر " "
- ئۆمەر جان مۇھەممەدى سەھرا ناخشىلىرى " "
- ئابدۇلئەھد قادىرى يۈرىكىمدىن چىققان سادالار " "
- تۇراپ دائىم شېئىرلار " "
- ئەركىن داۋۇت سېغىنىدىمەن، سېغىنىدىم سېنى " "
- ئىلھامجان ئابلىز ھايات ۋە سۆيگۈ " "
- ئەركىن مۇھەممەت لىرىكىلار " "
- ئۆمەر قادىر سۆيگۈ ساھىلىدىكى سىرلار " "
- مۇختار سوپى گۈگۈم تەبەسسۇمى " "
- ئەنۋەر داۋۇت ئۇيغۇر يىگىتى " "
- ئابدۇخېلىل ئابدۇخېيۇر ھەرمۇقامدا ئېيتىلغان ناخشىلار " "

- تۇرسۇنجان ھاشىمى شېئىرلار 2 - سان
- نۇرگۈل يۇنۇس ئۈمىدلىرىم قالسۇن چېچەكلەپ " "
- ئەلqەم ئەختەم سەبىر - تاقەت يوق " "
- رەخىم قاسىم ئەلۋىدا، ئۇستاز " "
- ھاجى ئەخمەت مەرسىيە " "
- ئابدۇروسۇل ئۆمەر سىزنى ئەسلەپ " "
- ماخمۇت مۇھەممەت مەن ئوقۇسام مەرسىيەمنى " "
- سېيتىنسا لوقمان ئەلۋىدا " "
- مۇھەممەت روزى شاد ئاۋازلار تىندى نېمىشقا " "
- ئابدۇكېرىم ئوسمان ئېھ، يۇرتۇمنىڭ جىمجىت كېچىسى 3 - سان
- ئەسقەر ياسىن شېئىرلار " "
- ئابدۇقادىر جالالىدىن سۇمۇرغ ناخشىسى " "
- ئەركىن مۇھەممەت كامالى شېئىرلار " "
- تەلەت ئاتاۋۇللا قۇياش قەسىدىسى " "
- ئابدۇللا ئەبەيدۇللىن شېئىرلار " "
- ئادىلجان تۇنىياز شېئىرلار " "
- ئابىلجان ھېيت لىرىكىلار " "
- ئابلىز ئوسمان شېئىرلار " "
- ئەزىم ناسىر يۈرەك يىغلايدۇ " "
- ئاۋۇت مۇھەممىدى ھەر قەتىدە بار بىر تىلەك " "
- تۇرسۇنئاي ھۈسەيىن قەلبىم تۆرىدە " "
- ئامىنىگۈل ھېكىم شېئىرلار " "
- نۇرگۈل يۇنۇس ئىككى شېئىر " "
- بۇۋىشەجەر ئارمىيە رازى مەندەك قىزىدىن " "
- ھەبىبۇللا رەجەپ قىڭغىرلىق " "
- مەھمەتجان ئەمەت دوستۇم بۇڭا رەنجىش بىمەنە " "
- ئەمەتجان قادىر ئەلۋىدا، ئەھمەت زىيائى " "
- ئۇچقۇنجان ئۆمەر ئەھمەت زىيائى ھەققىدە مۇخەممەس " "
- ئابلىكىم تۇردى شېئىرلار " "
- ئابلىز ھوشۇر غەزەللەر " "
- غەيرەت غوپۇر شېئىرلار " "
- تۇرسۇن نىياز مۇھەببىتىم " "
- دولقۇن روزى ئۈچ شېئىر " "
- ئابلىمىت تۇردى شېئىرلار " "
- ئابدۇرېشىت غوجا شېئىرلار " "

- قۇدرەت قۇربان شېئىرلار 3 - سان
- ئۆمەر جان مۇھەممىدى شېئىرلار " "
- ھاشىمجان قادىرى ئىككى شېئىر " "
- مەھمۇد زەينىدى ساياھەت ئىلھاملرى " "
- ئەمەت يولداش لىرىكىلار " "
- باتۇر روزى شېئىرلار " "
- مۇھەممەتجان سادىق شېئىرلار 4 - سان
- ئابدۇشۈكۈر مۇھەممەتئىمىن غەزەللەر " "
- مامۇت زاينىت شېئىرلار " "
- مىجىت تاش شائىر قەلىبى " "
- تۇرسۇنجان ھاشىمى نازۇك ھېسلار " "
- كېرىمجان سۇلايمان ئاخشامقى لىرىكا " "
- تۇردى ئەخمەت شېئىرلار " "
- ئۆمەر رەجەپ كۆل سۈيىدەك تىنىق ئىدى بۇ كۆڭلۈم " "
- غاپپار جاپپار يۇرتۇم " "
- ئابلىمىت تۇردى ياشا شۇنداق، يەتمىگەي خەۋپ " "
- ئابابەكرى توختى ئاقار يۇلتۇزلار " "
- سەمەت دۇگايلى شېئىرلار " "
- مەمتىمىن ئابدۇقادىر ئىككى شېئىر " "
- ئابدۇلئەھەد سەلەي ئىككى شېئىر " "
- رىزۋانگۈل ھۈسەيىن شېئىرلار " "
- بەگمەت يۈسۈپ قەلبىمدە بار ناخشا ئۇلۇغ ۋە راۋان " "
- پەرھات مۇھەممەت بالىلىققا خاتىمە " "
- مۇختار سۈپۈرگى «كۆزى يامان» قىز " "
- ئابدۇرىشىت بارات ئىككى شېئىر " "
- ئابدۇخېلىل ئابدۇخېۋىر شېئىرلار " "
- مەھمەت سالىم خاتىمە بەر ھىجرانغا " "
- ئاتىكە مۇرەخمەت ئۈمىد " "
- ئەركىن ياسىن شېئىرلار " "
- سىدىق قاۋۇز مېھرى - شەپقەت ئاسمىندىكى چولپانلار 5 - سان
- مۇھەممەتئىمىن ھېيت ئىناقلىق كۈيلىرى " "
- ئابدۇللا سۇلايمان دوستلۇقتىن ياشنايدۇ بۇ ئۆمۈر " "
- مۇسا ئەھەد ئىناقلىق " "
- نەجىدىن سىدىق ئىتتىپاقلىق - ھاياتلىق " "
- مامۇت زاينىت بارچە مىللەت بولدۇق بەزمىدە " "

ئەھدە مۇھەممىدى دوستلۇق كۈيى 5 - سان

ھەسەن تىلىۋالدى بىلىمەن ئىناقلىق ھەممىدىن قىممەت " "

مۇھەممەت روزى يازدىم شېئىر " "

ئابدۇرىشىت ئىمىن ئىتتىپاقلىق شەنگە " "

ماخمۇت مۇھەممەت ئىتتىپاقلىق ناخشىلىرى " "

تۆمۈر داۋامەت ئۈچ شېئىر " "

رەخم قاسىم باھار كۈيلىرى " "

رەشىدە سىيىت شېئىرلار " "

ئەرشىدىن تاتلىق ئىسسىقكۆل " "

ئارسلان مۇھەببەت لىرىكىلىرى " "

غوپۇر رەخمىم ئانىلارنى تۆرگە ئالايلى " "

تۇرغۇن ئوبۇلقاسىم ئاچچىق كۈلكىلەر " "

ئۆمەر جان نىيازى دىلىبەر " "

نەمەت ناسىرى رۇبائىلار " "

ئۆمەر مۇھەممەت ئىمىن گىرىمىسەن سىمالار " "

سېتىۋالدى كېرىم سەھرادا سەھەر " "

ئابدۇخېلىل ئابدۇخېيۇر ئىلھامبەخش تۇيغۇلار " "

توختىمۇھەممەت تۇردى ئولتۇرىمىز جانان بىلەن خۇش چىراي " "

تۆمۈر داۋامەت چىن قېرىنداش بىز 6 - سان

مەھەممەت خېيۇر ئەبجەش چۇقانلار " "

ئابدۇكېرىم ئوسمان دىلدا ئاقتان تىلىسىم تۇيغۇلار " "

قۇربان ئىمىن جانجان ئانا " "

ئابدۇسەمەت خېلىل ئىككى شېئىر " "

ئايىپىك ئۆمەر مەن شۇنداق شائىر " "

ئابدۇللا رەھدار زەررىلەر " "

ئابدۇلجان ھېيىت كۆڭلۈمدىكى سۈرەتلەر " "

روزى نىياز ئۈچ شېئىر " "

ئابدۇلىكىم تۇردى بىر كۈپلەپلىق شېئىرلار " "

ئوسمانجان ساۋۇت ئاشق دىلىنىڭ مىڭبىر كۆزى بار 7 - سان

توختىھاجى روزى شېئىرلار " "

ئارسلان ئۈچ غەزەل " "

ئابدۇلجان تۇنىياز سالام سېنىڭ چوغدەك تېڭىڭغا " "

چىمەنگۈل ئاۋۇت بۇلۇت ئارا مارايدۇ چولپان " "

زامانىدىن پاكزاد ئىسسىق يول " "

ئەزىزى ئىككى شېئىر " "

- ئابدۇرىشىت ھېمىت جىلۋە 7 - سان
- مەھەممەتجان ئەمەت چىغىرىيول "
- ئەركىن روزى ئىزلىرىڭنى سوراپ شامالدىن "
- ئەنۋەر شەيدايى گۈللىدى ياشلىق بېغىم "
- تۇراپ دايم دان "
- مۇختار سۈپۈرگى چىمەنلەر يولۇمغا سالار پايانداز "
- ئابدۇشۈكۈر قاۋۇل قەلبىمدىكى شاۋقۇنلار "
- مەھمۇد زەيمىدى شېئىرلار "
- يالقۇن ئۆمەر ئىككى غەزەل "
- غالب قۇربان يېشىل ياپراق بەرگىدە شەبىنەم "
- مېھراي مۇھەممەت قەلبىمدىكى ناخشىلار "
- غوجا ئابدۇللا ناسىرى قايرىلىپ قارايدۇ بىر گۈزەل بۇيان "
- تۇرسۇن مۇسا شېئىرلار "
- ياسىن ئىسمائىل ئىككى شېئىر "
- مەھەممەتجان راشىدىن ئادەملەرگە سۆيگۈ قەرزىم بار 8 - سان
- ئابدۇللا سۇلايمان تەبىئەتكە تۇتاشتۇر قەلبىم "
- مەھەممەت رەھىم رەڭمۇرەڭ ھېس - تۇيغۇلار "
- ئابدۇلئەھدەد قادىرى ئوتلۇق سادالار "
- ئابدۇللا ئەبەيدۇللىن شېئىرلار "
- ئىلغارجان سادىق تىنچلىقتا مۈگدەر ئورمانلار "
- ياسىن زىلال ئانا (داستان) "
- سەيپىدىن ئەزىزى ئارماننى كۆردۈم 9 - سان
- ئەسقەر ياسىن پارلاق ھېسلار، قايناق ئىلھاملار "
- ئابدۇرۇسۇل ئۆمەر تەبىئەت ھېكمىتى "
- ئىبراھىم نىياز ئىككى شېئىر "
- ئەزىم ناسىر ھاياتقا تاشلىنىش "
- ئېزىز ئىمىر نېمە دەيدۇ يۈرىكىم "
- ئەركىن مۇھەممەت كامالى قەلبىمدىكى ناخشىلار "
- ساداقەتجان ھاجى تىلىسمات دۇنياسى "
- ئېزىز ھېيىت كۆز ئېقىدەك سۈزۈلگەن سەھەر "
- ئابدۇللا ساۋۇت غەزەللەر "
- مامۇت زايمىت غەزەللەر "
- ئادىلجان تۇنىياز مېنىڭ ئادىرىسىم (داستان) "
- ئابلز ھەسەن ئىككى شېئىر "
- ئاۋۇت مۇھەممىدى ناھ، گۈزەل سۆيۈملۈك ئۈرۈمچى "

مۇھەممەتجان ئەمەت..... شېئىر ۋە رۇبائىلار 9 - سان

باۋۇدۇن نىياز خەۋەر بەرگىن " "

غەيرەت غوپۇر ئىككى شېئىر " "

توختى نەمتۇللا دىنىغىدا غىمكىشىپ ئۆتەر چال " "

ھاشىمجان قادىرى ئالەمگە سىغماس ئىستىكىم " "

ۋارىسجان قاسىم قونسام مەن ئوت يانغان كىرىپىكلىرىڭگە " "

ئابدۇراخمان روزى رۇبائىي " "

مۇھەممەت موسا ئىككى شېئىر " "

ئابدۇرېھىم سىدىق قۇياش ۋە بۇلۇت " "

ئوبۇل ئەزىزى ئىككى شېئىر " "

ھەبىبۇللا ئوسمان پەرىشتەم " "

ئابدۇرېھىم مۇھەممەت مەن يېشىل دۇنيانىڭ يېشىل بالىسى 10 - سان

ئابابەكرى توختى كۆزلىرىمدە يانار بىر قۇياش " "

پەرزەت مۇھەممەت ئون سەككىز ياش تۇيغۇلىرى " "

ھىجىت تاش غەزەللەر " "

ئابدۇقادىر جالالىدىن سۆيگۈ بىلەن ھەممە جاي يورۇق جاھان ئەمەسمۇ... " "

زىزۇانگۈل ھۈسەيىن ئانا يۇرتۇم پەخرىمىسەن مېنىڭ " "

قۇربان ئىمىن سۇ " "

چاپپار ئەمەت كېچىكىپ كەلگەن ئىلھاملار " "

ئالىمجان ناسىر تاڭ ئويغاتقان ئىزگۈ تۇيغۇلار " "

ئابدۇشۈكۈر ئابدۇراخمان ئانا قەسىدىسى " "

داۋۇتجان سەيدىن كۆمۈلىدۇ ئارمانلىرىم " "

ئىقوجا ئابدۇللا ناسىرى تومۇچۇق " "

مۇھەممەت روزى قەشقەر قىزى " "

مۇھەممەتجان سادىق تەڭرىتاغ ئوغلى (بالادا) 11 - سان

ئۆمەر مۇھەممەتئىمىن باشئەگىمدە ئوخچۇغان كۈيلەر " "

كېرىمجان سۇلايمان لىرىك ناخشىلار " "

بانۇر روزى غەزەللەر " "

ئابدىلجان تۇنىياز سۆيگۈ كۈيلىرى " "

ھەسەنجان بارات سەھرا ناخشىلىرى " "

ئابدۇخېلىل ئابدۇخېۋىر ئىككى شېئىر " "

قۇندۇز مۇھەممەت چۈچۈك قەتىرىلەر " "

سەييارە سەلەي ئاقارغان تاڭمۇ سەن " "

ئەيسىم يۈسۈپ قاراماي ئىلھاملىرى " "

جېنىللى سۆيگۈ نەزمىلىرى " "

ئۆمەر جان مۇھەممىدى ھەيرانلىق 11 - سان
 مۇھەممەت رەھىم ياشلىق ئەسلىمىلىرى
 ئەركىن داۋۇت ئوتلۇق كۆزلەر ماڭا ئىلىق تىكىلدۇ
 ئابدۇرېشىت بارات داغدا قالغان تىلەكلەر
 نۇرمەھمەت جېلىل تەمىچىم
 ئېلى زاھىت قىران دەرياسى
 مۇتىللا ئىبراھىم گۈزەللىك ئىلاھىغا
 ئوبۇلخەيرى ئىبراھىم پارچىلار
 ئۆمەر رەجەپ تېرىككەك مۇدىر
 بالەلار ئەدەبىياتى

مۇھەممەت ئەخمەت «ئاق يولۋاس» (ھېكايە) 4 - سان
 ئەركىن داۋۇت غۇنچىلار تىلىدىن ياڭرىغان كۈيلەر (شېئىر) 5 - سان
 ئېلى زاھىت ئىرادە قەترىلىرى (شېئىر)
 ئىلھام ئاتاۋۇللا شېئىرلار
 تۇرسۇنئاي ھۈسەين ئۈچ ھېكايە 6 - سان
 قۇربان توختى ئىككى كوچا (ھېكايە)
 ماخمۇت مۇھەممەت يۇمرانلارغا يۇمران مىسرالار (شېئىر)
 تۇرسۇن قۇربان چۈچۈك مىسرالار (شېئىر)
 ھەسەن تىلىۋالدى غۇنچىلار ساداسى (شېئىر)
 ھاجى ئەخمەت ئالەم گۈزەل، گۈل گۈزەل (شېئىر) 7 - سان

ئەدبىيلىرىمىز چەت ئەللەردە

سەيبۇل يۈسۈپ ئۇنتۇلماس تەسىراتلار (زىيارەت خاتىرىسى) 1 - سان
 قەييۇم تۇردى ئۇنتۇلماس دوستلۇق سەپىرى (زىيارەت خاتىرىسى) 4 - سان

بىزنىڭ ئەدبىيلىرىمىز

شائىر ئىمىن ئەخمىدى 8 - سان
 شائىر، ئەدەبىي تەنقىدچى ماخمۇتجان ئىسلام
 تىرىشچان قەلەم ئىگىسى، ئىشچان باغۋەن 9 - سان
 جۇش ئورۇپ تۇرغان ياش تالانت 10 - سان

مۇھاكىمە ۋە تەقىرىزلەر

ئەنۋەر ئابدۇرېھىم ھەۋزىخان خاراكتېرى - ھەقىقىي رېئاللىق رۇھىنىڭ مەھسۇلى 2 - سان
 ئەبىجان ماخمۇت رۇھىي دۇنياغا مۇۋەپپەقىيەتلىك تاشلانغان قەدەم 2 - سان

مۇھەممەت پولات سەنئەت كۈچى بىلەن جانلاندىرۇلغان خاراكتېرلار چىن-
 لىقى 3 - سان
 پارمۇھەممەت تاھىر ئەدەبىياتىمىزنىڭ تەرەققىياتى ھەققىدە ئويلىغانلىرىم... 3 - سان
 ئەگەر ئەدەبىيات بولمىغان بولسا... 3 - سان
 ئىبراھىم ئىزاقى شائىر ۋە شېئىرىيەت ماھىرلىقى 4 - سان
 نەبىجان ماخمۇت «سېرىق سەبەدە» نى ئاسرايلى 6 - سان
 ئەخمەتجان قۇربان شېئىرىي مۇھىت، شېئىرىي كەڭلىك ۋە شېئىرىي تىل
 ھەققىدە ئويلىغانلىرىم 7 - سان
 يۈي پياۋ ماۋ زېدۇڭ ئەدەبىيات - سەنئەت ئىدىيىسى توغرىسىدىكى
 بەس - مۇنازىرە 8 - سان
 ئابدۇشۈكۈر مۇھەممەت ئىمىن خەلقنى ئوبرازلىق تەبەككۈر قىلىش - ئۇيغۇر ئەدەبىياتى
 نى گۈللەندۈرۈشنىڭ ئاچقۇچى 8 - سان
 ئازاد سۇلتان ئۇيغۇر پىروپوزىسىدىكى تراگىدىيە ئېڭى توغرىسىدا... 10 - سان
 مەھمۇد زەيمىدى «تارىم» ۋە شېئىرىيىتىمىزنىڭ مۇۋەپپەقىيەتلىرى... 11 - سان
 ئەنۋەر ئابدۇرېھىم تۇرمۇش ۋە يازغۇچى
 ئابلىكىم ئوبۇلھەسەن ھاجى... بىر دەريا بار جىمجىت ئاققان يىل - يىللاپ
 دىڭ زېرىن ئۇ ئۆز ئەسەرلىرى بىلەن بىللە ياشايدۇ

كىتابخانلاردىن خەت

«قىزلىرىمىزغا ئۇزۇن ئۆمۈر تىلەيلى» قاتارلىق تۆت پار-
 چە خەت 1 - سان
 «بۇ چۈش ئەمەس»، بەلكى ھەقىقىي رېئاللىق... 3 - سان
 بىزگە مۇشۇنداق ئەسەرلەر كېرەك 4 - سان
 «خەير، ياشلىقىم» توغرىسىدا ئويلىغانلىرىم
 يۈكسەك ئىدىيە سىڭدۈرۈلگەن ھېكايە 5 - سان
 «سادا» ھېكايىسىدىكى سادا
 قايتا پەيدا بولغان «خامىلىيۇن» 6 - سان
 پاكلىق خىتابى 7 - سان

قېرىنداش مەملىكەتلەر ئەدەبىياتىدىن

قۇرمانئەلى ئوسپان شېئىرلار 5 - سان
 تەلئەت ناسىرى ئىككى شېئىر
 جاۋ جىگو ئوت ئۆچۈرۈلگەندىن كېيىن (ھېكايە) 7 - سان

- جاڭ گۈيتىڭ ۋەتەنگە مەدھىيە (شېئىر) 8 - سان
- ئاتىكەم زەمىرى باھار ئىلھامى (شېئىر) " "
- تۇرغانباي قىلىچىبېك بىر سىقىم تۇپراق (ھېكايە) " "
- شانىياز كەپەل گۈزەل تاشقورغان (شېئىر) 9 - سان
- ئادالەت ھېيىبۇللا كېچىكىپ ئېيتىلغان ناخشا (ھېكايە) " "

سوۋېت ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدىن

- قۇربان توختەمۇۋ شۇ بىر كېچە (ھېكايە) 1 - سان
- ئەخمەتجان ھاشىروۋ ئادەمنىڭ كۆڭلى دېگەن (ھېكايە) 2 - سان
- شايمى شاۋايېۋ ئېيىق بالىسى (ھېكايە) 4 - سان

چەت ئەل ئەدەبىياتىدىن

- ئالبېرت مۇراۋىيا پايلاش (ھېكايە) 4 - سان
- كامىلوخوس سېلا تاتلىق ئاپلىسىن قىشنىڭ مېۋىسى (ھېكايە) 6 - سان
- گىلازىيا دېلىندا ئەر ۋە ئايال (ھېكايە) 8 - سان
- ئىسك سىنگېر ئايالچە ياسىنىۋالغان ئىركەك (ھېكايە) 9 - سان
- شەرخان مۇرتازايېۋ يۈرەككە قورۇق چۈشمەيدۇ (ھېكايە) 10 - سان

مەشھۇر يازغۇچىلارنىڭ ئىمى - ئىزلىرىدىن

- سەي خۇڭچۈن مەن خەلق يازغۇچىسى 3 - سان
- «مەن ئۆزۈمنى بەختلىك ھېسابلىغانىمى» 6 - سان
- تولېستوي ۋە جۇڭگو 8 - سان

ئەدەبىي ھايات ۋە ئۇچۇرلار

1 - ، 2 - ، 4 - ، 10 - ۋە 11 - سان

ق. تۇرسۇن رەتلىگەن.

ئاپتور ۋە مۇشەرىپلەر دىققىتىگە

تەھرىر بۆلۈمىمىز يېڭى خىزمەت بىناسىغا كۆچتى. ئالاقىلىشىدىغان يولداشلارنىڭ يېڭى ئادرىس بويىچە ئالاقىلىشىشنى ئۈمىد قىلىمىز.

ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي دوستلۇق يولى 22 - قورۇ «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى. تېلېفون نومۇرى: 416214، پوچتا نومۇرى: 830000.

مدرهۇم ياسىن ھاجى خۇدا بەردىنىڭ ۋاپاتىغا تەزىيە

ئاپتونوم رايونلۇق
پارتكوم شۇجىسى سۆڭ خەتلىياڭ
مدرهۇمنىڭ جەسىدى بىلەن
ۋىدالىشىش مۇراسىمىدا .

رەئىس تۆمۈر داۋامەت
مدرهۇمنىڭ ئائىلە ئاۋاسلىقلىرىدىن
ھال سورىدى .

مدرهۇمنىڭ قەبرىسى بېشىدا .

سۈرەتلەرنى قىيۇم تۇرسۇن تارتقان .

《塔里木》文学月刊 (维吾尔文)

TARIM MONTHLY LITERATURE JOURNAL
IN UIGHUR LANGUAGE

تارىم

编辑: 《塔里木》编辑部
出版: 新疆人民出版社
印刷: 新疆新华印刷厂
发行: 乌鲁木齐市邮局
订阅、零售: 各地邮局所

1990 - يىل 12 - سان (358 - سان) ، 40 - يىل نەشرى .
تۇزگۈچى « تارىم » ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى .
ئۈرۈمچى دېموكراتىيە يولى 32 - قورۇ ، تېلېفون نومۇرى : 78784 .
شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى ، شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى .
ئۈرۈمچى پوچتا ئىدارىسىدىن تارقىتىلدى . مەملىكەت بويىچە ھەممە
جايلاردىكى پوچتا ئىدارىلىرى مۇستىرى قوبۇل قىلىدۇ .

国内统一刊号: CN 65-1010/I

本刊代号: 58-66 定价: 1.40元

邮政编码: 830002

مەملىكەت بويىچە بىرلىككە كەلگەن ژۇرنال نومۇرى: CN 65 - 1010 / I
ژۇرنال ۋاكالىت نومۇرى: 58 - 66 ، باسما تاۋاق: 10 ، باھاسى: 1.40 يۈەن .

پوچتا نومۇرى: